This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 3 9015 00362 823 0
University of Michigan – BUHR

O BĪBĔLI

MA BI TJARITA

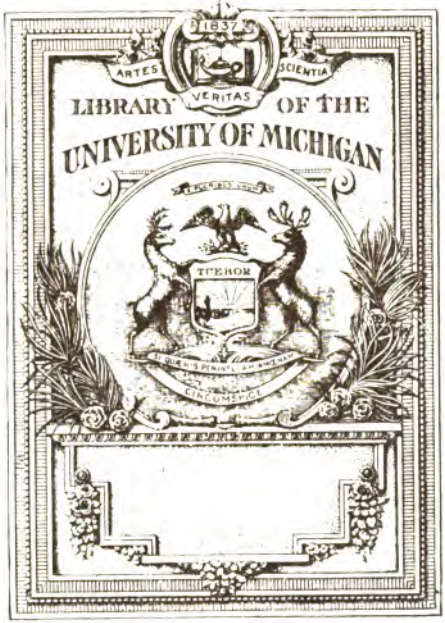

THE GIFT OF
Prof. H. H. Bartlett

PL.
5323
.Z7
1906

H. H. Bartlett
Ann Arbor
6 Dec. 1919

Bible: Galatians.
Selections. 1906.

O BİBĔLI

MA BI TJARITA.

O WOLANDAKA MÀNGÁ

BİBĔLI MA GOGOBU

MA BUKU NÈNA JO SISUPUKA.

AMSTERDAM
O TAHUN 1906.

BIJBELSCHE GESCHIEDENISSEN

IN DE

GALELA'SCHE TAAL,

UITGEGEVEN DOOR HET

NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP.

DERDE HERZIENE EN VERMEERDERDE UITGAVE.

GEDRUKT BIJ DE FIRMA P. W. M. TRAP TE LEIDEN.

1906.

O Djàdji i dodòma ma bi tjarita.

§ 1. O Gikimoi o dunia Wo sidàdi.

O Génĕsi I.

1. Ma solano dé o Gikimoi o sòrōga dé o dunia Wo si dàdi. O dunia magêna ma duhu i hiwà-si; moi dé moi ka i ma ritjàpu-si, so ka i totarangi, dé maro ka o dura ða puputu. Dé o Gikimoi Awi Gurumi o àké jo mòtu.

Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo: bilàsu ða ginita! — So, hé! ða ginita-ka. La o Gikimoi Wa nano ma nita magêna, ka ða lòha. Magêna dé o Gikimoi o nita dé o puputu Wo si ritinga; o nita Wo si rònga: o wangé, dé o puputu Wo si ronga: o putu. Magêna dé o wangé ma nonòma ma maða dé ma goginita i pàsa-ka.

2. Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo: bilàsu o ngawa-ngawa o àké dé o àké i si ritinga. So i dàdi kòmagêna-ka. O ngawa-ngawa magêna o Gikimoi Wo si rònga: o dipa. Magêna dé o wangé ma sinòto ma maða dé ma goginita i pàsa-ka.

3. Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo: bilàsu o àké ða ngodu o dipa ma litimi-ka i ma tolòmu, sidago o dududu i bawo. So i ma àka-ka. O dududu magêna o Gikimoi Wo si rònga: o tòna; dé o àké ma dolòmu Wo si rònga: o ngōloto. — Magêna dé o bi gaàhu dé o bi gòta i sosòpo. So i ma àka-ka. Magêna dé o wangé ma saàngé ma maða dé ma goginita i pàsa-ka.

4. Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo: bilàsu dé ma gagàku o ngawa-ngawa-ka: la maéna o wangé dé o putu i si ritinga, dé lo maêna sihika àsa o wàkutu dé o wangé dé o musungu ma nonàko. Kòmagêna dé o

372875

Gikimoi o gagàku i lalamo sinòto Wa àka: o gagaku i lalamo-lamo, o wangé dé o dunia jo gagàku, dé o gagàku i si totongòho-ka o putu dé o dunia jo gagàku; dé lo o bi ngòma-si. Magêna dé o wangé ma iha ma maða dé ma goginita i pàsa-ka.

5. Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo: bilàsu o bi àké dé ma bi dodàdi i oõho i tjara-wa, sidago, hé! ka i moròmu. So o Gikimoi o sangu-sangu i lalamo Wo si dàdi, dé o bi namo i sosòso. Dé o Gikimoi Wo tèmo: ni jo buwo dé ni si goganàpu. Magêna dé o wangé ma motòha ma maðe dé ma goginita i pàsa-ka.

6. Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo: bilàsu o dududu lo dé ma bi dodàdi i oõho: o bi haiwan ja popiara dé i tatàsé dé i fofofuru. Asa dé o Gikimoi Wo tèmo: hino! dé o njawa pa àka, pa mòté To Ngòné Nanga dulada de To Ngòné Nanga bõdara; la ònaàsa ja parèta o dòngiraba ma bi nawo, dé o ngawa-ngawa ma bi namo, dé o haiwan ja popiara, sidago o dunia ma ālamu dé lo o bi haiwan, o tòna-ku i tatàsé gêna. So o Gikimoi o njawa Wa si dàdi, Wa mòté To Una Awi dulada. Una Wa sidàdi o njawa magêna janāudé o ngòpĕdêka. Dé o Gikimoi Wa si bàrakàti òna magêna dé Wo têmo òna-ka: ni jo buwo dé ni si goganàpu o dunia-ka, dé o dunia manêna ni ma si duhutu, la ni ja parèta o dòngiraba ma bi nawo, dé o ngawa-ngawa ma bi namo, dé o haiwan ða ngodu. Asa o Gikimoi Wa nano o moi-moi Una Wa aàka-ka, gêna ka ða lòha. Magêna dé o wangé ma butanga ma maða dé ma goginita i pàsa-ka.

7. Komagêna o dunia dé o dipa dé ma moi-moi ða bòlo-ka. La o wangé ma tumidingi o Gikimoi o manara Una Wa aàka-ka gêna Wa bòlo-ka. Magênadé, o wangé ma tumidingi magêna, Awi manara Wa bòlo-ka, dé Wo ma wòma. So o Gikimoi o wangé ma tutumidingi Wo si bàrakàti dê Wa tinga, sébàbu o wangé magêna Awi manara moi-moi Wa bòlo-ka de Wo ma wòma-ka.

---

§ 2. O Paradaisu.

O Génĕsi II.

1. Komogêna o dipa dé o dunia ða bòlo ka. O Djõu, o Gikimoi o tòna ma gaàpo o njawa I wi si dàdi-ka, dé o oho ma wòma Wa wuwu o njawa awi ngunu ma gusu-ko. Magêna dé o njawa i oho. Dé

o Djōu o Gikimoi o ràki moi Wa dàto-ka, o Eda ma tòna-ka, o wangé ma njonji-jé-ka; dé o njawa, Una I wi si dadàdi gèna, ngokagèna Iwi hado. Ngokagèna o Djōu o Gikimoi o gòta i rupa-rupa Wo si ohojé, ma bio po dupa pa nano dé ma sòpo da lòha pa òdo. O ràki ma raba-raba-ka ngokagèna o hutu moi, ma rònga: o oho magòta; dé o hutu moi-li, ma rònga: o lòha dé o dorōu pa nàko ma gòta. Dè o sĕléra moi o Eda-ka i supu ja kahòko, ja àka ma sago iha, ma rònga: o Pīsònu, o Gīhònu, Hīdĕkèli dé o Fĕràti.

2. Kòmagèna o Djōu o Gikimoi o njawa magèna I wi hado o Eda ma ràki-ka; o ràki magèna bèlàsu wa piara dé wo djaga. Dé o Djōu o Gikimoi o njawa magèna I wi si bobita, Wo tèmo: ngòna o ràki manèna ma sòpo da ngodu na àku na òdo, na mòté ani sininga ma suka; duma o hutu moi magèna, ma ronga: o lòha dé o dorōu pa nàko, magèna ma sòpo upa na òdo, sébàbu o wàngé magèna o sòpo magĕgèna na oòdo, gèna àsa no sòné.

3. O Djōu o Gikimoi Una lo Wo témo: da lòha-wa o njawa una wo ma tèngo-ka. Ngohi àsa Ta àka to una awi roriwo moi la i ma dodiawo. — Sébàbu ma dongòho o Djōu o Gikimoi o haiwan da ngodu o tòna Wo si àka-ka, dé o haiwan magèna o Adàmu-ka Wa tòta, dé o Gikimoi Wa nanano o Adàmu o haiwan magèna àsa wo si rònga wa dodoòha. Magèna dè o Adamu o bi haiwan ja popiara, dé o ngawa-ngawa ma bi namo, dé o bi haiwan i fofo furu da ngodu ma rònga wa pèto-ka; duma o njawa ma dodiawo wa màké-wa Magèna dé o Djōu o Gikimoi o Adàmu I wi si giòlo Wa totiwòtu-ka, dé Wa dèhè to una awi mĕsèso moi, dé ma riho o laké Wo si pĕrèsu-kali. Asa o Djōu o Gikimoi mĕsèso magèna o Adàmu-ka Wa dĕdèhè o ngòpĕdèka moi Wo si àka, dé Wo mi tòta muna magèna o Adàmu-ka. Magèna dé o Adàmu wo tèmo: muna manèna ami kòbo to ngohi ai kòbo, dé ami làké to ngohi ai làké; bilàsu po mi si rònga o ngo Nāu, sebàbu ami sihino janāu-no. Mutuādé janāu àsa ja dongòsa mànga bàba dé manga awa la manga pĕdèka-ka ka ja gaālu. — La òna ja sinòto i ma wàto-ka, duma ja madé-wa.

§ 3. O njawa ja dòta.

O Génĕsi III.

1. O haiwan ɗa ngodu o ngihia i folŏĭ ma budi i lamo. So maêna i tèmo o ngòpĕɗêka-ka: nāgala o Gikimoi Wo tèmo-ka: o bi gòta manêna ma bi sòpo upa ni ja òɗo? — O ngòpĕɗêka magêna mo tèmo o ngihia-ka: o ràki manêna ma sòpo ka mi ja òɗo ma rèhe-rèhè; tjawali o gòta o hutu moi magêna, o rāki ma raba-raba-ka, gêna o Gikimoi Wo tèmo-ka: ma sòpo upa ngini ni ja òɗo dé upa lo ni ja

paɗa, dòné ni sòné. — Magêna de o ngihia magêna i tèmo o ngopĕɗêka-ka: mahiwa! ngine àsa ni sòné-wa, duma o Gikimoi Wa nàko, nàko-so ngini ma sòpo magêna ni ja òɗo, dé nia làko àsa i pĕlênga, sidago ngini àsa ni ma àka maro o Gikimoi, so ni ja nako o lòha dé o dorōu. — Asa o ngòpĕɗêka magêna ogòta ma sòpo magêna ma nano, dé mo si ūkuru maro ma sòpo magêna pa òɗo ɗa lòha, dè àsa pa màké o sininga ma diāi, sidago ma sòpo magêna maɗèhè, so ma òɗo, dé lo ma ròka mo wi hiké, so una lo wa òɗo-ka.

2. Magêna dé to òna manga lāko i pĕlènga-ka, soi ma kĕlèlo ka i ma wàto-ka, sidago o ara ma sòka i ma guri, so i ma si baro. La o goginita ma paro dé o Gikimoi Wa huku, o ràki-ka Wo tatàgi, sidago o Adàmu dé o ngo Hawa i isè to Una Awi ili. Magêna dé o Adàmu dé ma pĕdèka i ma mingihu o Djōu o Gikimoi Awi sima-ka, ja hika o raki ma gòla-ka. La o Djōu o Gikimoi I wi àso o Adàmu, Wo tèmo: ngòna kia-ka? O Adàmu wo tèmo: ngohi to isè Ani ili, so ı mòdo, sébàbu to ma wàto-ka, mutuādè to ma mingihu. — O Djōu Wo tèmo: nago-òna i ni si ngangàsu ngòna no ma wàto ka? O gòta ma sòpo magèna, Ngohi To ni si bobobita upa na òdo, gêna na òdo-ka? — Magêna dé o Adàmu wo tèmo: o ngòpĕdèka magêna, Ngòna No i hihiké gêna, mo i hiké ngohi-ka, so o gòta ma sòpo magêna ngohi lo ta òdo-ka. — O Djōu o Gikimoi Wo tèmo o ngòpĕdèka-ka: ða doòha-so ngòna na àka kòmagêna? — Asa o ngòpĕdèka magêna mo tèmo: òdé, o ngihia magêna ı ngohi si haga so ta òdo-ka. —

3. Magêna dé o Djōu o Gikimoi Wo tèmo o ngihia-ka: sébàbu ngòna naàka kòmagêna, so o haiwan ja popiara dé o pònga ma haiwan ða ngodu, i folŏi ngòna àsa i ni kūtuku; àsa ani pòko no si tàsé dé sidago o gaàpo àsa na òdo. Ngohi àsa Ti ni si kadànggutu ngòna dé o ngopĕdèka manéna, dé lo Ta si kadànggutu to ngòna ani àhéli dé to muna ami àhéli; to muna ami àhéli àsa ja piròpu to ngòna ani sahé, dé ngòna àsa na piròpu to muna ami àhéli manga tūtūèné. —

4. Magêna dé Una Wo tèmo o ngòpĕdèka-ka: ngòna àsa no puwo dé no sangisara de àsa ani rōka no wi njàfusu, dé una àsa ngòna wo ni parèta. — O Adàmu-ka Una Wo tèmo: sébàbu ngòna no sigisè ngoni pĕdèka ami ili, mutuādé o tòna ja kūtuku ma ngalé ngòna: maêna ma ngàsi ngòna àsa na màké i susa sidutu no sòné; o totòpo dé o dumulè àsa o tòna jé i oho, dé o ngangaru ma sòka àsa na òdo; o ino àsa no ma sari dĕ ani galasahu i tĕtèta, sidutu ngòna no liho-kali o tòna-ku, sébàbu ani sihino nogêna; òdé, ngòna ka o gaàpo, so àsa no gāhu-kali. Magêna de o Gikimoi o haiwan ma kahi o Adàmu dé ma pĕdèka Wa sibaro. Dé o njawa Una Wa dusu o Eda ma ràki-ka, dé o Kĕrubi Wa hado o ràki ma dudu-ka, o wàngé ma njonjijé-ka, o sumarang ma làké i sosòra ja tjo tjo ho, so o oho ma gòta ma ngèko jo djadjaga.

§ 4. O Kājingi dé o Hābĕli.

O Génĕsi IV.

1. Ma duūru dé o Adàmu dé o ngo Hawa ja màké o ngòpa janāu ja sinòto, manga ronga o Kājingi dé o Hābĕli. Bòlo! O Hābĕli una magèna o duba wo djadjaga dé o Kājingi wo totòro. La o wangé ma moi dé o Kājingi awi dòro ma ngàsi wa tòta la o Dʃōu i Wi si àso. O Hābĕli, una magèna awi duba ma ngòpa ma dòmo dé maèna ma sasàki wa tòta. Magèna dé o Dʃōu o Hābèli dé awi gàso Wa nano,

duma o Kājingi dé awi gàso Wa nano-wa. Mutuādé o Kājingi awi raba da siri, sidago awi bio lo i ngali. Asa o Dʃōu Wo témo o Kājingi-ka: da doòha-so ani raba da siri, dé do doòha-so ani bio lo i ngali? Nako-so o lòha na àka, ngòna na àku o àpòngu na màké, duma nàko-so o lòha na àka-wa, no djaga, o dosa o ngòra-ka i tatamo; upa maèna ma sigaro na mòté, duma na lāwàni o dosa magèna. —

2. So o Kājingi wi bitjara ma nongoru-ka, sidago ma moi òna ja sinòto o godōa-ko ja kahika, dé ngokagèna o Kājingi i wi lawàni ma

nongoru, sidago i wi ngàpo, so wo sòné-ka. Magéna dé o Djōu o Kājingi I wi sano, wo tèmo: ani nongoru, Hābĕli, una kia-ka? — Una wo tèmo: to wi si hòda-wa; òdé, ai nongoru géna ngohi to wi danu? — O Djōu Wo tèmo: òkia ngòna na àka-ka? Ani nongoru awi āu ma ili ja hijé ı àso Ngohi! So dòné ngòna o njawa i ni kukū-tuku o tòna manéna-ka: sébàbu maéna ma uru ja pĕlénga-ka la jo datai ani nongoru awi āu to ngòna ani gia i si uūhi-ka géna. Nàko-so ngòna àsa no tòro, ma ngàsi àsa na màké-wa, dé lo àsa ka no tàgi-tàgi dé ka no tubu-tubu o dunia-ka. — Asa o Kājingi wo tèmo o Djōu-ka: ai sala i lamo-poli, sidago o àpongu ta màké-wa; Ngòna dòné No i umo o tòna manéna ma dudu-ka, de Ani làko àsa ı nano-wa; so àsa to tàgi-tàgi dé to tubu-tubu o dunia-ka dé nago-òna ı màké āsa ı toòma. — Duma o Djōu Wo tèmo: nago-òna o Kājingi i wi toòma, Ngohi òna ta bālasi ma làpé tumidingi. — So o Djōu o nonàko moi Wa àka o Kājingi-ka, la una upa i wi toòma. Magéna dé o Kājingi wo ma hŏi o Djōu Awi sima-ka, dé wo gògé o Nòtu ma tòna-ka, i dadu o Eda ma tòna ma wàngé ma njonjijé-ka.

3. Ma duūru dé o Kājingi ma pĕdéka mo wi si buwo o Hānōku, dé o Kājingi o dòku moi wa àka dé wo si ronga o dòku magéna, wa mòté maro ma ngòpa o Hānòku magéna awi rònga. O Hānòku, una magéna, ma dano moi awi rònga o Lāmèki. Una magéna awi pĕdéka ja sinòto, manga rònga: o ngo Ada de o ngo Sila. Asa o ngo Ada, muna magéna, mo wi si buwo o Jābàli, o kàdja-ka i gogògé dé o haiwan i popiara ma gòla una magéna. O Jābali ma nongoru awi rònga o Jūbàli; géna o sulèpe dé o bangiséli ma gòla una magéna. Dé o ngo Sila mo wi si buwo o Tūbàli-Kājingi; so o tabaga dé o bèsi i tututu ma gòla una magéna.

4. Ma duūru dè o ngo Hawa mo wi si buwo-kali o ngòpa janau moi, la mo wi si rònga una magéna o Sèti, dé mo tèmo: o Gikimoi Wo i hiké o Hābĕli awi dagàli moi, sébàbu o Kājingi i wi toòma-ka. O Kājingi, una magéna, awi àhéli o Djōu o Gikimoi i Wi pudji-wa, so ja si rònga òna magéna: o njawa mànga ngôpa; duma o Sèti awi àhéli o Gikimoi i Wi pudji, so ja si rònga òna mogéna o Gikimoi Awi ngòpa; to òna manga dòngiraba-ka o Gikimoi Wo si dunia-no Awi parèta. Ma dongò ho magéna àsa ja solano ja àso o Gikimoi Awi rònga, duma o njawa ja dadala o Djōu o Gikimoi i Wi palàko. Magéna dé o njawa moi kagéna, awi rònga o Hĕnòku. Una magéna i Wi pudji o Gikimoi dé lo wo si ngangàsu, wo tèmo: ni ja nano, o Djōu

Wa hino, Awi njawa ja tětèbi ja tjala-tjala Wa ngaho, o bi njawa manga gòko dé manga bané Wo si tiāi, dé àsa Wa kūtūku nago-òna i Wi lāwani Una. O Hěnòku, una magéna, wo oho dédé o Gikimoi, so jato, i ma todòka! i wi hiwa-ka, sébàbu o Gikimoi I wi ngòso-ka, sidago una wa malo-wa o sòné ma sasaru. — O Adàmu wo sòné, awi ūmuru o musungu 930, dé una wa dahé awi ngòpa dé awi dano. To una awi ăhéli moi awi rònga o Mètūsalàki; to una awi ūmuru sidago o musungu 969. Ma ngòpa janāu géna o Lāmèki. Una magéna-li ma ngòpa janāu i wi si rònga o Nōàki, sébàbu wo tèmo: o dunia manéna o Gikimoi Wa kūtuku-ka, sidago nànga manara i dala dé nànga gia i kangèla, duma o ngòpa manéna sihika àsa ngòné wo na si duduga.

---

§ 5. O Tāufani i lalamo.

O Génĕsi VI—IX.

1. Ma duūru dé o njawa ja dala-dala o dunia-ka. So o Gikimoi Awi ngòpa janau ja nano o njawa mànga ngòpa manga djodjaru, manga djamani da lòha, sidago òna magéna ja modòka o djodjaru magéna, ja mòté to òna manga sininga ma suka. Magéna dé o Djōu Wo tèmo: o njawa Ai Gurumi, i si gisè-wa sébàbu to òna manga sininga jo gapàla o dunia-ka; so àsa To si sabari-si o musungu o ratu moi dè monahalo-si. — Magéna dé o Djōu o njawa Wakĕlélo ka manga dorōu o dunia-ka, i si goganàpu sidago Una Wo ma to duba, géna o njawa Wa àka-ka. So Wo tèmo: Ngohi àsa Ta sisa o njawa o dunia ma dòku-ka.

2 Duma o Djōu Iwi galusiri o Nōàki, sébàbu bo Nōàkiwo lōa o njawa manga dòngiraba-ka, sidago wo oho i Wi dodiawo dédé o Gikimoi. Magéna dé o Gikimoi Wo tèmo o Nōàki-ka: o dodàdi da ngodu manga dodogu i ma si diado, sébàbu o dorōu o dunia i si mòmo-ka, so o dunia manéna dé o dodàdi moi-moi Ngohi àsa Ta binàsa. Ngòna bilàsu na àka o Kăpàli („o bahītĕra") moi, o bòlawaro ma rèhè-rèhè-ka. O Kăpàli magéna bilàsu na àka dé ma bàti-bàti-ka, dé na gàla-gàla ma raba dé ma dudu O Kăpàli magéna bilàsu na àka ma gàku o àsita 300, ma ngòha o àsita 50, dé ma guru-jé o àsita 30, dé lo na àka o djangèla moi dé o ngòra moi; dé bilàsu na àka o kăpàli magéna i rèté saàngé-jé. Ma raba-ka àsa bilàsu no si ngòsa o bi dodadi i oōho

ða ngodu: o bi namo, o bi haiwan ja popiara, o bi haiwan i tatasé dé i fofofuru, moi-moi ma nau moi dé ma bědèka moi, la maèna lo i salāmati dédé ngòna-ka. La na ðèhè o bi ino moi-moi nia biàsa ni ja oòdo la ni ma si ino ngòna dé o haiwan. So o Nōàki o moi-moi waàka-ka, maro o Gikimoi Iwi si bĕsèso-ka.

3. Da bòlo-ka dé o Djōu Wo tèmo o Nōàki-ka: ngòna dé ani tahu ma raba bilàsu o kàpàli-ka, ni wòsa sébàbu To ni kĕlèlo-ka ngòna no oho no lōa o njawa òna nèna manga dongiraba-ka. — Ma wàkutu o taufani i lalamo o dunia ja dolu, dé o Nōàki awi ūmuru o musungu 600. Kòmagèna dé o Nōàki o kàpàli-ka wo wòsa dé lo awi ngòpa

janau ja ruàngé, mànga rònga: o Sèmu, o Kàmu dé o Jāfèti, dé o Nōàki ma pĕdèka dé lo awi ngòpa janau manga pĕdèka. Asa o haiwen ða ngodu ja hino una-no, moi-moi ma bĕdèka moi dé ma nau moi, ja mòté maro o Gikimoi Wo tèmo-ka, o Nōàki-ka. So i wosa-ka dé o Djōu o kàpàli Wa kutji-ka. Magèna dé o ngoòsa ma 2, o ngoòsa magèna ma wangé ma 17, dé o Gikimoi Wa pĕlènga o dunia ma dura, la o àké ða ngodu idàhu ja kahijé, dé lo Wa pĕlènga o dipa ma ngora, la o àké kudàku ja kahuku; so i muūra ka kòmagèna, o putu

40 dé o wàngé 40 sidago o tàla ɗa ngodu o dipa ma litimi-ka, gèna ɗa !utu-ka sidago o àké magèna o tàla i kukuru-jé ja tiho o àsita 15. So o dodàdi i oōho ɗa ngodu i sōné-ka: o bi namo dé o bi haiwan ja popiara dé o bi haiwan i fofofuru dé o bi haiwan i tatàsé dé lo o njawa ja ngodu. La o āké magèna i gògé ma lamo kòmagèna o dunia ma dòku-ka, sidago o putu 150.

4. Magèna dé o Gikimoi I wi sininga o Nōaki, so Wo si dàgi o paro moi o dunia-ka, so i ogo-ka. O ngoòsa ma tumidingi, o ngoòsa, magèna ma wangé ma 17, dé o kǎpali magèna i torihi o Arara ma tàla ma dòku-ka O ngoòsa ma 10, o ngoòsa magèna ma wangé ma nonòma àsa òna ja kělèlo o bi tàla ma tubu. Magèna dé o wangé 40 i pàsa-kali, dé o Nōàki o djangèla wa pělènga, so o wògo moi wo si supu, dé o wògo magèna i kahika dé i kahino, sidago o àké o dunia ma dòku-ka ɗa ōa-ka. La i tèka-wa dé o namo-dara moi wo si supu; duma o namo-dara magèna o tèsa i ma si màké-wa, so i liho, dé o Nōàki awi gia wa tōa so wo si ngòsa-kali. So wo tamaha-li o wàngé tumidingi, dé o namo-dara magèna wo si supu-kali. I maɗa-maɗa dé o namo-dara magèna i liho, o séitu ma gòta ma sòka moi ka ma uru-ka. So wo tamaha-kali o wàngé tumidingi-li, dé o namo-dara magèna wo si supn-kali. Magèna dé o namo-dara magèna i liho-kawa.

5. Magèna dé o Nōàki o kàpàli ma tatangu wa tidé. O ngoòsa ma 2, o ngoòsa magèna ma wangé ma 27, dé o dunia ɗa ɗudu-ka. Magèna dé o Gikimoi Wo tèmo o Nōaki-ka: o kǎpàli-ka ni supu, ngòna dé ngoni pěɗèka, dé ani ngòpa janāu dé gia pěɗèka, dé o haiwan ɗa ngodu. Asa o Nōaki o dadami moi waàka, o Dʒōu i Wi si àso, awi gàso ma dòku-ku wa hado. Magèna dé o Dʒōu Wo tèmo: Ngohi sihi-ka àsa o dunia Ta binàsa-kawa, mangalé o njawa, sébàbu o njawa ja si buwo-ku dé manga sininga ma raba-ka o dorōu. Duma sihika, sidago o dunia ma wàngé ma dodogu, ma tutudu dé ma gugutu, o alo dé o sahu, o muūra dé o ogo, o wangé dé o putu àsa i togu-kawa. Asa o Gikimoi o Nōàki dé awi ngòpa janau Wa si bàrakàti, dé Wo tèmo òna-ka: ni jo buwo dé ni si goganàpu la o dunia manèna ni ja mòmo-mòmo. Ngohi Ti ni djàdji gèna o taufani àsa o dunia, hé! ja binàsa-kawa. Ngohi Ta hiké Ai ngawàté o lobi-lobi ma raba-ka; sihika àsa maèna ai djàdji manèna ma nonāko.

§ 6. O dòku o Bābĕli ma tjàdi.

O Génĕsi IX—XI.

1. Ma duūru dé Nōàki wo totòro, dé una wa dàto o ànggòru ma ràki moi. So o taufani i lalamo i pàsa-ka, dé wo gogògé-si o musungu 350, so to una awi ūmuru da ngodu o mūsungu 950, dé àsa wo sòné. — Awi ngòpa janau, o kàpàli-ka i susupu, gêna o Sèmu, Kàmu dé o Jāfèti. So o ūmàti ja ngodu o dunia-ka manga àsàli òna-no. O Sèmu awi àhéli i gògé o tòna o Asia-ka, dé o Gikimoi Wo gògé dèdé òna-ka; o Jāféti awi àheli manga dala ja kahika o wangé ma sosoru-ka, o bi gura ma ngòpa-ka o tòna o Eropa-ko; dé o Kàmu awi àhéli ja kahika o tòna o koré-sara-jé i dadadu gêna, o Afĕrika ma tòna-ka; ngokagêna êna o wangè da sahu. O Kamu awi àhéli i wi moi awi rōnga o Nimĕròtu; una magêna mo dòma wo parèta o dunia-ka; so una magêna wi totoboroda dé awi parèta ma nonòma gêna o dòku o Bābĕli.

2. Ma dongòho magêna o dunia ma njawa ja ngodu mànga dèmo ka o lugo moi. Duma ma moi dé òna i ma tuluru, ja kahika o wangé ma njonjijé-ka, dé ja màké o pido moi ma rònga o Sīnéari, so ngokagêna i gogògé. Magêna dé òna i ma tèké si kagaro i tèmo: hino! la o tèto o bàta pa àka, dé pa òsu da òsa-òsa! — So o tèto o bàta gêna ja tagàli o tèto ma duhutu de o gàla-gàla ja tagàli o gàhu. Asa òna magêna i tèmo: hina! la nànga dòku pa àka, dé ma raba-ka o tjàdi moi ma gàku sidago ma tubu ja àdo o dipa-jé; la àsa o rònga dé o giliri pa màké, la upa o dunia ma ālamu po dobiau. — Magêna dé o Djōu Wo uti Wa kurumi o dòku dé o tjàdi magêna, o njawa manga ngòpa ja aàka gêna. Dé o Djōu Wo tèmo: bé-sòko! òna magêna o ūmàti kakamoi dé to òna manga dèmo lo o lugo kakamoi. Hino! la po uti lapa biau to òna manga dèmo, sidago i ma tèké si kohada-kawa! — La kòmagêna o Djōu Wa si biau òna magêna o dunia ma ālamu-ka, dé o dòku magêna, hé! ja aka-wa. Mutuādé o dòku magêna i si rònga o Bābĕli, sébàbu ngokagêna o Djōu Wa biau o njawa manga dèmo dé lo ngoka-gêna Wa si biau òna magêna o dunia ma ālamu-ku.

§ 7. O Gikimoi o Abĕrahàmu I wi hiri.

O Génĕsi XI - XIV.

1. O Téra, o Sèmu awi àhéli, wo gogògé o Uri-Kàsidimu-ka. Ma moi dé o Téra wa ngaho ma ngòpa janau o Abĕràmu dé ma dano o Lòtu, o Hārangi ma ngòpa janau, dé lo ma modòka o ngo Sārai, o Abĕràmu ma pĕdèka; duma to muna ami ngòpa i hiwa. So òna o Uri-Kàsidīmu-ka i ma hŏi, ja kahika o Kānàni ma tòna-ka. Ona magèna i ma si diado o dòku o Hārangi-ka, dé ngokagèna i gògé-si. Duma o Téra una magèna da sosomōa wa pudji, so una wo sònè o dòku magĕgèna-ka Magèna dé o Djōu Wo tèmo o Abĕràmu-ka: no ma hŏi ani tōna-ka dé ani gia-nongoru dé ani bàba awi tahu na dongòsa, la no tàgi kékia-ka Ngohi àsa To ni si dumu. Ngohi àsa Ta àka to ngòna ani àhéli i dàdi o ūmāti i lalamo, dé lo àsa To ni si bàrakàti, sidago ani rònga àsa i lamo, dé ngòna àsa no dàdi o ūmàti ja ngodu manga bàrakàti ma gòla.

2. Ma dongòho magèna o Abĕràmu awi ūmuru o musungu 75, dé àsa wa mòté o Djōu Awi dèmo, wa kahika o Kānàni ma tòna-ka, dé o Lòtu lo i wi ngaho. O Abĕràmu ka wo gila gila, sidago wa ado o dòku o Sīkèmu, o Moré ma pòngaka. Ma dongòho magèna o Kānàni-ka ma njawa o tòna magèna jo gògé. Magèna dé àsa o Gikimoi Wo ma si mané o Abĕràmu-ka dé Wo tèmo: o tòna manèna àsa Ta hiké to ngòna ani àhéli-ka. Magèna dé o Abĕràmu ngokagèna o gàso ma dadami moi wa àka. Duma i téka-wa dè una wo ma tuluru-kali, wa kahika o tàla-ka, o Bĕtèli ma wàngé ma njonjije-ka, dé ngokagèna awi kadja wo si gòko; ngokagèna lo o gàso ma dadami moi wo si gòko-kali, so wa àso o Djōu Awi ronga. Maduūru o tòna magèna o baré jadahè. Mutuādé o Abĕramu wo ma tuluru o Māsiri ma tòna-ka, sébàbu o Kānàni-ka o baré i talalu poli. Duma ma Faraō i wi si bòso o Abĕràmu, sidago i wi hike o duba, dé o sàpi, dé o kàlidéi, dé o ōràngi janau, dé o ōràngi o ngòpĕdèka, dé o kàlidéi ma bĕdèka, dé o òta i tjara-wa.

3. Ma duūru dé o Abĕràmu dé ma pĕdèka dé o Lòtu o Māsiri ma tòna-ka i ma hŏi. O Abĕràmu awi kaja gèna o haiwan ja popiara dé o salàka dé o guràtji. Wa kahika o dòku o Bĕteli-ka, kékia-ka, ma nonòma o gàso ma dadami wa aàka-ka, dé ngokagèna wa àso o Djōu Awi ronga. To Lòtu awi duba, dé awi sapi, dé awi kàlidéi

lo i tjara-wa, sidago o tòna magéna jo dimōa, so òna i gògé i ma kuūkè ja àku-wa, sidago o Abĕràmu awi haiwan ma sowòhi dé o Lòtu awi haiwan ma sowòhi i ma kangaho ða torōu. So o Abĕràmu wo tèmo o Lòtu-ka: upa ngòné po ma kangaho ða torōu dé nànga sowòhi lo upa i ma kangaho ða torōu; o tòna manéna ka o samuða, mutūādé lébé-laha po ma ritinga. Nàko-so ngòna no tàgi no gubali, ngohi àsa to tàgi to girina; dé nàko-so ngòna no tàgi no girina, ngohi àsa to tàgi to gubali. — Magéna dé o Lòtu wa hiri o pido o sĕlèra o Jōrĕdeni ma dalàto-ka, so ngokagéna awi kàdja wa hado, sidaho wa ado o dòku o Sōdòmu-ka. Duma o dòku o Sōdòmu ma kawàsa, òna magéna, o njawa madorōu, o Gikimoi i Wi lāwàni. Ma dongòho o Lòtu dé o Abĕràmu i ma ritinga-ka, dé àsa o Djōu Wo tèmo o Abĕràmu-ka: hika! na namo o koré-sara, dé o koré-mi-jé, dé o wangé ma njonjijé, dé o wangé ma sosoru-ka, sébàbu o tòna manéna ma ālamu, ngòna na kokĕlélo géna, Ngohi àsa To ni hiké ngòna-ka dé ani àhéli-ka, sidutu o kakàli.

4. Ma moi dé o Kédò-laōmé, o Elàmu ma kolano dé o ūmàti ma somōa-li manga kolano i wi kudòti o Sōdòmu ma kolano. So òna magéna ja baðàko o dòku o Sōdòmu dé o dòku o Gomòra ma kawàsa manga ronga moi, dé manga ino-si, dé àsa i ma djobo, dé o Lòtu lo i wi si dangaho-ka. Dé o Abĕràmu wo gitsé o habari magéna, dé una wa hiké o dahé awi ōrangi-ka, manga dala sidago ja 318, so wa ginihi o kolano magéna. Dé i làku una, so o ărĕta magéna ða ngodu wo si giliho dè o Lòtu lo i wi si giliho-ka. O Abĕràmu o kolano magéna wa kudòti ða bolo dé wo liho. Magéna dé o Màkisédèki, o Sālèmu ma kolano i wi si bubusu; dé o Màkisédèki una magéna o ròti dé o ănggĕru i wi dòta: sébàbu una magéna lo o Gikimoi, o Laha-tàla Awi īmàmu. Magéna dé una i wi si bàrakàti o Abĕràmu, wo tèmo: tanu o Gikimoi, o Laha-tàla, o dipa te o dunia ma Djōu ma duhutu Wo ni si bàrakàti! Bilàsu o Gikimoi, o Laha-tàla Awi rònga na hòrĕmàti, sebabu Una magéna Wa hiké-ka i ni dadànggutu magéna ani gia ma sòha-ka. — Magéna dé o Abĕràmu i wi hiké o Màkisédèki awi rònga moi ja régu mogiowo o gimina moi. Magéna dé o Sōdòmu ma kolano wo tèmo o Abĕràmu-ka: o njawa na si giliho ngohi-no, duma o ărĕta magéna ngòna na ðéhè. — Duma o Abĕràmu wo tèmo: ai gia ta tidé-ka o Djōu, o Laha-tàla, o dipa dé o dunia ma Djōu ma duhutu Awi sima-ka, dé to tèmo-ka: ta gogōu, o lawé ma dèpi èko o tarupa ma dadau moi lo àsa ta ðéhè-wa; la upa

ngòna àsa no ma si giliri dé no tèmo: ngohi o Abĕràmu to wi si kaja-ka. Tjawali o ōràngi manga maru dé i momòté manêna bilàsu o gimina ja màké.

---

§ 8. O Abĕrahàmu wo totomaha dé wo piritjajà.

O Génĕsi XV—XVIII.

1. Bòlo, magêna i pàsa-ka, dé o Djōu Awi dèmo i ma si diado o Abĕràmu-ka, Wo tèmo: ja, Abĕràmu! upa ñi mòdo; Ngohi nêna to ngòna ani salawàku, dé Ngohi ani bakāu i lalamo. — So o Abĕràmu wo tèmo: ja, Djōu! ja, Djōu! siòka! òkia-naga lo ngohi No i hiké, gèna to si doòha? sébàbu nàko-so to sòné dé ai ngòpa lo i hiwa! — Magêna dé o Djōu I wi si supu to una, awi kadja ma dudu-ka, dé Wo tèmo, no ma mataga-jé, o dipa-jé na nano, dé o ngòma na èto, nàko-so ka na àku. — Dé àsa Wo tèmo o Abĕràmu-ka: sihika dé to ngòna ani àhéli manga dala kòmagêna. — La o Abĕramu o Djōu i Wi piritjaja-ka, so awi piritjaja magêna o Djōu Wa rékêngi-ka to una awi ādili. O wangé magêna o Djōu o djadji moi Wa àka dédé o Abĕràmu-ka, Wo tèmo: o tòna manêna Ngohi Ta hiké ani àhéli-ka, ma bati o Māsiri ma sĕléra, dé o sĕlèra i lalamo, ma rònga o Fĕràti.

2. So o Abérahamu wo gògé o Kānàni ma tòna-ka sidago o musungu mogiowo, duma ma pĕdêka, o ngo Sārai o ngòpa ma màké-waàsi, ngāroko o djadji magêna wa màké-ka. Tjawali o ngo Hāgàri o ngo Sārai ami ōrangi, o Māsiri-ka ma njawa gêna, o Abĕràmu mo wi buwo o ngòpa janau moi, awi rònga o Isumaéli; dé ma dongòho magêna o Abĕràmu awi ūmuru o mūsungu 86. Ma moi, dé o Abĕràmu awi ūmuru o musungu 99, dé o Djōu Wo ma si mané-kali una-ka dé Wo tèmo: Ngohi nêna o Gikimoi, o moi-moi Ta aàku, bilàsu ngòna no tàgi ai sima-ka dé no lōa, dé Ngohi To ni djàdji, àsa To si goga-nàpu ani àhèli, sidago ja dala-dala, so ngòna àsa o ūmàti ja dala-dala manga bàba; dòné ani rònga, hé! i si rònga-wa o Abĕràmu, duma o Abĕrahàmu (mangalé o njawa ja tjara-wa manga bàba dé ani àhéli ja muruwo- naga àsa i kolano; dé ngoni pĕdêka, o ngo Sārai, hé! upa no mi si rònga o ngo Sārai, duma o ngo Sara (ma ngale: o Kolano o ngòpĕdêka), sébàbu Ngohi àsa To mi si tjàtu muna-ka o ngòpa janau moi. Magêna dé o Abĕrahàmu wo ma hado-ku, dé wo dòhé, wo tèmo

awi pòko ma raba-ka: dòné, àku? ngohi, ai ūmuru o musungu o ratu moi, àsa o ngòpa ta mākė; dé o ngo Sara, ami ūmuru o mūsungu morisio àsa mo puwo? —

3. Ma duūru dé o Djōu Wo ma si mané-kali una-ka o Mămĕré ma djàti, ma pònga ma dàté-ka. Ngokagėna o wangé ma moi dé o Abĕrahàmu wo ma tami-jé awi kadja ma ngòra ma dàté-ka, ja dangadé o wangé i tiāi. Sa wo nanano, jato! i ma todòka! o njawa ja ruàngé i ma oòko to una awi marangi-ka. So dé òna wa kĕlêlo, dė wa kahika dé wo ma hado-ku, wo tèmo: ja, Djōu! nàko-so nī sininga ngohi dé upa ni ja tilàku nia ōrangi ai tahu; o àké sutu i ni dòta la nia dòhu

ni ja tiòdo, dé ni ma si datu-kàsi, o gòta manėna magòla-ka; la ngohi àsa o ino sutu ti ni dòta; la ni puturu-kali dė àsa ni ma djobo-kali. — Ona magėna i tėmo: ďa lòha, na àka maro no tèmo-ka. — Magėna dé o Abĕrahàmu wo ma gogòra, wa kahika o ngo Sara ami kadja-ka, dé wo tè mo: no ma tai-tai o gòlupung na tjàpu o duduga saàngé, la o momami na àka. — Dé lo wa kahika o sapi ma kurunga-ka, dé wa hiri o sàpi ma ngòpa moi ma ròhé ďa lolòha, so wa sulo awi ōràngi ja sakahi ja tai-tai. Magėna dé wa ďèhè lo o màtéga dé o sàpi ma

susu ma dabu dé o sàpi ma ngòpa ja popaāri-ka gêna, la wa hado o ino magêna janau magêna manga sima-ka. Dé o Abĕrahàmu wo ma oòko o gòta magêna ma gòla-ka, so òna i òdo. Magêna dé òna i têmo una-ka: kékia-ka ngoni pĕdéka on go Sara? — Dé una wo tèmo: muna dòké, o kadja ma raba-ka, Djōu! — O Djōu Wo tèmo: Ta gogōu o musung magédòké àsa Ta hino-kali ngòna-no, ma wàkutu maro manêna, dé o ngo Sara, ngòni pĕdèka àsa dé mangà pa janau moi. — O ngo Sara o kadja ma ngòra-ka mo gogògé, so o dèmo magêna mo isè, duma o ngòra magêna Awi dudu-ka So o ngo Sara o dèmo magêna mo ihé ami pòko ma raba-ka. Dé o Djōu Wo tèmo o Abērahàmu-ka: da doòha-so o ngo Sara mo dòhé? O démo magêna mo hairani poli, gêna o Djōu Wa àka Wa àku-wa? —

---

§ 9. Sōdòmu-dé o Gomòra-ka mangadòku.

O Génĕsi XVIII, XIX

Magêna dé janau ja ruàngé magêna ngokagêna i ma òko, dé ja kahika o dòku o Sōdòmu-ka. So o Albĕrahàmu wa si tòta òna magêna. Dé o Djōu Wo tèmo: tanu To wi gĭhu o Albĕrahàmu o manara ōkia Ngohi àsa Ta àka? Duma o ūmàti moi-moi àsa o bàrakàti unano ja maké; dé To Wi nàko, una magêna àsa awi ngòpa i totuūru-no wa si parèta, la àsa o Djōu Awi ngéko ja naro-naro, sidago o ādili dé o lōa àsa ja àka. — Magêna dé o Djōu Wo tèmo: o dòku o Sōdòmu dé o dòku o Gomòra manga fĭtana i lamo dé manga dosa I lāwàni. — Magêna dé janau ja sinòto, Awi dodiawo magêna, i tàgi o Sōdòmu-ka, duma o Albĕrahàmu wo ma oòko o Djōu Awi sima-ka, dé wo témo: dòné Ngòna àsa o njawa i aādili lo Na halibiru, maro ka o njawa ma dorōu? Nāgala o dòku magêna ma raba-ka o njawa i aādili ja moritòha; nàko-so kòmagêna, dòné Ngòna o dòku magêna No si salāmàti-wa, sébàbu o njawa i aādili ja moritòha magêna? — O Djōu Wo tèmo: nàko-so o Sōdòmu ma dòku ma raba-ka o njawa i aādili ja moritòha Ta māke, dé Ngohi àsa o dòku magêna Ta palihara, sébàbu òna-ka. — Dé o Abĕrahàmu wo sàngo, wo tèmo: i gogòu, ngohi tjawali o tòna dé o gaàpo, duma àsa to Ni bitjara-si: ja, Djōu, nāgala o njawa i aādili ja moritòha ja ado-wa, so ja motòha i kūrangi; dòné Ngòna o dòku magêna Na sisa, sébàbu ja

motòha magêna? — O Djōu Wo témo: Ngohi o dòku magêna àsa Ta palihara, nàko-so ngokagêna ja moruha dè ja motòha Ta màké. Dé o Abĕrahàmu wo si dadu-kali, wo témo: nāgala Ngòna àsa ngokagêna ja moruha Na màké. — Una Wo tèmo: sébàbu ja moruha magêna àsa Ta àka-wa. — Dé o Abĕrahàmu wo témo: ja, Djōu, upa Na dèhè ma ngalé, duma to bitjara ma moi-li: nāgala àsa ngokagêna ja moruàngé Na màké. — O Djōu Wo témo: nàko-so ngokagêna ja moruàngé Ta màké, dé àsa Ta àka-wa. — Dé o Abĕrahàmu wo tèmo: i gogōu, ja, Djōu, ngohi to Ni bitjara to Ni kotali, duma, ja, Djōu, nāgala ngokagêna ja monahalo Na màké. — O Djōu Wo tèmo: Ngohi àsa o dòku magêna Ta palihara, sébàbu ja monahalo magêna. — Dé wo tèmo-kali: ja, Djōu, upa Na dèhè ma ngalé, duma to Ni bitjara tjawali ma moi-li: nāgala àsa ngokagêna ja mogiowo Na màké. — O Djōu Wo tèmo: Ngohi àsa o dòku magêna Ta palihara, sébàbu ja mogiowo magêna. Magêna dé o Djōu I wi bitjara o Abĕrahàmu Wo ma togu, dę Wo ma djobo-ka. So o Abrahàmu lo awi tahu-ka wo liho.

2. Ja dangadé o wàngé i tumu, dé o Malāékàti sinòto magêna i masi diado o dòku o Sōdòmu-ka, dé o Lòtu i wi màké, wo ma tami-jé o dòku ma ngòra-ka. O Lòtu òna magêna wa kĕlèlo, dé wo ma òko, so wa si bubusu dé wa tabêa, wo tèmo: ja, djou, tanu nia ōrangi ai tahu-ka ni wòsa-si, dé ni ma idu-kàsi, dé nia dòhu ni ja tiò-do, la da ginita àsa dé ni ma djobo. — Duma òna i tèmo: bòlo, ngomi àsa mi ma idu o ngèko ma sōa-ka. — Duma o Lòtu wa tuūmu, wa gĕgêgo, sidago i wòsa to una awi tahu-ka. Magêna dé una to òna mànga ino, wa àka, o momami, dé òna i òdo. Duma òna magêna i ma idu-waàsi dé o dòku o Sōdòmu ma nāu, o goh'i-duūru dé o bĕreki ja ngodu i ma tolòmu, o tahu magêna i si dopòku, dé i témo: kèkia-ka janāu magêna, kangano, i mada-mada ja hihino gêna? Na si supu òna magêna! — Magêna dé o Lòtu wo supu dé awi dudu-no ma ngòra wa kutji-ka, dé wo tèmo: ja, gia-nongoru, upa ni ja àka o dorōu janau òna nêna! — Duma òna i tèmo: ni ja hino-si! una manêna, o njawa wi sosomōa, karana kanêna wo gògé, dé wo mau ngòne wo na parèta! — Dé hino, i wi séba o Lòtu-no, ma bêto ja biau to una awi tahu ma ngòra. Duma o Malāékàti sinòto magêna magia ja tōa dé o Lòtu i wi si ngòsa, dé o ngòra lo ja kutji ka. Magêna dé o Malāékàti janan o tahu ma dudu-ka magêna manga làko i si puputu, so o ngòra ja sari sidago i kangèla, duma ma ja màké-wa.

3. Magêna dé o Malāékàti magêna i tèmo o Lòtu-ka: kanêna o dòku-ka dé ani gia-nongoru-si? Na si supu òna magêna o dòku manênaka, sébàbu o Djōu Wo mi sulo ngomi, o dòku manêna bilàsu mi ja binàsa. — Magêna dé o Lòtu wo supu, so wa si ngangàsu awi dorōaka, awi ngòpa o ngòpĕdê-ka ja sinòto mànga bobai-ka, dé wo tèmo: ni ma si dailàko, la ni supu kanêna o dòku-ka, sébàbu o Djōu o dòku manêna àsa Wa binàsa. — Duma òna magêna ja dakòlo o Lòtu ka wa kulai òna-ka. So i langi-langi dé o Malāékàti i wi gĕgêgo o Lòtu, i tèmo: no tàgi no ma tai-tai dé na ngaho ngoni pĕdéka dé ani ngòpa o ngòpĕdêka ja sinòto la ngini lo upa kanêna ni sòné. —

4. Duma o Lòtu wo tèmo, ja, djōu, siòko! i gogōu ni mi gàlusiri ma lamo, duma to lòda, sidago o tâla-ka, dòné ta àku-wa; so o tjilàka magêna dòné i dahè dé to sòné. Ni ja nano o dòku ma tjĕjêké magêna i dumu, nakoso ni si maha dé ngokadòké to lòda. — Dé o Malāékàti i tèmo: ða lòha ani lolahi magêna ta mòté, duma no ma tai-tai ngokadòké no lòda, sébàbu ta dodoòha-wa, bilàsu ngòna ngokagêna no wòsa-kàsi. — Mutuadé o dòku magêna i si rònga o Sōàri (ma ngalé: ma tjĕtjéké). Sidago o wàngé i polòté dé àsa o Lòtu wo wòsa o dòku o Sōàri-ka. Magêna dé o Djōu o dipa-ku o walira dé o uku Wo si muūra o Sōdòmu dé o Gomòra ma dòku-ku. Kòmagêna Una Wa sisa o dòku magêna dé ma pido ma alam. Duma ma sōa-ka dé o Lòtu ma pĕdéka mo ma kiliho ma nano, so mo dàdi o golingasu o gàsu. I langi-langi dé o Abĕrahàmu wo mòmi-jé, dé wo tàgi kékia-ka una wo ma oòko o Djōu Awi sima-ka; dé wa nano wo sima o Sōdòmu dé o Gomòra-ka. Dé, jato, i ma todòka! una wa kĕlêlo o Sōdòmu dé o Gomòra ma pido ma ālamu ka o dòpo ma rèhè-réhé. O Lòtu una magêna wo ma hŏi o Sōàri-ka, so wo gogògé o tàla ma aru ma rabaka, una dé lo awi ngôpa o ngòpĕdêka ja sinòto. So o Lòtu awi ăhéli gêna o Mōàpu-ka dé o Amòni-ka.

---

§ 10. O Isàki i wi si buwo, dé tanu o Djou i Wi si àso.

1. Magêna dé o Abĕrahàmu wo ma tuluru, wa ka hika o tòma o koré-mi-jé-ka i dadadu, dé ngokagēna wo gogògé o dòku o Kādèsi dé o dòku o Suru ma sōa-ka. Asa o Djōu Wo mi sosininga o ngo Sara, so muna o Abĕrahàmu mo wi buwo o ngòpa janāu moi, ma wàkutu

maro o Djōu Wo mi djàdji muna-ka. Dé o Abērahàmu i wi si rōnga ma ngòpa janau magéna o Isàki. So o ngòpa magéna awi putu tupaāngé dé o Abĕrahàmu i wi bèrĕsi, wa mòté o Gikimoi Awi parèta. Ma dongòho magĕna o Abĕrahàmu awi ūmuru o musungu o 100. —

2. Ma moi dé o Gikimoi o Abĕrahàmu I wi tai, Wo tèmo: ja. Abĕrahàmu! — Una wo sango: ja, Djōu! — Dé o Gikimoi Wo tèmo: no wi ngaho ani ngòpa wo ma tĕtèngo, no wido-dodara géna, o Isàki, la ni tagi o Moria ma tòna-ka, la ngokagéna o tàla moi ma dòku-ka, Ngohi àsa To ni si dumu géna, bilàsu una no wi tupu, Ngohi no I si àso. — Magéna dé o Abĕrahàmu i làngi-langi wo mòmi-jé, dé awi

kàlidéi wo si dailàko, dé wa ngaho awi ōràngi ja sinòto dé ma ngòpa o Isàki; so o gàso ma gòta wa lèta, de i ma djobo ja kahika o djongihi magéna-ka, Djōu I wi si dudumu.ka. I tàgi sidago o wangé saàngé dé àsa wa kĕlélo o djongihi magéna ma guru-si. Lo o Abĕrahàmu wo tèmo awi ōrangi-ka: ngini dé o kàlidéi kanéna ni gogògé, la ngohi, dé ai ngòpa àsa idaké mi tàgi, nàko-so mi sumbaja da bòlo dé àsa mi liho-kali. — Asa o Abĕrahàmu o gàso magòta wa dèhè, dé wa hado ma ngòpa o Isàki awi bĕlèka-ku, dé una o uku dé o diha

wa aho awi gia-ka. La òna ja sinòto i tàgi i ma ngaho. Magéna dé o Isàki i wi bitjara ma bàba o Abérahàmu, wo tèmo: ai bàba? — Una magéna wo sango: òkia, ai ngòpa? — Dé una wo sano: òdé, o uku dé o gòta, duma o gàso, o duba ma ngòpa, éna kia-ka? — O Abĕrahàmu wo tèmo: o Gikimoi ma sirèté àsa Wo si dailàko, Wo na hiké o duba ma ngòpa moi, ai ngòpa! — Magéna dé òna ja sinòto i tàgi i ma ngaho. So òna i ma sidiado o djongihi, magéna o Gikimoi I wi si dudumu-ka, dé ngokagéna o Abĕrahàmu o gàso ma dadami moi waàka, dé o gòta wa fàto, dé àsa ma ngòpa o Isàki i wi piliku, dé o dadami-ku i wi hado, o gòta ma dòku-ka; la awi gia wa tōa, so awi diha wa dèhè, tanu ma ngòpa-janau i wi tola.

3. Duma o Djōu Awi malaékàti o sòrōga-ku i wi àso, i tèmo: ja, Abĕrahàmu, Abĕrahàmu, ja! — Una wo sàngo: ja, Djōu! ngohi néna! — La o malāékàti magéna i tèmo una-ka: upa ani gia no si djobo ani ngòpa-ka, sébàbu dòne manéna Ngohi To ni nàko, ngòna no Wi si ngōu o Gikimoi, sébàbu ani ngòpa janau, wo ma tĕtengo géna, no wi badu-wa, so no I hiké Ngohi-ka. — Magéna de o Abĕrahàmu wo ma bulutu, so wa namo awi dudu-ka, dé, jato! wo ma todòka, wa kĕlélo o duba ma nau moi, ma tàdu ka o gumi ja sangi-ka. — Dé o Aberahàmu wa dèhè o duba ma nau magéna dé i Wi si àso o Gikimoi, i wi si tagàli ma ngòpa. So o Abĕrahàmu o djongihi magéna wo si rònga: „o Djōu àsa Wo si dailàko." Magéna dé o Djōu Awi malāékàti o sòrōga-ku o Abĕrahàmu i wi àso-kali, i tèmo: o Djōu Wo tèmo: Ngohi To sàsi, Ai rònga lo Ta pèto: sébàbu ngòna na àka-ka kòmagéna, sidago ani ngòpa wo ma tĕtèngo no wi badu-wa, mutuādè Ta gogōu àsa Ngohi To ni si bàrakàti ka Ta lamo-lamo, dé àsa To si goganàpu to ngònaani ăhéli, sĭdago mangadala maro o dipa ma ngòma dé lo maro o dowòngi o téwo ma daté-ka. La to ngòna ani ăhĕli àsa ja màké ja dadànggutu manga dòku, so àsa i ma si pusàka. To ngòna ani ăhĕli-ka àsa i supu o ūmāti jangodu mànga bàrakàti, sébàbu ngòna no si ngōu To Ngohi Ai ili. — Magéna dé o Abĕrahàmu wo liho awi ōràngi-ka, so òna magéna o dòku o Bèrĕsébaka i liho i ma kangaho dé ngokagéna o Abĕrahàmu wo gogògé.

§ 11. O Isáki wo modòka.

O Génĕsi XXIII—XXVI.

1. So o ngo Sara ami ūmuru o musungu 127, dé àsa mo sòné, o dòku o Hébĕrònu-ka. Dé o Abĕrahàmu wo dodòra-ka, dé àsa wo mi poòsu ma pĕdéka o ngo Sara, o tāla ma aru ma raba, o godōa-ka, magéna una wa idja-ka o Efĕròna o Hèti awi àhéli-ka, ma bèto àsa wa àka to una dé awi àhéli mànga boòsu ma djòngihi. — O Abĕrahàmu i wi pĕréki, awi ūmuru i tèka-ka; de o Gikimoi Wo si bàrakàti-

ka o Abĕrahàmu awi rònga moi. Magéna dé o Abērahàmu i wi àso awi ōràngi, o Eliésari, awi tahu mahimo, o Abĕrahàmu awi rònga moi wa poparèta géna. Dé o Abĕrahàmu wo tèmo una-ka: bilàsu no sàsi, so o Djōu, o dipo dé o dunia ma Gikimoi, Awi rònga lo na pèto, la upa àsa ai ngòpa o Isàki no wi si modòka o Kānàni-ka manga djodjaru, duma ngòna bilàsu no tàgi ai tòna ma duhutu-ka, ai awabira o Mésopotami-ka, la ngokagéna na sari ai ngòpa o Isàki ma pĕdéka. O Djōu àsa Wa sulo To Una Awi malāékàti, itàgi ani sima-ka.

Duma no djaga la upa no wi ngaho ai ngòpa o tòna magêna-ka. — Magêna dé o ōrangi magêna wo sàsi, ma ngalé o hàli magêna. Asa wa đèhè o òta mogiowo, so wa aho ma Djōu awi ărĕta moi-moi, dé wo madjobo, wo tàgi o Mésopotami-ka, o Náhòri awi dòku-ka. O dòku magêna ma dàté-ka dé una wa sulo o òta i buku-ku o sumu moi ma dalàto-ka So i mađa-mađa, dé o djodjaru manga biàsa o àké i si ūi. Dé wo tèmo: ja, Djōu! ai djōu o Abĕrahàmu No wi riwo, sidago o djodjaru mi ma kamàké. Na nano, dòné to ma oòko o sumu ma dalà-to-ka, so o dòku ma djodjaru àsa i supu o àké i ma si gūi. Asa o djodjaru moi-ka o àké to magòlo, laami rubè moi si guti. So nàko-so muna àsa mo sango: na udo, dé ngohi lo àsa ani òta to si udo —, tanu muna magêna đa bòlo, No mi hiké àsa mo dàdi To Ngòna Ani ōràngi, o Isàki, ma pĕdêka. —

2. Una magêna wo bitjara đa bòlo-waàsi, jato! wo ma todòka, o ngo Rĕbèka, o Bĕtuèli ma ngòpa ma hino, dé o rubè moi ma mòku. To muna ami djamani đa lòha i tjara-wa. So ma kahika o sumu-ka, ami rubè-ku o àké mo gūi, dé tanu mo liho-kali. Magêna dé o Eliĕsari wo mi kĕlêlo, dé wo tèmo: ja, djodjaru! ani rubè ma àké sutu ta udo. — Muna mo tèmo: na udo, Djōu! — So ami rubè mō si guti ma tai-tai, de mo wi si udo. La una magêna wo udo đa bòlo, dé mo tèmo: ngohi lo àsa ani òta ma àké to si ūi. — Asa muna mo ma gogòra, ami rubè mo gusè o haiwan ma àké ma ngihi-ku, dé mo ma gogòra-kali o sumu-ka, o àké mo si ūi-kali, sidago to una awi òta đa ngodu ma àké mo si ūi-ka. O Eliĕsari, una magêna, wo hairani, ma ngalé muna, so wo ma pòngo-pòngo, la wa nàko o Djōu Awi sininga I wi riwo una êko hiwa. O òta i udo đa bòlo, dé o Eliĕsari wa đèhè o bio ma popili o gurātji dé lo o talanga o guràtji o sabi moi wo si ngado ami gia-ka, dé wo tèmo: ngòna nagu-una ma ngòpa? Mi ja àku mi ma si dogu to ngòna ani bàba awi tahu-ka? — Muna mo tèmo: ngohi o Bĕtuèli ma ngòpa, mia tahu-ka o haiwan ma ino i lamo dé o djongihi no ma si dodogu lo dé maêna. — Magêna dé o Eliĕsari wo ma hado, so i Wi hòrĕmàti o Djōu, wo tèmo: o Djōu to Wi hòrĕmàti, sébàbu Una Wo i ngaho o ngèko manêna ka, sidago ta ado-ka ai Djōu awi gia nongoru mànga tahu-ka! — Duma o djodjaru magêna mo ma gogòra ma awa ami tahu-ka, dé mo si ngangàsu o hàli magêna.

3. So o Lābàngi, o ngo Rĕbèka ma hira, wa kĕlêlo o bio ma popili dé o talanga ma bira ami gia-ka, dé lo wo isè ma bira ami dèmo, dé

una wa hika o Eliésari-ka, dé wo tèmo: no wòsa, hé! ngòna manêna, o Djōu Wo ni si bobàrakàti! da doòha-so ngòna no gogògé o tahu ma dudu-ka? Sébàbu ai tahu to si dia hi-ka, dé o òta ma djongihi lo da bòlo-ka. Magêną de o Eliésari wa kahika o Lābàngi awi tahu-ka; la òna awi òta ma bobiliku ja sòsé dé o ino jo ngiké. Asa o Eliésari o àkê i wi gèsè, so awi dòhu wa tiòdo dé lo awi ino ja hado-ku. Duma una wo tèmo; to òdo-waàse bilàsu to bitjara-kàsi. — So o Lābàngi wo tèmo: ka no tèmo, Djōu! — Magêna de o Eliésari wo dědèmo o moi-moi, maro awi dodàgi i maàka-ka, dé wo tèmo: nàko-so ngini ni wi sininga ai Djōu, o Abérahàmu, to dupa gena ni si ngangasu ngohi-ka. — Magêna dé o Lābàngi dé o Bětuèli i tèmo: i gogōu o hali magêna o Djōu Wa àka-ka! Ja, ma, ngo Rěbèka muna gêna, so no mi ngaho muna la no wi si modòka ani Djōu ma ngòpa o Isàki, na mòté maro o Djōu Wo ni si ngangàsu-ka. — O Aběrahàmu awi ōràngi wo isè o dèmo magêna, dé wo ma hado-ku o Djōu Awi sima-ka. Magêna dé o ărěta moi-moi wo si supu: o salàka dé o guràtji dè o baro, dé wo mi hiké o ngo Rébèka-ka; dé lo o ărěta wa hiké ma awa dé mahira-ka. La i langi-langi dé òna magêna i mòmi-jé, dé o Eliésari wo tèmo: upa no i badu, sébabu o Djōu ai ngèko Wo i si dailàko-ka; so ni si mòté dé to liho ai Djōu-ka. — La òna magêna o ngo Rěbèka i mi àso, dé i tèmo muna-ka: ngòna no mòdé. no wi mòté o ōràngi manêna? — Muna mo sango: ka to modé — Magêna dé ja si maha o ngo Rebèka dé ma awa dòpo i wi mòté una-ka. Dé ona o ngo Rěbèka i mi si bàrakàti, i tèmo: tanu to ngòna ani ăhéli àsa ja tjala-tjala! — Magêna de o ngo Rěbèka mo ma si dailàko la o òta-ku jo bané la i ma djobo. La i mada-mada dé o Isàki wo supu, wo māu wo sumbaja o pido-ka. So wa nano, dé wa kělèlo o òto magêna i liho. O ngo Rěbèka lo ma nano, dé o Isàki mo wi kělèlo, dé muna mo wi sano o Eliésari-ka: o njawa magêna, o pido-no wo kokahino gêna, nagu-una? — O Eliésari wo tèmo: una magêna to ngohi ai Djōu ma ngòpa. — Magêna dé muna mo ma kokudu; la o Eliésari i wi dědèmo o moi-moi o Isàki-ka. So o Isàki wo mi ngaho muna ma awa ami kadja-ka, la wo mi modòka dé wo mi dodara muna. Kòmagêna dé o Isàki awi sininga ma duka, ma ngalé ma awa mo sòné-ka, sutu i rasai.

§ 12. O Isàki o Jākòpu dé o Esau wa si bàrakàtí.

O Génĕsi XXV—XXVII.

1. Ma dongòho o Isàki o ngo Rĕbèka wo mi modòka, gèna awi ūmuru o musungu moruha; duma o ngo Rĕbèka ami ngòpa i hiwa, sidago o Isàki o Djōu-ka wo lahi, dé o Djōu Wo si gisè to una awi lolahi. Dé o Djōu Wo tèmo: ja, Rĕbèka! ngòna ani ngòpa àsa i sago, la wo ririria àsa i wị si gisè ma nongoru. — So ma dongòho o ngo Rĕbèka ami dodogu i ma si diado-ka, dé ami ngòpa i sago. Wo riria

wi gogògo, dé awi gògo lo ka da mumura; mutuādé i wi si rònga o Esau. Dé ma nongoru i wi si rònga o Jākòpu. O Esāu i wi lamo-ka, dé i wi toboroda, so o pònga-ka wo gogògé; duma o Jākòpu, una wo lo lōa, so o kadja-ka wo gogògé. O Isàki o Esāu i wi si bòso: sébàbu una awi sihòdé wo dupa; duma o ngo Rĕbèka o Jākòpu mo wi si bòso. O wàngé ma moi dé o Jākòpu o kupuwo wo ma baāri-ka, dé o Esau o pònga-no wo liho so i wi momodo. Dé wo tèmo o Jākòpu-ka: o ino

ɗa sosawala magɛ̀na tanu sutu to ma suluro. — Duma o Jākòpu wo tèmo: bɛ̀làsu ngòna o ria ma pāràti no i hiké. — O Esāu wo tèmo: bòlo! to sònɛ́, so o ria ma pāràti to si doòha? — Magɛ̀na dɛ̀ o Jākòpu wo tèmo: tja, duma bilàsu ngòna no sàsi. — Dé una wo sàsi-ka. Kòmagɛ̀na o Esau o ria ma pāràti wa kelɛ́sangi-wa. La o Esau awi ūmuru o mūsung moruha de wo moɗòka awi pɛ̌ɗɛ̀ka ja sinòto, o Hetika ma njawa. So o moɗòka ja sinòto òna magɛ̀na i si kangèla o Isàki dé o ngo Rɛ̌bèka manga sininga. —

2. Maduūru dé o Isàki wi pɛ̌rɛ̀ki, so awi làko ɗa maràsa-ka, sidago wo ma si gɛ̌lɛ̀lo-kawa. Dé i wi àso o Esau, wo tèmo: no i nano, ngohi i pɛ̌rɛ̀ki-ka, dé ai sònɛ́ ma wangé ta nàko-wa, so ani ngami na ɗèhè la no tàgi o sihòde no i sari, la no i sakahi na mòngé-mòngé, maro ngohi to dupa: la ta òɗo-ka dé àsa to ni si bàrakàti. — Duma o ngo Rɛ̌bèka o dèmo magɛ̀na mo si gigisè, sidago o Esau wo pàsaka, o sihòdé wo sari, dé o ngo Rɛ̌bɛ̀ka o Jākòpu mo wi àso, dé mo tèmo: no tàgi o kuranga-ka, o kàbi ma nau ma gòho sinòto ɗa lolòha na ɗèhè, la na tola, la àsa ta paāri ta mòngé-mòngé, maro ani bàba wo dupa; la ngòna asa ani bàba no wi ɗòta, la una àsa wo ni si bàrakàti, sébàbu nāgala i tèka-wa dé ani bàba àsa wo sònɛ́. — Magɛ̀na dé o Jākòpu wo tèmo ma awa-ka: ai ria, o Esau ɛ̀na wi gogògo dé ngohi ka i momaāhi; tèkadé ai bàba àsa wo i baɗa dé wo i nàko to wi kulai. — Duma ma awa mo tèmo: ka no si mòté to ngohi ai démo, no tàgi o kàbi magɛ̀na na ɗèhè la na tola. — Magɛ̀na dé una wo tàgi dé o kàbi magɛ̀na wa ɗèhè, la ma awa-ka wa tòta. So ma awa ma paāri ma mongé-mongé, maro o Isàki wo dupa; dé o Esau awi pàkɛ́ang ɗa lolòha, to muna ami kadja-ka ma ɗèhè, la o Jākòpu mo wi si pàké. Magɛ̀na dé o kàbi magɛ̀na ma kahi awi gia dé awi tòlo-no mo si kolòro; dé o sihò dé magɛ̀na mo wi hiké, so wa aho. Asa una magɛ̀na ma bàba-ka wo tàgi, dé wo témo: ja, bàba! — O Isàki wo tèmo: ɗa doòha ai ngòpa? Ngòna nagu-una? — O Jākòpu wo tèmo: ngohi nɛ̀na o Esau, ta àka maro no i si bɛ̌sèso-ka. so no mòmi dé ai sihòdé na òɗo. Duma o Isàki wo tèmo o Jākòpu-ka: na hino-si, sutu to ni paɗa. — Magɛ̀na dé o Jākòpu awi dàté-ka wa hika, so ma bàba i wi baɗa dé wo tèmo: òdé, o ili manɛ̀na o Jākòpu awi ili, duma o gia manɛ̀na o Esau awi gia! — Sidago una i wi nàko-wa, so awi sihòdé lo wa òɗo, dé wo udo. So ma bàba wo òɗo ɗa bòlo dé i wi si bàrakàti o Jākòpu, wo tèmo: o Gikimoi tanu o tamo dé o

ànggoru àsa Wo ni si tjàtu i lamo-lamo; o bi ūmàti àsa ka i ni si ngōu dé lo awi gia nongoru àsa na parèta. —

3. Ma bàba i wi si bàrakàti ða bòlo, dé una wo supu-ka, dé o Esau wo roda wo liho. Magêna dé una lo awi sihòdé wa paāri wa mòngé-mòngé, dé ma bàba i wi dòta, dé wo tèmo: ja, bàba! no momi, la ani ngòpa ai sihòdé na òdo, la àsa no i si bàrakàti. — Duma ma bàba wo tèmo: ngòna nagu-una? — O Esau wo tèmo: ngohi nĕna ani ngòpa wo riria. — Magêna dé o Isàki wi todòka, so wo tèmo: kangano gêna nagu-una? Una lo o sihòdé wo i sari, so ta òdo ka, dé ngohi lo to wi si bàrakàti-ka! — So o Esau wo isè o dèmo magêna, dé i wi wòsa, so wo oré wa lamo-lamo, dé wo tèmo: ani bàrakàti tjawali kamoi, ja, bàba? — Dé wo ari wo ma oré-oré. Magêna dé o Isàki wo tèmo: ngòna àsa o tòna ða lolòha-ka no gògé; ani sumarang àsa no ma si gogàhu; dé ani nongoru ngòna àsa no wi si ngōu. — So o Esau i wi duhudu o Jākòpu, ma ngalé o bàrakàti magĕgêna, dé wo tèmo awi pòko ma raba-ka: damaha-si, nàko-so ai bàba wo sònéka, dé àsa ai nongoru to wi toòma. — Duma o ngo Rĕbèka o dèmo magêna mo isè, so mo tèmo o Jākopu-ka: no ma si dailàko, la ai hira, o Lābangi-ka, no lòda, dé ngokagêna una-ka no gogògé o wangé muruwo-naga, sidago ani ria awi doòsa i togu ka. — Dé ma bàba i wi si bàrakàti dé wo tèmo: o Gikimoi, o moi-moi Wa aàku, àsa Wo ni si bàrakàti ngòna, la Una àsa Wo ni si goganàpu ani àhéli, dé lo Una àsa o Aberahàmu awi bàrakàti ngòna Wo ni hiké. — Kòmagêna dé o Isàki i wi sulo o Jākopu, so wo tàgi, o Uri-Kàsidimu, o Labàngi-ka wa kahika.

---

§ 13. O Jākòpu wo lòda.

O Génĕsi XXVIII, XXIX.

1. Magêna dé o Jākòpu o Bèrĕséba-ka wo ma hŏi, dé wa kahika o Harângi-ka. O ngèko ma sōa-ka dé wo ma idu, sébabu o wangé i tumu-ka. O tèto moi wo magèsè so wo ma si giréna, la wo ma idu. Dé o putu magêna wo toguruga, maro o ngutè moi wa kĕlèlo, o tònaka i oòko dé ma idé o dipa-ja ja ado, dé lo o Gikimoi Awi malāékàti o ngutè magêna-ka i uti dé i dola. Dé o Djōu Wo ma oòko o ngutè magêna ma idé-ka, dé Wo tèmo: Ngohi nêna o Djōu, ani ètè o

Abĕrahàmu awi Gikimoi dé ani bàba o Isàki awi Gikimoi. O tòna kékia-ka ngòna no ma idu, magêna àsa To ni hiké ngona-ka dé to ngòna ani àhéli àsa ka ja dala, maro o dunia ma gaàpo; dé lo to ngòna ani àhéli-ka àsa i supu o ūmàti ja ngodu manga barakàti. Ngohi àsa To gògé dédé ngòna-ka so àsa To ni bari, kekiaka ngòna àsa no tàgi; dé Ngohi lo àsa To ni si giliho-kali o tòna manêna-no. — Magêna dé o Jākòpu woma malo, dé wo tèmo: i gogōu o Djōu o djongihi manêna Wo gògé, gêna ngohi ta nàko-wo. Dé una i wi mòdo, so wo tèmo: manêna o sāwani ma djongihi; êna kanêna o Gikimoi Awi tahu, ngokanêna o sòrōga ngòra! — I langi-langi dé o Jākòpu wo momi-je, dé o tèto wo ma si gogirêna gêna wa òko, so wa àka o djongihi magêna ma nonàko, dé o tèto ma dòku-ku o gòsòso wo gusé, so o djongihi mogêna wo si rònga o Bétèli. La ngokagêna o Jākopu o nièti moi wa àka, wo tèmo: nàko-so o Gikimoi Wo gògé dédé ngohi-ka, sidago ai dodàgi-ka Wo i bari, dé o ino dé ai pàké Wo i hiké, sidago ai bàba awi tahu-ka to liho, dòné ngohi àsa o Djōu o Gikimoi to Wi pudji. —

2. Magêna dé o Jākòpu wo ma djobo dé wa kahika o wangé ma njonjijé ma ngòpa manga tòna-ka. Una ka wo tagi wa tjobo-tjo-bo, sidago o sumu moi wa màké, dé ngokagêna ma daté-ka o duba o duwo saàngé. So o sumu magêna ma uru o tèto i lalamo i si tanu-ka, dé òna magêna ja hōi, la o duba i si udo da bòlo, dé àsa i si tanu-kali. Dé o Jākòpu wo tèmo o duba ma sowòhi-ka, ja, gia nongoru! ngini kékia-no ma njawa? — Ona i témo: ngomi o Hārangi-no ma njawa. — So òna-ka wo sano, wo tèmo: ngini o Lābangi o Nāhori ma ngòpa ka ni wi nàko? — Ona i tèmo: ka mi wi nàko; ma ngòpa o ngò-pĕdèka, o ngo Rāhĕli, nogêna-naga, o duba ma tòta. — So o Jākòpu wo mi kĕlèlo o ngo Rāhĕli, ma èpé o Lābàngi ma ngòpa, dé àsa wa kahika o tèto magêna o sumu ma uru-ka wa hōi, la o Lābangi ma duba wo si udo; dé o ngo Rāhĕli wo mi hamé dé wo ari wo ma oré-oré. Asa o Jākòpu wo mi si ngangasu o ngo Rāhĕli-ka, wo tèmo: ngohi manêna ngoni ōa o ngo Rĕbèka ma ngòpa. — Magêna dé muna mo ma gogòra mo wi si ngangàsu ma bàba-ka. So o Lābangi wo gitsè gêna ma bira ma ngòpa, o Jākòpu, kanaga, dé una wo ma gogòra i wi si bubusu, so i wi hami dé awi tahu-ka i wi ngaho. —

§ 14. O Jākòpu o Lābangi-ka wo wòsa.

O Génĕsi XXIX—XXXI.

1. So dé o Jākòpu o ngoòsa moi o Lābangi-ka wo gògé, dé o Lābàngi wo tèmo: to si rasa ɗa lòha-wa ngòna no i léléani ka no parasàdja; hika, no i si ngàngàsu: òkia ngohi àsa to ni si bakau? — La o Lābangi awi ngòpa o ngòpĕɗèka ja sinòto: mo riria ami ronga o ngo Léa dé mo nonongoru ami rònga o ngo Rāhĕli. O ngo Léa ami làko i bobo, duma o ngo Rāhĕli ami djamani ɗa lòha. Dé o Jākòpu o ngo Rāhĕli wo mi si bòso; so wo tèmo: ngoni ngòpa o ngo Rāhĕli, gêna nàko-so no mòdé dé to mi moɗòka, langohi àsa to léléani o musungu tumidingi, gêna i dàdi maro to ngohi ai subà. — Kòmagêna dé o Jākòpu wo léléani o musungu tumidingi, ma ngalé o ngo Rāhĕli. Ma dèka magêna duma una wa malo maro tjawali o wangé muruwo-naga, sébàbu una muna wo mi si bòso. La o musungu tumidingi magêna i pàsa-ka, dé o Lābangi o Jākòpu i wi si haga, so o ngo Léa i wi si moɗòka. So o Jākòpu wo tèmo: ɗa doòha-so no i si haga? — O Lābangi wo tèmo: òdé, mia biàsa gêna mo riria mo moɗòka mo ɗòma dé àsa mo nonongoru; duma o ngo Rāhĕli ngohi lo àsa to ni hiké ngòna-ka, nàko-so no léléani o musungu tumidingi-li. — La o Jākòpu wo si mòté-ka o démo magêna, so o ngo Rāhĕli lo o Lābangi i wi si moɗòka-kali una-ka.

2. O Jākòpu, una magêna wa màké o ngòpa janau ja mogiowo dé ja sinoto, manga rònga kòmanêna: o Rūbêni, o Simêònu, o Léfi, o Jéhuda, o Dàni, o Nàtali, o Gàtu, o Asĕri, o Jīsakàri, o Sébulòngu, o Jōsépu dé o Bajamini. Awi musungu ja ado-ka dé o Jākòpu wo tèmo o Lābangi-ka: no i hiké to ngohi ai pĕɗèka dé to ngohi ai ngòpa, la ai tòna ma duhutu-ka to liho. Magêna dé o Lābangi wo tèmo o Jākòpu-ka: ngohi to si bilàtu o DJŌU Wo i si baràkàti ka ma ngalé ngòna; mutuàdé no i si ngangasu na totiāi òkia no dupa la to ni si bakāu? — So o Jākòpu wo tèmo o Lābangi-ka: o duba dé o kàbi àsa i si buwo dé ɗa babālanga no i si bakau. — O Lābangi wo tèmo: bòlo, magêna àsa to ni hiké. — La o Gikimoi I wi si bàrakàti o Jākòpu, sidago una wo kaja, so to una awi haiwan ja popiara dé awi ōrangi janau dé awi òta dé awi kàlidéi i tjara-wa.

3. Ma duūru dé o DJŌU Wo tèmo o Jākòpu-ka: ani bàba awi tòna-

ka no liho, la Ngohi àsa To gògé dédé ngòna. Magéna dé o Jākòpu wa sulo, so o ngo Rāhĕli dé o ngo Léa ja àso. Asa una wo tèmo òna-ka: to si rasa nia bàba awi gogòho maro kangunugo dé kapidiriwa; so ngini lo ni ja nàko, ngohi to léléani bàba-ka sidago ta àku, duma nia bàba wo i si haga, so ai bakau wa tagàli sidago ma para ma mogiowo: duma o Gikimoi I wi si maha-wa wo i si rugi. — Magéna dé o ngo Rāhĕli dé o ngo Léa i sàngo: na àka o moi-moi na mò'é maro o Djōu Wo tèmo-ka. — Magéna dé o Jākòpu wo ma si dailàko, so awi ngòpa dé awi pĕdéka o òta-ku wasi bané, dé lo awi rònga moi wa aha dé ma baba-ka, o Kanani ma tòna-ka, wo liho.

4. La o putu saange dé òna o Lābangi i wi si ngangàsu, i tèmo: o Jākòpu wo lòda-ka. — Magéna dé o Lābangi i wi nihi, so i wi dahè o Jākòpu o Gīléàti ma tàla-ka. So o putu magéna o Lābangi wo to guruga, maro o Gikimoi Wo tèmo una-ka: djaga la upa o Jākòpu no wi badu la wo tàgi: so upa lo no wi si totora dé upa no wi badja. — So o Lābangi i wi dahé o Jābòpu dé wo tèmo: da doòhaso ngòna no lòda no ma woro-lòha-ka-ino, sidago ai ngòpa janau dé ai ngòpa o ngòpĕdéka ta tabéa-lowaāli. Tanu to ni si fanggàli o dorōu dòné, duma i sala ani bàba manga Gikimoi Wo i bitjara dé Wo tèmo: djaga la upa o Jākòpu no wi badu la wo tagi; so upa lo no wi badja dé upa no wi si totora. — Magéna dé o Jākòpu dé o Lābangi i ma si lolaha.. So i langi-langi dé o Lābangi wo mòmi-jé dé awi ngòpa janau dé awi ngòpa o ngòpĕdéka wa tabéa, dé wa si bàrakàti òna magéna, dé awi dòku-ka wo liho. Duma o Jākòpu wo ma djobokali. So ma sōa-ka dé o Gikimoi Awi malāékàti o Jokòpu i ma tèké kamàké. Géna o Jākòpu o malāékàti magéna wa kĕlélo, dé wo témo: manéna o Gikimoi Awi èngi; so o djongihi magéna wo si rònga o Mahanāī.

---

§ 15. O Jākòpu i ma datai dé o malāèkati.

O Genĕsi XXXII, XXXIII, XXXV.

1. Magéna dé o Jākòpu awi ōrangi wa sulo so ja kahika ma ria o Esau-ka, o Séiru ma tònà-ka. So o Jākòpu wo si bĕsèso òna-ka, wo tèmo: bilàsu ni tèmo ai ria o Esau-ka: o Jākòpu nonaga dé una wo lahi ngòna-ka, nàko-so ja àku dé una no wi galusiri. — O sosulo ma-

gêna i liho dé i si ngangàsu i tèmo: ngomi mi wi màké ani ria o Esau, dé una wo na si bubusu, dé lo awi kawāsa janau ja 400 i wi mòté. — Magêna dé o Jākòpu i wi mòdo-poli, so wo tèmo: ja, Djōu! Ngòna No i sulo ngohi, ka No témo: ani tòna ma duhutu-ka no liho. I gogōu ngohi ka ı tjèké, duma Ngòna No i si rahamàti dé No i riwo-ka, To Ngòna Ani ōrangi, ngohi nêna: sébàbu ma dongòho o sĕléra o Jòrĕdéni manêna ta tola to kahika, tjawali ka o dididi moi ai gia-ka; duma dòné manêna to kahino dé sidago ai kaja o haiwan o duwo sinòto; dòné manêna lo tanu No i si raro ai ria awi gia-ka. — Magêna dé o Jākòpu awi haiwan muruwo-naga wa hiri wo sidingo ma ria o Esau-ka. So o putu magêna wo mòmi-jé, o sĕléra o Jàbòku wa tola, dé awi rònga moi wa totòta, duma una wo maténgo ma sonònga-ka wo liho. Magêna dé ngokagêna janau moi wa hino o Jākòpu i wi datai, sidago i wi si sai-wangé-wangé, sidago o Jākòpu awi ugu ma bobòlo i lipi-ka. Asa janau magêna wo tèmo o Jākòpu-ka: no i dòha la to tàgi, sébàbu, hé! da ginita-ka-so. — Duma o Jākòpu wo sango: ngohi àsa to ni dòha-wa, bilàsu No i si bàrakàti-kàsi. — Dé Una Wo témo o Jākòpu-ka: ani rònga òkia? — Una wo tèmo: o Jākòpu. — So o njawa magêna wo tèmo: dòné ani rònga o Jākòpu-kawa, duma o Isaréli, sébàbu ngòna ani gogòho maro o kolano, dé o Gikimoi dé o njawa no ma riwo, dé i làku ngòna. — So ngokagêna Una o Jākòpu I wi si bàrakàti. So o Jākòpu o djongihi magêna wo si rònga o Pĕnièli (ma ngalé: o Gikimoi Awi djamani); sébàbu una wo témo: ngohi o Gikimoi to Wi kĕlêlo-ka, mi ma risima-no, dé ai njawa lo, hé, da doòha-wa. La o wàngé i polòté, dé o Jākòpu o Pĕnièli-ka wo supo, duma awi todèngè da siri, ka wo tjuga-tjuga.

2. Magêna dé o Jākòpu wo nano dé i wi kĕlêlo o Esau nogêna dé awi dodiawo sidago ja 400 i wi moté. La o Jākòpu awi ngòpa wa si bula o ngo Léa-dé o ngo Rāhĕli-ka, la una wo tàgi wo dodòma, dé wo ma ruku ma para ma tumidingi, sidago ma ria-ka i wi ado. Magêna dé o Esau wo ma gogora, i wi si bubusu, la i wi kololo dé i wi hamé, dé ona ja sinoto i ari. Asa o Esau wo sano: ona manêna i ni momoté gêna nago-ona? — Dé o Jākopu wo tèmo: ona magêna ai ngopa, o Gikimoi Awi pahala, so Wo i si tjatu ani ōràngi-ka. — Magêna dé o ngo Léa dé o ngo Rāhĕli dé awi ngopa una i wi tabéa. La o Esau wo tèmo: po ma djobo la po ma kangaho. — Duma o Jākopu wo tèmo: ja, djōu! ngona no tàgi no doma: sébàbu o ngopa manêna ja bi tjĕtjéké-si, dé ai duba dé ai sàpi ma nuka i susu-si,

so ngohi àsa to tuūru to ma mèhè-mèhè. — Dé o Esau wo tèmo: ai ōrangi ja muruwo-naga àsa ta doloda, i ni riwo. — Duma o Jākopu wo tèmo: ja, djōu! bolo, nàko-so no dupa dé no mi doha-ka, la ngomi àsa mi tuūru. — Komagéna dé o Esau o Sĕiru ma tonia-ka wo liho. Duma o Jākopu o Sukotu-ka wa kahika. Ma duūru dé o Jākopu wo tàgi o Mămĕré-ka ma bàba o Isàki i wi kurumi. So o Isàki awi ūmuru o musungu o ratu moi dé moritu paàngé, dé àsa awi gurumi i ma hŏi, so wo soné i wi pĕrĕki-ka o dunia, hé! i pūasi-ka. La awi ngopa o Esau dé o Jākopu i wi poosu-ka.

---

§ 16. O Jōsèpu dé awi ria.

O Génĕsi XXXVII.

1. O Jākòpu ma ngòpa, o Jōsèpu, una magéna awi ūmuru o musungu mogiowo de tumidingi, dé awi ria wa mòté ma bàba awi haiwan jo djadjaga; duma o Jōsèpu wo bi dĕdèmo awi ria manga kalakūangi ma bàba-ka. La o Isaréli awi ngòpa ja ngodu i folŏi o Jōsèpu i wi dodara, sébàbu o Jōsèpu, una magéna, o Jākòpu awi ūmuru i tĕtèka ma ngòpa, so o baro ma hòda i didifo lo ka i wi hiké. So awi ria ja kĕlélo manga bàba i folŏi o Jōsèpu i widodara, dé òna magéna i wi dànggutu, sidago i wi bitjara, hé! da lòha-kawa. Ma moi dé o Jōsèpu, una magéna, wo toguruga, dé wo si ngangàsu awi ria-ka, sidago òna magéna i folŏi i wi dànggutu-kali; sébabu o Jōsèpu wo tèmo òna-ka: ni si gisè-si ai doguruga ngohi ta totoguruga géna: ngoné i na ngodu o dòro-ka, o tamo po utu, so dé tamo magéna pa piliku-ka dé to ngohi ai biliku i oòko dé to ngini nia biliku ja hino, to ngohi ai biliku magéna i si gilòli, dé i ma ruku-ku. — Magéna dé awi ria i tèmo una-ka: ngòna no māu ngomi no mi parèta? — So sébàbu o doguruga magéna ōna i folŏi-li o Jōsèpu i wi dànggutu. Ma moi-li o Jōsèpu wo toguruga-kali; so wo si ngangàsu awi ria-kali, wo tèmo: ngohi to toguruga maro ta kĕlélo o wangé dé o ngoòsa dé o ngòma ma ngai mogiowo dé moi i ma ruku to ngohi ai sima-ka. — La o doguruga magéna una wo dĕdèmo ma bàba dé awi ria-ka, sidago ma bàba i wi gidigo wo tèmo: o doguruga òkia magéna? Dòné bilàsu ngohi dé ngoni awa dé ani ria mi ni hòrĕmàti? —

2. Magéna dé awi ria i tàgi, manga bàba awi haiwan jo djadjaga,

o dòku o Sikèmu ma dalato-ka. La ma moi de o Isaréli wo tèmo o Jōsèpu-ka: tanu ngòna no tàgi ani ria na kurumi, òna ja doòha, dé lo o haiwan ða doòha, la mànga hābari no liho ngohi-no. — Magéna dé o Jōsèpu wo tàgi wa kahika awi ria-ka; duma wa màké-wa, sidago o pido-ka i wi sisa. Ma lòha so o njawa moi i wi màké, dé una i wi sano, wo tèmo: ngòna òkia na sari? — O Josèpu wo tèmo: ngohi ai ria ta sari; nàko-so 'ni sininga i lamo dé no i si ngangàsu-si òna kékia-ka ja kahika-ka. — So una magéna wo tèmo: òna magéna i ma djoboka; sébàbu to isè òna i tèmo: kolaha mi ma tuluru o Dōtàni ka. — Magéna dé o Jōsèpu, una magéna awi ria wa si duūru, dé wa màké

òna magéna ò Dōtàni-ka. So ka wi kuru-si dé awi ria i wi kělélo-ka, dé i ma tèké-kětèmo: ni wi nano-si o doguruga ma guru nogéna-ka, Hika! po wi toòma-ka, la kunéna o sumu-ku ro wi umo, la àsa po tèmo: o haiwan ma dorōu i wi goli-ka; dé àsa pa nano awi doguruga i dàdi i ma dodoòha. — O Rubèni wo isè o dèmo magéna, dé ma bèto una i wi si raro o Jōsèpu to òna manga gia ma sòha-ka, so wo tèmo: upa ni wi toòma, duma-ka kunéna o sumu-ku ni wi umo. — Dé to una awi sininga tanu àsa i wi si raro o Jōsèpu to òna manga gia ma sòha-ka, la àsa ma bàba-ka i wi sigiliho. So o Jōsèpu awi

ria-ka wa ado, dé òna i wi soròma, so awi baro ða lolòha, una wo ma si papàké gêna ja hõi, so o sumu-ku i wi siha; duma ma lòha ða ōa-ka.

3. Magêna dé òna i ma tolòmu, so o ròti ja òdo; la, jato! ja nano o Isumaéli-ka o bòlu moi nogêna-ka, o Giléàti-no ja kahino, dé to òna mànga òta ja aho o bi ràpa-ràpa dé o rasamala dé o manjanji, i tàgi ja kahuku o Māsiri-ku. Magêna dé o Jéhuda wo tèmo awi ria-dé awi nongoru-ka: ma faida òkia nànga nongoru po wi toòma? Lẽbé-laha po wi si idja o Isumaéli-ka la upa nanga gia po si djobo una-ka, sébàbu una to ngòné nanga nongoru dé lo nanga laké. — So òna magêna i si mòté o Jéhuda awi dêmo. Mutuādé òna magêna o Jōsèpu o sumu-jé i wi lia, so i wi si idja una magêna, awi idja o pipi o salàka monahalo. La o Rūbèni o sumu-ka wa hika, tanu o Jōsèpu i wi riwo, duma o Jōsèpu una magêna i wi hiwa. Magêna dé o Rūbèni, una magêna, awi badju wa ràtja, dé wo tàgi awi nongoru-ka, dé wo tèmo: o gòh'iduūru magêna i wi hiwa; êna, la ngohi dòné àsa kékia-ka to kahika? — Magêna dé òna o kàbi ma nau moi ja tola, so o Jōsèpu awi baro o kàbi magêna ma āu-ku ja tòno, dé ja sulo o baro magêna ma bàba-ka ja tòta, dé i tèmo: o baro manêna mi ja màké-ka, so na nano, o baro manêna to ngòna ani ngòpa awi baro èko ða sowo? — La ma bàba o baro magêna wa nàko, so wo tèmo: o baro manêna to i ngòpa awi baro! o haiwan ma dorōu moi i wi gòli-ka! siòko! o Jōsèpu i wi njèmo-njèmo-ka! — So ma bàba wo dodòra o wangé ma dala, ma ngalé o Jōsèpu. Magêna dé awi ngòpa janau ja ngodu dé awi ngòpa o ngòpẽdẽka ja ngodu ja hino, tanu una i wi si duduga, duma i wi si duduga lo wo holu, so wo tèmo: ngohi àsa to dodora sidago ai ngopa janau o boosu-ka to wi si duūru. —

La o Isumaéli-ka ona magêna o Jōsèpu i wi ngaho o Māsiri-ka, so ngokagêna o Pōtifâri, ma Fārao awi sahè moi, i wi idja una magêna. Duma o Djōu Wo gogé dédé o Josèpu, sidago to una awi manara moi-moi o Djōu ka Wa àka o dihongo to una awi gia-ka. So o Pōtifâri wo si bèlàtu o Gikimoi Wo gogé dédé o Jōsèpu-ka, so una wo si sakuta awi ronga moi o Jōsèpu-ka. Ma dongoho magêna o Djōu Wo si bàrakàti o Potifâri awi ronga moi, ma ngalé o Jōsèpu: sidago o Djōu Wo si bàrakàti o moi-moi awi tahu-ka dé awi doro-ka. So o Pōtifâri una magêna wi moi-moi o Jōsèpu-ka wo si sakuta, sidago una okia-naga lo wa nàko-wa, tjawali o ino una wa odo.

§ 17. O Jōsèpu o sosala ma tahu-ka.

O Gineši XXXIX, XL.

1. O Jōsèpu, una magêna, awi djàko dé awi djamani da loha; so ma DjōU ma pĕdéka ami làko dé ami sininga dédé o Jōsèpu-ka, sidago ma moi muna mo tèmo: na hino no ma idu dédé ngohi-ka. — Duma una wo holu, so wo tèmo ma djōu ma pĕdêka-ka: ngohi to si dooha ta àka o dorōu ma lamo ko-magêna, dé to Wi lāwàni o Gikimoi? — Ma duūru dé ma moi-li o Jōsèpu o tahu ka wo wosa, ma bêto awi manara wa àka, dé o tahu ma ōràngi ja moi-lowaāli o tahu-ka. Magêna dé muna ma tjoho o Jōsèpu awi baro, dé mo tèmo: na hino, no ma idu dédé ngohi-ka. — Duma o Jōsipu wo holu, sidago awi baro wo doloda to muna ami gia-ka, dé wo loda o tahu ma dudu-ka. Magêna dé muna mo si gàso o tahu ma bi ōrangi-ka, dé mo tèmo: o Ibĕrāi-ka ma njawa gèna wo i ngino, so ngohi to si gàso to ma oré-oré, la una wo isè ai ili, dé awi baro wo doloda-ka, o tahu-ka wo supu. — To una awi baro magêna ami dalato-ka, ma hado, sidago ma roka o tahu-no wo wosa. Magêna dé muna ma moi-songo magêna ma roka-ka mo dĕdèmo-kali. So ma roka wo isè ma pĕdêka ami duduru, dé awi raba da siri, sidago o Jōsèpu i wi tago dé i wi si ngosa o sosala ma tahu-ka. Duma o DjōU o Jōsèpu I wi riwo, sidago o sosala ma tahu ma himo o Jōsèpu i wi galusiri, so i sasala ja ngodu o Jōsèpu-ka wa si sakuta. La o moi-moi o Jōsèpu wa aàka, gêna o DjōU Wo si bàrakàti, sidago i dàdi da loha ma rèhè-rèhè.

2. Magêna dé o Māsiri ma kolano awi dalu ma djodjaga dé lo awi ino ma djodjaga o dosa moi ja àka i wi lāwàni manga djōu-ka, sidago ma Farāo i wi toosa i talalu-poli, so wa sulo ja si ngosa ona magêna o sosala ma tahu-ka, o djongihi magêna, kékia-ka o Jōsèpu wo gogogé. La o putu moi o dalu ma djodjaga dé o ino ma djodjaga ona magêna ja sinoto i toguruga, gêna o doguruga i ma lèko. So i langi-langi o Jōsèpu manga ngihi-ka wo wosa, dé wa kĕlêlo to ona manga bio i uti-ka. So o Jōsèpu wa sano ona, wo tèmo: da dooha-so o wangé manêna nia bìo i uti? — Dé ona i tèmo: odé, mi toguruga, dé o njawa moi-wa i si guti o doguruga ma ngalé. — O Josèpu wo tèmo: ija, duma po si guti ma ngalé gêna o Gikimoi Wa parèta-wa? Hika! nia doguruga magêna ni jo dĕdèmo ngohi-ka! — Magêna dé o dalu ma djodjaga wo dĕdèmo awi doguruga o Jōsèpu-ka, wo tèmo: ngohi

to toguruga, gêna maro ta kĕlĕlo o ànggoru ma hutu moi, so ma hutu magêna dé ma sopo-ka, o oki saangé; la maro ta kĕlĕlo àsa i bunga, dé hika i bèta, dé àsa ma sōpo, o oké saangé magêna ɗa omu-ka. — So ma Farão awi sibi ta tjotjoho ai gia-ka, la o ànggoru ma sopo magêna ta ɗèhè, la to dého ma Farão awi sibi-ku, la ta hiké o sibi magêna ma Farão awi gia-ka. — Magêna dé o Jōsèpu wo tèmo: o oki saàngé magêna ma ngalé o wangé saangé; so ma Farão o wangé saàngé àsa dé wo ni si sakuta-kali, la àsa awi sibi no wi hiké awi gia-ka, maro i ɗoɗoma. Duma nàko-so àsa no liho-kali, sioko! ngohi no i sosininga, la no i si ngangàsu ma Farão-ka, sidago ngohi lo kanêna to supn. Sébàbu ona i tosi o Ibĕrāī-ka ma njawa manga tona-ka, dé ngohi to dooha-wa, sidago ona i hado o saha manêna ma raba-ka. —

3. La o ino ma djodjaga wo isè o Jōsèpu wo si guti ɗa loha ma dodiawo awi doguruga ma ngalé dé una wo tèmo: ngohi lo to toguruga, gêna: o ràta saàngé ai sahè ma doku-ka ta tami-jé, dé o ràta i dodoku-ka jo ngado ma Fārao awi ino i rupa-rupa, maro o tukang-roti i àka; duma o namo ja hino, o ràta ai sahè ma doku-ka jo dangi la o ino magĕ gêna ja oɗo-ka. — Magêna dé o Jōsèpu wo sango, dé wo tèmo: o ràta saàngé magêna ma ngalé o wangé saàngé. O wangé saàngé dé àsa ma Fārao ngona o gota ma ide-ku wo ni liko, la o namo àsa ani làke ja oɗo. — So komagêna i ma àka-ka. Ma Fārao i wi si giliho o dalu ma djodjaga awi pāràti-ka. maro i ɗoɗoma, duma o ino ma djodjaga i wi liko, maro o Jōsèpu wo si guti-ka manga doguruga ma ngalé. Duma o dalu ma djodjaga, una magêna, o Jōsèpu, hé! i wi sininga-wa.

---

§ 18. O Jōsèpu i wi si dola-jé.

O Génĕsi XLI.

1. Magêna de o musungu sinoto i pàsa-ka, dé ma Farao wo toguruga, wo tèmo, wo ma oko o sĕléra ma dàté-ka, la o sàpi tumidingi ɗa loloha dé ɗa sasàki o, sĕléra-jé i supu, la o sàpi magêna i tàgi-tàgi o sĕléra ma dàté-ka o domulè i oɗo. So i tèka-lowaāli dé o sàpi tumidingi-li o sĕléra-jé i supu, duma ɗa gàsi dé ɗa pĕlèla; la o sàpi ɗa loloha magêna ja dodiawo. Magêna dé o sàpi ɗa gagàsi dé ɗa

popělèla magèna ja odo o sàpi ða loloha dé ða sasàki magèna, sidago ja mata-mata-ka. Ma dongoho magèna ma Fārao wo ma malo-kàsi; dé àsa wo ma idu-kali, so wo toguruga ma moi-li, wo tèmo, o gèdum ma rohé kakamoi, duma i supu ma oki tumidingi, ma làké ma rèhe-rèhè. La i tèka-lowaāli i supu-kali o oki tumidi-ngi-li, duma ma oki magèna ma soora ma rèhè-rèhè. La ma soora magèna ja binàsa o oki tumidingi ma làké ma rèhè-rèhè gèna. Ma dongoho magèna ma Fārao wo ma malo-kali. So i langi-langi dé ma Fārao awi, sininga i garàki, sidago wa sulo, so ja àso o Māsiri-ka manga mai-mai ja ngodu dé lo o njawa i tjotjawaro ja ngodu, dé wo dědèmo awi doguruga ona-ka,

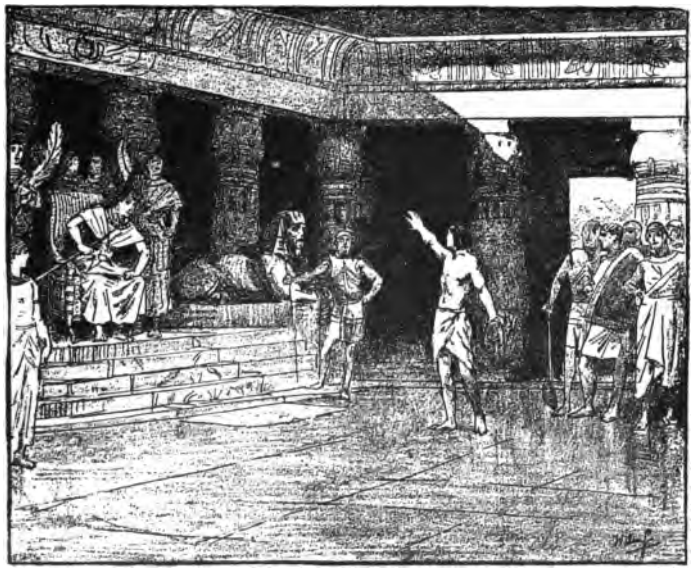

duma o njawa moi-wa ja àku i si guti maèna ma ngalé ma Fārao-ka. Magèna dé o dalu ma djodjaga wo tèmo ma Fārao-ka: doné manèna ai sala to sininga: ma dongoho magèna ma Fārao awi ōrangi no mi doosa, sidago ngohi dé o ino ma djodjaga i mi si dopěrèsu. La o putu moi ngomi mi toguruga. So ngokagèna o goh'i-duūru, o Iběrāi-ka ma njawa, moi; la ngomi mi wi dědèmo mia doguruga una-ka, so wo mi si gutu ma ngalé. Géna ja motè maro una wo mi dědèmo ngomi-ka, komagèna i ma àka-ka: ngohi wo i si giliho ai pārati-ka dé ai dodi-

awo i wi liko-ka. — Magêna dé ma Fārao wa sulo so o Josèpu i wi àso. So ona i ma tai-tai o saha-ka i wi si supu; la i wi kulu dé i wi gagàli, la wa kahika ma Fārao-ka. Magêna dé ma Farao wo tèmo o Josèpu-ka: ngohi to toguruga-ka, dé o njawa moi-wa ja àku i si guti ma ngalé; duma to gïsè ngona, nàko-so o doguruga moi i ni dědèmo, dé na àku no si guti ma ngalé. — Asa a Jōsèpu wo sango ma Farao-ka, wo tèmo: magêna êna ngohi-wa; duma doné o Gikimoi àsa Wo si ngangàsu o hābari ða loloha ma Fārao-ka. — Magêna dé ma Fārao wo dědèmo to una awi doguruga o Jōsèpu-ka.

2. Magêna dé o Jōsèpu wo tèmo ma Farao-ka: ja, Farao, ani doguruga sinoto magêna ma ngalé tjawali kakamoi, gêna: o Gikimoi àsa o manara moi Wa àka, so magêna Una Wo ni si ngagàsu ngona-ka; êna gêna: o musungu tumidingi gédoké ani sima-ka o ino àsa i lamolamo o Māsiri ma tona-ka; duma o musungu tumidingi i tuūru àsa o baré o Māsiri ma tona ja dahè. Ja, Kolano! ngona no toguruga ma para ma sinoto, gêna sébàbu o Gikimoi àsa Wa gogōu Wa àka o hàli manêna, dé o Gikimoi àsa Wo ma tai-tai Waàka komagêna. Mutuādé ða loha nàko-so no wi sari janau moi, awi ǎkali i lamo dè wo tjotjawaro, la no wi si ngado, o Māsiri ma tòna no wi si sakuta; la ða lòha, ja Kolano! nàko-so na si ngado o mandoru o tòna manêna-ka, la òna ja tolòmu o musungu ða lolòha magêna ma ino, sidago o kawàsa manga. gèdum ja régu-motòha, o gimina moi àsa ja dèhè, la o ino magêna ja diahi la ja àka o tòna ma ino, nàko-so àsa o musungu tumidingi o baré i ma si diado. — La ma Fārao dé to una awi ōrangi ja ngodu jo dupa o dèmo magĕgêna. Dé ma Fārao wo tèmo: kékia-ka àsa mi wi màké o njawa moi maro una, sébàbu o Gikimoi Awi Gurumi I wi ngòsa. — So ma Fārao wo tèmo o Jōsèpu-ka: sébàbu o Gikimoi Wo ni si ngangàsu-ka o hàli manêna moi-moi, mutuādé o njawa moiwa manga ǎkali ða lòha dé i tjawaro maro ngòna. Dòné ngòna àsa ai tahu na sakuta, dé to ngòna ani dèmo bilàsu o kawàsa ja ngodu i si ngōu; tjawali ngohi àsa i folŏi to lamo. — Magêna dé ma Fārao awi ali-ali awi gia-ka wa hŏi, so wo si ngado o Jōsèpu awi gia-ka, dé lo òna i wi si tiba o pàkéang i jaālusu dé lo o ràté o guratji i wi si guūlè. Asa ma Fārao i wi si bané o Jōsèpu to una awi kạrèta-ku, dé òna i si gàso o Jōsèpu awi sima-ka, i tèmo: ni buku-ku! Magêna dé ma Fārao wo tèmo o Jōsèpu-ka: ngohi nêna ma Fārao, duma ai bala moiwa àsa ja tidé manga gia èko manga ðòhu o Māsiri ma tòna ma ālamuka, bilàsu ngèna wa si maha.

3. Ma dongòho o Jōsèpu wo ma oòko ma Fārao, o Māsiri ma tòna ma kolano, awi sima-ka, gêna to una awi ūmuru o musungu moruàngé. So o musungu tumidingi ða lolòha magêna, o Māsiri ma tòna ma ngàsi ja dèhè ka i lamo. Dé o Jōsèpu wa tolòmu o gèdum ma dala, maro o dowòngi o téwo-ka, sidago ja èto, hé! ja àku-wa. So o musungu tumidingi ða lolòha magêna i pàsa-ka, dé o musungu tumidingi o baré i ma si diado-ka, ja mòté maro o Jōsèpu wo tèmo-ka. O baré magêna ja ðahè o tòna ða ngodu i kilòli, duma o Māsiri ma tòna-ka ngokagêna o ino-ka dé maêna, sébàbu o Jōsèpu wa pêlênga o djongihi ða ngodu kékia-ka o gèdum wa dodiahi gêna, so wo si idja o gèdum magêna o Māsiri ma njawa-ka. Sébàbu o baré magêna ja dahè i si làku-làku o Māsiri ma tòna-ka. Dé lo o tòna ða ngodu i kilòli ma njawa ja kahika o Māsiri-ka la o gèdum o Jōsèpu-ka i idja sébàbu o baré i làku-poli o tòna ma ālamu-ka.

---

§ 19. O baré, dé o Jōsèpu awi ria ja kahika una-ka.

O Génĕsi XLII.

1. La o Jākòpu wo gitsè o Māsiri ma tòna-ka o gèdum dé maêna, so wo tèmo awi ngòpa-janau-ka: ða doòha-so ngini ka ni ma kokanano? Ni tàgi ni ja kahika o Māsiri ma tòna-ka, la ngokagêna o gèdum ni na idja, la po oho upa po sòné. — Magêna dé o Jōsèpu awi ria ja mogiowo i ma djobo. Duma o Jākòpu i wi si maha-wa o Bajamini, o Jōsèpu ma nongoru, wo mòté, sébàbu una wo tèmo: gogàka o boditō òkia-naga i wi dahè. — Kòmagêna o Isaréli awi ngòpa i tàgi o gèdum i idja. La o Jōsèpu wo dàdi o Māsiri ma tòna ma djogugu, so una o gèdum wo si idja o tòna magêna manjawa-ka. Magêna dé o Jōsèpu awi ria i ma si diado o Jōsèpu-ka, la òna i ma hado-ku to una awi sima-ka. So o Jōsèpu awi ria wa kĕlêlo dé òna ka wa nàko. Duma o Jōsèpu wo ma sosowo, so wa bitjara òna magêna awi dèmo ka i pàko; wa sano: ngini kékia-no? — Dé òna i tèmo: o tòna o Kānàni-no; nonêna o gèdum mi ma idja. — O Jōsèpu awi ria ka wa nàko, duma òna i wi nàko-wa. Magêna dé o Jōsèpu wo sininga awi doguruga i ðoðòma, so wo tèmo òna-ka: ngini manêna ni ja hino ni tailàko, o tòna manêna ma ngèko ni ja njata. — Ona i tèmo una-ka: mahiwa, djou! duma to ngòna ani ōrangi mi ja hino o gèdum mi ma idja. Ngomi mi ngodu

o njawa moi awi ngòpa; ngomi lo o njawa mi lolōa; ani ōrangi o njawa mi tatailàko mi sowo. — La una wo tèmo òna-ka: mahiwa, duma ngini ni ja hino o tòna manêna ma ngèko ni ja njata. — Ona i tèmo: ngomi, to ngòna ani ōrangi, i ɗoɗòma mi mogiowo dé mi sinòto, ka o bàba moi, o Kānàni ma tòna-ka; wo dodòdo wo gògé mia bàba-ka, duma i wi moi wo sisa-ka. — La o Jōsèpu wo tèmo òna-ka: magêna bai! maro to tèmo-ka: ngini o njawa ni tatailàko ɗa bòlo! Duma dòné ti ni tai; ta gogōu maro ma Farāo wo oho, ngini àsa kanêna ni supu-wa, bilàsu i ɗòma nia nongoru wo dodòdo magêna wa hino ngohi-no. Nia dodiawo moi ni wi sulo la nia nongoru i wi ngòso, duma ngini o sosala ma tahu-ka ni gogògé. — La una wa si dopĕrèsu òna ja ngodu, o wangé saàngé, o sosala ma tahu-ka.

2. La o wangé ma saàngé dé o Jōsèpu wo tèmo ona-ka: ngini bilàsu ni ja àka kòmanêna, dé àsa i ni salāmàti: ngohi to wi mòdo o Gikimoi; nàko-so ngini o njawa ni lolōa, bilàsu nia dodiawo moi to wi piliku la o sosala ma tahu-ka wo gògé, la ngini ni tàgi o gèdum manêna ni ja tòta, sébàbu nia tahu ma njawa dòné ja sapi-so. Bilàsu nia nongoru wo dodòdo àsa ni wi ngaho ngahi-no, la nia dèmo dôné i tiāi, dé ngini ni doòha-wa. — Magêna dé òna magêna i ma tèkébitjara, i tèmo: i gogōu nanga nongoru awi katula i na dahè ngòné-ka, sébàbu pa kĕlĕlo to una awi sininga i kangèla, sidago una wo subà, duma ngòné po isè-wa. Mutuādé dòné manêna awi katula i na dahè ngòné-ka. — Dé o Rūbèni wo sango: ma dongòho magêna ngohi to tèmo: upa ni ja àka o dorōu magêna nanga nongoru-ka, duma ngini ni isè-wa, so ni ja nano to una awi āu doné i na sari! — La òna magêna ja nàko-wa o dèmo magêna o Jōsèpu wo isè, sébàbu o Jōsèpu wo bitjara-wa òna-ka, duma o ōrangi moi o Jōsèpu awi dèmo wo si dodòfa. Magêna dé o Jōsèpu wo ma kiliho, wo tàgi la wo ari. I tèkawadé una wo liho-kali dé ôna wa bitjara, so o Sīméònu i wi ngòso dé i wi piliku, to òna manga sima-ka. Dé o Jōsèpu wa sulo so awi ōrangi o gèdum jo ngado to òna manga poròtjo-ka, jo suru-suru-ku dé manga pipi manga dala magêna manga poròtjo-ku jo ngado dé lo o maru òna-ka ja hiké. Magêna-de manga gèdum manga kàlidéi-ku i si bané, dé i ma djobo. Duma o ngèko ma sōa-ka, i ma si dodogu ma tahu-ka, dé i wi moi awi poròtjo wa sòsé, ma bèto awi kàlidéi wa tôpo, dé awi pipi wa màké, awi poròtjo ma làko-ka. Dé una wo tèmo awi ria-dé awi nongoru-ka: ai pipi manêna! ni ja nano-si! ai poròtjo ma làko-ka ta màké! — Magêna dé òna magêna ja todòka, sidago

manga sininga i susa, la i ma tèké-bitjara, i tèmo: òkia manêna, o Gikimoi Wo na àka ngòné-ka?

3. Bòlo, òna i ma si diado o Kānani-ka, manga bàba o Jākòpu-ka, dé i wi singangàsu moi-moi, maro to òna manga dodāgi i ma àka-ka. So manga poròtjo ja tèta, dé, jato! i ma todòka manga dala magêna manga pipi ja màké dé ma popòdjé-ka, manga poròtjo ma raba-ka. La òna dé manga bàba ja kĕlêlo manga popòdje dé ma pipi-ka, dé òna ja mòdo. Magêna dé manga bàba o Jākòpu wo tèmo òna-ka: ngini àsa ai ngòpa ni ja sisa, sidago lo ni ja mata: o Jōsèpu i wi hiwa-ka dé o Siméònu lo i wi hiwa-ka, la dòné àsa o Bajamini ni wi ngaho-kali. Siòko! o hàli manêna moi-moi ngohi i si susa. — Magêna dé o Rūbèni wi bitjara ma bàba-ka, wo tèmo: ngòhi ai ngòpa janau ja sinòto àsa to ma si njawa, nàkò-so o Bājamini àsa to wi si giliho-wa ngòna-no. No wi si dōa una magêna to ngohi ai gia ma sòha-ka, la ngohi àsa to wi si giliho-kali ngòna-no! — Duma o Jākòpu wo tèmo: ai ngòpa magêna àsa to wi si maha-wa, sébàbu ma ria lo wo sòné-ka, so tjawali una wo ma tèngo-ka; nàko-so o bodito òkia-naga i wi dahè o ngèko ma sōa-ka, dé ngini ngohi o duka ni gàka, sidago dòné ai sahè da totuūtu i wòsa o boòsu-ku.

---

§ 20. O Jōsèpu awi ria manga nongoru, o Bajamini, i wi ngaho.

O Génĕsi XLIII.

1. La o tòna magêna ma baré i làku-poli, sidago o ino, o Māsiri no ja aāho, i tèka-wa dé da mata-ka. Magêna dé manga bàba wo tèmo òna-ka: ni tàgi, o ino ni na idja-kali. — Magêna dé o Jéhuda wo tèmo: una magêna wo mi djàdji wa gogōu, dé wo tèmo: ngini āsa ai bio ni ja kĕlêlo-wa, bilàsu nia nongoru ni wi ngaho. — O Isaréli wo tèmo: da doòha-so ngini ni si susa, sidago ngini ni wi si ngangàsu una magêna-ka nia nongoru wi moi-si? — Ona i tèmo: òdé! una magêna ka wo sano wo mi lagu-lagu, ma ngalé ngomi dé mia gia-nongoru, dé wo tèmo: nia bàba ka wo oho-si? Nia nongoru wi moi-si? Mutuādé ngomi mi wi si ngangàsa; òdé! ngomi mi ja nàko-wa una àsa wo tèmo: nia nongoru ni wi ngaho! — Magêna dé o Jehuda wo tèmo

ma bàba-ka: no wi si maha o gòh'i-duūru magêna wo mi mòté, la ngomi àsa mi ma si dai làko, la mi ma djobo; la upa ngomi dé ngòna dé nanga ngòpa po sòné. Ngohi àsa to ma manjawa: nàko-so to wi si giliho-wa, dé ngāroko àsa ani gòrosahu ı dahè ngohi-ka. Tanu mi ma si kòhi-kòhi-wa, hò! mi jo giliho ma para ma sinòto. — Magêna dé manga bàba, o Isaréli, una magêna, wo tèmo: nàko-so kòmagêna, bilàsu o tòna manêna ma ngàsi i folŏi đa lolòha ni ja aho ni wi parasên una magêna: o rasamala sutu, o madu sutu, o ràpa-ràpa dé o manjanji, o gosòra dé o kětàpangi. La o pipi o para sinòto ni ja aho, dè o pipi magêna, nia poròtjo-ka ni ja mamàké gêna, lo ni ja aho-kali, nāgala òna magêna i si dosowo. La nia nongoru lo ni wi ngaho, la ni ma si dailàko, la ni una-ka tàgi-ka li. La o Gikimoi, o moi-moi Wa aàku, tanu Wa garàki una magêna awi sininga, sidago una wi nigàlusiri. La nàko-so ngohi ai ngòpa ja hiwa-ka, bòlo! i ma dodoòha! —

2. Magêna dé òna i ma si dailàko so i tagi o Māsiri-ka, dé ngokagêna o Jōsèpu-ka i torari-kali. So o Jōsèpu i wi kělêlo o Bajamini dédé òna-ka, dé i wi àso awi tahu ma mandoru, de wo tèmo: òna magêna na ngaho o tahu-ka, dé o sapi moi na tola la no si dailàko, sébàbu òna magêna o wangé-ka dé i òđo dédé ngohi-ka. — So o ōrangi magêna wa ngaho òna magêna o Jōsèpu awi tahu-ka. Magêna dé ona ja mòdo, duma o mandoru magêna wo tèmo: ni doòha-wa, so upa ni mòdo. — Magêna dé o Sīméònu i wi si supu, so i wi tòta òna-ka; dé o àké ja hiké, so manga đòhu ja tiòdo, dé to òna manga kàlidéi lo ja tòpo. Dé òna magêna i si dailàko to òna manga parasên, so o Jōsèpu wa hino dé àsa o parasên magêna i wi hiké, dé i ma hado-ku o Jōsèpu awi sima-ka. Asa wo sano to òna manga habari, wo tèmo: nia bàba, o bĕrêki magêna, ngini kapuruwo-naga ni wi pĕpêtogêna, una wo oho-si? — Ona magêna i tèmo: ani òrangi, mia bàba gêna, wi doòha-wa, ka wo oho-si. — Dé i ma ruku, o Jōsèpu i wi tabéa. La o Jōsèpu òna wa nano, so i wi kělêlo o Bajamini, de wo tèmo: una manéna tĕkadé nia nongoru wo dodòdo, ngini ni wi pĕpêto gêna? — Magêna dé o Jōsèpu wo tèmo o Bajamini-ka: o Gikimoi àsa Wo ni pahala, hé! ai ngòpa! — La o Jōsèpu wo ma tai-tai wo wòsa, sébàbu awi sininga i garàki, i wi nano ma nongoru wa poha-wa, so wo tàgi awi ngihi-ka la ngokagêna wo ari. Dé wo ma masāu-ka, dé àsa wo supu wo ma tāhàni, la wa sulo, so o ino ja hado-ku. Magêna dé i òđo to una awi sima-ka, i ma tami-jé i ma fàto wo riria-ka dé i si

hòko wo nonongoru-ka, sidago òna magêna haîrani manga pòko ma raba-ka. La o Jōsèpu òna wa hiké o ino, maro una wa òdo, duma awi ria manga gimina i folöi o Bajamini awi gimina o para motòha.

---

§ 21. O Jōsèpu wo ma si ngangasu awi ria-ka dé o Bajamini-ka.

O Génèsi XLIV, XLV.

1. Magêna dé o Jōsèpu i wi si bèsèso awi tahu ma mandoru-ka, wo tèmo: manga poròtjo-ku o ino ni jo tiba ni jo suru-suru-ku, dé ona tuari pipi na hado to òna manga poròtjo ma làko-ka, dé to ngohi ai sibi o salàka gêna no ngado wo dodòdo awi poròtjo-ku, awi gèdum ma idja no si dodiawo. So o mandoru magêna kòmagêna wa àka. Ma goginita-no dé una wa si maha, so òna magêna i ma djōbo. Duma òna i tàgi ja kuru-ka-waàsi, dé o Jòsèpu wo tèmo awi tahu ma mandoru-ka: no tàgi na nihi-si, la nàko-so na dahè ona magêna, bilàsu no tèmo: đa doòha-so ngīni o dorōu ni si fanggàli? — La o mandoru wa dahè òna magêna, dé wo tèmo o dèmo magĕgêna. La òna i tèmo: salangita o pipi mi ja mamàké mia poròtjo na làko-ka lo mi si giliho ngòna-ka, dé sidago ngomi dòné mi ja tòsi o salàka èko o guratii, ani djōu awi tahu-ka? Bòlo! nàko-dé nagu-una-ka ngòna àsa na màké o sibi magêna na àku no wi toòma, la ngomi lo ani djōu wo ma si gilàlo. — Una wo tèmo: đa lòha magêna! nagu-una-ka àsa ta màké o sibi magêna, bilàsu una magêna wo gilàlo. — La òna i ma tai-tai tuari poròtjo i si guti o tòna-ku, so ja sòsé. Magêna dé una wa sari, wo riria-ka wo đòma, sidago wa ado wo dodòdo-ka, — la o sibi magêna wa màké, o Bajamini awi poròtjo-ma raba-ka. Magêna dé ona magêna manga badju ja ràtja, dé o dòku-ka i liho-kali.

2. La o Jéhuda dé awi ria dé awi nongoru ja hika o Jōsèpu awi tahu-ka, sébàbu una wo supu-waàsi. So o Jōsèpu wo tèmo òna-ka: đa doòha-so ni ja àka kòmagêna? Ni ja nàko-wa, o njawa maro ngohi, bilàsu o hàli magêna ta màké? — Magêna dé o Jéhuda wo tèmo: ja, djou! òkia ngomi àsa mi sango? O Gikimoi Wo mi si katula ngomi manêna, ani ōrangi, mia sala; bòlo! dòné ngomi o djou no ma si gilàlo! — Duma una wo tèmo: mahiwa, kòmagêna-wa! tjawali nagu-una-ka-o sibi ja mamàké-ka, una magêna àsa to ngohi ai gilàlo, du-

ma ngini ni ja àku nia bàba-ka ni li ho. — Magêna dé o Jéhuda sutu wa hika-lo una-ka, dé wo tèmo: ja, djōu! siòko! nàko-so ngomi àsa mi ja hika ani ōrangi mia bàba-ka, la o goh'i-duūru manêna i wi hiwa dédé ngomi, dé ngomi àsa o duka mia baba mi wi gàka, sidago ani ōrangi, mia bàba, awi sahè da tuūtu dòné o boòsu-ku i wòsa. Sébàbu ani ōrangi to ma manjawa àsa to wi si giliho o goh'i-duūru manêna mia bàba-ka. Lĕbé-laha ani ōrangi to gogé, to dàdi o djou ani gilàlo, to wi tagàli o goh'i-duūru manêna, la o goh'i-duūru wo liho dédé awi ria-ka. —

3. Magêna dé o Josèpu o njawa ja dadala manga sima-ka wo ma tāhani wa àku-kawa, sidago wa sulo: o njawa ja ngodu i supu! — Magêna dé awi ili wa tidé, dé wo ari, dé wo tèmo: ngohi nêna o Jōsèpu! ai bàba ka wo oho-si? — La awi ria dé o Bajamini i wi sàngo ja àku-wa, sébàbu òna i sāwàni i talalu. So una wo tèmo: ni ja hino lo ngohi-no! ngohi-no! Ngohi nêna o Jōsèpn, nia nongoru, nĭ si ĭdja o Māsiri ma njawa-ka. Duma upa nia sininga i susa, ma ngalé ngini ngohi nĭ si idja-ka; sébàbu o Gikimoi Wo i si kahino ngohi, sidago ngohi nonêna to dòma, so dòné manêna ta àku ti ni piara.

Sébabu o musungu motòha-si sihika nanga sima-ka àsa i utu-wa de lo i tudu-wa. Mutuādé ka ngini-wa kanêna ni si kahika, duma o Gikimoi Una ma sirèté Wa àka-ka. Ni ma tai-tai ni ma djobo ai bàba-ka, la ni tèmo: ani ngòpa o Jōsèpu wo tèmo kòmanêna: o Gikimoi Wa àka-ka, so ngohi o Māsiri ma ālamu ta parèta; mutuadé na hino ngohi-no, la upa no tamaha; ngohi àsa to ni piara, sébàbu o baré o musungu motòha-si. Ni ma tai-tai, la ai bàba ni wi ngaho-no. — Dé una i wi kolòlo ma nongoru o Bajamini dé wo ari, dé o Bajamini lo wo ari. Asa awi ria ja ngodu wa hamé dé i ma tèké-rorigari. La àsa awi ria i wi bitjara.

---

§ 22. O Jākopu wo tagi o Māsiri ma tona-ka.

O Génĕsi XLV—XLVII.

1. La o Jōsèpu wa mòté ma Fārao awi bĕsèso, so wa hiké awi riaka o karèta dé ò maru dé o taluké i ma kokòmĕlèko; duma o Bajamini dé àsa i wi hiké o pipi o salàka o ratu saàngé, dé o taluké motòha. Dé ma baba-ka i wi si dingo kàlidei mogiowo, o Māsiri ma ronga moi da lolòha ja gigina, dé o kàlidéi mogiowo o gèdum ja dodŏi, dé lo o ròti dé o ino; dé una wo tèmo ma ria-ka: sōa-ka, dé upa ni ma tèké kangamo. — La òna i ma si diado o Kānàni ka, manga bàba o Jākòpu-ka, dé i wi si ngangàsu una-ka, i tèmo: o Jōsèpu ka wo oho-si, so una o Māsiri ma ālamu wa parèta! — Magêna dé o Jākòpu awi sininga i sisa-ka, so wo ngaku-wa to òna manga dèmo. Duma i wi dĕdèmo o Jōsèpu awi bĕsèso moi-moi, so wa kĕlèlo o karèta o Jōsèpu wo si didingo gêna, dé àsa manga bàba o Jākòpu awi sinīnga wa màké-kali. So o Isaréli wo tèmo: bòlo! ai ngòpa janau, o Jōsèpu, ka wo oho-si! ngohi dòné to tàgi to wi kurumi! — La o Isaréli wo ma djobo, awi rònga moi da ngodu wa aho, so wo ma si diado o Bèrĕséba-ka. La ngokagêna i wi pudji ma bàba o Isàki awi Gikimoi, o gàso i Wi si àso. La o Gikimoi o putu-ku dé Wo ma si mané o Isaréli-ka, dé Wo tèmo: ja, Jākòpu, Jākòpu! — Dé una wo tèmo: ija, Djōu! — Dé o Gikimoi, ani bàba awi Gikimoi; upa ni mòdo na kahika o Māsiri-ka, sébàbu ngokagêna Ngohi àsa Ta àka, sidago ngòna no dàdi o ūmàti i lalamo. —

2. Magêna dé o Jākòpu i wi sulo o Jéhuda wo dòma o Jōsèpu-ka.

Magêna dé o Jōsèpu awi karèta wo si dailàko, so wa kahijé i wi si bubusu ma bàba, o Isaréli. La wo ma si diado una-ka dé awi tòlo-no wa kolòlo dé wo ari sidago ma dèka. La o Isaréli wo tèmo o Jōsèpu-ka: ngaroko dòné to sòné, sébàbu ani djamani ta kĕlêlo-si dé lo ta nàko ka no oho-si! Magêna dé o Jōsèpu wo tèmo: dòné to ḓòma ti ni si ngangasu ma Fārao-ka. — So o Jōsèpu wo tàgi wo ḓòma dé wa si ngangàsu ma Fārao-ka. La ma Fārao wo tèmo o Jōsèpu-ka: ani bàba dé ani ria ngòna-no ja kahino? Bòlo, o Māsiri ma tònaka na nàko, so na si sari ani bàba dé ani ria o tòna kïaka i folö i ḓa alo, o Gosa ma tòna-ka. La nàko-so na nàko to òna manga dongïraba-ka o njawa ja nanàko, dé òna magêna to ngohi ai haiwan na si sakuta. — Magêna dé o Jōsèpu i wi tòta ma bàba, o Jākòpu, ma Fārao awi sima-ka, so o Jākòpu i wi si bàrakàti ma Fārao. La ma Fārao wi sano o Jākòpu-ka: ani ūmuru o musungu muruwo? — O Jākòpu wo tèmo ma Fārao-ka: to ngohi ai dodàgi ma musungu tjawali o musungu o ratu moi dé moruàngé; to ngohi ai ūmuru ma musungu i dala-wa, dé lo ka i susa; i dala-wa maro ai bàba dé ai èté manga ūmuru ma musungu, ma dongòho òna magêna i tatagi kanêna o dunia-ka. — Asa o Jākòpu i wi si bàrakàti-kali ma Fārao dé wo supu ma Fārao awi sima-ka. La o Jōsèpu wo si dailàko ma bàba dé awi ria dé ma nongoru manga tahu dé lo wa hiké òna-ka o tòna i folöi ḓa aālo. So o Jākòpu wo oho-si o Māsiri ma tòna-ka o musungu 17, sidago awi ūmuru ja ado o musungu 147.

---

§ 23. O Jākopu awi ngopa wa si barakati, la wo sone.

O Génĕsi XLVII—L.

1. La o Isaréli wa dangadé wo sòné, dé i wi àso ma ngòpa o Jōsèpu, dé wo tèmo una-ka: nàko-so ngòna no i sininga bilàsu no sàsi la upa ngohi no i poòsu o Māsiri ma tòna-ka, duma bilàsu no i si dodiawo ai bàbadé ai èté o Kānàni-ka. — Dé o Jōsèpu wo tèmo: magêna àsa ta àka, maro no tèmo-ka; la wo sàsi-ka. Magéna dé o wangé moi, dé i wi singangàsu o Jōsèpu-ka, i tèmo: ani bàba i wi siri! — So una wo tàgi i wi kurumi, dé wa ngaho awi ngòpa janau, ja sinòto, manga rònga o Manàsé dé o Efĕraïmu. Magêna dé i wi si ngangasu o Jākòpu-ka, i tèmo: na nano, ani ngòpa o Jōsèpu wa hino! — Magêna dé o

Isaréli wo ma puturu, so una wo ma tami-jé awi kòkiroba-ka. La o Isaréli wa kĕlélo o Jōsèpu awi ngòpa, dé wo tèmo: òna gèna to nagu-una awi ngòpa? — O Jōsèpu wo tèmo ma bāba-ka: òna manèna to ngohi ai ngòpa janau, gèna o Gikimoi kanèna, wo i hihiké-ka. — La o Isaréli o ngòpa magèna wa hamé dé wa kolòlo dé òna wa si bàrakàti, dé o Jōsèpu lo i wi si bàrakàti, wo tèmo; o Gikimoi, una magèna, To Nagu-una Awi sima-ka ai èté o Abĕrahàmu dé ai bàba o Isàki i tatagi-ka; o Gikimoi magèna, ka o ngòpa-si sidutu manèna. Wo i popiara ka gèna; o Malāékàti magèna o dorōu moi-moi Wo i babari-ka gèna, — tanu Una magèna àsa o ngòpa manèna Wa si bàrakàti. — Asa o Isaréli wo tèmo o Jōsèpu-ka: na nano, ngohi àsa to sòné, duma o Gikimoi àsa Wo gòge dédi ngini-ka, la Una àsa Wi ni si giliho ngini to ngini nia dopòra manga tòna-ka.

2. Magèna dé o Jākòpu awi ngòpa janau wa àso, dé wo tèmo: ni ma tolòmu, la ngohi ása ti ni si ngangàsu òkia sihika-hika nia sima-ka àsa i ma àka. — La una o bàrakàti wa hiké òna wa si gèto-gèto; duma tjawali o Jéhuda wa màké o bàrakàti i lamo, ja mòté maro o Gikimoi I wi sulo-ka, so wo tèmo una-ka: ja, Jéhuda, to ngòna ani gia-nongoru àsa i ni hòrĕmàti. Ja, Jéhuda, ngòna maro o singa ma ngòpa moi; ai ngòpa! o badàko i ni si lamo-ka! O Jéhuda awi parèta dé awi didiki àsa i hōi-wa, sidago o Silo àsa Wa hino, la Una magèna o ūmati ja ngodu àsa i Wi si ngōu. — La o Jākopu awi ngòpa Wa si bàrakàti da bòlo, dé awi gurumi i ma hōi. Magèna dé o Jōsèpu wo ruba ma bàba awi dàté-sa, dé wo ari, sidago i wi hamé. La o Jōsèpu awi ōrangi i sosōu wa sulo, la ma bàba awi bàké ja ràpa-ràpa. So i sosōu magèna o Isaréli awi bàké ja ràpa-ràpa-ka. La o Māsiri ma njawa i dodòra, sidago o wangé 70. Magèna dé awi ngòpa o Jākòpu awi bàké ja tòta o Kānàni-ka, so i wi poòsu o Màpéla ma godōa-ka, gèna o Abĕrahàmu i dodòma wa iidja-ka, wa àka to una awi àhéli mànga boòsu madjongihi; magèna i dadu o Màmĕré ma maràngi-no.

3. La o Jōsèpu awi ria i wi kĕlélo manga bàba wo sōné-ka, dé ōna i tèmo: nāgala o Jōsèpu dòné àsa wo na dànggutu la wo na fanggàli o dorōu moi-moi, maro ngòne i dodòma una po wi aàka-kagèna. Mutuādè òna ja sulo, so o Jōsèpu-ka i tèmo: nànga bàba wo sòné waàsi dé una wo si bĕsèso, wo tèmo: ngini bilàsu ni tèmo o Jōsèpu-ka: kòdo! ani ria manga sala dé manga dorōu moi-moi no si àpòngu-si. — La o sosulo magèna o Jōsèpu i wi bitjara, dé o Jōsèpu wo ari.

I tèka-wa dê awi ria lo ja hino, dé i ma hado-ku to una awi sima ka. Dé o Jōsèpu wo témo òna-ka: upa i ni mòdo, sébàbu ngohi o Gikimoi ï sowo. I gogōu ngini ni jo ngitu o dorōu, duma o Gikimoi o dorōu magêna Wo si dàdi o lòha, sidago ai hàli magêna ja palihara-ka o ūmàti i lalamo moi. — Kòmagêna una wa si duduga òna magêna dé awi dèmo to òna manga sininga jo ngòsa. Magêna dé o Jōsèpu wo têmo: ngohi àsa to sòné, duma o Gikimoi àsa o tòna manêna-ka Wi ni si supu, la Wi ni si giliho o tòna magêna Una Wo si djadjàdi o Abĕrahàmu-, o Isăki-, de o Jākòpu-ka. I gogōu o Gikimoi àsa Wa hino, riwo ngini Wi ni. Nàko-so ma moi dé ngokagêna ni ja kahika, dé bilàsu to ngohi ai kòbo ni ja aho. — La o Jōsèpu wo sòné, awi umura o musungu 110.

---

§ 24. O Ajopu.

1. La ma moi janau moi wo gogògê o Usu ma tòna-ka, awi ronga o Ajòpu. Una magêna wo lōa dé awi sininga da lòha, dé lo i Wi sajangi o-Gikimoi, so o dorōu moi-moi wo ma si rèsé. Dé awi ngòpa janais ja 7 dé o ngòpĕdêka ja 3. Dé lo to una awi haiwan i dala: sidago, o duba o 7000, o òta o 3000, o kobowo o sabi o 500 dé o kàlidéi ma bĕdêka o 500; kòmagêna awi ōrangi lo ja tjara-wa; si dago o njawa ja ngodu, o tòna o wangé ma njonjijé-ka i gogògé gêna, o Ajòpu, una magêna, wo folŏi wa aàku. La awi ngòpa janau magêna o òdo ja àka i tuari tahu-ka; la ja sulo so manga bira ja ruàngé ja àso la i òdo dé i udo. La o ramé ma òdo magêna i pàsa-ka, dé o Ajòpu awi ngòpa ja ngodu wa àso la wa tébi òna magêna. Magêna dé ma langi-langi-no o Ajòpu wo mòmi dé i Wi àso o Gikimoi, so awi gàso ja tutupu awi ngòpa wa si gèto-gèto, sébàbu o Ajòpu wo tèmo: nāgala ai ngòpa o dosa okia-naga ja àka-ka. La o wangé ma moi dé o Gikimoi Awi ngòpa i ma tolòmu, i ma hado-ku o Gikimoi Awi sima-ka, dé o Bàdja-binto lo wa hika to òna manga dòngiraba-ka. Magêna dé o Djōu Wo tèmo o Badja-binto-ka: ngòna kékia-no? — O Badja-binto wo tèmo: o dunia-ka to tàgi ta kokikòli. — La o Djōu Wo tèmo: Ai ōrangi, o Ajòpu, ngòna no wi kĕlêlo-ka? Sébàbu o dunia ma dòku-ka o njawa moi-wa maro una. — O Badja binto wo tèmo: òdé! o Ajòpu i Wi sajangi o Gikimoi, magêna ka parasàdja?

Ngòna awi gia ma manara No si bàrakàti dé lo awi haiwan No si goganàpu, sidago ka i tjara-tjara-wa awi godōa-ka! — La o Djōa Wo tèmo: bòlo! o Ajòpu awi rònga moi Ta hiké to ngòna ani gia ma sòha-ka; duma ani gia upa no si djobo una-ka. — Magéna dé o Badja-binto wo supu o Djōu Awi sima-ka.

2. La o wangé ma moi dé o Ajòpu awi ngòpa janau dé o ngòpĕ-dèka manga òdo, so o ànggòru i udo. Magéna dé o njawa moi wa hino o Ajòpu-no, dé wo tèmo: kangano o kobowo o tòna ja ruruba, dé ma daté-ka o kàlidéi i òdo; magéna dé o Sabéa-ka jo ngino, so ja koòra; sidago o haiwan i ma gaho-ka, dé ani ōrangi o sumarang ma

dòto ja si ngàpo-ka, so tjawali ngohi to ma tèngo to lòda la to ni si ngangàsu ngòna-ka. — Una magéna wo bitjara da bòlo-waàsi, dé i wi moi-li wa hino, wo tèmo: o Gikimoi Awi uku o dipa-ku i tura, sidago o duba dé o ōrangi ja uku-ka, so tjawali ngohi to ma tèngo to lòda la to ni si ngangàsu ngòna-ka. — Una magéna wo bitjara da bòlo-waàsi, dé i wi moi-li wa hino, wo tèmo: o Kàsidimu-ka o òta ja baḍàko-ka, dé ani ōrangi o sumarang ma dòto ja si ngàpo-ka, so tjawali ngohi to ma tèngo to lòda la to ni si ngangàsu ngòna-ka. —

Una magêna wo bitjara ða bòlo-waàsi dé i wi moi-li wa hino, wo tèmo: ani ngòpa janau dé o ngò pĕdèka i ma tolòmu i òdo dé i udo, la, siòko! o paro ða sosihilo ja téro o tahu ma pupuku iha, so ani ngòpa o tahu ja dotuaaba, sidago jangodu i sòné-ka. — Magêna dé o Ajòpu wo ma òko-jé dé awi taluké wa ràtja, dé awi sahè wa kulu dé o tòna-sa wo ma ruba, dé wo ma hado-ku, wo tèmo: o Djōu Wa hiké-ka, o Djōu Wa ðèhè-ka; ka pa hòrĕmàti o Djōu Awi rònga! —

3. Magêna dé o Djōu Awi ngòpa i ma tolòmu-kai, i ma hado-ku o Djōu Awi sima-ka, dé o Badja-binto lo wa hino-kali to òna manga dòngiraba-kali. Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo o Badja-binto-ka: Ai ōrangi o Ajòpu ngòna no wi kĕlèlo-ka? Sébàbu o dunia ma dòku-ka o njawa moi-wa maro una, wo lōa naro-naro. — Magêna dé o Badja-binto wo tèmo: o njawa la manga moi-moi ja hiké, hiti upa i sòné: duma hika Ani gia No si djobo la awi kòbo dé awi làkè Na pada, la po wi nano, una wo Ni si lahi èko hiwa! — Magêna dé o Djōu Wo tèmo: bòlo una To wi hiké to ngòna ani gia ma sòha-ka; duma upa no wi sòné. — Magêna dé o Badja-binto wo supu o Gikimoi Awi sima-ka, dé i wi ngàpo o Ajòpu, so awi ròhé ma ālamu ka o guwu ma dorōu ma rèhè-rèhè, ka awi ðòhu ma sòha-ka, sidago ja ado awi ané ma papàla. Magêna dé o Ajòpu o bòso ma lètā moi wa ðèhè, so wo ma si rago o gejè ma dòku-ka wo gògé-ku. Magêna dé ma pĕdèka mo tèmo una-ka: ngòna na tjoho-si to ngòna ani lōa? Kolaha o Gikimoi no Wi si lahi la no sòné. — Duma una wo tèmo muna-ka: òdé! o Gikimoi o lòha Wo na hiké, dé po datai, so o dorōu Wo na hiké dé àsa po datai-wa? — Sidago o Ajòpu awi uru-no o dosa i supu-wa.

4. Magêna dé o Ajòpu awi dodiawo ja ruangé, o Elifàsi, o Bīlida dé o Sōfari ja hino, ma bèto o Ajōpu i wi si duduga. La òna, hé! i wi nàko-kawa; so i ari dé o tòna-ku i gògé-ku, o Ajòpu i wi do-diawo o wangé tumidingi dé o putu tumidingi, dé o njawa moi-wa i wi bitjara, sébàbu òna ja kĕlèlo to una awi sangisara ða tubuso-poli. So òna ja dakòlo o Ajòpu awi dosa ma tampalā i wi dahè. Magêna dé o Ajòpu awi uru wa pĕlènga, so awi wangé, o dunia-ka wo dādi, wo si lahi, wo tèmo: lèbé-laha upa ngohi i si buwo! — Magêna dé o Elifàsi wo sàngo, wo tèmo: o Gikimoi o njawa Wa atja, gèna àsa o salāmàti, so upa ngòna o Gikimoi Awi gagàtja na umo! — Duma o Ajòpu wo tèmo: o Gikimoi Awi ngami ma dòto i dadahé, so ngini ni wi datai o njàwa moi wo ma daga wa aàku-wa gêna. Ja, Gikimoi! ða doòha-so ai dosa no i si àpòngu-wa, ða doòha-so ai sala Na höi-

wa? — Magêna dé o Bîlida wo sango, wo tèmo: ngòna no mau tanu o Gikimoi o ādili Wo si kobèko, dé o moi-moi Wa aàku, Una magêna o lōa Wo si kobèko? — Duma o Ajòpu wo sango, wo tèmo: i gogōu magêna ka ta nàko! Sébàbu o njawa dé po ādili-wa o Gikimoi Awi sima-ka! Nàko-so Wo dupa o njawa Wa sano, ngāroko o para ma tjala, dòné moi po Wi sango po aku-wa. — Magêna dé o Sōfari wo sango, wo tèmo: nako-so ngòna o dorōu òkia-naga na tjotjoho, bilàsu na palàko; la magêna dé na àku no ma mataga-jé, dé ani sininga àsa ōa amo-kali dé ni mòdo-wa. — Duma o Ajòpu wo sango, wo tèmo: madèka òkia ngini ni mau ai sininga ni ja duka dé nia dèmo ai sininga ni si sisa? Duma ngohi ka ta nàko gêna ai Djuru-salāmàti Wo oho, la nàko-so ai làké i gàhu-ka ngohi àsa o Gikimoi to Wi torari. Ngohi ai ādili ka ta tjotjoho, êna gêna ta palàko-wa! o Gikimoi ai ādili Wa nàko! — Magêna dé o Elihu lo wo bitjara-waàsi, sébàbu i folōi awi dodiawo ja tihimo; àsa una wo tèmo: ngòna no tèmo to ngohi ai sima-ka, so ngohi ani dêmo magêna ma ili to isè-ka, no tèmo: ngohi i tětéfi, ai sala i hiwa; ngohi i tětébi, ai dosa lo i hiwa. Na nano o dèmo magêna i ādili-wa, sébàbu o njawa ja ngodu i folōi o Gikimoi Wi lamo, so To Una Awi manara Wo si sango-wa.

5. Magêna dé o rato dé o diwòtu, dé o Djōu Wa huku I wi sango o Ajòpu, Wo tèmo: nago-òna gèna o bitjara i si puputu, manga dèmo o ngalé-wa? Hika ani dōi na piliku maro janau, la àsa To ni sano, la ngòna àsa no I dòto. Ngòna kia-ka, ma dongòho Ngohi o dunia ta sosòdé-ka! No I si ngangàsu-si, nàko-so ani tjawaro i lamo-so! Ngòna kia-ka, ma dongòho o koru ma lòha ða nanali, so i ma goguūlě i ramé-ramé, dé o Gikimoi Awi ngòpa i ma nĕnéré? — Magêna dé o Ajòpu wo sango, wo tèmo: ngohi ka ta nàko, o moi-moi Ngòna Na àka Na àku, dé To Ngòna Ani dibang moi-wa ja àku ja tola. Mutuādé o rònga moi to si bitjara-ka; duma ma ngalé to si hohoda-wa; dé o hàli i hahairani-poli to si bitjara-ka, duma ka ta nanàko-wa. Mutuādé ngohi ai diri to duhudu, so to toba, to ma hado-ku o gaàpo ma dòku-ka. — La o Djōu Wo tèmo o Elifàsi-ka: Ai raba ða siri, Ti ni doòsa ngòna dé ani dodiawo ja sinòto, sébàbu to ngini nia dèmo, ni si bitjara, ma ngalé Ngohi, i téro-wa; duma Ai ōrangi o Ajòpu awi dèmo i téro. — La ma dodogu o Djōu I wi si bàrakàti o Ajòpu, i d.ddòma, i folōi ma duūru, sidago una wa màké o duba 14000, dé o òta 6000, dé o kobowo o sabi 1000, dé o kàlidéi ma bĕdéka 1000. I folōi-li wa màké-kali o ngòpa janau ja 7 dé o ngòpĕdéka ja 3.

Magêna dé o Ajòpu wo oho-si o musung 140, sidago awi ngòpa dé awi dano wa kĕlêlo, so wo sòné i wi pĕrêki-ka, awi wangé wo ma si puàsi-ka.

---

§ 25. O Musa i wi si buwo.

O Esodusu I, II.

1. Ma dongòho o Jōsèpu awi gia-nongoru i sòné i ma mata-ka, dé o Isaréli awi ăhéli i si goganàpu, sidago ja tjara-tjara-wa. O ōràsi magêna o kolano wi momuāné moi wo parêta o Māsiri ma tòna-ka, so una magêna o Jōsèpu i wi dahè-no-wa Bòlo! una magêna wo tèmo awi kawàsa-ka: ni ja nano o Isaréli awi ăhéli ja tjara-tjara-wa, sidago manga kawàsa i folŏi òna ja dala. So, hino! la o àkali pa sari pa lāwani òna magêna, la upa, nàko-so o gudòti dé nànga saturū ja bătungu. — Magêna dé ma kolano o tjoōu ma bi sahè wa si ngado, la ja si bàba o Isaréli-ka ma njawa, la òna ja sidibêtu, manga tjōoudjou ja àka đa sahu-poli. Duma ngāroko o ūmati magêna lo ja si dibitu, i folŏi òna i dàdi ja dala-dala. Magêna dé ma Fārao awi kawàsa wa si parèta, wo tèmo: o Isaréli-ka manga ngòpa jąnau, àsa ja si bubuwo-ku gêna, bilàsu o sĕléra-ku ni ja umo, duma manga ngòpa o ngòpĕđêka ni ja dòha-ka. —

2. Magêna dé janau moi, o Lefi awi ăhéli-ka, awi rònga o Amĕràmu, wo mi modòka o ngòpĕđêka moi, o Lefi awi ăhéli-ka, ami rònga o ngo Jōkébé. La o ngòpĕđêka, muna magêna, mo wi si buwo o ngòpa-janau moi, la mo wi nano i wi lòha. Mutuādé o ngòpa magêna mo wi ngihu sidago o ngoòsa saàngé. dé, hé! mo wi ngihu ma pohakawa, sidago muna o ngunu-bobo ma àka o borūa, so mo si dagàlagàla-ka la o ngòpa ma tjĕtjêké magêna o borūa ma raba-ka mo wi ngado la mo wi si đàsi o ngunu-bobo ma raba-ka. So ma bira mo ma oòko ma sōa-ka, mo wi djadjaga. la ma nàko ma hira i wi đoòha. Magêna dé ma Fārao ma ngòpa o ngòpĕđêka o sĕléra-ku mo uti mo ma òsi, so ami dodiawo i tatàgi o sĕléra ma dàte-ka. La muna o borūa magêna ma kĕlêlo, o ngunubobo ma raba-ka, dé ma sulo so ami ōrangi o ngòpĕđêka o borūa magêna ja đèhè. Magêna dé muna ma pĕlênga, so o ngòpa ma tjĕtjêké magêna mo wi kĕlêlo, ka wo ari; sidago to muna ami sininga i garàki, so mo wi gàlusiri dé mo tèmo:

kòdo! ka o Ibĕrāi-ka manga ngòpa! — Magêna dé o ngòpa ma bira, ma sōa-ka mo wi djadjaga gêna, ngokagêna ma hika, dé mo tèmo: nàko-so ɗa lòha, dé to tàgi to mi àso o ngopĕdêka o Ibĕrāi-ka, la mo wi susu o ngòpa ma tjètjéké magena. — La ma kolano ma ngòpa mo tèmo: no tàgi. — Magêna dé muna o ngòpa magêna ma awa mo mi ngòso. So ma Fārāo ma ngòpa o ngòpādêka mo tèmo muna-ka: o ngòpa ma tjĕtjéké manêna no wi ngòso la no wi susu, la ngohi àsa to ni bakāu. — Ma duūru dé ma ngòpa magêna i wi lamo-ka, dé muna mo wi tòta ma Fārao ma ngòpa o ngòpĕdêka, wo ma àka maro to

muna ami ngòpa janau. So muna mo wi si rònga o ngòpa magêna o Musa, mo tèmo: sébàbu o àké-jé to wi tidé-ka. —

3. So i wi lamo-ka dé i wi dòto o Musa o Māsiri-ka manga dodòto moi-moi, sidago wo bitjara dé wo manara ɗa lòha (o bi Ras. manga Man. VII: 22). Duma o Musa awi sininga i bitu-ka dé i Wi piritjaja o Gikimoi, so wo hòlu-ka i wi si rònga ma Fārao ma ngòpa o ngòpĕ-dêka ma ngòpa, duma wa hiri wa màké o sangisara déɗé o Gikimoi Awi ōrangi, la upa wa mòté o dunia ma kara-kàra (o Ibĕr. XI: 25). So o Musa awi ūmuru o musungu 40, dé awi gia-nongoru, o Isaréli

awi àhéli wa léga, la manga sangisara wa nano. La ma moi dé una wa kĕlèlo janau moi, o Māsiri-ka ma njawa, i wi ngàpo to una awi gia-nongoru moi. Magêna dé o Musa i wi toòma o Māsiri-ka gêna, la awi ròhé o tòna-ku wo si buàé-ka. So o Musa wa dakòlo, dòné awi gia-nongoru i si hòda-ka, gêna o Gikimoi àsa Wa riwo òna dède to una awi gia, duma òna magêna i ma si hòda-lo-waāli (o bi Ras. manga Man. VII: 25). Ma goginita-no dé awi gia-nongoru wa léga-kali. La, jato, wa nano, o Ibĕrāi-ka ja sinòto i ma ngamo. I wi moi gêna wo sala, so o Musa i wi si dapano, wo tèmo: ða doòha-so ani dodiawo no wi ngàpo? — Dé una wo sango wo tèmo: nago-òna i ni si ngado, sidago ngòna no dàdi mia hàkimu? Tèkadé no i têmo kòmagêna, la àsa no i toòma, maro o Māsiri-ka gêna no wi toòma-ka? — Magêna dé o Musa i wi mòdo-so, wo tèmo: i gogōu o hàli manêna ka ja nàko-ka! — Dé ma Fārao lo o hàli magêna wo gusè, so i wi sari o Musa wo mau i wi toòma una magêna. Duma o Musa ma Fārao awi sima-ka wo lòda, wa kahika o Midiani ma tòna-ka, so ngokagêna wo gogògé o sumu moi ma dalàto-ka.

4. Ngokagêna o Midiani ma tòna-ka, o īmamu moi, awi ngòpa o ngòpĕdèka ja tumidingi. Ona magêna ja hino manga baba awi biara i si udo o haiwan ma djongihi-ku. Magêna dé o sowòhi ma somōa ja hino dé o djodjaru magêna ja dusu. Duma o Musa wo ma òko-jé la wa riwo o djodjaru magêna dé to òna manga haiwan wo si udo. Asa o djodjaru, ona magêna, i liho manga bàba o Réhuèli-ka. So o Réhuèli wo tèmo: ða doòha-so o wàngé manêna dé ni ja datai so ni liho-ka? Ona i tèmo manga bàba-ka: sébàbu o Māsiri-ka ma njawa moi wo mi riwo, so o sowòhi ma somōa wa dusu dé mia haiwan wo si udo-ka. — La manga bàba wo tèmo awi ngòpa-ka: so una magêna kia-ka? Da doòha-so ni wi dòha-ka, so una wo tagi? Ni wi àso una magêna, la o ròti wo òdo dédé ngòné. — La o Musa wo mòdé-ka, so wo gògé ma īmàmu magêna awi tahu-ka. Ngokagêna o Musa wo mi modòka o Réhuèli ma ngòpa, ami rònga o ngo Sipora. La o Djōu I wi hiké o Musa o ngòpa janau ja sinòto, manga rōnga o Gèrĕsònu dé o Eliésari.

§ 26. O Gikimoi I wi aso o Musa.

O Esodusu III, IV.

1. Ma moi dé o Musa ma torōa awi haiwan wo djadjaga o Midiani ma tòna-ka, dé wa ado o tàla o Hōrèpu-ka. Magéna dé o Djōu Awi malāékàti i ma si mané una-ka, maro o uku i sòra o kailàka ma pònga ma raba-ka. So o Musa wa kĕlélo o kailàka ma pònga magéna ka i sòra, duma da uku-wa. La ō Djōu I wi kĕlélo o Musa ngokagèna wa kahika, o uku magéna wa kurumi, so o Gikimoi I wi àso o kailàka ma pònga-no, Wo tèmo: hé, Musa, Musa! — So o Musa wo tèmo: Djōu, ngohi néna! — O Djōu Wo tèmo: nonéna upa na ado, bilàsu ani tarupa na hōi-kàsi, sébàbu o tòna kékia-ka no ma oòko géna o tòna da tĕtébi. Ngohi néna ani èté o Abĕrahàmu awi Gikimoi dé o Isàki awi Gikimoi dé lo o Jākòpu awi Gikimoi. — Magéna dé o Musa awi bio wa pòku sébàbu i wi mòdo i Wi nano o Gikimoi. Dé o Djōu Wo tèmo: i gogōu Ngohi Ta kĕlélo Ai ūmàti ja sangisara; mutuādé To uti àsa Ta si raro òna magéna o Māsiri-ka manga gia ma sòha-ka. So na hino la To ni sulo no tàgi ma Fārao-ka, la ngòna àsa Ai ūmati o Māsiri ma tòna-ka na si supu. — O Musa wo tèmo: òdé! ngohi néna nagu-una, sidago to tàgi ma Fārao-ka? — O Djōu Wo tèmo: Ta gogōu, Ngohi àsa To ni riwo; so bilàsu no tèmo kòmanéna ai ūmàti-ka: o Huwa Wo i sulo ngohi ti ni ado ngini-ka. — La manéna to ngòna ani nonàko moi, si dago àsa na nàko Ngohi To ni sulo-ka, éna géna: nàko-so àsa o ūmàti o Māsiri-ka na si supu-ka, magéna dé àsa o Gikimoi ni Wi pudji o tàla manéna-ka. —

2. Duma o Musa wo tèmo o Gikimoi-ka; ja, Djōu! dòné òna magéna i ngaku-wa! — Magéna dé o Gikimoi Wo tèmo: òkia ngòna na tjotjoho ani gia-ka? — Una wo tèmo: o didiki moi. — O Djōu Wo tèmo: o tòna-ku na umo! — So una wa àka, kòmagéna, sidago o didiki magéna i dàdi o ngihia. Dé o Musa o ngihia magéna wo mōdo so wo lòda. Magéna dé o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: ani gia na tōa la ma pégo-ka na tjoho. So o Musa wa àka kòmagéna, dé o ngihia magéna i dàdi o didiki-kali, awi gia-ka wa tjotjoho. Kòmanéna àsa jo ngàku ngòna o Djōu Wo ni sulo. — Magéna dé o Djōu Wo tèmokali o Musa-ka: ani gia ani mamata-no no si suru! — So o Musa wa àka kòmagéna. La, jato! wa hōi-kali, magéna dé awi gia da pado-ka, da aré maro o gèko. Asa o Djōu Wo tèmo: ani gia ani mamata-no

no si suru-kali. — La, jato! wa hõi so wa nano, awi gia ða lòha-kali maro i ðodòma. Magèna dé o Djõu Wo tèmo: nàko-so o nonàko magèna òna jo ngāku-wa, ngòna bilàsu na ðèhè o sěléra ma àké, la o dududu-sa no gopòla, la ma èna àsa i dadi o āu. — Duma o Musa wo tèmo: ja, Djõu ngohi nèna ka nogèna-si to bobitjara-wa, sébàbu ai ladè ða tubuso.

3. Magèna dé o Djõu Wo tèmo: nago-òna: ja àka o njawa manga uru? Dé lo nago-òna ja àka i momõu dé ja totopongo dé i ma si gogělèlo dé i pipilo? Ka Ngohi, o Djõu, bũkangi? Mutuadé no tàgi, la Ngohi àsa dédé ngòna-ka, la Ngohi àsa To ni si dòto ngòna no tèmo na dodoòha. — Duma o Musa wo tèmo: ja, Djõu! lěbé-laha Na sulo o njawa ma somõa. — Magèna dé o Djõu i Wi toòsa, so Wo tèmo o Musa-ka: bũkangi, o Aròmu, o Lefi awi àhili, gèna ani ria? Ngohi ka Ta nàko, una magèna àsa wo bitjara i tiāi, so una àsa wo supu wo ni si bubusu, la una àsa wo bitjara o ũmàti-ka, ngòna wo ni tagàli.

4. Magèna dé o Musa ma torõa o Jětoro-ka wo liho, dé wo mi àso ma pědèka dé lo awi ngòpa, dé wa si bané òna magèna o kàlidéi-ku, dé wo ma djobo, wo liko o Māsiri ma tòna-ka; o Gikimoi Awi roriwo ma didiki gèna ka wa aho. La o Djõu Wo tèmo o Aròmu-ka; no tàgi o Musa no wi si bubusu o tòna i boboléo-ka. — So una wo tàgi dé i wi màké o Musa, o Gikimoi Awi tàla ma gòla-ka, so i wi hamé. Magèna dé o Musa i wi si ngangasu ma ria-ka o moi-moi, la òna ja sinòtơ i tàgi o Isaréli awi ngòpa manga himo ja tolòmu. Magèna dé o Aròmu o dèmo ða ngodu wo bitjara, maro o Djõu o Musa Iwi si dòto-ka; dé o Musa o nonàko magèna wa àka o ũmàti manga sima-ka. Magèna dé o ũmàti magèna ka ja piritjaja dé jo ngàku gèna o Djõu to òna manga gangèla Wa kělèlo-ka; dé i ma hado-ku o Gikimoi i Wi hòrěmati.

---

§ 27. O Musa ma Farao awi sima-ka.

O Esodusu V—XI.

1. Magèna dé o Musa dé o Aròmu i tàgi ma Fārao-ka, dé i tèmo: O Djõu, o Isaréli-ka mànga Gikimoi Wo tèmo kòmanèna: na si maha, la Ai ũmàti i ma hõi kanèna to ngòna ani tòna-ka. — Duma ma

Fārao wo tèmo: o Djōu, magêna nagu-una, sidago ngohi bilàsu to si ngōu To Una Awi ili? Ni tàgi, la ni tjoòu! — Dé àsa ma Fārao wo si parèta, wo tèmo: bilàsu po si ganàpu o njawa magêna manga tjoōu-djou, la upa òna magêna i ma siliba, so i si gisè o dèmo o ngalè-wa. Magêna dé o mandoru i tèmo o ūmati-ka: dòné sihika àsa o tamo ma ròhé i ni hiké-kawa; ngini ma sirèté ni tàgi o tamo ma ròhé ni ma sari, duma nia tjoōu-djōu àsa i si guti-wa. Magêna dé o ūmàti i ma si biāu o Māsiri ma tòna ma ālamu-ka o tamo ma àgé i ma dolòmu, ja tagàli o tamo ma ròhé. La o mandoro ja si bàba òna-ka i tèmo: nia manara bilàsu ni ja bòlo, maro i ðoðoma, maro kanêna o tamo ma ròhé i ni dodòta-si. — Dé ja atja o Isaréli awi ngòpa manga sahè, i tèmo: ða doòka-so ni ja àka-wa o tèto ma dala maro i ðoðoma? —

4. Magêna dé o Musa wo sumbaja o Djōu-ka. So o Djōu Wo tèmo: no têmo o Isaréli awi ngòpa-ka: Ngohi nêna o Djōu; Ngohi àsa Ti ni riwo, sidago àsa ni jo ngàku gêna Ngohi nêna o Djōu .o Gikimoi. — Dé kòmagêna o Musa wo têmo o Isaréli awi ngòpa-ka, duma òna i isè-wa, sébàbu manga sininga ða siri, òdè! o tjoōu-djōu ða sahu-poli-so. Magêna dé o Musa dé o Aròmu i tàgi-kali ma Fārao-ka. La o Aròmu awi didiki wo si pàka ma Fārao awi sima-ku dé lo awi ōrangi mànga sima-ku, dé i dàdi o ngihia. Magêna dé ma Fārao wa àso o Jànèsi dé o Jàbĕrèsi, i tjotjowaro dé i gogòma-haté gêna, so òna magêna lo ja āka kòmagêna, la i tuāri didiki i si pàka, dé maêna lo i dàdi o ngihia; duma o Aràmu awi ngihia ja ðàsi to òna manga ngihia. Mutuādé ma Fārao awi sininga i ruba-wa, sidago o Musa dé o Aròmu wa si gisè-wa.

3. Magêna dé o Djōu Wo tèmo-kali o Musa dé o Aròmu-ka: ða ginita o goginita bilàsu ni tàgi-kali ma Farao-ka; ni ja àturu una wo supu wo ma òsi. — So òna ja mòté, kòmagêna. Magêna dé o Aròmu o didiki wa tidé, so o àké-ku wo si ngàpo; dé o àké magêna i dàdi o āu, so o nawo o sĕléra-ka i sòné, sidago o àké magêna ja udo lo ja àku-kawa. Duma i gogòmahaté magêna lo ja àka kòmagêna sidago ma Fārao awi sininga i ruba-wa, so wa si gisè-wa òna-ka. Magêna dé o Djōu Wo si kahino o pĕdêké i tjara-tjara-wa, sidago maêna jo dobiau ma Fārao awi tahu, dé awi bàti-bàti, dé awi gandaria dé awi kokiroba-ka. Magêna dé i gogòmahaté lo ja àka kòmagêna. Asa ma Fārao o Musa dé o Aròmu wa àso, dé wo tèmo: ni lahi o Djōu-ka ni si dodiahi, la o pĕdêké manêna Wa sisa; la àsa ta si maha o kawàsa i ma hōi. — So o Musa wo lahi o Djōu-ka, dé o pĕdêké magêna i sòné-ka. Duma ma Fārao wa kĕlêlo o sangisara magêna i togu-ka, dé

awi sininga wa màké-kali, sidago o Musa dé o Aròmu wa si gisè-wa. Magêna dé o Djōu Wo tèmo o Musa dé o Aròmu-ka: ani didiki na tōa, la o tòna ma gaàpo na ngàpo, magêna dé i dàdi o gani o njawa-ka dé o haiwan-ka. — Duma i gogòmahaté ja àka ja àku-wa, so òna i tèmo: manêna êna o Gikimoi Awi gia. — Duma ma Fārao awi sininga đa togòi, sidago wa si gisè-wa. Magêna dé o Djōu Wo si kahino o guūpu ma dorōu ma Fārao dé awi kawàsa manga tahu-ka, dé o ālamu đa ngodu; duma o Gosa ma tòna-ka o guūpu ma dorōu i hiwa.

4. Magêna dé ma Fārao wo tèmo: àsa ti ni si maha la ni ma hòi, duma bilàsu ni sumbaja ni si do diahi ni riwo ngohi-ka. — So o Musa wo sumbaja o Djōu-ka, dé o guūpu magêna i sisa-ka. Duma magêna dé ma Fārao wa amo-kali awi sininga, sidago o ūmàti i ma hòi wa si maha-wa. Magêna dé o Djou Wo si kahino o bobàku ma dorōu moi, ja dahè o Māsiri ma kawasa sidago i sòné, duma o Isaréli awi ngòpa ka moi-lo waàli i sòné. Duma ma Fārao awi sininga đa muūđu-wa, so wa si maha-wa o ūmàti i ma hòi. — Magêna dé o Djōu Wo si kahino o guwu o njawa-ka dé o haiwan ja popiara-ka, sidago i gogòmahaté lo i ma oòko o Musa awi sima-ka ja àku-wa, sébàbu o guwu magêna. Duma o Djōu Wo si puputu ma Fārao awi sininga sidago wa si gisè-wa. — Dé àsa o Djōu o muūra đa totogòi maro o tèto Wa tura, so Wo si muūra o tòna magêna ma ālamu-ka; dé o muūra magêna o moi-moi o pido-ka ja binàsa, o njawa, dé o haiwan, dé o tatanamang, dé o ngangaru đa ngodu, sidago o pido ma gòta lo ja rogi, tjawali o Gosa ma tòna ja dahè-wa o muūra maro o tèto magêna. Magêna dé ma Fārao o Musa dé o Aròmu wa àso, dé wo tèmo: ngohi o dosa ta àka-ka; duma ni lahi o Djōu-ka ni si dodiahi, la o Gikimoi Awi diroòtu dé o muūra maro o tèto manêna tanu i ogo-ka, la àsa ti ni si maha ngini ni ma hòi. — So o Musa wo sumbaja kali, dé àsa o diwòtu dé o muūra maro o tèto i ogo-ka, so i tura-ka wa. Duma ma Fārao wo si dadu o dosa wa àka, so una dé awi ōrangi mànga sininga ja togòi-kali.

5. Magêna dé o Djōu Wo si kahino o bubūkili; o paro o wangé ma njonjijé ja aho, so o bi kia-naga ja, òđo sidago moi-moi ja mata-ka. Magêna dé ma Fārao wo ma tai-tai o Musa dé o Aròmu wa àsa-kali, dé wo tèmo: ngohi o dosa ta àka-ka; ni lahi o Djōu nia Gikimoi-ka, ni si dodiahi, la hiti o sòné ma ngalé manêna Wa hòi ngohi-ka. — So o Musa wo sumbaja, dé o paro o wangé ma sosoru o bubūkili magêna ja tèdé dé ja umo o dongiraba o Kòlisòmu-ku, sidago o bu-

būkili kakamoi-lowaāli-ka. Duma o Djōu ma Fārao awi sininga Wo si puputu-kali. Magêna dé o Djōu Wa àka o puputu ka i tatanu-ku, ma dèka o wangé saangé, sidago o njawa lo i ma tèké-kèlèlo-wa, so ka manga riho-ka i gogògé. Duma o Isaréli awi ngòpa mànga tahu ða goginita. Magêna dé ma Fārao o Musa i wi àso-kali, wo tèmo: ni tàgi ngini dé nia ngòpa; tjawali nia duba dé nia sàpi kanêna ni jo dongòsa. — Duma o Musa wo tèmo: bilasu mia haiwan lo mi Wi si àso. Duma o Djōu ma Fārao awi sininga Wo si puputu-kali, sidago wo tèmo: ni tàgi, kanêna ni supu, la ni jo djaga upa ni ja hino-kali, sébàbu nàko-so ni ja hino-kali ai sima-no, dé dòné ti ni toòma. — So o Musa wo tèmo: ani dèmo magêna i téro, so ani sima-ka mi ja kahika-kawa, sébàbu o Djōu Wo tèmo kòmanêna: dòné o putu i rarabaka àsa, To supu, To tàgi o Māsiri ma tòna Ta tola, la o ngòpa o dòmo ja ngodu àsa i sòné, ka ma Fārao ma ngòpa wo riria-si, gêna, hé! i wi si purudji-ka ma Fārao awi kūrisi-ka, sidago o ōrangi manga ngòpa ma dòmo dé lo o haiwan ja popiara ma ngòpa ma dòmo ða ngodu àsa i sòné. Duma o Isaréli awi ngòpa ja ngodu manga tahu-ka o kàso moi lo ma laðé àsa ja siha-wa; so ngini àsa ni ja nanano gêna o Djōu Wa si ritinga o Māsiri-ka dé o Isaréli-ka. —

---

§ 28. O Isaréli awi ngopa o Pàsika ma oðo ja aka, la o Māsiri ma tona-ka i ma höi.

O Èsodusu XII—XV.

1. La o Djōu Wa sulo o Musa dé o Aròmu, Wo tèmo: o ngoòsa ma ròmga o Abèpu, ma wangé ma mogiowo, bèlàsu o tahu moi-tahu moi ma duhutu ja ðèhè o duba ma ngòpa, ma nau moi, ða lolòha, ma ūmuru o musungu moi, la bèlàsu ni ja diahi sidago o ngoòsa magêna ma wangé ma, mogiowo dé ma iha. Magêna dé àsa i maða-maða dé ni ja tola; la ma āu ni si èsĕ o ngòra ma taruta sinòto dé ma sitaka. Ni ja àka kòmagêna o tahu ða ngodu kékia-ka àsa o duba magêna ni ja òdo. Ma làké bilàsu ni ja tobé o uku-ka, dé o putu magêna ni ja òdo, dé o ròti ma pupuda i hihiwa ni si hòdé, la upa ni si dogu sidago ma goginita-no. La o ino magêna ni ja òdo, gêna bilàsu nia baro ni ma si sàngi-ka, dé lo nia tarupa nia dòhu-ka, dé nia dididi nia gia-ka, dé ni ja òdo ni ma tai-tai. So o òdo magĕgêna o Djōu

Awi Pàsika. Sébàbu ma putu magêna Ngohi àsa To tàgi o Māsiri ma tòna Ta tola, dé Ta ngàpo o ngòpa ma dòmo ja ngodu, đa lòha o njawa manga ngòpa dé lo o haiwan ma ngòpa. La o āu magĕgêna àsa i ma àka o nonàko o tahu-ka kékia-ka ngini ni gogògé. Nàko-so o āu magêna Ta kĕlêlo dé àsa ngini Ti ni dilàku so o mulārati èko o binàsa magêna àsa i ni dahé-wa, nàko-so Ngohi o Māsiri-ka manga ngòpa Ta ngàpo. La o wangé magĕgêna ngini bilàsu ni jo sosininga, ni ja àka o ramé ma wangé, ni Wi si hòrĕmàti o Djōu, de lo nia àhéli sidago o kakàli. La nàko-so ni ja ado o tòna, o Djōu Wi ni hihiké gêna, la nàko-so nia ngòpa àsa i ni sano ngini-ka, i tèmo: ma ngalé òkia o léléani manêna? De ngini àsa bilàsu ni tèmo: manêna o Djōu Awi Pàsika (ma ngalé: o dilàku); sébàbu ma ōràsi Una o Māsiri-ka manga ngòpa o dòmo Wa ngàpo, dé o Djōu ka Wo dilàku o Isaréli awi ngòpa manga tahu. —

2. So ma putu magêna i totongiraba-ka, dé o Djōu o ngòpa ma dòmo ja ngodu Wa ngàpo: ma solano ma Fārao ma ngòpa ma dòmo, sidago o njawa o sosala ma tahu-ka manga ngòpa ma dòmo, la ja ngodu i sòné-ka. Sŏ o dòku ma alam i dodòra đa hàka-hàka-ka, sébàbu o tahu moi-wa, kékia-ka o sòné i hiwa. La ma Fārao wa sulo, so i tèmo o Musa-ka: ni ma si dailàko la ni ma hŏi ai kawàsa manga dòngiraba-ka; ni tagi o Djōu ni Wi pudji, dé nia duba dé nia sàpi lo ni ja aho; hiti dé ngohi lo ni si bàrakàti. La o Māsiri-ka ja gĕgêgo o ūmàti magêna, la i ma tai-tai i supu, sidago òna ja dusu manga tòna-ka, sébàbu òna i tèmo: dòné mi ngodu mi murutu-so. So o umàti magêna manga ròti đaoòhu, o pupuda i si ruwàhé-waàsi ja sawo-so, dé manga léléani i si dapàpa. Ona lo ja mòté o Musa awi dèmo, so ja dèhé o Māsiri-ka manga dodai o salàka dé o guràtji dé lo o pàkéang, gêna o Djōu Wa àka sidago o Māsiri-ka magêna ja galusiri ònaka, so ja hiké moi-moi òkia òna jo dupa.

3. Komagêna o Isaréli awi ngòpa i ma djobo, o Rămĕsé-ka i ma hŏi, ja kahika o Sōkòtu-ka; òna manga dala o njawa ja 600.000 i totowòngi, janau ma rèhè-rèhè, o ngòpa ja èto-wa dé o njawa ma somōa ja dadala-si i mòté. Dé to òna manga duba dé mànga sàpi lo ja aho i tjara-wa. Magêna dé o Musa wo tèmo o ūmati-ka: o wangé manêna ni jo sosininga, o tjoōu ma djongihi-ka, o Djōu Wi ni si supu-ka sébàbu Awi gia ma buturu. — Dé o Musa o Jōsèpu awi kòbo lo wa aho. So o Djōu Wo tàgi Wō đodòma, to òna manga sima-ka; o wangé dé ja kĕlêlo o lobi-lobi maro o golingàsu moi, la maêna mànga ngèkọ i

si dumu; o putu dé ja kĕlèlo o uku maro o golingàsu moi, ja si gàku-so, sidago òna ja àku i tagi o wangé dé o putu. Magéna dé òna i wi si ngangàsu o Māsiri ma kolano-ka, i tèmo: o ūmàti magéna i pàsa-ka. — Dé una wo tèmo: ða doòha-so ngòné pa si maha, sidago o Isaréli-ka magéna i ma hŏi-ka, so i tjoōu-kawa? — So wo si dailàko o karèta 600, la o Māsiri-ka ja ginihi o Isaréli awi ngòpa, so ja dahè-ka, sébàbu òna i ma si diado o téwo ma daté-ka. La o Isaréli awi ngòpa ja nano, dé, jato, i ma todòka, òdé! ma Fārao nogéna manga dudu-no! So òna ja modo i talalu. Duma o Musa wo tèmo o kawàsa-ka: upa ni mòdo, nia sininga ni ja amo, la àsa ni ja nano o Djōu Wi ni si salāmati. O Djōu àsa Wo kudòti, so ngini ni ma rihi-rihi. — Magéna dé o Djōu I wi àso o Musa, Wo tèmo: na sulo o Isaréli awi ngòpa kanéna i ma hŏi; la ani didiki na tidé, o téwo ma dòku-ko no si tōa, la o téwo àsa i ma ritinga, sidago o Isaréli awi ngòpa ja tola, ja nònu o dududu o téwo ma raba-ko, la o Māsiri-ka àsa ja nanano, géna Ngohi néna o Djōu. — La o Gikimoi Awi Malāékàti, manonòma I tàgi I ðodòma o Isaréli-ka manga sima-ka, duma I ma tuluru, so mànga dudu-no I totuūru, o Māsiri-ka ma njawa dé o Isaréli-ka manga sōa-ka, sidago i sai-wàngé-wangé i ma kaādo ja àku-wa. Magéna dé o Musa awi gia wa tōa o téwo ma dòku-ko, dé o Djōu Wo si dàgi o paro o wangé ma njonjijé ða sosihilo, so o téwo i si raro, i sai-wangé-wangé, sidago o dòngiraba ngokagéna ða ōa-ka, dé o Isaréli awi ngòpa i tàgi o téwo ma sonònga-ka, o dududu magéna ja nònu, dé o téwo magéna i oòko maro o bobĕrésu manga girina-ka dé manga gubali-ka. Magéna dé o Māsiri-ka, òna magéna, ja nònu o tāpàki magéna o téwo ma raba-ka, to òna manga dudu-no ja si duūru.

4. La ja dangade ða ginita, dé o Djōu, o golingasu o uku-ka Wa nano kudahé o Māsiri-ka manga kawàsa-ku; de Wa todòka òna magéna dé lo Wo si hito to òna-manga karèta, so ma padàti i busuro, dé i tagi i susa. Magéna dé o Māsiri-ka i tèmo: hino! la po lòda, sébàbu o Djōu o Isaréli awi ngòpa Wa riwo. — Duma ma dongòho magéna o Isaréli-ka ja ngodu ma sonònga-ka i ma si diado-ka, so o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: ani gia na tōa-kali o téwo ma dòku-ko.. Magéna dé i langi-langi, dé o téwo magéna i liho, ma buturu maro ma biàsa, so o Djōu Wa didu o Māsiri-ka o téwo ma raba-ka, sidago ma Fārao dé awi kawàsa ja ngodu, dé lo awi karèta dé awi ōràngi o djara jo babané Wa sisa Wa hàka-hàka-ka. Kòmagéna dé o Djōu o wangé magéna Wa si raro o Isaréli awi ngòpa o Māsiri-ka manga gia ma sòha-ka, so o

Isaréli-ka ja kèlèlo o Māsiri-ka manga ròhé i si tutu o dududu-sa. Magêna dé o ūmàti magêna o Djōu i Wi mòdo, dé i Wi piritjaja o Djōu dé Awi ōrangi o Musa.

Magêna dé o Musa dé o Isaréli awi ngòpa i ma njànji, o Djōu i Wi si hòrĕmàti, manga dèmo kòmanêna:

Ngohi àsa to ma njanji, o Djōu to Wi si hòrĕmàti, sébàbu Una Wi kukuru-jé;
O djara dé o ōràngi o djara jo babané Una o tewo-ku Wa umo-ka;
Ai buturu dé ai njanji gêna ka o Djōu: Una Wo i si salāmàti-ka! —

§ 29. O Isaréli awi ngopa manga dodagi o tona i boboléu-ka.

O Èsodusu XV—XVII.

1. Magêna dé o Isaréli awi ngòpa i wòsa o tòna i boboléu-ka; la i tàgi sidago o wangé saàngé dé o àké i mamàké-wa. Asa òna i ma si diado o Mara-ka, duma o Mara ma àké magêna da màsa so ja udo ja àku-wa. Dé o ūmàti i fèto, o Musa i wi doòsa, i tèmo: òkia dòné àsa mi ja udo? — Magêna dé o Musa i Wi àso o Djōu; dé o Djōu o gòta moi I wi si dumu, so wa umo o àké-ku, dé o àké magêna da lòha-ka. Magêna dé òna i ma si diado o Elimu-ka, so ngokagêna òna ja màké o àké ma djobubu 12, dé o gòta o kòrĕma o hutu 70. La o Elimu-ka i ma hŏi-kali, ja kahika o Sèni ma tòna i boboléu-ka. Magêna dé o Isaréli awi ngòpa i fèto-kali, i tèmo: ilaha! mi susa-dé! kolaha o Māsiri-ka dé mi sòné-ka, ma dongòho o sihòdé mi oòdo; duma ngini ni mi si supu, dé nonêna ni mi tòta-ka so àsa o gogòbu manêna o sàpi i si sòné! — Magêna dé o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: Ngohi To isè-ka o Isaréli awi ngòpa, ka i fèto; so no tèmo òna-ka: i mada àsa o sihòdé ni ja òdo, la ginita o goginita àsa o ròti ni ma si bunu, sidago àsa ni ja nàko, gêna Ngohi nêna o Djōu nia Gikimoi. — La i mada-mada o namo o buju o bitogu moi ma dala ka i kahino, sidago i tura manga djòngihi-ku, kékia-ka òna i gogògé.

2. La ma goginita-no to òna manga djòngihi i kilòli da marasa-ka. La o maràsa i sisa-ka, dé, jato! ja nano o tòna-ka o bi kia-naga i

popululu dé bi uuđu, dé ma djamé maro o momami đa mumuti. So o Isarāli awi ngòpa ja kělèlo, dé jo sano: manėna òkia? — La o Musa wo sango, wo tèmo: manėna o ròti, o Djōu o sòrōga-ku Wa tura la ni ja òdo. Ngini ni ngodu bilàsu ni tuāri gòbu. — Ona ja ngodu ja àka kòmagėna, so ma nuka ja kòbu i lamo dé ma nuka i lamo-wa. Magėna dé òna ja tuga, duma òna i kokòbu i lalamo, gėna i folŏi-wa, dé lo òna i kokòbu i lalamo-wa, gėna i kūrangi-wa, duma òna ja ngodu ja mākė manga duga. La o Musa wo tèmo: upa ma soōhu ni ma mamala sidago đa ginita. -- Duma ma nuka sutu i ma mala, so, jato! ma goginita-no dé đa gai dé đa hami-ka. La o Musa wo tèmo: o wangé mà butanga ngini bilàsu ni ma gòbu o wangé sinòto ma gimina, la ni ja òsu dé ni ja paāri, la ma soòhu ni ma mamala sidago đa ginita; dòné đa hami-wa dé đa gai-lowaāli. — Magėna dé o Musa wo tèmo: o wangé manėna o Djōu Awi Sàbàtu; mutuādé o wangé manėna o ino magėna àsa i tura-wa. — Duma o wangé ma tumidingi ma nuka i supu, duma ja màkė-wa. La o Musa wo tèmo o Aròmu-ka: o kàna moi na đèhè, la o màna manėna o gōměri moi na tiba, la pa diahi, la sihika nànga ăhėli-ka po si mané. —

3. Magėna dé o Isaréli-ka i ma djobo, o Sėni ma tòna i boboléu-ka i ma hŏi, so i gògé-kali o Rāfidimu-ka. Duma ngokagėna o àké i hiwa. Magėna dé òna o Musa i wi ngamo, i tèmo: o àké no mi hiké la mi ja udo. — O Musa wo tèmo: đa doòha-so ngini ngohi ni nhamo? Da doòha-so ngini o Djōu ni Wi tai? — Duma o ūmàti magėna ka i fèto, sidago o Musa i Wi àso o Djōu, wo tėmo: ja, Djōu! dòné to ma dodoòha? Sébàbu o ūmàti manėna, tjébělèké! la i tèto dé i toòma? — Magėna dé o Djōu Wo tėmo o Musa-ka: no tàgi, ani didiki, kapurowonaga o àké no si ngangāpo gėna, na aho; na nano, Ngohi ma sirèté àsa To ma oòko ani sima-ka o Hōrèpuma lòko ma dòku-ka, la ngòna àsa o lòko magėna na ngàpo, la o àké àsa i uhi. — So o Musa wa àka kòmagėna o kawàsa manga sima-ka. Dé òna i si rònga o djòngihi magėna: o Masa dé o Mèriba (ma ngale: o tai dé o ngamo), sébàbu o Isaréli awi ngòpa o Djōu i Wi tai, so i tėmo: òdé! o Djōu kanėna nanga dongīraba-ka, èko i Wi hiwa? —

4. Magėna dé o Amalèki-ka ja hino ja kudòti o Isarėli-ka. La o Musa wo tèmo o Jōsua-ka: janau na tumu la ni ja kahika, o Amalèki-ka ni ja kudòti; la ngohi đa ginita àsa to ma oòko ma pulo ma dòku-ka, o Gikimoi Awi didiki àsa ta tjotjoho. So o Josua wa àka kòmagėna dé o Amalèki-ka wa kudòti. Duma o Musa dé o Aròmu dé o Huri i

dola ma pulo ma ɖòku-jé. La o Musa awi gia wa tidé-je, dè i làku o Isaréli-ka; duma awi gia wa hado-ku, dé i làku o Amalèki-ka. Duma o Musa awi gia ɖa momòɖo-ka, sidago o Aròɳu dé o Huri awi gia ja sọ̀dé, so awi gia ka kòmagêna-ka, sidogo o wangé i tumu; dé i làku o Jōsua.

§ 30. O Gikimoi Wo si supu Awi bobita mogiowo, o tàla o Sinaï ma ɖòku-ka.

O Èsodusu XIX-XXIV.

1. O Isaréli awi ngòpa o Māsiri ma tòna jo dolòɖa-ka o ngoòsa saangé, dé àsa i ma si diado o Sinaï ma tòna i boboléu-ka; dé ngokagêna i gogogé o tàla ma marangi-no. Magêna dé o Musa o tàla-je wo dola, sébàbu o Djōu I wi àso una o tàla ma ɖòku-ka, dé Wo tèmo: bilàsu no tèmo o Jākòpu awi tahu ma njawa-ka: o moi moi Ngohi Ta aàka-ka o Māsiri-ka, ngini ni ja kẽlẽlo-ka, sidago Ngohi, maro o namo o koɖoba moi, Ti ni si sòso-ka nonêna Ngohi-no. Bòlo! nàkoso ngini To Ngohi Ai ili àsa ni si ngōu ni si doɖiāhi, dé To Ngohi Ai djadji àsa ni ja tjotjoho, magêna dé àsa ngini ni dàɖi. To Ngohi Ai duhutu, sébàbu o dunia ma ālamu To Ngohi. — Asa o Musa wo uti-ku, dé o umàti manga himo waàso, la o dèmo magêna una wo dẽdèmo to òna manga dongiraba-ka. Magêna dé o kawàsa i ma rimoi i sàngo, i tèmo: o Djōu Awi dèmo ngomi àsa mi ja mòté. — Magêna dé o Musa wa aho o ūmàti manga dèmo o Djōu-jé. La o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: no tàgi o ūmàti na tèbi, o wangé manêna dé ginita, dé bilàsu to òna manga pakéang ja pòka, la o putu saàngé bilàsu ɖa bòlo-bòlo-ka. Na sulo o ūmàti àsa i ma fàto o tàla i si gilòli, la no tèmo: ni ma si tiari la upa o tala-jé ni dola, sébàbu nago-òna ja tigi èko ja pito o tàla magêna, ɖa lòha o njawa, ɖa lòha o haiwan, bilàsu i sòné. So o Musa o tàla-ku wo uti, dé wo tàgi o umàti-ka, la o ūmàti wa tébi, dé òna magêna ja pòka to òna manga pàkéang.

2. So o putu saàngé, o gogīnita, dé o tàla magêna ma dòku-ka o diwòtu dé o tatawi dé o lobi-lobi ɖa tataro dé o wuwuwu ma ili i lamo poli, sidago òna ja ngodu ja todòka, Magêna dé o Musa o ūmàti, wa ngaho, manga djòngihi-ka wa si supu, o Gikimoi i Wi si bubusu. Sō òna magêna i ma oòko o tàla ma gòla-ka. La o Sinaï ma tàla ma ālamu magêna i dòpo, sébàbu o Djōu Wo uti-ka o tàla ma dòku-ku,

o uku Wo ma si gilòli; so ma dòpo i tubo-jé, maro o tàla da uku, sidago o tàla ma ālamu ka i hiti-hiti. Magèna dé o wuwuwu ma ili i isè i lamo i tjara-wa, dé o Musa wo bitjara dé o Gikimoi Wo sango, Awi ili o kawàsa lo i isè.

3. La ma dongòho magèna o Gikimoi Wo tèmo o dèmo kòmanèna: Ngohi nèna o Djōu ani Gikimoi; Ngohi o Māsiri ma tòna, o tjoōu ma djòngihi, To ni si supu-ka.

Upa ngòna o bi Kia-naga da sosomōa na pudji To Ngohi Ai sima-ka.

Upa ngòna no ma gàka o njanjawa; upa lo no ma dulada òkia-naga kadàku o dipa-ka, èko kanèna o dunia-ka, èko kadàhu o àké-ka. Upa no si hòrĕmàti èko na pudji magèna: sébàbu Ngohi nèna, o Djōu, ani Gikimoi, Ngohi ka To hohòmu, sidago o bàba manga dosa àsa Ta sari manga ngòpa-ka, dé lo o njawa Ngohi I dadănggutu manga dosa àsa Ta sari manga dano-ka, sidago sihika manga dano mànga ngòpa dé manga dano-ka; duma Ta gàlusiri o njawa

ja tjala-tjala, nago-òna I dodara Ngohi dé ja tjotjoho To Ngohi Ai bobita.

Upa ngòna na pèto o Gikimoi Awi rònga ka parasàdja, sébàbu o Djōu àsa Wa si hūkumu o njawa magèna nagoòna To Una Awi rònga ka parasàdja dé ja pèpèto.

Bilàsu ngòna no sosininga o Sàbàtu ma wàngé. Bilàsu no manara dé no léléani ani moi-moi o wàngé butanga, duma o wangé ma tumidingi magèna o Djōu, ani Gikimoi, Awi Sàbàtu; so o wangé magèna àsa upa no manara; da lòha ngòna èko ani ngòpa janāu èko ani ngòpa o ngòpèdèka èko ani ōrangi janāu èko ani ōrangi o ngòpèdèka, èko ani njawa, èko o njawa ma somōa, ani daira-ka i gogogògé gèna. Sébàbu o wangé butanga o Djōu Wa àkaka o dipa, o dunia, o ngòloto dé o moi-moi da ngodu, la o wangé ma tumidingi Una Wo ma wòma-ka Mutuādé o Djōu o Sàbàtu ma wangé Wo si bàrikàti-ka dé Wa tinga-ka o wangé magèna.

Bilàsu ngòna na si hòrèmati ani bàba dé ngoni awa, la àsa ni tèka o tòna-ka, o Djōu Ani Gikimoi àsa Wo ni hihiké gèna.

Upa ngòna no toòma.

Upa ngòna no sūndàli.

Upa ngòna no tòsi.

Upa ngòna no sàkisi na kulai ani dodiawo-ka.

Upa ngòna no njàfusu ani dodiawo manga tahu; upa lo na njàfusu ani dodiawo manga pèdèka, èko manga ōrangi janāu, èko manga ōrangi o ngòpèdèka, èko manga kobowo, èko manga kàlidéi, èko ani dodiawo manga rònga moi.

4. La o kawàsa ja ngodu i isè o diwòtu dé o wuwuwu ma ili dé ja kèlèlo o tatawi dé o tàla i dodòpo magèna, dé òna magèna i ma si dosu, so ka i kuru-ka i ma oòko. Magèna dé òna i tèmo o Musa-ka: kolaha ngòna no bitjara ngomi-ka la ngomi àsa mi si gigisè; duma upa o Gikimoi ngomi-ka Wo bitjara, sébàbu dòné mi sòné. — Duma o Musa wo tèmo o kawàsa-ka: upa ni mòdo, sébàbu o Gikimoi Wa hino-ka Wi ni si tora, la ngini àsa ni Wi mòdo, la upa o dosa ni ja àka. — Duma o ūmàti ka i kuru-ka i ma oòko, dé o Musa wa hijé o puputu-jé o Gikimoi-jé Wo séba. — Asa o Djōu I wi si ngangàsu o Musa o hàli moi-moi maro una bilàsu wa si parèta o Isaréli awi ngòpa-

ka. La o Musa wo liho dé wo dědèmo o ūmàti-ka o Djōu Awi dèmo ða ngodu; so o ūmàti i sango i ma rimoi, i tèmo: ngomi àsa mi ja mòté o dèmo manêna ða ngodu, maro o Djōu Wo tèmo ngòna-ka.

---

§ 31. O sàpi ma ngòpa o guratji gêna.

O Èsodusu XXXII.

1. La o ūmàti ja kělèlo o Musa awi dèka lo o tàla-ka, hé! wo utiwa, dé i ma tolòmu o Aròmu-ka, dé i tèmo una-ka: hika! no mi gàka o giki ma dulada, la maêna i i ðodòma mia sima-ka: sébabu o Musa una magêna, o Māsiri ma tòna-ka wo mi si susupu gêna, una magêna mi wi si hòda-wa una kékia-ka. — So o Aròmu wo têmo: nia taūgè ni ja hŏi nia pĕdèka dé nia ngòpa janāu ðé nia ngòpa o ngòpĕdèka manga ngāu-ka, la ni ja aho-no. — Magêna dé òna ja ngodu ja hŏi manga taūgè o guràtji manga ngau-ka, so o Aròmu-ka ja tòta, so una o sàpi ma ngòpa o guratji moi wo si àka. Magêna dé òna i tèmo: ja, Isaréli! o dulada manêna ka nànga giki, o Māsiri ma tòna-ka i na si susupu-ka gêna. — La o Aròmu una wa kělèlo òna ja àka kòmagêna, dé una wa àka o giki magêna ma gàso ma dadami, dé àsa o Aròmu wo si ngangàsu, wo ma oré-oré, wo tèmo: ginita àsa pa àka o Djōu Awi ramé! — La ma goginita-no i langi-langi i mòmi-jé dé manga giki ja àso, ma gàso ja tutupu dé i si goganāpu-si ma gàso i si totarima-kàsi; dé o ūmàti magêna i ma tami-jé, so i òdo dé i udo; magêna ða bòlo dé i ma òko-jé so i ulè. Magêna dé o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: no tàgi no uti, sébàbu ani ūmati i ālipa. Ona magêna i ma tai-tai ja palàko o ngèko magêna Ngohi To si dudumu òna-ka. Ngohi Ta kělèlo o ūmàti magêna manga sininga ða togòi; nàko-so no mòdé dé Ta bīnàsa òna magêna, la àsa To ni àka ngòna no dàdi o ūmàti i lalamo moi-sòngo. — Duma o Musa wo lahi o Djōu, awi Gikimoi-ka, wo tèmo: ja, Djōu! siòko! o doòsa magêna Na dòha-ka; No sosininga Ani sàsi, Ngòna Na aàka o Abĕrahàmu, o Isàki dé o Isaréli, Ani ōrangi-ka, sidago No tèmo: Ngohi àsa Ta si goganàpu nia àhéli, sidago manga dala maro o ngòma o dipa-ka. —

2. Magêna dé o Musa o tàla-ku wo uti, o sàkisi ma médja sinòto wa tjotjoho. So o médja magêna hari-sonònga ja lèfo-ka; la o lèfo magêna o Gikimoi ma sirèté Wo si lèfo o médja ma ðòku-ka. Magêna

dé o Jōsua wo isè o kawàsa i ma néré, so wo tèmo o Musa-ka: maro to isè o èngi i ma néré. — Duma o Musa wo tèmo: o ili magèna maro i làku èko i lòda ma ili ɗa sowo; ngohi to isè i ma guūlè i ma kokĕrètu. — Magèna dé una wa kahika to òna manga djòngihi ma dàté-ka, dé wa kĕlélo o sàpi ma ngòpa magèna, dé wo isè i ma guūlè i ma kokĕrètu; so o Musa awi doòsa i rama, sidago o médja magèna wa tjotjoho gèna, wo si pàka, so i lèta o tàla ma gòla-ka. La o sapi ma ngòpa magèna wa ɗèhè, dé wa òsu, dé wa lulè, la ma gaàpo o àké-ku wo si hàdja, dé wa sulo o Isaréli awi ngòpa o àké magèna ja udo. La wo tèmo o Arònu-ka: o ūmàti manèna i ni doòha, sidago ngòna no si kahino o dosa ma lamo kòmagèna to òna manga dòku-ka. — La o Aronu wo tèmo: djōu! upa ngohi No i doòsa, sébàbu ngòna lo ka na nàko o ūmàti manèna manga bèasa, ka duga-duga o dorōu ja àka. —

3. Magèna dé o Musa to òna manga djongihi ma ngòra-ka ka wo ma oòko, dé wo tèmo: nago-òna o DJŌU Awi duhutu, la òna magèna ja hino ngohi-no! — Magèna dé o Lèfi awi ɑ̀héli ja ngodu i ma tolòmu una-ka. La o Musa wo tèmo òna-ka: o DJŌU Wo tèmo: ngini bilàsu nia sumārang nia dŏi-no ni si dopiliku, la o ūmàti manga djongihi ni to tola, ni ja ado o ngòra moi dé ni ja kahika o ngòra moi-li la o njawa ja ngodu ni ja mamàké gèna, ka ni ja toòma ngāroko nia nongoru èko nia ria èko nia bobàpo èko nia dodiawo. — Magèna dé o Lèfi awi ɑ̀héli o Musa awi dèmo ja mòté, so ja toòma o ūmàti manga dongīraba-ka janau ja 3000. La ma goginita-no, dé o Musa wo tèmo o ūmàti-ka: ngini o dosa i lalamo ni ja àka-ka, duma ngohi àsa o DJŌU-jé to dola: nāgala ta àku to lahi, sidago, nia dosa Wo si ɑ̀pòngu. — Magèna dé o Musa o DJŌU-jé wo dola-li, dé wo tèmo: siòko! DJŌU! o ūmàti manèna ja àka-ka o dosa i lalamo; kòdo! nàko-so Ngòna No dupa, No si ɑ̀pongu to òna manga dosa; duma nàko-so No mòdé-wa, kolaha ai rònga To Ngòna Ani buku-ka Na piki. — Duma o DJŌU Wo tèmo: to òna manga ronga bilàsu Ta piki Ai buku-ka, nago-òna o dosa ja àka-ka; duma Ai ōràsi àsa i ma si diado dé àsa to òna manga lāwàni Ta si damaha. —

§ 32. O Isaréli-ka manga pitūa dé manga pudji.

O Èsodusu XXI—XXXVI.

1. O Djōu o Gikimoi Una lo Wo si tita-ka, o Isaréli-ka manga pitūa, sidago Wo si åturu manga hàli moi-moi, la ja nako i dodoòha bilasu i ma gagaho manga tahu-ka, dé lo manga dòku-ka. Sébàbu o Isaréli-ka, òna magéna o Gikimoi Awi ūmàti, Una Wo ma ngingiri-ka géna; so Wo mau òna upa i ma si tětéro dédé o ūmàti ma bi somōa, o bi Kàfiri-ka géna. Bilàsu ona i ma tinga sidago manga gogòho i ma risala. Kòmagéna Una o sihòdé i rupa-rupa Wa àka to òna manga bobòsò; ka Wo si åturu manga kawi ma hàli dé manga pusàka ma hàli; dé Wa hiké o tita ja dahè manga dòro dé ja dahè manga haiwan ja popiara. Kòmagéna lo Wa pèto i totòsi, i totoòma dé i sasala ma somōa manga hūkumu. O gudòti ma hàli Wo si tita o awa dè o baba bilàsu manga ngòpa ja ngaho i dodoòha. Kòmagéna-li Wa si tita o Isaréli-ka bilàsu i dodoòha ja ngaho o njawa i babalo, o ngòpa i ma gogoòsi, o njawa i sususa, i pipilo, ja totopòngo, dé lo o gilàlo. O bi namo ma igu-ka, o bi gòta i sosòpo, o bi sapi i momanara géna ma bi hàli lo Wa bi tiho-wa. O moi-moi Una Wo si åturu da lòha ma rèhè-rèhè. O tita magéna ma nuka kanéna-dàhu i si lèfo-ka; éna géna: o sàpi o gèdum i rurudu géna ma uru upa ni ja piliku. — O gòta i sosòpo upa ni ja binàsa. — Nàko-so ni ja màké o namo ma igu, upa ma awa dé ma ngòpa ni si dodatago, duma ma awa bilàsu ni ja lòda, la ngini àsa ni ūtungu dé ni ūmuru. — Nàko-so o kàlidéi èko o sàpi ni ja maké, i ruba-ka, sébabu ma gina da tubuso, bilàsu ni jo riwo, ni ja òko-kali. — O njawa ja totopòngo upa ni ja silahi; dé i pipilo mànga sima-ka o sosèpèlé upa ni ja hado, duma bilàsu ni Wi mò do o Gikimoi. —

2. O Léfi awi åhéli, òna magéna ja màké o lòha i folòi i lamo, sébàbu òna magéna o sapi ma ngòpa o guratji magéna ja pudji-wa. So o Gikimoi o åhèli magéna Wo ma ngiri, la Awi pudji ja léléani, ja tagàli o kawàsa ja ngodu manga ngòpa i riria. O Musa, una magéna lo o Léfi awi åhéli; duma to una awi ngòpa dé o dano ka ja màké o gimina i téro maro o Léfi awi åhéli ja ngodu. Duma o Aròmu dé awi åhéli, òna magéna, ja dahè o īmàmu ma pārati; dé o Aròmu i wi dàhu wo dàdi o īmamu i wi lalamo: so sihika dé o pāràti magéna àsa ja dahè ma ngòpa wo riria dé o ngòpa magéna awi åhéli ka man-

ga ngòpa i riria-li. Duma o Léfi awi àhéli ma somōa, ona magêna i dàdi o īmàmu manga roriwo dé o bi hatibi dé o bi sosōu o Isaréli-ka manga dòngiraba-ka.

3. O Sinaï ma tàla ma gòla-ka òna lo ja àka o tĕrātàki i momulia i tjara-wa, êna gêna: o Isaréli-ka manga pudji ma djongihi. So o tĕrātàki magêna ja àka dé ma bàti-bàti sinòto-ka, êna gêna: o Débi dé o Débi ma débi. Dé i kilòli dé ma lolōha-ka; dé o lolòha magêna ja hisa-ka, ma hisa magêna ka o baro da aāré ma rèhè-rèhè-ka. O Débi ma débi-ka ngokagêna ka ja hado o Djàdji ma Borūa magêna, so maéna ma raba-ka ja diahi o médja o tèto sinòto, o bobita mogiowo i si lĕlèfo-ka gêna. O djongihi magêna-ka tjawali ma īmàmu i wi lalamo wa àku wo wòsa, o mūsungu moi tjawali ka ma moi, dĕ wa tagàli o kawàsa ja ngodu, dé o gàso ma āu wo si ngòsa. Duma o Débi-ka o bi īmàmu ja ngodu ja àku i wòsa, dé ngokagêna o wangé i si gèto-gèto o manjanji i tupu dé i sumbaja. O hisa ma raba-ka, o lolòha-ka, ngokagêna ja hado o gàso ma dadami i lalamo, dé ngokagêna lo o bi īmàmu o gàso da ngodu ja tola. Sébàbu o Isaréli-ka jo dupa o bi gàso o Gikimoi i Wi si àso, maro lo manga ètè dé manga dopòra i dodòma ja àka-ka. Duma manêna o Gikimoi o hàli magêna lo Wo si àturu. Mutuādé Una Wo si tita: nàko-so ni ja aho o gàso ja tutupu, dé o gàso o ino, dé o gàso i si susūkuru, bilàsu ni ja tòta nia sininga i lōa, dé ni ja mòté maro Ai tita, dé lo o djongihi-ka Ngohi Ta hihiri-ka ni ja tòta. — Sébàbu o Gikimoi Wo hòlu òna ja tòta manga gàso sabarang o gòta i bi lafag ma gòla-ka, èko sabarang dodòpu ma tubuka. Nàko-so o lòha ja màké-ka, ka ja àku manga gàso i si susūkuru ja tòta; dé nàko-so òna dé manga sala òkia-naga, bilàsu manga gàso i ma si wawàsu dé manga gàso i ma si lololōa ja tòta, duma o gàso da ngodu magêna bilàsu ja hado o dadami i la lamo-ku o tĕrātàki ma lolòha-ka.

4. Dé o Gikimooi Wa si tita o Isaréli-ka, la ja àka manga pudji ma ramé, o musungu moi ma saàngé, éna héna: o Pàsika ma ramé; o Putu-moritòha ma ramé; dé o Dadaru-i-hahado ma ramé. — O Pàsika ma ramé òna i si mulia, dé jo sosininga o Māsiri-ka i supu; o Putumoritòha ma ramé de jo sosininga o Gikimoi Awi bobita Wa hiké, o Sinai ma tàla-ka; dé o Dadaru-i-hahado ma ramé, dé jo sosininga manga dodàgi o tôna i boboléu-ka. Duma o ramé saàngé magêna ja àka dé ma ngalé moi-li, gêna i Wi si sūkuru o Gikimoi-ka, ma ngalé o gugutu ma bàrakàti: sébàbu o Pàsika ma ōrasi dé oguàpo i utu

ka; o Putu-moritòha ma ramé i ma si diado, dé o gèdum i utu-ka; dé o Dadaru-i-hahado ma wàkutu, dé o anggòru ma sōpo i bi utu-ka. O ramé saàngé magéna ma ōràsi, dé o Isaréli-ka janau ja ngodu bilasu i ma tolòmu. O ramé moi-ramé moi magéna ja àka manga wange ja tumidingi. Ma wangé ma nonòma dé ma dodogu i manara-wa: ka i ma àka maro o Sàbàtu ma mangé, duma ma wangé ma somōa géna, ngāroko lo o manara ja pada. Sidutu manéna o Jéhuda-ka o ramé saàngé magéna ka i si mulia-si: Ja dahé o Dadaru-i-hahado ma ramé, o Gikimoi Wo si tita kòmanéna: bilàsu o wàngé tumidingi o bi dadaru ni jo gogé. O wangé tumidingi magéna ni raramé dé ninali o Djōu nia Gikimoi Awi sima-ka, la nia àhéli àsa ja nàko Ngohi néna Ti ni ngaho-ka, so ni gogògé o bi kadja-ka, sidago o musung 40, ma dougòho Ngohi o Māsiri ma tòna-ka Ti ni si supu-ka.

---

§ 33. I tàgi o tòna o Kānàni ja tailàko.

O Numĕri X—XIV.

1. O Isaréli awi ngòpa o musungu moi i gogògé o tàla o Sinaï ma dàtè-ka. So o Māsiri ma tòna jo dolòda-ka o musungu moi dé o ngoòsa sinòto, la o ngoòsa magéna ma wangé ma monahalo, lobi-lobi, maro o golingàsu géna, ja kahi-jé o sàkisi ma djongihi ma dòku-jé, la òna i ma hōi o Sinaï ma tòna i boboléu-ka. O Pārangi ma tòna i boboléu-ka àsa o lobi-lobi magéna ja huku, so i rihi-kali. Magéna to òna manga dodàgi o wangé saàngé. O djàdji ma borūa i si dodòma, to òna manga sima-ka, i ma si sari o djongihi kékiàka òna magéna àsa i gogògé. O wangé, dé òna magéna i totàgi, dé o Djōu Awi lobi-lobi magéna i gògé to òna manga dòku-ka. So dé i ma hōi, dé o djadji ma borūa ja tidé, dé o Musa wo tèmo ja, Djōu! No momi-jé, la i Ni dadànggutu tanu i piringa dé i Ni doduhudu tanu i lòda! — So dé i ma barèti, dé o djàdji ma borūa ja hado-ku, dé o Musa wo tèmo: ja, Djōu Na hino-kali o Isaréli-ka manga làkisa dé manga tjala-tjala manga dongiraba-no! —

2. Duma i tèka-wa dé o Isaréli awi ngòpa i ributu-kali, sidago o Djōu Awi uku Wa sòra to òna mànga djongihi-ka, so ma ngogu moi ja uku-ka. Duma o Musa wo sumbaja o Djōu-ka, so i tèka-wa dé o

uku i sònê-ka. Duma o Isaréli awi ngòpa i ari-kali, i tèmo: nago-òna àsa o sihòdé i mi hiké? Ngomi mi jo sosininga o Māsiri ma nawo, gêna mi ja ōdo i parasadja, dé lo o timu dé o dilago; duma dòné manêna tjawali mi ja màké o màna manêna. — Nagêna dé o Djōu Awi doǫsa i rama i talalu, dé o Musa lo wa malo o dèmo magêna da torōu, so o Musa wo sumbaja o Djōu-ka. Dé o Djōu Wo tèmo: ginita àsa o sihòdé ni ja màké. — Asa o Mūsa wo tèmo: o ūmàti manga dala manêna, sidago janau ja 600.000: àku o kobowo dé o duba pa tola, sidago manga dala magêna ja òdo? Odé o téwo ma nawo àsa pa tolòmu, la magêna ja òdo? — Duma o Djōu Wo tèmo: o Djōu Awi gia i tīmisi-ka? — Magêna dé o paro o namo o téwo ma dàté-ka ja tolòmu, so o ūmàti o namo magêna i ma gòbu i sai-lobi-lobi dé i sai wangé-wangé. Duma o sihòdé magêna ka ja téda-si, dé o Djōu Awi doòsa i rama, sidago o kawàsa magêna Wa ngàpo, so o bobàku ma dorōu ja dahé. Mutuādé o djongihi magêna i si rònga: o dĕsèré ma boòsu; sébàbu ngokagêna òna ja poòsu o njawa ja totĕsèré,

3. O Pāràngi ma tòna i boboléū-ka o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: janāu ja muruwo-naga bilàsu i tàgi o tòna o Kānàni ja tailàko. — So janau ja mogiowo dé ja sinòto i supu, i tàgi o tòna magêna ma ālàmu ja tailàko; sidago ja ado o Esikòlu ma lowo-ka, dé ngokagêna òna magêna o anggòru ma sòpo o uma moi i si dobitogu, dé ja sinòto i maridōi. So o wangé moruha i pàsa-ka dé magêna i tatai-làka i liho, dé jo dèmo, i témo: ngomi o tòna magêna mi ja ado-ka, dé i gogōu ngokagêna êna o tòna da alo, sidago, o sapi ma susu ma dabu ka i kopòla, dé ma sòpo ka kòmanêna. Duma ngokagêna o ūmàti moi ja totomolé dé manga dòku da puturu dé i lamo. Ngokagêna ngomi lo o bi arasīkisaha mi ja kĕlĕlo-ka, so ngomi mi ma oòko to òna manga sima-ka maro o bubūkili mia lalago-ka.

4. Magêna dé o gogòbu magêna ja ngodu i ari ka ja tugara-jé, i sai-wangé-wangé, dé i fèto, o Musa dé o Aròna ja lawani, dé i tèmo: lĕbé-laha ngòné po sònê-ka o Māsiri-ka, èko kanêna o tòna i boboléu-ka. Hino! la ngòné àsa o sahè moi po wi si ngaho la po liho o Māsiri ma tòna-ka! — Magêna dé o Musa dé o Aròna i ma ruba o tòna-ku i ma mòtu-ku o gogòbu ja ngodu manga sima-ka. So o Jōsua dé o Kālèpu òna magêna lo i mòté-ka o tòna magêna ja tailàko; magêna dé òna magêna to òna manga bàdju ja ràtja dé i tèmo: o tòna magêna da lòha i tjara-wa; nàko-so o Gikimoi Wo na dupa, dé Una magêna àsa Wo na tòta o tòna magêna ma raba-ka; tjawali ngòné upa o Djōu

po Wi lāwàni! — Duma o gogòbu magêna ja ngodu i tèmo bilàsu òna ja sinòto magêna pa tèto.

5. Magêna dé o Djōu Awi mulia i ma si mané o Isaréli awi ngòpa ja ngodu manga sima-ka, dé o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: ma dèka òkia sidago o ūmàti magêna ka Ngohi I sàka? Dé ma dèka òkia sidago òna magêna I piritjaja i hòlu? I gogōu maro Ngohi To oho, o Djōu Awi mulia àsa o ālàmu-dunia i si mōmo. Sébàbu janāu manêna ja ngodu ja kĕlélo-ka To Ngohi Ai mulia dé To Ngohi Ai nonàko, o tòna i boboléu-ka Ta aàka-ka gêna, dé òna I tai-ka sidago ma para ma mogiowo, dé To Ngohi Ai ili i si ngōu i hòlu; mutuādé òna ja ngodu àsa ja kĕlélo-wa o tòna magêna Ngohi To si djadjàdji to òna manga dopòra-ka. Ngini ni ngodu, nia ūmuru o mūsungu 20 ja aādo-ka gêna, àsa o tòna magêna-ka ni wòsa-wa; tjawali o Kālèpu dé o Jōsua àsa i wòsa. Duma to ngini nia ngòpa Ngohi àsa ngokagêna Ta tòta, so òna àsa ja nàko o tòna magêna ngini ni ja hohòlu-ka gêna. Duma to ngini nia bàké àsa ja poòsu o tòna i boboléu manêna ma raba-ka, dé nia ngòpa àsa ja si gògé o tòna i boboléu-ka, sidago o mūsungu 40, ja mòté maro o wangé 40 ngini o tòna magêna ni ja tatailàko gêna. La ngòni àsa ni ja ràsa Ngohi Ta utu nia kumāsò ma sòpo. — Kòmagêna dé o njawa i tatai-làko magêna ja ngodu i sòné-ka; tjawali o Jōsua dé o Kālèpu àsa i sòné-wa.

---

§ 34. O Kora wo pali.

O Numeri XVI, XVII.

1. La ma moi dé o Kora, o Léfi awi àhéli, dé lo o Dātangi dé o Abira, o Rūbèni awi àhéli dé o gogòbu manga sahè, sidago ja 250, i ma kododiawo i pali, so ja lāwani o Musa, dé o Aròmu, i tèmo: ngini nia njàfusu i lamo-poli! O gogòbu manêna ja ngodu ja tèbi dé o Djōu Wo gògé to òna manga dongiraba-ka; so òkiaso ngini ni sinòto ni ma kodàku, so ni ja parèta o Djōu Awi gogòbu? — So dé o Musa wo isè o dèmo magêna dé wo ma ruba o tòna-ku wo ma mòtu-ku, dé wo tèmo o Kora dé to una awi gia dodiawo-ka: mahiwa, o Léfi awi ngòpa! Duma ngini ni ma lamo-poli, òdé, ni ma tolòmu ni Wi lāwani o Gikimoi; sébàbu o Aròmu nagu-una, sidago ngini ni fèto una ni wi lāwani? — La o Musa wa sulo so o Dātangi dé o Abira ja àso; duma òna i tèmo: mi ja kahika mi hòlu. Odé, ja ado-waàsi

ngòna no mi toòma kanêna o tòna i boboléu-ka? Ngòna lo nō mau dòné no mi parèta ngomi-ka? Odé! ngòna no mi tòta-wa mi ja ado o tòna ða aālo-ka, kèkia-ka o madu dé o sapi ma susu ma dabu i kopòla; dé lo o godōa èko o ănggoru ma ràki no mi hiké-wa, maro ngòna no mi djadji ngomi-ka. Ngòna lo no mau na puàé janau manêna manga làko? Bòlo! ngomi mi ja hika mi hòlu! —

2. Duma ma dongòho magêna o Djōu Awi mulia i ma si mané o kawāsa ja ngodu manga sima-ka; dé Wo tèmo o Musa dé o Aròna-ka: ni ma höi o gogòbu manêna manga dongīraba-ka, la Ngohi, o làko pa tawi ma moi, Ta binàsa òna magêna ja ngodu. — Duma òna magêna i ma hado-ku, dé i tèmo· ja, Gikimoi! tjawali o njawa wo ma tèngo o dosa wa àka-ka, la Ngòna àsa Na mahara o gogòbu manêna ja ngodu? — Asa o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: na bitjara o gogòbu manêna, no tèmo: ni ma si raro o Kora, o Dātangi dé o Abira manga tahu ma dàté-ka! — Magêna dé o Musa wo tèmo: dòné manêna ngini àsa ni ja nàko o Djōu Wo i sulo ngohi, ti ni parèta ngini, èko hiwa. Nàko-so òna magêna àsa i sòné maro o njawa ja ngodu i sòné, dòné ngohi o Djōu Wo i sulo-wa; duma nàko-so o Djōu Wa halibiru òna magêna, sidago o tòna àsa ma uru ja pělênga la ja ðàsi òna magêna dé to òna manga rònga moi, dòné ngini àsa ni ja nàko janau magêna o Djōu i· Wi gogèlé-ka. — So o Musa wo bitjara ða bòlo, dé o tòna i lèta to òna manga litimi-ku, dé ja ðàsi òna dé to òna manga tahu, dé o Kora awi gia dodiawo, dé to òna mànga rònga moi; o tòna ja didu òna magêna. Magêna dé o Isaréli-ka ja ngodu, to òna manga dàté-ka i ma bi oòko gêna, i lòda, sébàbu òna ja lulutu gêna i oré-oré; so òna i tèmo: gogàka o tòna ngòné lo i na ðàsi!" —

3. La ma duūru o Isaréli awi ngòpa ka i tàgi-tàgi o pònga-ka, i ma totuluru. So o djongihi ma rònga kékia-ka òna i gogògé i tèka èko i tèka-wa, o Musa o Gikimoi Awi ōrangi, magêna wo si lèfo-ka (o Numĕri XXXIII). Duma o ūmàti o Isaréli o Djōu i Wi si ngōu-wa, dé lo To Una Awi bobita ja tjoho-wa. Ona magêna o giki i ma dulada, dé lo ó Mōlòku ja pudji. (o Détéron. XXXII: 12—17; o Esék. XX: 11—14; o Amòsu V: 25). So o Musa, o Djōu Awi ōràngi magêna, awi sininga i kangèla, sébàbu wa kĕlélo o Isaréli-ka i Wi wòsa o Gikimoi. Duma una wo ma si buturu, wi naro-na ro o Gikimoi-ka, dé ma dongoho magêna tèkadé una wa àka-ka o Masĕmuru ma XC ma bèto.

§ 35. O Isaréli awi ngòpa i tagi o Kānani ma tòna-ka.

O Numĕri XX, XXI.

1. So o mūsungu 40 magéna i pàsa-ka, dé o mūsungu magéna ma ngoòsa ma nonòma, dé o Isaréli awi ngòpa i ma si diado o Sini ma tòna i boboléu-ka. So o Kādèsi-ka dé o ūmàti magéna i ma si datu. Dé ngokagéna o ngo Mirĕjàmu, o Musa ma bira géna, mo sòné, so i mi poòsu-ka. Ngokagéna o gogòbu magéna o àké i ma màké-wa, so

o Musa i wi ngamo, i tèmo: tjé! lĕbé-laha ngomi la mi sòné-ka dédé mia gia nongoru o Gikimoi Awi sima-ka! Dà doòha-so ngòna o Djōu Awi gogòbu na tòta o tòna i boboléu-no, sidago ngomi, hé! mi sòné dé lo mia haiwan? Da doòha-so ngòna o Māsiri-ka no mi si supu, so o djongihi ma dorōu-no no mi tòta? Kanéna mi tudu àko mi dàto lo mi ja àku-wa, so ma rònga o sòpo lo mi ja màki-wa, sidago ka o àké lo i hiwa! — Magéna dé o Musa dé o Aròmu i ma ruba o tòna-ku i ma mòtu-ku. Dé o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: ani dididi na dèhè, la ngòna dé o Aròmu, ani ria, o gogòbu ni ja tolòmu, dé o

lòko ni ja bitjara to òna manga sima-ka, dé àsa o lòko-no o àké i uhi.

2. Magêna dé o Musa awi didiki wa dèhè, maro o Djōu Wo tèmo-ka. La o Musa dé o Aronu o kawàsa ja tōlòmu o lòko ma sima-ka, dé o Musa wo tèmo òna-ka: ja, njawa ni tjatjaributu! ni si gisè! òdé! ngomi àsa o àké o lòko-no mi si supu, la ni ja udo? — Magêna dé o Musa awi gia wa tidé, so o lòko wa ngàpo ma para ma sinòto, dé i uhi ma lamo, sidago o gogòbu magêna dé to òna manga haiwan i udo. La o Djōu Wo tèmo o Musa dé o Aròmu-ka: sébàbu ngini o lòko ni ja ngàpo, ni piritjaja-wa Ngohi-ka, so ngini àsa o gogòbu manêna ni ja si ngòsa-wa o tòna magêna, Ngohi àsa Ta hihiké òna-ka gêna. —

3. Ngokagêna o Kādèsi-ka lo o Musa wa sulo o njawa ja muruwonaga, ja kahika o Edòmu ma kolano-ka, i tèmo: ani nongoru o Isaréli wo tèmo: nàko-so ngòna no mi si maha, dé ngomi ani daira àsa mi ja tola. — Duma o Edòmu ma kolano wo tèmo òna-ka: upa ngini ni ja tola to ngohi ai daira. — Dé o Kolano magêna wo supu wa si bubusu òna, awi engi ka i lamo. Magêna dé o Isaréli-ka i ma si rèsé so i ma si diado o Hòru ma tàla-ka. So ngokagêna o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: o Aròmu àsa o Kānàni-ka wo wòsa-wa, sébàbu ngini ni ja-lāwani Ai ili o Mériba ma àké-ka. Mutuāde o Aròmu o tàla o Hòru-jé no wi si dola la ngokagêna una àsa wo sòné. — So òna o tàla o Hòru-jé i dola-ka. Dé o gogòbu ja ngodu ja kélélo, o Aròmu wo sòné-ka, dé i dodòra o wangé 30.

4. Magêna dé o Hòru-ka i ma hōi ja kahika o dongiraba o Kòlisòmu ma ngèko-ka, o Edòmu-ka mànga tòna ja kilòli. Duma o ūmàti manga sininga i kangèla, o ngèko ma sōa-ka, sidago òna magêna ja tèmo o Gikimoi dé o Musa, i tèmo: da doòha-so ngini ni mi si supu o Māsiri ma tòna-ka, so mi sòné o tòna i bobolèu-ka? Sébàbu kanêna o ròti i hiwa dé o àki lo i hiwa dé o ròti da hahau manêna mi ja pohakawa. — Magêna dé o Djōu Wo si kahino o ngihia ma dorōu o ūmàti manga dongiraba-no, so ja tudu, sidago o Isaréli-ka ja dadala i sòné. Asa o ūmati ja hika o Musa-ka, i tèmo: ngomi o dosa mi ja àka-ka, so no lahi o Djōu-ka, la o ngihia manêna Wa hōi mia dongiraba-ka. — Magêna dé o Musa wo sumbaja o kawàsa magêna wa riwo. La o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: o ngihia ma dorōu magêna na tulada, la ma dulada na tubo-jé, la o njawa o ngihia ja tutudu gêna bilàsu o ngihia ma dulada magêna ja nano, dé àsa òna i sòné-wa. — So o Musa wa àka o ngihia o tabaga moi dé wa tubo-ka. Magêna dé ngāroko o

ngihia ja tudu, ka ja nano o ngihia o tabaga magêna dé òna ja doòha-wa.

5. La o Isaréli-ka ja sulo, so i tàgi o Sīhònu o Amori-ka manga kolano-ka, i tèmo: nàko-so no mi si maha dé ngomi àsa ani tòna mi ja tola, so ani godōa èko ani ănggoru ma ràki-ka àsa mi wòsa-wa, dé o sumu ma àké ngomi lo àsa mi ja udo-wa, duma àsa mi tàgi ka o tāpàki i lalamo mi ja nònu, sidago ani tòna mi ja tola-ka. — Duma ma kolano o Sīhònu wa si maha-wa o Isaréli-ka ja tola to una awi tòna, so ka wo supu wa lāwàni òna-ka. Magêna dé òna i ma tèki-kudòti, sidago i làku o Isaréli-ka, so to una awi tòna ja dèhè, dé i ma si pusàka o tòna magêna, ma bàti o Arĕnò-nu ma sĕléra-ka, sidago ja ado o Jàbòku ma sĕléra-ka. Dé òna lo i wi kudòti o Ohi, o Bāsàni ma kolano, sidago i làku òna magêna, so to una awi tòna lo ja dèhè, so i ma si pusàka-ka.

---

§ 36. O Biléamu.

O Numĕri XXIII, XXIV.

1. Magêna dé o Isaréli awi ngòpa i gogògé o Moàpu ma pido-ka, o dòku o Jériko ma marangi-no. Dé o Bālàki o Mōàpu-ka manga kolano, wo gitsè o moi-moi, maro o Isaréli-ka ja àka o Amori-ka. Mutuādé o Mōàpu-ka ja mòdo o Isaréli awi ngòpa. So manga kolano wa sulo to una awi sosulo, ja kahika o Mésopotamia ma tòna-ka, o Biléàmu i wi àso, i tèmo: na hino, o ūmàti o Isaréli-ka na si lahi, ngohi no i riwo, sébàbu òna dé ngohi, i folōi òna ja puturu. — So o sosulo magêna i tagi, o mamai ma bakau lo ka i ma gaho. Duma o Biléamu wo tèmo: ni liho nia tòna-ka, sébàbu o Djōu Wo i si maha-wa ngohi to tàgi dédé ngini. — Duma o Bālàki wa sulo wo si dadu-kali, dé magêna awi sosulo i folōi ja dala dé i folōi ja lamo. Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo o Biléamu-ka: no tagi na mòté òna magêna; duma ngòna bilàsu na àka maro Ngohi àsa To ni si parèta. —

2. La i langi-langi dé o Biléàmu wo mòmi-jé dé wo si dailàko awi kàlidéi ma bĕdĕka, so una wa mòté o Mōàpu-ka manga bobàto. Duma o Gikimoi Awi doòsa i rama, ma ngalé una wa mòté, sébàbu una wo njàfusu o fītana ma bakāu (o Petér. ma 2°, II: 15). So o Djōu Awi malaékàti o tāpàki-ka i wi fàti, o sumarang moi ja tjoho-no; mutuādé o kàlidéi ma bĕdĕka magêna o tāpàki i si rèsé so ka o godōa-ka i wòsa. Magêna dé o Biléàmu awi kàlidéi wa ngàpo, so o tāpàki-ka i

liho-kali. Duma o Djōu Awi malāékàti i wi fàti-kali o ngèko moi-ka, gêna o ngèko magêna o ànggoru ma ràki ja tola, dé o ngèko magêna hari-sonònga dé ma bobĕrèsu-ka. So dé o kàlidéi ma bĕdêka magêna ja kĕ'êlo o Djōu Awi malāékàti, dé maêna i si dorifa o bobĕrèsu-ka, sidago o Biléàmu awi dòhu o bobĕrèsu ja pilàtū; mutuādé una wa ngapo-kali. Magêna dé o Djōu Awi malāékàti i tàgi ja hiku-lo dé i wi fàti-kali, kékia-ka o ngèko i popênèto-ka, sidago i si rèsé girina dé gubali ja àku-wa. So dé o kàlidéi ma bĕdêka magêna ja kĕlêlo o Djōu Awi malāékàti, dé maêna i ma mòtu. Magêna dé o Biléamu awi raba da siri, sidago o kàlidéi ma bĕdêka magêna o gòta ma dèpi wo si ngàpo. Duma o Djōu Wa pĕlênga o kālidéi ma bĕdêka ma uru, so maêna i tèmo o Biléàmu-ka: to ni doòha-so, sidago no i ngàpo ma para ma saàngé? — Dé o Biléàmu wo sango o kàlidéi ma bĕdêka-ka, wo tèmo: òdé! No i si haga; i sala ai sumarang i hiwa, nàko-so dé maêna tanu to ni toòma! — Magêna dé o Djōu Wa pĕlênga o Biléàmu awi làko, sidago una wa kĕlêlo o Djōu Awi malāékàti o ngèko-ka i ma oòko, dé o sumarang moi ja tjoho-no. Asa o malāékati magêna i tèmo una-ka: da doòha-so ani kàlidéi ma bĕdêka na ngàpo, sidago ma para ma saàngé? Na nano, ngohi to supu-ka la to ni lāwàni, sébàbu ani ngèko manêna Ngohi-ka i si rèsé. — Magêna dé o Biléàmu wo tèmo o Djōu Awi malāékati-ka: i gogōu ngohi o dosa ta àka-ka, so nàko-so na malo ka da torou, dé lébé-laha to liho. — Duma o Djōu Awi malāékàti i tèmo o Biléamu-ka: no tàgi dédé òna magêna, duma o dèmo Ngohi àsa To ni dòto, bilàsu no si bitjara òna-ka. — So o Biléàmu wa kahi-ka o Bālàki-ka.

3. La ma goginita-no dé o Bālàki i wi ngaho o Biléàmu o Baāli ma tàla ma dòku-ka, so ngokagêna una wa àku wa kĕlêlo o ūmati magê-na ja ngodu. Magêna dé o Djōu o dèmo Wa hado o Biléàmu awi uru-ka, sidago una wo tèmo o Mōàpu-ka manga bobàto ja ngodu manga sima-ka:

Odé! ngohi ta àku ta si lahi o njawa o
Gikimoi Wa si lalahi-wa gêna?
Odé! ngohi ta àku to dōa, nàko-so o
Djōu Wo dōa-wa?
Tanu ngohi àsa to sòné maro o njawa i
lolōa;
Tanu to ngohi ai dodogu maro ka to
òna manga dodogu!

Magêna dé o Bālàki i wi doòsa o Bilêàmu, so wo tèmo: ngohi to ni àso to māu ngòna ai satĕrū na dōa, duma, òdé! ngòna ka duga-duga na si bàrakàti òna magêna. — O Bilêamu wo sango: òdé! to tèmo-ka: ngāroko o Bālàki wo i hiké, o guratji dé o salàka o tahu moi i wèdo-wèdo, duma ngohi ta àku-wa ta lāwani o Djōu Awi parèta, dé lo ta àku-wa o lòha èko o dorōu ta àka ta mòté to ngohi ai sininga ma suka; tjawali o Djōu Awi dèmo dé àsa to si ngangàsu. So manêna to ni si ngangàsu-si o ūmàti manêna, sihika àsa dé ja àka to ngòna ani ūmàti ja dodoòha. Magêna dé o Bilêamu wo tèmo:

Asa o ngòma moi i bawo o Jākòpu-jé;
Dé o parèta ma didiki moi àsa ja tiki o Isaréli-ka;
So maêna àsa ja dèhè o Mōàpu-ka manga tona;
Dé o Jākòpu awi àhèli i wi moi àsa wo parèta.

Magêna dé o Bilêàmu wo ma òko-jé, so awi dòku-ka wo liho, dé o Bālàki lo awi tahu-ka wo liho.

---

§ 37. O Musa awi ūmati wa tabéa, dé wo sòné.

O Numĕri XXVII; o Détéron. I—XXXIV.

1. Ma dongòho magêna o Musa wo sumbaja o Djōu-ka, wo tèmo: ja, Djōu! ja, Djōu! Ngòna Na solano-ka Ani ōrangi No i si manė Ani lamo dé Ani gia ma buturu-Nàko-so No i si maha, tanu o sĕléra manêna ta tola, la ta kurumi o tòna da aālo gêna o Jòrĕdéni ma sononga-ka! — Duma o Djōu Wo datai-wa o Musa awi lolahi, so Wo tèmo: upa manêna No si bitjara-kali! Ngòna o Pésĕga ma tàla-jé no dola la na nano o tòna, magêna Ngohi Ta hihiké-ka o Isaréli awi ngòpa-ka. La nàko-so na kĕlèlo-ka, dé àsa i ni tolòmu ani dopòra-ka, maro ani ria o Aròmu, sébàbu ngini ni lāwani To Ngohi Ai parèta o Sini ma tòna i boboléu-ka. (§ 34). — Magêna dé o Musa wo tèmo o Djōu-ka: ja, Djōu! nàko-so da loha, dé No wi tumu janau moi, No wi si sahè, wo i tagàli ngohi, la upa o gogòbu i gogògé maro o duba ma sowòhi i hihiwa! — Magêna dé o Djōu Wo tèmo: o Jōsua o Nunu ma ngòpa janau no wi àso, sébàbu Ai Gurumi dédé una-ka; la ani gia na hado to una awi sabi-ku, la una no wi tòta o gogòbu ja ngodu manga sima-ka, la o Isaréli awi ngòpa ja ngodu una àsa i wi si ngōu. — So o Musa wa àka maro o Djōu Wo tèmo-ka.

2. Magêna dé o mūsungu ma 40, ma ngoòsa ma mogiowa dé ma moi, o ngoòsa magêna ma wangé ma nonòma dé o Musa o Isaréli awi ngòpa Wa bitjara, wo tèmo: ja, Isaréli-ka, ni si gisè-si! O Djōu, to ngòné nanga Gikimoi, Una magêna o Djōu ma duhutu! Mutuādé o Djōu nia Gikimoi bilàsu ni Wi dodara nia sininga kamoi upa ni ngalingali. La o dèmo manêna, o wangé manêna ti ni si bobĕsèso gêna, bilàsu ni ja diahi nia sininga-ka. Dé lo nia ngòpa bilàsu ni ja dòto o dèmo manêna, dé maêna ma ngalé ni si bitjara nàko-so ni ma tami-jé nia tahu-ka, dé nàko-so ni tàgi o ngèko-ka, èko nako-so ni ma ruruba-sa, èko ni momi-jé. La nàko-so o Djōu nia Gikimoi Awi dèmo ni si ngōu dé ni jo dupa ni ja àka To Una Awi tita ða ngodu, dòné o bàrakàti manêna àsa ja hino to ngini nia dòku-no: o bàrakàti àsa ni ja màké o dòku-ka dé o godōa-ka; o bàrakàti àsa ni ja màké nàko-so nia tahu-ka ni wòsa dé nàko-so ni supu. O Djōu àsa o lòha Wo si guti ngini-ku, dé Wi ni bĕlênga Awi àrata ða lolòha, gêna o dipa, dé àsa Wo si muūra to ngini nia tòna-ku, dé lo àsa Wo si bàrakàti to ngini nia gia ma manara moi-moi. Duma nàko-so ngini o Djōu nia Gikimoi Awi ili ni si ngōu-wa, dòné o susa manêna ða ngodu i ni dahè nia tahu-ka dé lo nia godōa-ka; o susa àsa i ni dahè nàko-so nia tahu-ka ni wòsa dé nàko-so ni supu. Dé o Djōu àsa Wi ni si biau o ūmàti ja ngodu manga dongiraba-ka, sidago o dunia ma ngogu-ka; dé o putu dé o wangé àsa ni rihi-wa, dé nia gògé àsa i tatàpu-wa. Ni jo sininga, ti ni si ngangàsu-ka o oho dé o sòné ma ngalé, dé lo o bàrakàti dé o susa ma ngalé! —

3. I pàsa-ka dé o Djōu Wo tèmo o Musa-ka: o tàla o Nébo-jé no dola la na nano o Kānàni ma tòna, magêna Ngohi àsa Ta hiké o Isaréli awi ngòpa-ka, sidago i ma si pusàka. La o tàla magêna, kékiaka ngòna no dodola-je, ngokagêna dòné no sòné. — Magêna dé o Musa o tàla o Nébo-jé wo dola, dé o Djōu I wi si mané o tòna magêna ma ālàmu, sidago wa nano o ngòloto o tòna magêna sonònga-ka, dé lo o tòna o koré-mijé-ku i dadadu, sidago o dòku o Sōàri-ka. Magêna dé o Djōu Wo tèmo una-ka: o tòna manêna Ngohi To si djàdji-ka o Aberahamu-, o Isàki-, dé o Jākòpu-ka, sidago To sàsi dé To tèmo-ka: nia àhèli o tòna magêna àsa Tahiké! So Ngohi To si maha-ka ani làko ja kélèlo o tòna magêna, duma ngokadòké na hika na àku-wa.

4. La ma dongòho magêna o Musa, o Djōu Awi ōràngi ngokagêna wo sòné, ja mòté maro o Djōu Awi dèmo. Dé Una I wi poòsu o lowo

lowi moi o Mōàpu ma tòna-ka, so o njawa moi-wa ja nàko to una awi boòsu ma djongihi, sidutu o wangé manéna. La ma dongòho o Musa wo sòné, géna awi ūmuru sidago o musungu 120. Duma awi làko ða maràsa-waàsi dé lo awi buturu i ngali-waàsi. La o ūmàti i dodòra sidago o wangé 30. Dé àsa o tjawaro ma gurumi ka i gogògé o Jōsua-ka, o Nunuma ngòpa janau-ka; sébàbu o Musa awi gia wa hado-ka to una awi sabi-ku. La o Isaréli awi ngòpa o Jōsua i wi si gisè, so òna ja àka maro o Djōu I wi si parèta o Musa-ka. La maduūru o Isaréli-ka manga nabi moi-wa maro-ka o Musa: wa kĕlélo-ka o Djōu Awi djamani.

---

§ 38. O Jōsua o ūmuti wa tòta o kānàni ma tòna-ka.

O Josua I—V.

1. La o Musa, o Djōu Awi ōrangi wo sòné-ka, dé o Djōu Wo tèmo o Jōsua-ka: no ma hărĕkàti la o sĕléra o Jōrĕdéni na tola, no wòsa o tòna, magéna Ngohi Ta hihiké o Isaréli awi ngòpa-ka géna. Ani sininga na amo, la upa ani uru Ai tita ma buku ja dòha; dòné Ngohi àsa ani ngèko To si dai làko, dé àsa no tjawaro na àka ani manara moi-moi. — Magéna dé o Jōsua wa sulo janau ja sinòto la i tagi o dòku o Jériko ja tailàko. So òna magéna i ma si diado o ngòpĕdéka moi ami tahu-ka, ami rònga o ngo Rāhàpu, dé ngokagéna òna i ma idu. Magéna dé o njawa i si ngangàsu o dòku o Jériko ma kolano-ka, i tèmo: no djaga, o putu manéna janau, o Isaréli awi ngòpa, ja hino-ka, o tòna manéna ja tailàko. — So o Jériko ma kolano wa sulo o ōrangi ja kahika o ngo Rāhàpu ami tahu-ka, i témo: na si supu janau magéna, ani tahu-ka i ma si dodogu géna. — Duma muna magéna, janau ja sinòto magéna ma ngihu-ka, o kàpa ma sòpo ma kahi ma si didu-ka; so mo tèmo: i gogōu, janau òna géna kangano ja hino, duma to si hòda-wa òna magéna o njawa òkia. So, hé! ja dangadé ða putu, so o dòku ma ngòra ja kutji, dé òna magéna o dòku-ka i supu; la òna magéna ké kia-ka ja kahika magéna to si hòda-wa. Nako-so ni ma tai-tai ni ja nihi, dòné ni ja dahè-si. — La i tatailàko, òna magéna ja kiolo-waàsi, so muna mo dola òna-jé, dé mo tèmo: ngohi ka ta nàko o Djōu àsa Wi ni hiké o tòna manéna, so mi ni mòdo; sébàbu ngomi mi nigiisè, o Djōu Wo si ritinga o Kōlisòmu ma tèwo to ngini nia sima-ka, ma dongòho ngini ni supu o

Māsiri ma tòna-ka. Mutuādé ngini bilàsu ni sàsi, o Dʒōu Awi rònga lo ni ja pèto, la ngini àsa ni mi galusiri ai bàba dé ai gia-nongoru. — La janau magèna i si moté-ka. Magèna dé muna òna o, gumi moi o djangèla-ku ma si siha, sébàbu to muna ami tahu o dòku ma bobĕrèsu ma dòku-ka. So janau magèna o Jōsua-ka i liho, dé o moi-moi i wi dĕdèmo una-ka.

2. Magèna dé o ūmàti ngokagèna i ma hŏi, i māu o sĕléra o Jōrĕdéni ja lola, so manga īmàmu i tàgi i ɗoɗòma o djàdji ma Borūa i ma tèké ridŏi. So dé o īmàmu òna magèna i ma si diado o Jōrĕdéni-

ka, dé ma àké ma bàti manga ɗòhu ma tòlo-no, dé kadina ma àké i nguūhi i togu, so i rihi-ka, dé kodàdé ma àké i gila-gila o Dòngiraba. — Ɗa mimiri-ko, so o sĕléra ma àké ɗa ōa-ka, o īmàmu manga sima-ka. Magèna dé o ūmàti ngokagèna o sĕléra ja tola, o dòku o Jériko ma marangi-no. Dé o Jōsua o tèto mogiowo dé sinòto wo si gòko o Jōrĕdéni ma raba-ka, ma īmàmu manga ɗòhu ma riho-ka. Dé o Isaréli awi ngòpa o tèto mogiowo dé sinòto moi-songo o sĕléra o Jōrĕdéni-ka ja ɗèhè, so i si gòko ma sonònga-ka o dududu-ka, o dòku o Gīligàli ma dàté-ka, o djongihi kékia-ka o putu magèna i ma si

dododogu. Sébàbu o Djōu Wo tèmo-ka: o tèto magèna ni ja àka nia nonàko moi o dududu-ka, la nàko-so sihika àsa nia ngòpa jo sano: o tèto magèna ni si doòha? ngini bilàsu ni sango òna-ka: sébàbu ma dongòho òna o Djōu Awî djàdji ma Borua i si kokahinogèna, dé o Jōrĕdéni ma àké i ma ritinga-ka, sidago òna magèna ja tola; so o tèto manèna o Isaréli awi ngòpa manga nonàko moi sidago i kakàli. — La o ūmàti magèna i ma tai-tai o sĕléra magèna ja tola, so ma sononga-ka ja ado, dé o ìmàmu, òna magèna, o Djōu Awi Borūa i ma tèké roridòi gèna, i ma hòi o Jōrĕdéni ma dongiraba-ka. So dé ma ìmamu, òna magèna lo ma sononga-jé i dola-ka, so mànga đòhu ma sòha o tòna i si pito-ka, dé o Jōrĕdéni ma-àké i nguūhi-kali, maro kangunugo dé kapidiri, so ma àké i wèdo-wèdo-kali. Dé ngōkagèna o Isaréli awi ngòpa o pàsika ma òđo ja àka. La o Pàsika ma òđo magèna ma goginita-no, dé o tòna magèna ma gèdum ma buma ja òđo; so ma goginita-no-li dé o màna magèna, hé! ja màké-kawa.

3. Magèna dé o Djōu Wo tèmo o Jōsua-ka: na nano, o dòku o Jériko dé ma kolanō dé ma kawàsa ja totomolé magèna ja ngodu La hiké-ka to ngòna ani gia ma sòha-ka. Dòné ani kawàsa i kokudòti ja ngodu bilàsu i supu, la i tàgi o dòku ja kilòli; kòmagèna bilàsu ni ja àka o wangé butanga. Dé o ìmàmu ja tumidingi bilàsu i đoma-đòma, o Djōu Awi Borūa ma sima-ka, dé ja aho o wuwuwu o duba ma nāu ma tàdu. La o wangé ma tumidingi àsa dé o dòku magèna ni ja kilòli ma para ma tumidingi; la nàko-so àsa o ìmàmu òna magèna manga wuwuwu ja wuwu, dé o kawàsa ja ngodu bilàsu i ma néré i ma oré-oré, dé àsa o dòku ma bobĕrèsu i ruba. — So o Jōsua o kawàsa wa si parèta, wo tèmo: upa ni ma néré, èko upa nia ili i supu dé o dèmo o dola moi lo upa ni tèmo, sidago o wangé magèna nàko-so ngohi to tèmo: ni ma néré! dé àsa hijé! ni ma néré. — Kòmagèna dé òna o wangé butanga o dòku ja kilòli, o wangé moi ma moi. Duma o wangé ma tumidingi, dé òna i mòmi-jé i ma putu-putu, so i tàgi o dòku ja kilòli, sidago ma para ma tumidingi. La ma para ma tutumidingi magèna; o ìmàmu magèna manga wuwuwu ja wuwu, dé o Jōsua wo tèmo o kawàsa-ka: ni ma néré, sébàbu o Djōu o dòku manèna Wi ni hiké ngini-ka; duma o dòku magèna o Djōu Wi ni si bobòso: o dòku ma moi-moi upa ni ja đèhè. — Magèna dé o kawàsa i ma néré i ma oré-oré, dé o dòku ma bobĕrèsu i turaba, so o kawàsa o dòku jo ngòsa dé ja đèhè o dòku magèna.

§ 39. O Ahani wo tosi.

O Josua VII.

1. La ma dongòho o Isaréli awi ngòpa o dòku o Jériko jo ngòsa, dé o Ahani o dòku ma àrata, o Djōu Wa si bobobòso òna-ka gêna wa ɖéhè, sidago o Djōu Wa doòsa o Isaréli awi ngòpa. Magêna dé o Jōsua janāu ja muruwo-naga wa sulo, o Jériko-ka i supu la o dòku o Ai ja kudòti. Duma o Isaréli-ka, òna magéna, i lòda o dòku o Ai ma nāu manga sima-ka. Magêna dé o ūmàti manga sininga i sisa, sidago o Jōsua lo awi badju wa ratja, dé wo ma ruba o tòna-ku wo ma mòtu una dé o Isaréli-ka manga hīmo sidago, o wangé i tumu dé lo o gaàpo manga sahè-ku i si hadja. Asa o Jōsua wo tèmo: ja, Djōu! ja, Djōu siòko! ɖa doòha-so Ngòna Na sulo o ūmati manêna o sêléra o Jōrédeni ja tola, so No mi hiké o Amori-ka wanga gia ma sōha-ka sidago òna ngomi i mi binàsa. — Magêna ɖé o Djōu Wo tèmo o Jōsua-ka: no mòmi-jé! ɖa doòha-so no ma motu-ku? O Isaréli-ka dé manga dosa-ka, so To gògé-kawa dédé ngini-ka, bilàsu o baɖu magĕgêna nia dòngiraba-ka ni ja hŏi-kàsi. — La ma goginita-no dé o Jōsua wo momi i langi-langi, dé o Isaréli-ka wa àso, ja hino una-no, i ma si tòto, ja mòté i tuari àsali. Magêna dé o baɖu magêna ja dahé, o Jéhuɖa awi àhéli. So o Jōsua wa sulo o Jéhuda awi àhéli ja hino awi sima-no; magêna dé o baɖu ja dahé o Sàréki awi gia nongoru; so wa sulo o Sàrĕki awi gia nongoru i ma moi-moi ja hino: magêna dé o baɖu magêna ja dahé o Sàbédi awi tahu; àsa wa sulo o Sàbédi awi tahu ma njawa ja hino, so magêna dé o baɖu magêna o Ahàni i wi dahé.

2. Magêna dé o Jōsua wo tèmo: ai ngòpa! kolaha no Wi si hòrĕ-mati o Djōu, o Isaréli-ka manga Gikimoi la no ma wàsu ani sala To Una Awi sima-ka. — Asa o Ahàni wo sango, wo tèmo: i gogōu, ngohi o dosa ta āka-ka, o Djōu, o Isaréli-ka manga Gikimoi, to Wi lāwàni-ka! Sébabu ngohi ta kĕlêlō o dòku ma àrata, o taluké o Babĕli moi ɖa lolòha, dé lo o pipi o salàka o 200, dé o pindingi o guratji moi; so to njàfusu o àrata magêna, sidago ta ɖèhè; dé àsa, ta ihu-ka, ai kadja ma raba-ka o tòna-ku to si buàé-ka. — Magêna dé o Jōsua wa sulo, so ja hika awi kadja-ka dé o àrata magêna ja màké dé ja aho o Jōsua-ka. La o Jōsua wo tèmo: ɖa doòha-so ngòna o dorōu no mi hiké ngomi-ka? So dòné o Djōu o wangé manêna ngòna Wo ni torōu-ka! — Asa o Jōsua dé o Isaréli-ka ja ngodu i wi ngaho o Ahàni, dé

to una awi salàka, dé o taluké ða lolòha, dé o pindingi o guràtji magêna, dé awi ngòpa janau dé o ngopĕdéka dé awi kobowo dé awi kàlidêi, dé to una awi rònga moi, la o tèto ja si daka, dé ja si dutupu, dé àsa o tèto jo ðingira to ōna manga dòku-ku, so ja didu òna magêna. Magêna dé o Jōsua dé i kokudòti ja ngodu i ma si dailàko dé o dōku o Ai ja kudòti. So mogêna dé i làku òna.

---

§ 40. O Jōsua wo kudoti-si dé asa wo soné.

O Josua IX—XXIV.

1. So o Gībèòni-ka jo gïsè òkia o Jōsua wa àka o Jèriko-dé o Aika, dé òna magêna o àkali i si dàgi. sidago ja hika o Jōsua i wi si haga. So manga kàlidéi-ku ja hado o karong i tĕtèka dé ànggòru ma popòdjĕ ða totorōu, dé òna i ma si ngadò o tarupa i tĕtèka dé lo manga pàkéang ða totorōu, dé i ma si maru o ròti i totoré dé ða gugusa ma rèhè-rèhè. Kòmagêna dé òna i tàgi o Jōsua-ka, o dòku o Gīligàli-ka, la òna i tèmo: mi ja hino ngini-no, ma sōa ma gàku, mutuādé po ma kotjoho-gia ngini dé ngomi. -- So o Jōsua wo sano: ngini nago-òna? kékia-ka ngini ni gògé? — Ona i sango i tèmo: to ngomi mia dòku ma sōa ma gàku. Abé-hika! ngomi mi ma hòi ngokagêna, o ròti manêna ða momuāné-si, duma ni ja nano, êna i toré dé da gusa-ka; dé o popòdjĕ, o sàpi ma kahi, manêna, mia ànggoru mi si aāho gêna, ða momuāné-si, duma ni ja nano i ratja-ka; dé mia pàkéang lo ða torōu-ka, dé mia tarupa lo i tino-ka, sébàbu mia dodàgi manêna ma sōa i kuru. — Magêna dé o Jōsua dé awi dodiawo ja dèhè o sosulo magêna manga maru, so ja nano; duma o Djōu Awi uru jo sanowa. La o Jōsua wo si mòté, so i ma kotjoho-gia una dé òna, so wo tèmo: ngomi àsa mi ni toòma-wa. — Dé o gogòbu manga sahè òna lo i sàsi ja mòté kòmagêna. La o Isaréli-ka i tàgi o wangé-ka dé jato! i ma todòka, i ma si diado o sosulo magêna manga dòku-ka. Duma o dòku magêna ja kudòti-wa, sébàbu o gogòbu manga sahè i sasi-ka dòné o dòku magêna ma njawa ja doòha-wa. So o sahè i tèmo o gogòbu-ka: ' bòlo! upa ni ja toòma, duma dòné òna sihika àsa o gogòbu manga gilàlo, o gòta i lĕlèta dé o àké i si gugui. —

2. So dé o Amori-ka manga kolano ja motòha jo gïsè o Gībéòni-ka ma njawa i ma kotjoho-gia dédé o Jōsua-ka, dé ja toòsa, sidago ja

hika o dòku o Gībéòni magêna ja kudòti. La o Djōu Wo tèmo o Jōsua-ka: upa o kolano ja motòha magêna na mòdo, sébàbu Ngohi Ta hiké-ka òna magêna to ngòna ani gia ma sòha-ka. — Magêna dé o Jōsua wa hika, òna wa si dòtihèma. Dé o Djōu Wa todòka òna magêna o Isaréli-ka manga sima-ka, so ja toòma òna magêna o Gībéoni ma dàté-ka, sidago ja dala i sōné-ka. Magêna dé òna i lòda o Isaréli-ka manga sima-ka; dé o Djōu o dipa-ku o tèto bi lalago òna-ku Wo si muūra, sidago òna i sòné. O Isaréli awi ngòpa manga sumarang i folōi o muūra o tèto magêna o njawa ja sòné ja dala. O wangé magêna o Jōsua wo bitjara o Djōu-ka, wo tèmo o Isaréli-ka manga sima-ka: ja, wangé ma làko! no ma rihi-rihi! — So o wangé ma làko i ma rihi-ka, so i tumu tjai-tjai-wa, duma ka i rihi rihi, hé! ja dangadé o wangé moi. Kòmagêna o Djōu Wa hiké o tòna magêna ma ālàmu o Isaréli-ka ma njawa-ka, maro Una Wo djàdji to òna manga dopòra-ka; so manga satĕrū magêna ja ngodu o Djōu Wa hiké to òna manga gia ma sòha-ka. Komagêna dé o dèmo da lolòha da ngodu, o Djōu Wo dĕdèmo o Isaréli ma njawa-ka, gêna ma dèmo kakamoi lo i tura-wa, duma ka Wo si tiāi ma rèhè-rèhè.

3. La ma duūru o Jōsua wa tolòmu o Isaréli awi àheli ja ngodu o dòku o Sikèmu-ka, dé una wo tèmo: o Djōu ni Wi sajangi, dé ni Wi pudji naro-naro dé ka ni ja gogōu. Duma nàko-so ngini ni si ūkuru da torōu ni Wi léléani o Gikimoi, bòlo! o wangé manêna ni ja hiri nagoòna àsa ngini ni ja pudji. Duma ngohi dé ai tahu ma raba àsa mi Wi pudji o Djōu! — Magêna dé o ūmàti i sango, i tèmo: ngomi lo àsa o Djōu mi Wi pudji, sébàbu Una to ngomi mia Gikimoi! — Magêna dé o Jōsua Wo tèmo o ūmàti-ka: ngini àsa o Djōu ni Wi pudji ni ja poha-wa, sébàbu o Gikimoi Una i Wi tébi; o Gikimoi Una Wo hohòmu; Una àsa Wi ni si àpongu-wa nia sala dé nia dosa. — Magêna dé o ūmati i tèmo o Jōsua-ka: mahiwa! duma ngomi àsa o Djōu mi Wi pudji! —

O Jōsua, o Djōu Awi ōrangi, una magêna wo sòné, awi ūmuru o musungu 110. La una i wi poòsu-ka to una awi godōa-ka, o Timĕnàti-Séra-ka, o Efĕraïmu ma bi tala ma dòku-ka. Dé ngokagêna o Sikèmu-ka o Jōsèpu awi kòbo ja poòsu-ka, sébàbu o Isaréli awi ngòpa o Māsiri-no ja aho-ka.

§ 41. Ma hakimu o Gīdéoni.

O bi Hàkimu II—VIII.

La ma duūru, ma dongòho o Jōsua dé awi dodiawo ja ngodu i sòné-ka, dé o àhèli moi i oho-kali. Duma o àhèli magêna o Djōū i Wi nàko-wa, dé lo ka ja nàko-wa To Una Awi manara moi-moi, maro o Djōu Wa àka-ka o Isaréli-ka manga dòngiraba-ka. Magêna dé o Isaréli awi ngòpa o dorōu ja àka o Gikimoi Awi sima-ka; sébàbu i Wi palàko o Djōu manga Gikimoi, o Māsiri ma tòna-ka òna Wa si susupu-ka gêna, dé ja pudji o giki ma somōa. Magêna dé o Djōu o Isaréli-ka Wa mahara, sidago Wa sidōa òna magêna o Kàfiri-ka mànga gia ma sòha-ka, dé Wa si maha ja si dibitu òna magêna; êna kékia-ka òna i tàgi o Djōu Awi gia ja lāwani òna magêna, maro Una Wo tèmo-ka, o Musa Awi ōrangi wa hàka-waro-ka. Kòmagêna dé òna manga sininga i pèlèso. Magêna dé o Djōu o bi hàkimu wa si supu to òna manga dongiraba-ka, dé o Isaréli-ka ja si raro o njawa òna ja kokoòra gêna manga gia ma sòha-ka. So dé o Djōu o Hàkimu moi I wi si supu, dé o Djōu o Hàkimu magêna I wi riwo, so òna Wa si raro manga satĕrū manga gia ma sòha-ka ma dèka sidago o Hàkimu magêna òna wa parèta; sébàbu o Djōu òna Wa galusiri. Duma o Hàkimu wo sòné-ka dé òna i ma kiliho-kali, dé manga dorōu i si goganàpu, o giki ma somōa ja moté dé ja pudji-kali.

Kòmagêna dé o Hàkimu ja dala òna ja parèta, manga rònga kòmanêna: o Otnièli, o Ehutu, o Sàmĕgàri, o ngo Débora, o Gīdéòni, o Abimélèki, o Tola, o Jāiru, o Jèfĕta, o Ipĕsàmu, o Elònu, o Abĕdònu, o Sīmĕsònu, o Eli dé o Saméjali.

Ma moi dé o Isaréli awi ngòpa o Gikimoi i Wi lāwàni-kali, so o Djōu Wa si maha o Mīdiàni-ka òna ja si dibitu, sidago o mūsungu tumidingi, sidago o Isaréli-ka i ma ngihu o bi diaru-ka dè o bi saha-ka; dé o bi bètèng i ma gàka manga bi tàla ma doku-ka la ngokagêna i gogògé. Sébàbu ma dongòho o Isaréli-ka i bi tudu-ka, dé o Mīdiàni-ka dé o Amĕlèki-ka ja ngino, so manga moi-moi ja koòra, sidago o ino sutu èko o kàbi èko o kobowo èko o kàlidéi ka i si dogu-lowaāli. Ona magêna o Isaréli-ka manga tòna jo ngòsa, manga haiwan dé manga kàdja ja aho, dé mànga dala maro ka o bubūkili, sidago ja èto lo ja àku-wa. So òna magêna ja binàsa o Isaréli-ka manga daira.

2. Magêna dé ma moi o Gidéòni, una magêna, o gèdum wo rudu,

o ànggòru ma dodêgo ma daté-ka; wo ma mingihu la upa o Mīdiani-ka i wi màké. La o Djōu Awi malāèkàti Wo ma si mané una-ka dé Wo tèmo: ja, njawa ni totomolé! o Djōu dédé ngòna-ka! no tagi dé ni puturu, so àsa na si raro o Isaréli-ka o Mīdiàni-ka manga gia ma sòha-ka. — Asa o Gīdéoni wo tèmo o Gikimoi-ka: nàko-so Ngòna àsa No māu o Isaréli-ka Na riwo dédé to ngohi ai gia, dé to lahi o nonàko moi; gêna: àsa o duba ma kahi moi o tòna-ku ta hado, la nàko-so o duba ma kahi magêna ða gagi, duma o ngangaru i kilòli ða gagi-wa, dé àsa Ta nàko Ngòna àsa o Isaréli-ka Na riwo dédé to ngohi ai gia, maro No tèmo-ka. — La i ma àka kòmagêna: sébàbu ma goginita-no una wo mòmi-jé, la ma kahi magêna wa tého, dé ma gagi i uhi, sidago o dodai moi ja wèdo. Dé o Gīdéòni wo tèmo o Djōu-ka: upa No i doòsa, duma to Ni bitjara ma moi-li: tanu ma moi-li o kahi manêna ta hado-ku, la o kahi manêna dòné ða dudu dé o ngangaru i kilòli ða gagi. — So o Djōu o putu magêna Wa àka kòmagêna. Sébàbu ma goginita-no o kahi magêna ka ða dudu dé o ngangaru i kilòli ða gagi-ka.

3. Magêna dé o Gidéoni o kawàsa ja ngodu wa tolòmu. Duma o Djōu Wo tèmo o Gidéoni-ka: ani kawàsa magêna ja dala-poli, so nàko-so Ta hiké o Mīdiàni-ka to òna manga gia ma sòha-ka, dé àsa o Isaréli-ka i ma si giliri, i lāwàni Ngohi, dé i tèmo: hija! to ngòné nanga gia, so i làku ngòné! — Mutuādé ani kawàsa na àso dé no tèmo: nago-òna ja pilia dé ja mòdo, lébé-laha òna magêna i liho! — Magêna dé òna ja 22.000 i liho-ka, so tjawali ja 10.000 i gògé. Dé o Djōu Wo tèmo-kali o Gīdéoni-ka, o kawàsa magêna lo ja dala poli; na sulo la o àké-ku i uti! — La una wa sulo so o kawàsa o àké-ku i uti-ka. Magêna dé o Djōu Wo tèmo o Gīdéòni-ka: nago-òna àsa i udo, o àké ja laladé, maro o kàso, bilàsu na tinga; dé nago-òna i udo i bubuku-ku lo na tinga. — Kòmagêna dē o àké manga gia-ku ja laladé-ka gêna, manga dala janau ja 300. — So o Djōu Wo tèmo o Gīdéoni-ka: janau ja 300 magêna Ngohi àsa Ta tjoho, la àsa i làku òna. Mutuādé òna ma somōa magêna na dòha la i tuāri dòku-ka i liho. —

4. La o Gīdéoni janau ja 300 magêna wa régu, wa àka o bòlu saàngé Dé òna magêna wa si tòku o wuwuwu moi dé o kana ma raba i hihiwa dé o silo manga dala magêna manga kàna ma raba-ku àsa ja tàto. Dé wo tèmo: ni nano ngohi-ka dé ngini lo ni ja àka maro ka ngohi. Nakòso ngohi ai wuwuwu àsa ta wuwu, ngohi dé to ngohi ai dodiawo, dé ngini lo bilàsu ni ja wuwu o Mīdiàni-ka manga engi ma

dudu i kilòli. Dé àsa bilàsu ni ma néré ni tèmo: dédé o Djōu dé o Gīdéòni! — Kòmagéna dé o Gīdéòni dé to una awi dodiawo o putu magéna ja hika o èngi magéna manga dàté-ka; so i ma si diado ngokagéna i kilòli o putu i tětèka-ka, kangano-si o èngi manga djodjaga ja tagàli-ka. Magéna dé o Gīdéòni dé to una awi bòlu manga wuwuwu ja wuwu dé lo manga kàna ja tjotjoho géna, i si ri tàké ja polòté, dé òna ja ngodu i kilòli ja àka kòmagéna dé manga silo ja tidé dé i ma néré, i tèmo: to Djōu Awi sumarang dé to Gidéòni! — Magéna dé o èngi magéna ja todòka, i oré dé i lòda. So o Mīdiàni-ka magéna manga sahě ja tidé-kawa. Magéna dé o Isaréli-ka, òna magéna, i tèmo o Gīdéòni-ka: ngòna no mi parèta ngomi-ka! — Duma o Gīdéòni wo tèmo: ngohi àsa ti ni parèta-wa: o Djōu Wi ni parèta ngini-ka. —

---

§ 42. Ma Hàkimu o Sīmĕsònu.

O bi Hakimu XIII–XVI.

1. Duma o Isaréli-ka manga gòko dé manga bané da torōu ka kòmagéna-ka, sidago o Djōu òna Wa si dōa o Filistéa-ka manga gia ma sòha-ka, so òna ja si dibitu sidago o mūsungu 40. So o mūsungu 40 i pàsa-ka, dé o Djōu I wi si supu o Sīmĕsònu la una magéna àsa o Isaréli-ka wa riwo. Una magéna ka o ngòpa-si dé o Gikimoi I wi tinga, wo dadi To Una Awi ōrangi o Nasiré-ka. Una magéna, hé! i wi puturu i tjara-wa. Ma moi dé o Sīmĕsònu, una magéna wō tàgi o dòku o Tīmĕnati-ka, dé, jato! wo ma todòka, o singa ma ngòpa moi i wi damaha, so ka i oré-oré. Magéna dé o Gikimoi Awi Gurumi o Sīmĕsònu-ka I pané-no, so o singa magéna wa soròma maro o kàbi ma tjětjéké, sidago wa lèta sinòto-ka; géna awi gia-ka ō dahé lo i hiwa. La o musungu moi i pàsa-ka dé una wo tàgi-kali, o ngèko magéna-li wa nònu, so ma sōa-ka dé o singa magéna ma kòbo wo léga. Dé, jato! wa nano, o singa ma kòbo magéna o tòtja nia awa jo igu-ka, sidago dé ma madu-ka. Lo una o madu magéna wa dèhè dé wa òdo. La ngokagéna o Tīmĕnàti-ka o Sīmĕsònu wo mi moòka o Filistéa-ka manga djodjaru moi, so o kawi ma òdo wa àka. La o ramé ma rabaka dé o Sīmĕsònu wo tèmo òna-ka: abé-hika! ngohi àsa to tjumu-tjumu la ngini ni ja sari; la nàko-so o ramé ma wàngé tumidingi manèna ngini ni ja àku ni si guti maéna ma ngalé, la ngohi àsa ti ni hiké

ngini-ka o baro i jaālusu 30 dé lo o taluké 30. Duma nàko-so, ngini ai tjumu-tjumu ni si guti ni ja àku-wa, dòné ngini bilàsu o ărata magêna ni hiké ngohi-ka. — Dé òna i tèmo: hika! no tjumu-tjumi la ngomi mi si gigisè! — Asa una wo tèmo òna-ka: ai tjumu-tjumu kòmanêna: o ino o dèsèré-no i supu, dé o muti ða poputuru-no i supi. — La o wangé saàngé òna magêna o tjumu-tjumu ma ngalé ja sari duma ja nàko-wa. Magêna dé i mi si tora o Sīmĕsònu ma pĕdĕka, i tèmo: ani ròka no wi badja, la wo si guti o tjumu-tjumu ma ngalé ngòna-ka, la upa mi ni si dutupu ngòna dé ani bàba awi tahu. — Asa o Sīmĕsònu ma pĕdĕka mo ari ma ròka awi sima ka, dé mo tèmo: ngòna no i duhudu dé no i si bôso-lowaāli, ai ama-hira na tjumu-tjumu-ka, dé ma ngalé no i si ngangàsu lo no hòlu. — So muna mo ari ka ma tjobo-tjobo, sidago o wangé ma tumidingi àsa una wo mi sí ngangàsu o tjumu-tjumu ma ngalé, sébàbu mo wi gĕgêgo. La muna mo si ngangàsu ami ama-hira-ka. Magêna dé o wangé ma dodogu dé o dòku magêna ma nāu i tèmo o Sīmĕsònu-ka: òkia ða muti, i folōi o madu, dé òkia ða puturu, i folōi o singa! — La una wo tèmo òna-ka: duma nàko-so ngini to ngohi ai siònga ni ma si tumulè-wa, dé tanu ngini to ngohi ai tjumu-tjumu ma ngalé lo ni ja nàko-wa! — Magêna dé o DJŌU Awi Gurumi o Sīmĕsònu-ka I pané-no, so wa kahuku o Asĕkĕlònu-ka ma njawa-ka dé wa toòma manga dodiawo ja 30, dé manga pakéang wa ðèhè la wa hiké òna-ka Duma i wi toòsa so ma bàba awi tahu-ka wo liho.

2. La o wangé muruwo-naga i pàsa-ka, o gèdum ma gugutu i ma si diado-ka, dé o Sīmĕsònu wo tàgi ma pĕdéka wo mi kurumi. Duma ma torōa wo tèmo: òdé! ngohi ta da kòlo no mi hòlu-ka, mutūādé o njawa ma somōa-ka to mi si moðòka-ka. Magêna dé o Sīmĕsònu i wi toòsa, so o pònga-sa wo tàgi dé wa tago o sjàkàli sidago 300; la o sjàkàli magêna o sabi moi-sabi moi ma pégo wo siritabi dé o silo ma pégo ma dòlopuku-ka wo si ridopiliku: àsa o silo ma gêna wa tupu dé wa hòta o sjākàli magêna, so i lòda, dé i wòsa o Filistéa-ka manga gèdum ða oòsa-ka. So manga moi-moi ða uku, ða lòha o gèdum ja totolòmu-ka, ða lòha o gèdum ja uūtu-waàsi, sidago manga ànggòru ma ràki dé mànga ara ma ràki lo ða uku-ka. Magêna dé o Filistéa-ka i témo: manêna nago-òna ja àka-ka? — La òna i si ngangàsu, i tèmo: o Sīmĕsònu Timĕnàti-ka manga dorōa, sébàbu ma torōa, una magêna, ma pĕdéka o njawa ma somōa-ka wo mi si moðòka-ka. — Magêna-dé o Filistéa-ka i ma tolòmu dòku o Jéhuda ja kudòti. Magêna dé o Jéhuda

ma njawa o gumi ða momuané sinòto ja ðèhè so o Sīmĕsònu i wi si piliku dé i wi tòta o Filistéa-ka manga èngi-ka. Dé o Filistéa-ka i ma néré i wi si bubusu. Duma o Djōu Awi gurumi o Sīmĕsònu-ka I panéno, sidago o gumi magéna awi gia-ka wa tola maro o lawé ða momoòto, sidago awi bobiliku i tura-ka. La ngokagéna wa màké o kàlidéi ma sadu ða ooòhu moi, so wa ðèhé dé o Filistéa-ka wa si ngàpo, wa sòné janau ja tjala moi.

Ma moi-li dé o Sīmĕsònu wa kuhuku o dòku o Gasa-ku, dé ngokagéna wo wòsa o ngopĕðéka moi ami tahu-ka. Magéna dé i wi ngangàsu o dòku o Gasa ma njawa-ka, so i wi djaga, i tèmo: i langi-langi dé wo mau o dòku-ka wo supu, dé àsa mi wi toòma. — So o dòku ma ngòra ja kutji-ka. Duma o Sīmĕsònn o putu i tongiraba dé wo mòmijé, dé o dòku ma ngòra dé ma gòlingàsu sinòto-si wo si daràpu, so wa mòku dé o tàla-jé wo si dola-ka o Hébĕrònu ma marangi-no.

3. Ma moi-li dé wo mi kĕlélo ngōpĕðéka moi, umi rònga o ngo Délila, so una wo gògé to muna ami tahu-ka. Magéna dé o Filistéaka manga bobàto ja kahika muna-ka, ðé i tèmo: no wi bàdja una magéna, sidago na nàko to una awi buturu ma gòla kékia-ka, la ngomi àsa mi ni bakāu ngòna-ka, o njawa moi-o njawa moi o pipi o salàka o 1100. — So o ngo Délila o Sīmĕsònu mo wi badja: òdé! no i si ngangàsu-si ani buturu ma gòla kékia-ka? — Dé una wo mi kulai ma para ma saàngé. Duma muna o wangé i si géto-gèto mo wi gĕgégo, sidago to una awi sininga i kangèla, so hé! wa poha-kawa. Magéna dé una wo si ngangàsu wa gogōu wo tèmo: to ngohi ai sahé o djidjiru ja dahé-waàsi, sébàbu ngohi néna o Djōu Awi ōrangi o Nasiré-ka; la nàko-so ai sahé ja kulu dé ai buturu lo i hiwa-ka. — Magéna dé o ngo Délila ma àso o Filistéa-ka manga bobàto, so o Sīmĕsònu mo wi idu ami ugu ma dòku-sa, dé janau moi mo wi sulo, awi hutu ma bòlu tumidingi wa kulu, la, jato! i wi to dòku awi buturu i hiwa-ka. Magéna dé o Filistéa-ka i wi tago, la awi làko ja puàé, dé i ngaho o dòku o Gasa-ka, la ngokagéna o ràté o tabaga sinòto i wi si piliku, dé bilàsu wo manara, o gédum wo lulè, o sosala ma tahu-ka. Duma i tèka-wa dé awi hutu i kaku-kali, maro òna ja kulu-waasi.

4. La ma moi dé o Filistéa-ka manga bobàto i ma tolòmu, o gàso i lalamo manga wòngé o Dāgōngu i si àso; so òna i ma néré, i tèmo: to ngòné manga wòngé i na hiké-ka o njawa wo na dadadànggutu dé nanga daira wa bobinàsa géna nanga gia ma sòha-ka! — La manga gigima ma wangé dé o Sīmĕsònu o sosala ma tahu-ka i wi si supu, so

wo ma oòko manga séri ma golingàsu ma sōa-ka, dé òna i wi uūlé. Magéna dé o Sīmésònu i wi tutuda géna, wo tèmo: no i dòha la ta kahika o golingàsu, o séri ma buturu to babada la to ma minaru. — La ma dongòho magéna o séri magéna o njawa ja mòmo-mòmo-ko, janau dé o ngòpédéka, dé o Filistéa-ka manga bobàto ja ngodu lo ngokagéna; dé o séri ma dòku-ka janau dé o ngòpédéka ngala ja 3000, so i wi domina o Sīmésonu i wi Uulé. Magéna de o Simésonu wo ma nia o Djōu-ka, wo tèmo: ja, Djōu! ja Djōu. No i sininga la No i si puturu-kali! la ngohi dé ka ma moi ta fanggàli òna-ka ai làko sinòto, o Filistéa-ka ja popuàe-ka géna! — Asa o Sīmésònu wa tjoho o golingàsu sinòto i totòngiraba, séri magéna ma buturu, so moi awi girina-ka dé moi awi gubali-ka, dé wo tèmo: bòlo! to sòné dédé o Filistéa-ka! — Dé wo ma poputuru o golingàsu magéna wa soròma, dé o séri magéna i turaba, so ja bàbu o bobàto dé o kawàsa ngodu o séri ma raba-ka. La ngāroko wo oòho-si o njawa wa toòma, duma i laku wo sòné dé àsa Filistéa-ka wa toòma ja dala.

---

§ 43. O ngo Rutu.

O ngo Rutu I—IV.

1. La ma moi, géna ma wàkutu o bi Hàkimu i poparèta-si, dé o baré o tòna magéna ja dahè. Mutuādé janau moi, awi ronga o Elimélèki, o doku o Bètélèhèmu-Jéhuda ma njawa, wo tàgi o Mōàpu ma pido-ka, dé wa ngaho ma pédéka, ami rònga o ngo Naōmi, dé awi ngòpa janau ja sinòto manga rònga o Màkilònu dé o Kīliònu. La o Elimélèki, o ngo Naōmi ma ròka, una magéna ngokagéna wo sòné; duma o ngo Naōmi dé ami ngòpa janau ja sinòto ngokagéna i gogògé-si. Bòlo! ami ngòpa janau magéna i modòka o Mōapu ka manga djodjaru: mi moi ami rònga o ngo Orupa dé mi moi-li ami rònga o ngo Rutu. La ngokagéna òna i gogé maro o mūsung mogiowo, dé àsa òna ja sinòto o Màkilònu dé o Kéliònu lo i sòné. Magéna dé o ngo Naōmi o Mōāpu ma pido-ka mo ma hōi, ami dòku-ka mo liho-kali, so ami modòka ja sinòto i mi mòté muna-ka. La o tāpàki ma sōa-ka dé o ngo Naōmi mo tèmo ami modòka ja sinòto-ka: ni liho, la o Djōu àsa Wi ni fanggàli o lòha ngini-ka, maro ngini ni ja àka nia ròka dé ngohi-ka. — Magéna dé muna ma hamé ami mòdòka dé òna i ma tèké-rorigari. La o ngo Orupa mo mi tabéa ma sunu-ka, so mo

liho-ka: duma o ngo Rutu mo mi gaālu ma sunu-ka. Magêna dé o ngo Naōmi mo tèmo: ngòna lo no liho maro ngoni diòpo. — Duma o ngo Rutu mo tèmo: kékia-ka ngòna àsa no tàgi, ngokagêna ngohi lo to tàgi; kékia-ka ngòna àsa no ma idu, ngokagêna ngohi lo to ma idu; to ngòna ani ūmàti ka to ngohi ai ūmàti, dé to ngòna ani Gikimoi ka to ngohi lo ai Gikimoi; kékia-ka ngòna àsa no sònė, ngokagêna ngohi lo to sònė; ka duga-duga o sònė àsa i na si ritinga ngòna dé ngohi. — Magêna dé òna ja sinòto i tàgi, sidago i ma si diado o Bètělėhėmu-ka, ma wàkutu òna ja solano o guwàpo i utu.

2. So o ngo Rutu mo tàgi o dòro-ka, i uūtu manga dudu-no o guwāpo ma òki i tutura mo ma gòbu. O dòro magêna to Bōàsi, o njawa wo kakaja, o Elimélèki awi gia-nongoru. Magêna dé o Bōàsi o Bètělėhèmu-no wa hino dé wo tèmo i uūtu-ka: o DJōU dédé nginika! — So òna i sàngo, i tèmo una-ka: o DJōU Wo ni si bàrakàti! — Magêna dé o Bōàsi wo sano; wo temo: muna magêna nagu-muna? — Dé ma mandoru wo sango: muna magêna o Mōàpu-ka ma njawa, o ngo Naōmi mo mi momòté gêna; so muna ka ma tjobo-tjobo, kangano o goginita-si sidago dòné manêna lo o dadaru-ka mo ma ririhi-wa. —

Magêna dé o Bōàsi wo tèmo o ngo Rutu-ka: ngoi ngòpa o ngòpĕdêka! no si gisè-si: upa no tàgi o guwàpo no ma gòbu o dòro ma somōa-ka, duma ka kanêna, ai ōràngi o ngòpĕdêka ni ma tèké kododi-awo; la ngohi àsa ai ōrangi janāu ta si dapano, la upa i ni ruwàhé. So nàko-so ani kiri ɗadudu, na hika o rubè-ka, o àké o ōrangi janāu i si gugūi-ka gêna na udo. — Magêna dé muna mo ma hado-ku, dé mo tèmo: ɗa doòha-so no i galusiri, ngohi manêna, o njawa ɪ sosomōa? — Dé o Bōàsi wo sango: òna i si ngangàsu-ka moi-moi, maro ngòna na àka-ka ngoni sunu-ka, ma wàkutu muna mo balo-ka. O Djōu àsa Wo ni fanggàli to ngòna ani manara ɗa lolòha magêna. — La ma dongòho magêna i òdo ma ōràsi, so o Bōàsi wo tèmo muna-ka: na hino kanêna la o ròti na òdo! — So muna mo ma tami-jé i uūtu manga dàté-ka, dé wo mi hiké muna-ka o gèdum ja sosongara. So muna ma òdo, sidago mi punu-ka, dé ma soōhi mo ma mala. La i òdo ɗa bòlo dé muna mo ma òko-jé, so mo ma gòbu-kali; dé o Bōàsi wa si bĕsèso awi ōrangi-ka, wo tèmo: upa ni mi fàti, dé ngāroko muna lo mo ma gòbu o biliku ma bi sōa-ka, dé upa o maɗé ni mi hiké muna-ka; duma ni utu-ni utu sutu lo ni ja tura la muna mo ma gòbu, dé upa ni mi gidigo. —

3. Kòmagêna dé muna mo ma gòbu, sidago ɗa putu Asa o guwàpo ma kokòbu gêna ma rudu, so ka ja da-ngadé o éfa moi, dé ma aho so o dòku-ka mo liho. So dé ma sunu, mo mi kĕlêlo o ngo Rutu o guwàpo mo kòbu ka i lamo, dé o ngo Rutu lo mo mi hiké ami ino mo ma momamala gêna. Mutuādé ma sunu mo sano: Kékia-ka no kòbu o wangé manêna? — Dé muna mo tèmo: o dòro ma duhutu awi rònga o Bōàsi. — So ma sunu mo tèmo: o Djōu tanu I wi si bàrakàti una magêna! — Kòmagêna dé o ngo Rutu ma dodiawo o Bōasi awi ōràngi o ngòpĕdêka, so ka ngokagêna mo kokòbu sidago o guwàpo dé o gèdum ma gugutu i pàsa-ka; dé àsa mo gògé-kali ma sunu-ka. La o Isaréli ka manga pitūa, gêna nàko-so janau moi wo sòné dé ma ngòpa i hiwa, bilàsu ma nōngoru ma ria ma balo wo mi moɗòka; dé nàko-so ma nongoru i hiwa dé bilàsu awi gia-nongoru, wo folōi wo dudumu, wo mi mòɗòka; dé lo bilàsu wa tupu ma ròka i ɗoɗòma awi goɗoa, nàko-so wo si idja-ka, sèbàbu wo sususa so janau magêna ja si rònga manga dupu. Mutuādé ma moi dé o ngo Naòmi mo tèmo o ngo Rutu-ka: o Bōàsi o putu manêna àsa dé o guwàpo wo tàdo i rurudu ma djongihi-ka. So no ma òsi dé no ma gòpo, dé no ma pàké-ka la no tàgi ngokagêna i rurudu ma djongihi-ka. So dé o

Bōàsi wo ma ruba-sa, ngòna bilàsu na nano kékia-ka wo ma idu, la àsa no wòsa, dé na tidé awi ɖòhu ma momòsa, la no ma ruba-sa awi ɖohu-sa; dòné una àsa wo ni si ngangàsu ngòna àsa no dodoòha. — Kòmagéna dé muna mo tàgi ma àka maro ma sunu mo tèmo-ka. So o putu i tętèka-ka dé o Bōasi i wi todòka, òdé! o ngòpĕɖéka moi mo ma ruba-sa awi ɖòhu-sa. La o Bōasi wo mi sano: ngòna nagu-muna? — Dé o ngo Rutu mo tèmo o Bōàsi-ka: ngohi néna o ngo Rutu, ani ōrangi o ngòpĕɖéka, so ani gòlupupu ani ōrangi o ngòɖĕɖéka no i si taru, sébàbu ngòna ai dupu. — Dé una wo tèmo: i gogōu ngohi ani dupu, duma ani dupu i wi moi-li wo folōi wo dumu, kanaga, so una to wi sano-kàsi. Nàko-so una wo ni tupu wo hòlu dé ngohi àsa to ni tupu, ta gogōu maro o Djōu Wo oho. —

4. La muna mo liho mo déɖèmo ma sunu-ka, dé o ngo Rutu mo tèmo-li: o guwàpo o duduga butanga manéna o Bōàsi wo i hiké, wo tèmo: upa ngoni sunu-ka no liho no ma murūwé-ka. — Magéna dé ma sunu mo tèmo: ngoi ngòpa no ma rihi-rihi, sidago ngòna na nàko o hàli manéna, sébàbu janāu magéna dòné wo rihi-wa, bilàsu o hàli manéna wa tiāi-kàsi. — Magéna dé o Bōàsi wo tàgi o dòku ma ngòra-ka, ɖé wo tèmo wo tutupu-ka: to ngòné nanga gia-nongoru o Elimélèki awi goɖoa o ngo Naōmi i ɖoɖòma mo si idja-ka; nàko-so ngòna no māu no ma dupu o goɖōa magéna, ija, no ma dupu. — Magéna dé nagu-una tanu wa tutupu géna wo tèmo: òdé! o goɖōa magéna ngohi ta tupu ta àku-wa; kolaha ngòna no ma dupu-ka. — Komagéna dé o Bōàsi, una o ngo Rutu wo mi ngòso, so wo mi moɖòka-ka; so muna mo wi si buwo o ngòpa janau, awi rònga o Obèd, dé to Obed ma ngòpa o Isai, dé una magéna o Dāutu ma bàba.

---

§ 44. O Eli dé o Saméjali.

O Sam ma 1a, 1—IV.

1. O Eli, ma īmàmu i wi lalamo, wo hàkimu o Isaréli-ka manga tòna-ka, dé wa parèta òna-ka o musung 40. La ma dongòho magéna janau moi awi rònga o Elikana dé awi pĕɖéka ja sinòto, manga ronga: o ngo Hàna dé o ngo Pĕnéna; duma o ngo Hàna mi ngòpa i hiwa. Mutuādé muna mo duka i talalu, dé mo lahi o Djōu-ka, dé mo ari. La o nièti moi ma àka, mo tèmo: ja, ālàmu-moi-moi ma Djōu, nàko-

so Ngòna o ngòpa janau moi Ani ōrangi o ngòpĕdèka-ka No i si tjatu, dòne ngohi àsa o ngòpa magèna to Ni hiké Ngòna-ka. — Dé muna mo sumbaja o Djōu Awi sima-ka, sidago ami dèka. La o Eli, una magèna o kurisi-ka wo ma tami-jé, o Djōu Awi tàrĕtàki ma golingàsu ma dàté-ka; so wo djaga to muna ami uru. Sébàbu o ngo Hàna mo lahi-lahi, ka ami pòko ma raba-ka, ami uru ma kahi ka i mòmi-mòmi, duma ami ili wo isé-wa. Mutuādé o Eli wa dakòlo muna magèna i mi dalu, so wo tèmo muna-ka: ani dèka òkia, no māu no ma àka maro i ni dalu? — Duma o ngo Hàna mo sango: mahiwa, djōu! ngohi

manèna o ngòpĕdèka moi ai sininga kangèla, so to ma ridèmo o Djōu Awi sima-ka. — Magena dé o Eli wo sango, wo tèmo: no tàgi dé o salāmàti! o Isaréli awi Gikimoi àsa Wo ni si tjàtu Wa mòte to ngòna ani lolahi. — Kòmagèna dé o ngòpĕdèka magèna mo liho, dé ami bio, hé! i uti-kawa maro i dodòma. So o Djōu Wo mi sininga o ngo Hàna, sidago muna mo wi si buwo o ngòpa janau moi, dé mo wi si rònga o ngòpa magèna o Saméjali, sébàbu muna mo tèmo: o Djōu-ka to ma gòlo. — La ma duūru o ngòpa magèna o susu wa dòha-ka, dé muna mo wi ngaho o Eli-ka, dé mo tèmo: ja, djōu! ngohi nèna o

ngòpĕdèka magêna, i ɖoɖòma ani dàté-ka to ni dàté-ka to ma oòko, o Djōu-ka to susumbaja gêna. So ma dongòho magêna ngohi to sumbaja ma ngalé o ngòpa manêna; dé o Djōu Wo i si tjàtu-ka, Wa moté to ngohi ai lolahi. Mutuādé dòné ngohi o ngòpa manêna to wi tòta o Djōu-ka, la Una àsa i Wi léléani, sidago wo sòné, sébàbu o Djōu-ka to ma lahi-ka. — Magêna dé o ngo Hàna mo sumbaja dé mo tèmo:

Ai sininga i garàki dé ɖa nali: o Djōu Wo isè-ka;
O Djōu Wa si kaja dé Una lo Wa si susa;
O Djōu Wa si gutu-ku, dé Una lo Wa si dola-jé!

2. La o Eli awi ngòpa janau ja sinòto, duma manga gòko dé manga bané ɖa torōu i talalu. La o Eli i wi pĕréki dé wo gïsè manga dorōu ma habari, òkia òna ja àka o Isaréli-ka ma njawa-ka. Asa una wo tèmo awi ngòpa-ka: ɖa doòha-so ngini ni ja àka kòmagêna? Ai ngòpa, upa ni ja àka kòmagêna! Sébàbu ngini nia habari, ngohi to gogïsè gêna, o habari ɖa lolòha-wa! — Duma òna magêna i si gisè-wa manga bàba awi ili. La o goh'i-duūru o Samèjali, una magêna i mi lamo, dé o Djōu dé o njawa lo i wi dupa. La ma dongòho magêna o Djōu Awi ōràngi moi wa hika o Eli-ka, dé wo tèmo: o Djōu Wo tèmo kòmanêna: ɖa doòha-so Ngohi no I si hòrĕmàti-wa, duma i folòi ani ngòpa na si hòremàti? Nago-òna Ngohi ı si hòrĕmàti, òna magêna Ngohi lo àsa Ta si hòrĕmàti; duma nago-òna ı kalĕsangi-wa, ona magêna Ngohi lo àsa Ta pàké-wa. Na nano, si hika àsa janau ja popĕrèki ja si dogu-wa to ngòna ani tahu ma raba-ka; dé lo ani ngòpa ja sinòto àsa i sòné ka o wangé moi. —

3. La ma moi o Samèjali wo ma idu o Djōu Awi tahu ma raba-ka. Magêna dé o Djōu I wi àso o Samèjali So una magêna wo palu, wo tèmo: tja! ngohi kanêna! — Dé wo ma gogòra o Elika, wo tèmo: ngohi kanêna, sébàbu no i àso-ka. — Duma o Eli wo tèmo: ngohi to ni àso-wa, so no liho no ma idu. — Magêna dé o Djōu I wi aso-kali o Samèjali; dé o Samèjali wo mòmi-jé so wo tagi o Eli-ka, wo tèmo: ngohi nêna, sébàbu no i àso-ka. — O Eli wo tèmo: ngohi to ni àso-wa, ai ngòpa, so no liho no ma idu. — Magêna dé ma para ma saàngé o Djōu I wi aso o Samèjali. So una wo momi-jé dé wo tàgi o Eli-ka, dé wo tèmo: ngohi nêna, sébàbu no i àso-so. — Magênadé o Eli malo o Djōu I wi àso o gòh'i-duūru magêna, so wo tèmo: no tàgi no ma idu la nàko-so Una Wo ni àso-kali, ngòna bilàsu no tèmo: ja, Djōu! No tèmo la Ani ōrangi janau to si gigisè! — So o Samèjali wo tàgi wo ma idu-kali awi djongihi-ka. Dé o Djōu I wi àso-kali,

maro i ɖoɖòma: ja, Saméjali! Saméjali! — Asa o Saméjali wo tèmo: ja, Djōu! No tèmo la Awi ōrangi janau to si gigisè! — So o Djōu Wo tèmo o Saméjali-ka: na nano, Ngohi àsa Ta àka, maro To wi si ngangàsu o Eli-ka, so awi tahu Ta lāwàni, dé o fītana, una wa nanàko gêna Ta fanggàli; sébàbu ma dongòho awi ngòpa janau ja àkaka o dorōu i si tampalā manga diri, dé una magêna wa gidigo-lowaāli. — La o Saméjali wo ma idu, sidago i langi-langi, dé àsa Wa pělênga o Djōu Awi tahu ma ngòra; duma una i wi mòdo i wi si ngangasu o Eli-ka, maro una wo itsè-ka gêna. Duma o Ěli i wi àso o Saméjali dé wo sano: òkia Una Wo tèmo-ka? Upa no si pòngo. — Asa o Saméjali i wi si ngagàsu o Eli o dèmo magêna. So o Eli wo tèmo: i ma dodoòha! Una o Djōu; Awi sininga ma suka gêna. —

3. Magêna dé i tèka-wa dé o Isaréli-ka o Filistéa-ka ja kudòti. So o Eli awi ngòpa janau ja sinoto lo i mòté so o Djōu Awi Djadji ma Borūa ja aho. Duma i làku o Filistéa-ka, so o Isaréli-ka ja toòma, sidago ja 30.000 i sòné; dé o Gikimoi Awi Borūa lo ja baɖàko-ka; dé o Eli awi ngòpa ja sinòto, o Hòféni dé o Pīnéhàsi lo i sòné-ka. Magêna dé janau moi, o Bajamīni awi àhéli, o kudòti-ka wo lòda, so o wangé magêna wa ado o Silo-ka, dé awi badju wa ràtja-ka, dé o tòna awi sahè-ku wo si hàdja-ka. So dé wo ma si diado o Eli-ka, gêna o Eli o kūrisi-ka wo ma tami-jé, o tāpàki ma dàté-ka, sébàbu awi raba i tutu-tutu, wo sininga o Gikimoi Awi Borūa magêna. Dé una magêna wo tèmo o Eli-ka: kangano ngohi o kudòti-ka to lòda. — Dé o Eli wo tèmo: òdé: ai ngòpa, ani habari òkia? — Dé una magêna wo tèmo: o Isaréli-ka i lòda-ka, dé o njawa ja tjara-wa i sòné-ka; to ngòna ani ngòpa ja sinòto, o Hòfěni dé o Pīnéhàsi lo i sòné-ka, dé o Gikimoi Awi Borūa lo ja baɖàko-ka. — So dé wa pěto o Gikimoi Awi Borūa ma hābari magêna, dé o Eli i wi todòka, sidago i wi dòta, wo èha so awi tòlo i rogi-ka, sébàbu una awi ròhé i lamo. O Eli, una magêna i wi pěrèki-ka, awi ūmuru o musungu 98, sidago awi làko lo ɖa maràsa-ka; una o Isaréli-ka wa parèta-ka sidago o musungu 40.

4. La o Filistéa-ka, o djàdji ma borūa magêna ja tòta o Asědòtuka, dé ja hado manga wòngé o Dāgòngu ma séri-ka. Duma ma goginita-no dé o Dāgòngu ma dulada i ruba-ka, so i si gòko-kali. La ma goginita-no-li dé ja màké i ruba-kali, so i tèpi-tèpi-ka o Gikimoi Awi borūa ma sima-ka. So o borūa magêna ja tòta manga dòku o Ekěrònuka, duma magêna dé o dòku magêna ma njawa ja ngodu o mulāràti

ja dahé. So o dòku ma somōa-ka ja tòta-kali, sidago manga dòku ja gèto-ka, sébàbu o susa dé o mulāràti ja dahè o dòku magêna da ngodu. Mutuādé o ngoòsa tumidingi i pàsa-ka dé ja poha-kawa, so o borūa magêna i si giliho o Isaréli-ka manga tòna-ka, o dòku o Bèti-Sémèsi-ka. Duma o dòku magêna ma njawa o borūa magêna ja hòrĕmàti-wa, sébàbu i tèka-wa dé òna manuka ma dodanu ja tidé, ma raba ja nano. Magêna dé o mulāràti ja dahè o Bèti-Sémèsi-ka ma njawa, sidago ja dala i sòné. Mutuādé òna magêna o, borūa magêna jo mòdo, dé ja sulo, so o dòku o Kiriàti-Jéarimu ma njawa o borūa magêna ja dèhè dé ja hado o Abinādàpu awi tahu-ka.

La o Filistéa-ka ja parèta-si o Isaréli-ka sidago o musungu 20-si. Asa dé o Saméjali o Isaréli-ka wa si giliho-kali, sidago i Wi pudji-kali manga èté dé manga dopòra manga Gikimoi, so àsa o Gikimoi, Wa riwo dé òna Wa hŏi o Filistéa-ka mànga parèta-ka, so o Isaréli-ka ja màké-kali manga dòku da ngodu, i dodòma o Filistéa-ka ja dĕdèhè-ka gêna. Ma dongòho magêna o Saméjali o této moi wo si gòko o Filistéa-ka manga tòna ma bàti-ka, dé wo si rònga o tònga o tèto magêna o „Eben-Haéser", ma ngalé: sidago kanêna o DJŌU Wo na riwo-ka. — Dé o Saméjali wo īmàmu dé wo hakimū o Isaréli-ka manga tòna-kā dé awi paréta ka i ādili dé da puturu, sidago o Isaréli-ka manga Hàkimu ja ngodu ka una magêna i folŏi wo lamo.

---

§ 45. O Sāulu i wi si ngaho, wo kolano.

O Sam-ma 1a, VIII—XIV.

1. La ma duūru, ma dongòho o Saméjali i wi pĕréki-ka, dé awi ngòpa-janau i wi tagali manga bàba, i dàdi o Isaréli-ka manga hàkimu. Duma òna magêna i si bitu-wa manga bàba awi riho, duma o àratu jo njàfusu dé o parasén jo datai, so o ādili i si kobèkò. Magêna dé o Isaréli ka manga hino ja ngodu i ma totòmu o Saméjali-ka, dé i tèmo una-ka: na nano, ngòna i ni pĕrèki-ka, dé ani ngòpa ani riho i si bitu-wa, mutuādé o kolano moi no wi si ngado, la una mo mi parèta ngomi-ka, maro o ūmàti ma somōa-ka. Duma o Saméjali wo si ūkuru o dèmo magêna ma ngalé da torōu; so o Saméjali wo sumbaja o DJŌU Wo tèmo o Saméjali-ka: ka na mòté o ūmati manga dèmo, maro òna i tèmo ngòna-ka; sébàbu ngòna i ni umo-wa, duma Ngohi i umo la

upa Ngohi to òna mānga kolano — Magêna dé o Saméjali o ūmàti wa àso, so wa tolòmu òna magêna o Gikimoi Awi sima-ka, o dòku o Mīsĕpa-ka, dé wo tèmo: ni ja hika o Djōu Awi sima-ka ni ja mòté ni tnāri àsàli dé nia tjala. — Magêna dé o Saméjali wa sulo, so o Isaréli awi àhéli i ma si àturu dé ja hino una-no: so o Bajamini awi àhéli ja dahé-ka. Magêna dé wa àso so o Bajamini awi àhéli ja hino una-no, dé ja dahè o Mātĕri awi gia nongoru, la ma dodogu dé àsa i wi dahé o Sāulu, o Kési ma ngòpa janau. La o kawàsa i sari, duma i wi màké-wa. Magêna dé òna i si dadu kali i Wi sano o Djōu-kā, i tèmo: janau una magêna àsa ka wa hino dònè? — Dé o Djōu Wo tèmo: una magêna wo ma ngihu-ka o gina ma raba-ka. — Magêna dé òna i ma tai-tai i wi ngòso, so wa kahika o ūmàti manga dongiraba-ka. Dé una i wi kuru-jé, sidago o Kawàsa ja ngodu wa tiho, ma bàti awi bèléka-no. Magêna dé o kawàsa i ma néré, i tèmo: ma kolano tanu wo oho! — Duma manuka i titingkai i tèmo: tjèdĕké! maro una àsa mia susa wo riwo! — So òna i wi hòlu, so o parasén moi lo i wi dòta-wa. Duma o Sāulu wo gèha-kira-kira-wa.

2. La ma duūru dé o Nāhàsi, o Amòni-ka manga kolano o dòku o Jābèsi, o Gīléàti ma tòna-ka wo ngika, so wa kudòti sidago o dòku magêna wo si dopòku, dé wo tèmo: ngohi ka to mòdé po ma tèké si lolaha, duma bilasu ni ngodu ta puàé nia làko mà girina-ka. Magêna dé o dòku o Jābèsi mo sosulo ja kahika o Gibéa-ka, o Sāulu awi dòku-ka, la òna jo dé dèmo o Nāhàsi awi dèmo magêna. So dé o Kawàsa i isè, magêna dé òna ja ngodu manga i li ja tidé so i ari. I ma todōka o Sāulu wa kahino, o pido-no, o duba wo djaga wo liho, so una wo sano: da doòha-so o kawàsa i ari? — Magêna dè òna i wi si ngangasu o Jābési-ka manga sosulo manga dèmo Asa o Gikimoi Awi Gurumi o Saūlu-ko I pané-no, so awi doòsa i rama. La wa sulo awi sosulo, so i tàgi o Isaréli-ka manga tòna ma bàti-ka, o kawàsa ja àso la i tàgi i kudòti. Magêna dé o Djōu i Wi mòdo, so òna i supu i ma rimoi, sidago janāu ja 330.000. So òna magêna o Amòni-ka ja toòma, sidago tjawali ja muruwo-naga i lòda i ma koka-màké-wa. Magêna dé o Kawàsa i tèmo o Saméjali-ka: nago-òna kāpuruwo-naga i tèmo: „tjèdĕké o Sāulu àsa wo na parèta?" Kékia-ka òna ma gêna? Ni ja ngaho-no janau òna magêna la pa toòma! — Duma o Sāulu wo tèmo: upa o wangé manêna o njawa moi ni ja toòma, sébàbu o Djōu o wangé manêna Wa hiké o salāmati o Isaréli-ka: —

§ 46. O Saulu wo si ngōu-wa, sidago o Gikimoi I wi hòlu-ka.

O Sam. ma 1c, XV.

1. La ma duūru dé o Saméjali wo tèmo o Sāulu-ka: o ālamu-moi-moi ma Djōu Wo tèmo kòmanêna: Ngohi ka To sininga-si o Amalèki-ka o dorōu ja àka o Isaréli-ka, ma wàkutu o Māsiri-no ja kahino (§ 26). Mutuādé no tàgi la o Amalèki-ka na toòma dé na binàsa to òna manga rònga moi. — Magêna dé o Amalèki-ka wa toòma-ka, duma una dé awi kawàsa o Agàki, o Amalèki-ka manga kolano i wi toòma-wa, dé o duba ma ròhé i folōi ða lolòha dé o kobowo dé o moi-moi ða lolòha ja binàsa i hòlu, tjawali o moi-moi ða gagàsi dé ða totorōu àsa ja tupu-ka. Magêna dé o Djōu Awi dèmo i ma si diado o Samejali-ka, dé Wo tèmo: Ngohi To ma toduba o Sāulu to wi si ngaho wo kolano, sébàbu una wo ma kiliho-ka To Ngohi Ai dudu-ka, so To Ngohi Ai dèmo wa mòté-wa. — La o Saméjali awi sininga i garàki, so Wo sumbaja o Djōu-ka wo sai-wangé-wangé.

2. La i langi-langi dé o Saméjali wo ma djobo, i wi si bubusu o Sāulu. Dé o Sāulu wo tèmo una-ka: tanu o Djōu Wo ni si bàrakàti: ngohi ta àka-ka ta mòté maro o Djōu Awi dèmo. — Magêna dé o Saméjali wo tèmo: polika! o duba dé o kobowo i oōré gêna 'kia-no ma haiwan? — O Sāulu wo tèmo: òna magêna ja baðako-ka o Amalèki-ka manga haiwan; òdé! o kawàsa ja toòma-wa o duba dé o kobowo ma ròhé ða lolòha, i tèmo àsa i Wi si àso o Djōu ani Gikimoi; duma ma somōa, gêna ja binàsa-ka. — Magêna dé o Saméjali wo tèmo: bukangi, ma dongòho ngòna no ma malo i ni tjèké dé no dàdi o Isaréli awi àhéli manga sahè, dé o Djōu Wo ni si ngaho so no dàdi o kolano? Da doòha-so manêna dé o Djōu Awi ili no si gisè-wa, duma o baðako na sari dé o dorōu na àka o Djōu Awi sima-ka? Odé, o Djōu Wo dupa o gàso ja tutupu dé o gàso ja totola, êko ka Wo dupa mi si ngōu To Una Awi ili? Na nano: o gàso ja totola, i folōi po si ngōu àsa ða lòha; dé o duba ma nāu ma sasàki i folōi po si gisè àsa ða lòha. Duma ngòna o Djōu Awi dèmo na umo-ka, mutuādé ngòna lo Wo ni umo-ka, so àsa no kolano-kawa. —

3. Magêna dé o Sāulu wo tèmo o Saméjali-ka: ngohi o dosa ta àka-ka, o Djōu Awi tita dé to ngòna ani dèmo ta lāwàni-ka, sébàbu o kawàsa ta mòdo, so to si gisè to òna manga dèmo. — La o Samé-

jali wo ma kiliho, tanu wo ma djobo, duma o Sāulu una i wi tjoho, awi taluké ma idé-ka, sidago i ràtja. Magèna dé o Samèjali wo tèmo: kòmagèna o Djōu o wangé manèna o Isaréli ma parèta wa ràtja ngòna-ka, dé àsa Wa hiké ani dodiawo-ka i folòi awi sininga da lolòha. — Magèna dé o Sāulu wo tèmo: ngohi o dosa ta àka-ka! — La o Samèjali wa kahika o dòku o Rama-ka, so o Sāulu i wi kèlèlo-kawa, sidago wo sòné. Duma o Samèjali ka i wi sosininga o Sāulu. Dé o Djōu Wo ma toduba Una I wi si ngaho o Sāulu, wo dàdi o kolano o Isaréli-ka.

---

§ 47. O Dāutu i wi si ngaho, wo kolano.

O Sam. ma 1a, XVI.

1. Magèna dé o Djōu Wo tèmo o Samèjali-ka: ngòna hiti ka no duka na tjobo-tjobo ma ngalé o Sāulu, duma una magèna Ngohi To wi mahara, sidago una o Isaréli-ka àsa i ma si kolano-kawa. Ani tàduku o gosòso no gusè la no tàgi. Ngohi To ni sulo o Isai-ka, o Bètèléhèmu-ka ma njawa, sébàbu ma ngòpa moi Ngohi To ma ngiri-ka, àsa wo kolano. — Duma o Samèjali wo tèmo: to tàgi to ma dodoòha? Sébàbu dòné o Sāulu wo giisè, dé àsa wo i toòma! — Dé o Djōu Wo tèmo: ngòna no tàgi, la o sàpi ma ngòpa moi na aho, la no tèmo: ngohi ta hino o Djōu to Wi àso. Dé bilàsu no wi gogòro o Isai, la una wa hika wo òdo, dé Ngohi àsa To ni si ngangàsu ngòna àsa na dodoòha; la ngòna àsa no wi dahu janau magèna Ngohi àsa To ni si dudumu gèna. — Magèna dé o Samèjali wa àka wa mòté maro o Djōu Wo tèmo-ka, so wo ma si diado o Bètèléhèmu-ka. Dé o dòku ma himo una i wi si bususu, ja mòdo, so i wi sano: ngòna na hino na aho o habari da lolòha? — Una wo sango: ai habari da lolòha? — Una wo sango: ai habari da lòha; ngohi ta hino o Djōu to Wi àso; nia diri ni ma tébi la ni àso dédè ngohi. — Dé o Samèjali ka o Isai dé awi ngòpa wa tébi, dé wa gogòro òna magèna, la àsa ja hino o gàso ja òdo.

2. So dé òna magèna i wòsa o gàso ma djongihi-ka, dé o Samèjali i wi kéri-kéri o Eliàpu, so wa dakòlo: una magèna àsa o ōrangi o Djōu Wo ma ngingiri. Duma o Djōu Wo tèmo o Samèjali-ka: upa na nano awi djamani dé awi guru-jé, una magèna i wi sosowo. Ngohi maro o njawa-wa, sébàbu o njawa ma dudu ja nano, duma o Djōu

o sininga Wa nano. — Magêna dé o Isai wa sulo so awi ngòpa janau ja tumidingi o Saméjali i wi tèpa-no. Duma o Saméjali wo tèmo o Isai-ka: o Djōu òna Wo ma ngiri-wa. — La o Saméjali wo sano o Isai-ka: ani ngòpa o gòh' i-duūru ka òna manêna? — Dé una wo sango: wo dodòdo konaga moi-si, duma una o duba wo djaga. — Magêna dé o Saméjali wo tèmo o Isai-ka: na sulo la una i wi ngòso, sébàbu ngòné àsa po òdo-wa, bilàsu una wa hino-kàsi. — Magêna dé o Isai wa sulo una i wi ngòso. Dé una magêna awi hutu ka da mumura dé awi djamani dé awi làko da lòha. Magêna dé o Djōu Wo tèmo: no ma òko-jé, la una magêna no wi dàhu. —

3. La a Djōu Awi Gurumi i ma hŏi o Sāulu-ka; dé o Djōu Wa sulo o momòtéda totorōu so una i wi si tora. Magêna dé o Sāulu wo tèmo awi ōrangi-ka: ngini ni wi sari o njawa moi, o arababu wo lului, la ni wi ngaho-no. — Dé o goh'i-duūru moi wo sango, wo tèmo: ngohi to wi kĕlĕlo o Isai o Bètĕléhèmu-ka ma njawa ma ngòpa janau moi, una magêna o arabàbu wo lului, dé lo wi tomolé, dé wo tjawaro, dé to una awi djamani da lòha, dé lo o Djōu Wo gògé dédé una-ka. — Magêna dé o Sāulu awi sosulo wa sulo, wo si bĕsèso o Isai-ka, wo tèmo: no wi sulo ani ngòpa janau, o Dāutu, o duba wo djodjadjaga gêna, ngohi-no wa hino. — So o Dāutu wo tàgi o Sāulu-ka, la una wo totorari. Dé o Sāulu i wi si bòso una magêna, sidago una o Sāulu awi dahé ma gagaho. La ma moi dé o Sāulu wa sulo o Isai-ka, wo tèmo: no wi si maha o Dāutu la wo totorari ngohi-ka, sébàbu to wi dupa. — So dé o momòté da totorōu o Sāulu i wi ngòsa, dé o Dāutu awi arabàbu wa dèhè so wa lui. Dé àsa maro o Sāulu awi sininga i rihi, o momòté da totorou magêna i ma hŏi una-ka.

---

§ 48. O Dāutu dé o Goliàti.

O Sam. ma 1a, XVII.

1. La o Filistéa-ka manga èngi ja tolòmu la o Jéhuda ja kudòti. So o Filistéa-ka, òna magêna, i ma si tòto ma sonònga-ka, o tàla moi ma dòku-ka; dé o Isaréli-ka lo i ma si tòto o tàla moi-li ma dòku-ka, to òna manga marangi-ka, so o lowo moi to òna manga dòngiraba-ka. Magêna dé o Filistéa-ka manga èngi manga molé lo wo supu: awi rònga o Gōliàti o dòku o Gàti-ka ma njawa; awi guru-jé o

àsita butanga dé o sanga moi, dé o kapĕsèti o tabaga wo ma si tanu, dé wo ma si pàké o badju o tabaga i dudungi, so o badju o tabaga magêna ma dubuso o sĕkali 5000 dé awi wuni ma salawàku lo o tabaga dé awi bĕlèka ma dongiraba-ka lo o salawàku o tabaga. Dé to una awi kamanu ma uho ma lamo maraka, ni golingasu moi, dé awi kamanu ma laké ma bèsi ma dubuso o sĕkàli 600; so awi salawàku ma gagaho wo tàgi wo dodòma awi sima-ka. Bòlo! una magêna o Isaréli-ka wa risima, dé manga èngi wa gàso, wo tèmo: janāu moi ni wi hiri, la una wa huku ngohi-ku! La mi ma dahàké, la i làku una

dé àsa ngomi to ngini nia ōrangi; duma nàko-so i laku ngohi, dé àsa ngini to ngomi mia ōrangi, ni mi léléani ngomi-ka! So o Sāulu dé o Isaréli-ka manga éngi ja ngodu i isé o Filistéa-ka, una magêna, awi dèmo dé òna i sāwàni, so ja mòdo.

2. O Isaï awi ngòpa i riria ja ruangé, òna magêna, lo o èngi ja mòté-ka. La ma moi dé o Isaï wo tèmo o Dāutu-ka: ngòna no tàgi o gèdum ja sosangara manêna o éfa moi dé o ròti mogiowo manêna ani ria o èngi-ka na dòta no ma tai-tai; dé o kédju mogiowo manêna ja tjala manga sahè no wi hiké; dé bilàsu ani ria na kurumi òna ja do-

òha, la no liho dé bilàsu na aho to òna manga gia ma biliku. — Magéna dé i langi-langi dé o Dāutu wo ma djobo, so o duba wa dòha ma djodjaga moi-ka. La una wo ma si diado to òna manga bètèng-ka, ma dongòho o èngi i supu i kudòti, so òna i ma néré. Dé o Dāutu wo ma gogòra, wa kahika awi ria-ka, dé wo sano òna ja doòha. So dé una wi ria wa bitjara, dé, jato! wo ma todòka! ma molé magéna wa hino-kali wa gàso maro i ɗoɗòma: so o Dāutu lo wo isé. Duma o Isaréli-ka, janau ja ngodu magéna, i wi kĕlélo ma molé magéna, dé i lòda ja mòdo-so. Dé o Isaréli-ka i tèmo: awadé! ni wi kĕlélo-ka janau magéna? Una wa hihino o Isaréli-ka wa si ihé! Duma janāu nagu-una àsa una i wi toòma, doné ma kolano o àrata i wi si tjàtu, dé i wi si moɗòka ma kolano ma ngòpa o ngòpĕɗéka. — So o Dāutu wo sano wo tèmo: i wi doòha janau nagu-una àsa i wi toòma o Filistéa-ka magéna, dé wa hŏi, o Isaréli-ka manga maɗé? — Magéna dé ma ria o Eliàpu i wi doòsa, wo tèmo: ɗa doòha-so ngòna na hino? So o pònga-ka o duba nago-òna jo djaga? Duma ta nàko éna, ngòna no tingkai dé no ma lamo; sébàbu ngòna na hino no mau o kudòti no domina. — Magéna dé o Dāutu wo tèmo: ngohi to ni doòha? Odé ma ngalé i hiwa, dé ta hino? —

3. La o Dāutu awi dèmo magéna i si ngangàsu o Sāulu-ka; so o Sāulu wa sulo o Dāutu i wi ngòso. Dé o Dāutu wo tèmo o Sāulu-ka: upa o njawa moi manga sininga i sisa, sébàbu o Gōliàti magéna; ani ōrangi àsa to tàgi to wi toòma una magéna. — Duma o Sāulu wo tèmo o Dāutu-ka: ngòna o Filistéa-ka magéna no wi àku-wa, sébàbu ngòna ka o gòh'i-duūru, dé una magéna ka o ngòpa-si awi biàsa wo kokudòti. — Magéna dé o Dautu wo tèmo o Saulu-ka: ma ōrasi ngohi o duba to djadjaga géna, ma moi dé ta toòma-ka o singa moi dé o béruangi moi. So o Djōu Una magéna nagu-una Wo i si raro o singa dé o béruangi ma buturu-ka, dòné Una Wo i si raro-wa o Filistéa-ka magéna awi gia ma sòha-ka? — Magéna dé o Sāulu wo tèmo o Dāutu-ka: no tàgi dé o Djōu àsa Wo tagi dédé ngòna-ka! — So o Saulu to una awi pakéang o Dāutu i wi si paké, dé o kapaséti o tabaga awi sahè-ku wo si tanu, dé o badju o tabaga i wi tiba. Dé o Dāutu o Sāulu awi hōwĕri awi döi-no wo ma si piliku, dé wa si dahàké wo tàgi. Duma o Dāutu wo tèmo o Sāulu-ka: o pakéang manéna to si dàgi ta àku-wa, sébàbu ai biasa-wa. — So o Dāutu wa hŏi-ka li. La awi didiki wo ma gaho, dé o tèto motòha o sĕléra ma raba-ka wa ɗèhè wa hiri, so ɗa bi moma-ahi, so awi kadu-ku wo ngado; dé

awi ninipo wa tjotjoho awi gia-ka. Kòmagèna una i wi ngika o Filistéa-ka magèna.

4. La o Filistéa-ka una lo i wi ngino o Dāutu-no; dé awi salawàku magagaho wo tàgi wo ḍoḍoma awi sima-ka. La o Gilistéa-ka magèna wa nano dé i wi kĕlèlo o Dāutu, so i wi si ihé, sébàbu o Dāutu ka o gòh'i-duūru-si, awi bio i tjahaja dé awi djamani ḍa lòha. So o Filistéa-ka, una magèna wo témo o Ḍāutu-ka: òdé! ngohi nèna o kàso, so o dididi no i si ngino? — Dé i wi si lahi o Dāutu, wa pèto to una awi wòngé ma ròngа. Asa wo témo o Dāutu-ka: na hino, la ani làké àsa o namo dé o ponga ma haiwan to si tòpo! — Duma o Dāutu wo tèmo una-ka: ngòna o hōwĕridé o kamanu no i si ngino, duma ngohi to ni ngika, dédé o èngi manga Djōu, o Isaréli-ka manga Gikimoi, ngòna no Wi gogogèlé gèna, Awi ronga. O wangé manèna o Djōu àsa ngòna Wo i hiké to ngohi ai gia ma sòha-ka, dé ngohi àsa to ni toòma, dé ani sahè àsa ta ḍèhè, dé o Filistéa-ka manga èngi ma bàké, o wangé manĕna àsa o namo dé o pònga ma haiwan to si tọpo; sidago o dunia mà ālàmu àsa ja nàko o Isaréli-ka dé manga Gikimoi-ka. Odé, o hōwĕri dé o kamanu ja riwo-wa, duma o Djōu o kudòti ma ūtung Wa parèta, so Una àsa ngini Wo mi hiké to ngomi mia gia ma sòha-kā. —

5. Magèna dé o Filistéa-ka una wa-hino i wi si bubusu o Dāutu; De o Dautu lo wo ma tai-tai wa kahika i wi si bubusu una-ka. So o Dautu awi kadu-ku wo babaḍa la o tèto moi wa ḍèhè awi ninipo-ku wo ngado, dé wo nipo, ma Filistéa-ka magèna awi bio ma lòha-ka jo tàdi, sidago o tèto magèna lo i wòsa-ka; so wo ruba, ka wo mòtu-ku. Duma o Dāutu awi hōwĕri i hiwa, so wo ma gogòra wa hika ma Filistéa-ka magèna awi ḍòku-ka, to una awi hōwèri ma sòpa-jé wa sia dé i wi toòma: o hōwĕri magèna awi sahè wo si bitogu. So dé o Filistéa-ka manga èngi ja kĕlèlo to òna manga molé wo sòné-ka, dé òna i lòda. Magèna dé o Isarèli awi ngòpa òna ja ginihi so ja toòma. Asa o Dāutu wa ḍèhè ma Filistéa-ka magèna awi sahè, dé awi dahé wa baḍako.

§ 49. O Dāutu dé o Jōnatàni.

O Sam. ma 1a, XVIII—XX.

1. So dé o Dāutu ma Filistéa-ka i wi toòma wo liho dé o Jōnatani, o Sāulu ma ngòpa, awi sininga dédé o Dāutu-ka, so i wi si bòso maro ka awi diri. Dé o Jōnatàni dé o Dāutu i ma ritjoho-gia; la o Jōnatani awi taluké wa hŏi dé wa hiké o Dautu-ka, dé lo awi pakéang, sidago awi howĕri, dé lo awi ngami dé awi dŏi ma bobiliku ka wa hiké o Dautu-ka. La o Dāutu una wo supu, wo kudòti, kékia-ka o Sāulu i wi sulo. La o Filistéa-ka ma njawa ja kudòti i liho, dé o Isaréli-ka mànga bi dòku-ka o ngòpĕdĕka i supu, ma kolano o Sāulu i wi si bubusu, dé i ulè i ma kokĕrètu, ma bèto kòmanèna: o Sāulu wa toòma ja tjala, duma o Dāutu wa toòma ja làkisa. — Magèna dé o Sāulu o dèmo magèna wa dèhĕ ma ngalé, so wo tèmo: ija! òna magèna o Dāutu i wi hiké ja làkisa, duma ngohi i hiké tjawali ja tjala; òde! i tèka-wa dé to ngohi ai parèta lo àsa i wi hiké una-ka. — Ka o wangé magena si o Sāulu i wi duhudu o Dāutu, sidago ma moi o Sāulu o momòté da totorōu i wi ngòsa, so una ka wo fèto-fèto awi tahu ma raba-ka; dé o Dāutu o arabàbu wo lui, maro awi biàsa, dé o Sāulu o kamanu wa tjotjoho, so i wi tudu o Dāutu, wo tèmo: dòné o Dāutu to wi si dusuru o bobĕrèsu-ka! — Duma o Dāutu ka wo dito, sidago ma para ma sinòto. Asa o Sāulu wo bitjara ma ngòpa o Jōnatàni-ka, dé lo awi ōrangi ja ngodu-ka, wo tèmo: ngohi àsa o Dāutu to wi toòma! — Duma o Jōnatani o Dāutu i wi dupa i talalu, so wo tèmo ma bàba-ka: ja, kolano! upa o dosa na àka, no wi lāwani ani ōrangi o Dāutu-ka, sébàbu una wo ni doòha-wa. — Magèna dé o Sāulu i wi si gisè o Jōnatàni, sidago wo sàsi, wo tèmo: ta gogōu, maro o Djōu Wo oho, dòné ngohi o Dāutu àsa to wi toòma-wa — Duma ma momòté magèna ma moi-li o Sāulu i wi ngòsa, dé ma moi-li wo māu o Dāutu i wi si dusuru o bobĕrèsu-ka, duma o Dāutu ka wo dito; sidago o Sāulu awi kamanu o bobĕrésu lo ja tòta-ka.

2. Asa o Sāulu wa sulo i tàgi o Dāutu i wi toòma to una awi tahu-ka. Duma ma pĕdĕka, o ngo Mīkali, o Sāulu ma ngòpa, mo wi siha-ku, o djangèla-ku, sidago wo lòda-ka. Magèna dé o Dāutu wa kahika o dòku o Rama-ka, o Saméjali-ka, dé i wi si ngangàsu una-ka o moi-moi, maro o Sāulu wa àka-ka. Magèna dé o Sāulu wa sulo, awi sosulo o Dāutu i wi ngòso. Duma o Dāutu wo lòda o Nājòtu-ka, o Rama

ma dalàto-ka; dé àsa wo tàgi o Jōnatàni-ka dé wo tèmo: òdé! ani ōrangi no i gàlusiri, sébàbu ngòna no i si garo, dé o djàdji pa àka-ka sidago lo pa pèto o Djōu Awi rònga. Nako-so ngohi to sala, kolaha ngòna no i toòma, duma ngohi upa no i tòta ani bàba-ka. — Magèna dé o Jōnatàni wo tèmo: hino! po supu pa kahika o pido-ka! — So ngokagèna o Jōnatàni wo tèmo: ngohi àsa ai bàba to wi dja-ga, la nàko-so wo ni sininga, dé da ginita èko mĕdiri, o wangé maro kòmanèna, àsa to ni si ngangàsu. Nàko-so to ni kulai, dé o Djōu ngāroko o dorōu Wo i fanggali dé ma bolŏi-si! — Dé asa o Jōnatàni o djadji moi wa àka dé na Dāutu, sébàbu i wi si bòso maro ka awi diri. Magèna dé o Jōnatàni wo tèmo: ngòna bilàsu no tamaha o wangé saàngé, ani djongihi-ka no gogògé, la àsa no mo tai-tai na hika no ma ngihu o tèto o Eslĕli ma dàté-ka. Dòne ngohi àsa ai ngami ma dòto saangé to si ngami o tèto magèna ma dàté-ka, maro òkia-naga ta mèta. La na nano, àsa ai ōrangi janau to wi sulo, to tèmo: no tàgi ai ngami ma dòto na sari; so nàko-so to tèmo ai ōrangi janau-ka: na nano, ai ngami ma dòto i ni tiho-wa, ka i dadu-hino! — dòné ngòna àsa na hino; gèna i ni doòha-wa, ta gogōu maro o Djōu Wo oho! Duma nàko-so ngohi àsa to tèmo ai ōrangi janau-ka: na nano, ai ngami ma dòto i ni tiho-ka; ka i dadu-hika! — dòné ngòna àsa no ma djobo: sébabu o Djōu Wo ni sulo no tagi. La o hàli magèna ngòné po ma fofakàti-ka gèna, na nano, o Djōu Wo sàkisi ngòna dé ngohi nanga dongiraba-ka, sidago o kakàli. — Magèna dé o Dāutu wo ma ngihu o pido-ka.

3. La ma goginita-no o ngoòsa da momuāné ma wàngé ma sinòto dé o Dāutu awi riho-ka i wi hiwa; so o Sāulu wo tèmo o Jōnatàni-ka: da doòha-so o Isāi ma ngòpa kanugo dé o wangé manèna lo wa hinowa, wo òdo dédé ngòné-ka? — Dé o Jōnatàni wo mau o Dāutu i wi riwo; dnma o Sāulu i wi doòsa dé wo tèmo: ngòna na dakòlo to ni nàko-wa? Ngòna no wi hiri o Isai ma ngòpa, sidago dòné àsa o madé wo ni hiké ngòna-ka dé lo ngoni awa-ka. Dòné, sidago o Isai ma ngòpa wo oho-si, to ngòna ani parèta i tatàpu-wa. Mutuādé na sulo i wi ngòso, la wa hino ngohi-no, sébàbu una magèna ngohi to wi toòma! — Dé o Jōnatani wo sango ma bàba-ka, wo tèmo: da doòha-so no māu una no wi toòma? Okia wa àka-so? — Magèna dé o Sāulu awi kamanu tanu i wi si tudu, wo māu o Jōnatàni i wi toòma; sidago o Jōnatàni wa malo ma bàba wa gogōu wo māu o Dāutu i wi toòma. Mutuade una wo ma òko-jé dé wo ma djobo, so wo òdo-lowaāli,

sébàbu awi sininga i kangèla, ma ngalé ma bàba i Wi duhudu o Dāutu.

4. La i langi-langi dé o Jōnatani wa kahika o pido-ka, ma ōrasi maro o Dāutu i ma ria djadji-ka, so o ngòpa janau moi i wi mòté. Dé wo tèmo awi ōrangi-ka: no ma gogōra la ai ngami ma dòto to si ngangami gèna na đàhè. — Magèna dé o ngòpa magèna wo ma gogòra, dé o Jōnatani awi ngami ma dòto moi wo si ngami, i wi tiho una-ka. So o ngòpa magèna wa ado-ka o ngami ma dòto i tutura-ka, dé o Jōnatàni wo àso wo tèmo: o ngami ma dòto i ni tiho-ka, ka i dadu-hika! — Asa o Jōnatani wo àso-kali wo tèmo: no ma gogòra no ma tai-ka, upa no ma togu! — La o ngòpa magèna o ngami ma dòto wa kòbu, so wa hiké ma djōu-ka. Duma o ngòpa magèna ma ngalé wa nàko-wa, tjawali o Jōnatàni dé o Dāutu àsa ja nàko. Magèna dé o Jōnatàni awi dahé wa hike o ngòpa-ka, dé wo tèmo: no tàgi, ai ngami o dòku-ka no si giliho. — La o ngòpa magèna wo pàsa-ka, dé o Dāutu awi riho-ka wo supu, dé wo ma hado-ku o Jōnatàni awi sima-ka, i wi tabéa ma para ma saàngé. Asa òna magèna i ma hamé dé i ma rorigari, sidago o Dāutu awi sininga i kangèla-ka. Magèna dé o Jōnatàni wo tèmo o Dāutu-ka: no tàgi dé no salāmàti! La o djadji ngòné pa aàka-ka gèna, sidago po sàsi o Djōu Awi rònga lo pa pèto, dé po tèmo: o Djōu Wo sàkisi ngòna dé ngohi nànga dongiraba-ka, — o djadji magĕgèna àsa i gògé, sidago i kakàli. — Magèna dé o Dāutu wo ma òko-jé, so wo ma djobo, dé o Jōnatàni una o dòku-ka wo liho.

---

§ 50. O Dāutu i wi ginihi.

O Sam. ma 1a, XXI—XXVI.

1. La o Dāutu wo ma si diado o Nòpu-ka, ma īmàmu i wi lalamo o Ahiměléki awi tahu-ka, dé una magèna i wi hiké o Dāutu-ka o ròti đa tětébi, sébàbu o ròti ma somōa i hiwa-ka; dé una lo i wi hiké o Gōliàti awi hōwĕri. Asa o Dāutu wo lòda, wa kahika o Ahisi o Filistéa-ka manga kolano-ka. La ma duūru dé una wo gògé o Adula ma aru ma raba-ka, o Bètělèhèmu ma dalàto-ka. La sidago o Sāulu wo oho-si o Dāutu ka i wi ginihi; duma o Gikimoi I wi hiké-wa, so i wi dahè-wa.

2. La òna magèna i wi si ngangàsu o Sāulu-ka, i tèmo: o Dāutu wo gogògé o Engĕdi ma pònga-ka. — Magèna dé o Sāulu janau ja

hihiri ja 3000 wa tolòmu, so i wi sari o Dāutu o pònga ma lòko ma ɖòku-ka. La wo ma si diado o aru moi, dé o Sāulu ngokagèna wo wòsa, wo ma si dàtu-si. Duma o Dāutu dé awi ōrangi, ona magèna lo i ma ngihu o aru ma raba-ka. Magèna dé o Dāutu awi ōrangi i tèmo: dòné manèna maro o Dɟōu Wo tèmo ngòna-ka: na nano, ani satéru To ni hiké ani gia ma sòha-ka. — So o Dāutu i wi si dàsé wo ma mèhè-mèhè, dé wa ogu o Sāulu awi taluké ma idé satu. Duma o Dāutu awi raba i tututu ma dongòho una wa ogu-ka o Sāulu awi taluké ma idé magèna; dé wo tèmo awi kawàsa-ka: o Dɟōu Wo i badu, la upa

ai gia to si djobo una-ka, sébàbu una magèna o Dɟōu Awi ɖahu. — La o Sāulu o aru-ka wo supu, dé wo ma djobo. Magèna dé o Dāutu i wi si duūra, dé wo àso: ja, djōu-kolano! — Dé o Sāulu wo ma kiliho wa nano. Dé o Dāutu wo tèmo: ja, bàba! na nano-si, ani taluké ma idé to ngohi ai gia-ka! La ngāroko ta ogu ani taluké ma idé, duma to ni toòma-wa! — Magèna dé o Sāulu awi ili wa tidé dé wo ari; so wo tèmo o Dāutu-ka: ngohi, folöi ngòna no ādili! O Dɟōu àsa o lòha Wo ni fanggàli, maro ngòna o wangé manèna na àka ngohi-

ka; dé ngohi lo ta nàko ngòna sihika àsa no kolano. — Asa o Sāulu awi tahu-ka wo liho.

3. Duma ma duūru dé o Sāulu wo supu-kali dédé awi kawàsa ja tjala saàngé magêna, la i wi sari o Dāutu o Sifi ma pònga-ka. Dé o Dāutu wa kahika awi djongihi ma dàté-ka, kékia-ka o Sāulu wo ma si dadàtu; dé wo tèmo: nago-òna àsa ı mòté o Sāulu awi èngi-ka? — Dé o Abisaı wo tèmo: ngohi to ni mòté! — Kòmagêna, dé o Dāutu dé o Abisaı o puputu gêna i tàgi o Sāulu awi èngi-ka; so, jato! ja nano o Sāulu i wi kiòlo-ka, dé awi kamanu awi sahè ma dàté-ku wo si bèlo. Dé o Apinèri dé awi kawàsa ja ngodu lo ja kiòlo-ka i wi si gilòli. So o Abisai wo tèmo o Dāutu-ka: nàko-so no i si maha dé awi kamanu àsa to wi si dusuru o tòna-ku. — Duma o Dāutu wo tèmo o Abisai-ka: upa no wi toòma! nàko-so ani gia no si djobo o Dȷōu Awi đahu-ka, dòné no sala-wa? Mutuādé ka na đèhè awi kamanu magêna awi sahè ma dàté-ka dé awi udo-udo-si, la po tàgi. — Duma o njawa moi wa i ma malo, sébàbu o Dȷōu Wa si giòlo òna so ja totiwòtu-ka. So dé o Dāutu wa ado-kali ma sonònga-ka, dé wo ma òko o tàla i kukuru-jé ma đòku-ka, ma sōa ma gàku. Asa o Dāutu wo àso, wo tèmo: ja, Apinèri! ni jo léga ma kolano awi kamanu dé awi udo-udo kangano awi sahè ma dàté-ka i oòko gêna! — La o Sāulu wa nàko o Dāutu awi ili, de wo tèmo: ja, Dāutu, ai ngòpa-janau! magêna to ngòna ani ili? — Dé o Dāutu wo tèmo: ja, djōu! to ngohi ai ili! — Dé wo si dogo wo tèmo: đa doòha-so ai djōu ani ōrangi no i ginihi ma sahu kòmagêna; ngohi to ni doòha? — Magêna dé o Sāulu wo tèmo: ngohi o dosa ta àka-ka! No liho, ja, Dāutu, ai ngòpa janau! Sébàbu dòné àsa to ni doòha-kawa: sébàbu o wangé manêna ai njawa no si bòso-ka. — Duma o Dāutu wo tèmo: ma kolano ani kamanu manêna; o ōrangi moi no wi sulo wa hino la wa đèhè. — Magêna dé o Dāutu wo tàgi to una awi ngèko-ka, dé o Sāulu lo wo liho to una awi dòku-ka.

§ 51. O Sāulu wo sòné.

O Sam. ma 1a, XXVIII—XXXI; ma 2°, I.

1. La o Dāutu wo tèmo awi pòko ma raba-ka: dòné ginita èko mėdiri o Sāulu wo i dahè dé wo i toòma; kolaha to ma tai-tai to lòda o Filistéa-ka manga tòna-ka, la upa o Isaréli-ka manga tòna-ka o Sāulu wo i sari ka wa tjobo-tjobo. Magėna dé o Dāutu dé to una awi kawàsa, janau ja ratu butanga, i ma tuluru ja kahika o Ahisi, o Gàti ma kolano-ka. So dé o Sāulu wo giïsè o Dāutu wo lòda-ka, wa kahika o Gàti-ka, dé o Sāulu i wi sari-kawa. Magėna dé o Ahisi i wi hiké o Dāutu-ka o dòku o Sīkalà. La o Dāutu wo gògé o Filistéa-ka manga tòna-ka, sidago o musungu moi dé o ngoòsa iha.

2. Ma dongòho magėna o Filistéa-ka manga éngi ja tolòmu la àsa Isaréli-ka ja kudòti. Dé o Sāulu o Filistéa-ka manga èngi wa kĕlėlo dé i wi mòdo dé awi raba i tututu! So o Sāulu o Djōu-ka i Wi sano, duma đa loha o doguruga, đa lòha o Urimu, đa lòha o nabi, o I wi si sango-wa.

3. Magėna dé o Filistéa-ka ja si dotihèma o Isaréli-ka, dé o Isaréli-ka i lòda o Filistéa-ka manga sima-ka, dé i sòné o tala ma đòku-ka. La o kudòti magėna đa sahupoli o Sāulu awi dàté-ka, dé janau i ngangami i wi maké, so una i ngangami magėna wa mòdo. So o Sāulu wo tèmo awi dahè ma gagaho-ka: ani hōwĕri na sia la ngohi no i si suru, la upa o Filistéa-ka magėna ja hino i toòma la ī si ihé. — Duma awi dahé ma gagaho wo hòlu, sébàbu i wi mòdo-so. Magėna de o Sāulu awi hōwĕri wa sia dé wo ma dòta awi hōwĕri-ku. So awi dahé ma gagaho i wi kĕlėlo o Sāulu wo sòné-ka dé una lo wo ma dòta awi hōwĕri-ku, so wo sòné-ka dédé o Sāulu. Kòmagėna o Sāulu dé awi ngòpa ja ruàngé dé awi dahé ma gagaho dé awi kawàsa ja ngodu i sòné o wangé magėna. La ma goginita-no dé o Filistéa-ka ja hika i sosòné manga ȁrata ja bađàko, dé o Sāulu dé awi ngòpa ja ruàngé ja màké, i ruba o Gīlibōa ma tala ma đòku-ka. So òna ja bitogu o Sāulu awi sahè dé lo awi dahé ja höi, so i si mané i kilòli o Filistéa-ka manga tòna-ka. Dé awi ròhé i si dapàku o dòku o Bétu-Sani ma bobĕrèsu-ka.

4. La o Sāulu wo sòné-ka, dé o putu saàngé dé o Sāulu awi èngi wi moi wo ma si diado o Dāutu-ka, awi bàdju wa ràtja-ka dé o tòna awi sahè-ku wo si hàdja-ka. Dé wo ma hado-ku o Dāutu awi sima-ka.

Magêna dé o Dāutu wo sano: ani habari òkia? hika! no i dědèmo ngohi-ka! — La una wo si ngangàsu, wo tèmo: o kawàsa i lòda-ka dé lo manga dala i sònė-ka; dé o Sāulu dé ma ngòpa janau o Jōnatàni lo i sònė-ka. — Magêna dé o Dāutu wo dodòra, ma bèto kòmanêna:

Ja, ngini o Gīlibōa ma bi tàla! o alo èko o muūra tanu upa i ni pèsa!
Sébàbu ngokagêna ja totomolé manga salawàku ja umo-ka.
O Jōnatàni wo sònė to ngini nia ɗoku-ka:
Ja, Jōnatàni, ai nongoru! ai sininga i kangèla sébàbu ngòna-ka.
Okia-naga ma somōa i folŏi ngòna to ni si bòso!
Siòko! ja totomolé i ruba-ka, so o dahé lo i sisa-ka!

---

§ 52. O Dāutu wo kolano.

O Sam. ma 2o, II—VII.

1. Magêna dé o Dāutu wo sano o Djōu-ka: ngohi dònė o Jéhuda ma tòna ma dòku moi-ka ta kahika? — Dé o Djōu Wo tèmo: ka na hika. — So o Dāutu wo sano-kali: o dòku kékia-ka ta kahika. — Dé o Djōu Wo tèmo: o dòku o Hébĕrònu-ka. — Mutuādé o Dāutu wo tàgi o dòku magêna-ka. Magêna dé o Jéhuda ma nau ja hino la o Dāutu i wi ɗàhu, so wo dàdi o Jéhuda awi ăhéli manga kolano. Duma o Apinèri i wi si ngaho o Isĕbosèti, o Sāulu ma ngòpa, so wo dàdi o Isaréli-ka awi ăhéli ja mogiowo dé ja moi manga kolana. Kòmagêna dé o Isaréli-ka manga kolano ja sinòto; duma ka i tèka-wa: sébàbu o musungu tumidingi dé o Isĕbosèti awi ōrangi una i wi toòma, dé àsa o kawàsa o Dāutu i wi hiri, la wo dàdi o ūmati magêna ja ngodu manga kolano. So ma wàkutu o Dāutu àsa wo kolano dé awi ūmuru o musungu moruàngé; dé o Hébĕronu-ka wo parèta o musungu tumidingi dé àsa o Jérusalèmu-ka o musungu 33-li. Wo parèta i tèka-waàsi dé o Dāutu dé awi èngi i supu o dòku o Jérusalèmu ja kudòti, sébàbu o Jébusi-ka ma njawa o dòku magêna jo gògé. La i làku o Dāutu, so

o dòku wa đèhè dé lo ma kòta o Sīònu, so ma duūru dé ngokagèna wo gogògé, dé o kòta magèna wo si rònga: o Dāutu awi dòku. Dé o Dāutu awi parèta dé awi kawàsa ka i ganàpu-ka i ganàpu, sébàbu o DJŌU o èngi manga Gikimoi I wi riwo una-ka. Dé lo o Hīramu, o dòku o Tīrusu ma kolano, awi sosulo ja hika o Dāutu-ka, dé ja aho o gòta o āràsi, dé lo ma tukang i mòté, la òna magèna ja àka o Dāutu awi tahu o Jérusalèmu-ka.

2. La i tèka-wa dé o Dāutu Wa tolòmu o Isaréli awi ngongiri ja ngodu, sidago ja 30.000, so una dé o kawàsa magèna ja ngodu i tagi Bāalimu-Jéhuda-ka, la o Gikimoi Awi Borūa ja đèhè o Abinādàpu awi tahu-ka. So o DJŌU Awi Borūa i si bané o karèta đa momuāné-ku. Duma i tàgi manga sōa i kaku-waàsi, dé o sapi o karèta ja lilia géna, hé, i ruba, so o Usa o Abinàdapu ma ngòpa awi gia wa tōa o Borūa magèna tanu wa badu. Magèna dé o Gikimoi Awi katula o Usa i wi dahè, so wo ruba-sa wo sòné-ka sèbabu una wo ālipa. Magèna dé o Dāutu i wi mòđo, sidago o Borūa magèna ja aho i dadi-wa, duma jo dolòda-kàsi o Obed-Edòmu, o Gétiti-ka ma njawa awi tahu-ka. Duma o ngoòsa saàngé i pasa-ka dé i singangàsu o Dāutu-ka, i tèmo: o DJŌU o Obed-Edòmu awi tahu Wo si barakati-ka, mangalé o Gikimoi Awi Borūa magèna. — Mutuāde o Dāutu dé awi kawàsa ja ngodu i tàgi dé o Gikimoi Awi Borūa ja đèhè, dé i si kahijé o Dāutu awi dòku-ka i ra-ramé, so o Dāutu dé o Isaréli-ka ja ngodu ima guūlè o DJŌU Awi sima-ka, manga guūlè i rupa-rupa: o bi arabàbu, o bi gosòma, o bi djàmu, o bi lipa ja tatàko. La madongòhu òna i si ngòsa o DJŌU Awi Borūa o Dāutu awi dòku-ka, dé ongo Mikàli o Sāulu mangòpa mo nano o djangèla-ko. Dé muna mo wi kĕlèlo ma kolano o Dāutu, wo sòđa dé wo rogé DJŌU Awi sima-ka, so muna mo wi duhudu ami sininga maraba-ka. La òna magèna o DJŌU Awi Borūa i si ngòsa o tārĕtàki ma raba-ba, gèna o Dāutu wo si dailàko-ka, so ma riho-ka ja hado. Magèna dé una o kawàsa wa si bàrakàti. dé wa si tòku o kawàsa ja ngodu o ròti moi dé lo o sihò dé ma lèta i lalamo moi, dé o ànggoru o bōtoli wa si kokòmĕlèko. Asa o Dāutu wo liho awi tahu-ka, dé ongo Mikali mo wi si bubusu dé mo tèmo: polika! o Isaréli-ka manga kalano o wangé manèna wa màké o ronga đa lòha: sébàbu o wangé manèna wo ma àka-ka maro o njawa moi i babàraguna-wa, awi ōrangi manga ōrangi o ngòpĕđéka manga sima-ka! — Dumā o Dāutu wo tèmo o ngo Mikàli-ka: èna-ka! ngohi àsa to ulè o DJŌU Awi sima-ka, dé ngohi àsa to mahado-ku i folŏi maro kòmagèna,

sébàbu to ma ūkuru ai diri maro i tjéké. — La o ngo Mikali, o Sāulu ma ngòpa o ngòpĕdéka ami ngòpa i hiwa, sidutu mo sòné.

3. Ma dongòho magéna o Djōu Wa si mòdo o njawa ja ngodu o Dāutu i wi dadănggutu géna, sidago i wi kudòti-wa, so ma kalano wo rihi-rihi awi tahu-ka. Magéna dé ma kolano wo tèmo ma nabi o Nātàni-ka: na nano, to ngohi ai tahu o gòta o āràsi, dé o Djōu Awi Borūa ma tahu tjawali o guba. Dé o Nātàni wo tèmo ma kolano-ka: no tagi, na àka, na mòté ani sininga ma suka moi-moi. sébàbu o Djōu dédé ngòna-ka. — Duma ma putu-ku dé o Djōu Wo bitjàra o Nātani-ka, Wo tèmo: no tàgi, la no tèmo Ai ōrangi o Dāutu-ka: to ngòna ani sininga na àka o tahu moi kékia-ka Ngohi To gogògé? Duma upa, Ngohi o Djōu àsa Ta àka to ngòna ani tahu. Nàko-so to ngòna ani wangé ja ado-ka, dé ngòna no sòné-ka, maro ka ani dopòra, magéna dé Ngohi àsa To wi si gòko to ngòna ani ngòpa, wo totuūru-no ngòna-ka, la to una awi parèta Ngohi àsa To si tatàpu. Una àsa wa àka To Ngohi Ai rònga ma tahu; la Ngohi àsa To si tatàpu to una awi parèta ma kūrisi sèdago i kakàli. La Ngohi àsa ma Bàba, de Una lo àsa Ai Ngòpa-Janau: la to ngòna ani tahu àsa i tatàpu dé lo to ngòna ani parèta sidago i kakàli.

4. La ma duūru dé o Dāutu awi satĕrū ja ngodu wa parèta; dé o Djōu I wi bari o Dāutu kékia-ka una wo tàgi, dé o Dāutu awi ūmàti wa parèta i ādili dé i lōa. La ma moi dé o Dāutu wo sano; wo tèmo: o Sāulu awi tahu ma njawa ja moi-lowaāli ja si dogu, tanu ta àka o lòha òna-ka? — Magéna dé òna i wi tòta o Dāutu-ka o Méfibōsèti, o Jōnatàni ma ngòpa-janāu. Dé o Dāutu wo tèmo una-ka: upa i ni mòdo, to wi sininga ani bàba o Jōnatàni, so to mau ta àka o lòha ngòna-ka, dé lo ngohi àsa to ni si giliho ani èté o Sāulu awi godōa; dé ngòna àsa no si gèto-gèto no ōdo to ngohi ai médja-ka. —

---

§ 53. O Dāutu wo bodito dé wo toba.

O sam. ma 2o, X—XII.

1. I pàsa-ka dé o Amonu awi ngòpa ja hino o Isaréli-ka ja kudòti, dé o kolano ma somòa manga kawàsa ja dadala ja riwo òna-ka. So o Dāutu i wi sulo o Jòàpu dédé awi ōrangi janāu dé lo o Isaréli-ka

manga nau ja ngodu, la ja binàsa o Amònu awi ngòpa; so i si dopòku o dòku o Raba. Duma o Dāutu wo gògé o Jérusalèmu-ka. La ma moi i maða-maða dé o Dāutu wo tatagi awi tahu ma ðòku-ka, dé wo mi kělèlo o ngòpěðèka moi ami djamani ða lòha; duma muna magèna o Uria o Dāutu awi ōraàngi mà pěðèka, so ma ròka o èngi wa mòté-ka o Raba-ka. Magěna dé o Dāutu wa sulo, so i mi ngòso muna magèna. La muna mo dami, dé ma sulo i si ngangàsu o Dāutu-ka. Magèna dé o Dautu o sūrati wa àka dé wa sulo ja tòta o Jōàpu-ka; la o suràti ma raba-ka una wo si bitu kòmanèna: ngòna bilàsu o Uria no wi si

namo-ma-ingi, kékia-ka o kudòti ða sasahu, la ni si dosu ni wi dolòda una, la una wo sòné. — So o Jōapu wa aka kòmagèna; wa nano kékia-ka o njawa ja totomolé i kudòti, dé i wi hado o Uria o djongihi magèna-ka. Magèna dé o dòku magèna ma nāu i supu i kudòti, sidago o Dāutu awi kawàsa ja muruwo-naga i sòné, dé o Uria lo wo sòné-ka. I pàsa-ka dé o Jōàpu wa sulo i si ngāngàsu o Dāutu-ka, o gudòti ma habari magèna. Magèna dé o Dāutu wa sulo so i mi ngòso o Uria ma balo, dé wo mi moðòka-ka.

2. Duma o manara ma dorōu magèna, gèna o Djōu ka Wo duhudu.

So o Djōu I wi sulo o Nātàni, wo tàgi o Dāutu-ka. La una magêna wo wòsa o Dāutu awi tahu-ka, dé wo tèmo: ja, kolano! o dòku moi janau ja sinòto, i wi moi wo kakaja dé i wi moi-li wo sususa. So wo kakaja magêna awi duba dé awi sàpi i dala i tjara-wa; duma wo sususa magêna òkia-naga lo i hiwa, so tjawāli o duba ma ngòpa ma bĕdĕka kakamoi, wa idja dé wa piara-ka, so i si dalamo dédé awi ngòpa; so o duba ma ngòpa magêna i òdo to una awi ino-ku, dé awi udo-udo-ku i si udo, dé i ma idu lo ka to una awi ugu-sa: i ma àka maro ma ngòpa o ngòpĕdĕka moi. La ma moi dé o njawa moi wo kakaja magêna awi tahu-ka wo tulu; magêna dé wo kakaja magêna wo si bòso to una awi duba dé awi sàpi, so wa toòma-lowaāli, duma wa dèhè janau wo sususa magêna awi duba ma ngòpa magêna, so wa toòma dé i wi si òdo janau magêna awi tahu-ka wo ma si dododogu gêna. — Magêna dé o Dāutu i wi doòsa o njawa wo kakaja magêna, so wo tèmo o Nātàni-ka: ta gogōu, waro o Djōu Wo oho! janāu magêna bilàsu wo sòné! — Magêna dé o Nātani wo tèmo: janāu magêna kaka ngòna! O Djōu Wo tèmo kòmanêna: ngòna o Uria o sumarang no wi si toòma-ka dé ma pĕdĕka no mi modòka-ka; una magêna o Amònu awi ngòpa ma sumarang no wi si toòma-ka! Mutuādé kanêna dé sihika o sumarang àsa ani tahu i si rèsé-wa. Na nano, Ngo hi àsa o dorōu Ta tòma ani tahu-ka. Ngòna na àka-ka o dorōu magêna o puputu-ka, duma Ngohi àsa To ni si fanggàli to si wangé-siwa o Isaréli-ka ja ngodu manga sima-ka! —

3. Magêna dé o Dāutu wo tèmo o Nātàni-ka: i gogōu! ngohi o dosa ta àka-ka, o Djōu to Wi lāwàni-ka! — Dé o Nātàni wo tèmo o Dāutu-ka: o Djōu ani dosa Wo si àpongu dé lo no sòné-waàsi. Duma o njawa o Djōu i Wi dadànggutu gêna, òna magêna to ngòna ani manara ma dorōu i si dèhè ma ngalé, sidago ja gogèlé o Djōu Awi rònga: mutuādé o ngòpa janau magêna àsa mo si bubuwo gêna, bilàsu wo sòné. — Asa o Nātani wo liho awi tahu-ka. Dé o Dāutu wo ma hadoku, so wo sumbaja o Djōu-ka, wo tèmo:

Ja, Gikimoi! No pahala, Na mòté Ani sininga ma mura!
Ai sala Na piki-si, Na mòté Ani galusiri ma lamo!
Ai sininga, ai pòko ma raba-ka, ka Na tébi, ja, Gikimoi!
No si muāné, ai raba-ka, o sininga i tatàpu!

§ 54. O Apusalòmu.

O Sam. ma 2a, XIV: 25—XX.

1. O Isarèli-ka manga tòna ma ālàmu-ka ò njawa moi-wo i wi lòha maro ka o Apusalòmu, o Dāutu ma ngòpa: Ka awi đòhu-ka, sidago awi sahé-jé awi bèla-tjinga i hiwa. Awi sahè wa kulu dé awi hutu ma dubuso o sékàli 200. Dé o Apusa lòmu wa sulo, so i wi gàka o karèta o djara ja lilia; la wo babané dé awi ōrangi-janāu ja 50 i ma gogòra

i đòma-đòma awi sima-ka. Dé lo i langi-langi dé o Apusalòmu wo ma oòko o kadàto ma tāpàki ma sōa-ka; so janau ja ngodu, ma kolano-ka i tatàgi, manga hàli i si ngongòsa gèna, wa àso, ja hino una-no. Dé wo tèmo: tje! to ngòna ani hàli i tiāi, duma ma kolano-ka no wi ngongano na àku-wa; tana đa lòha nàko-so ngohi o tòna manèna ma hàkimu, la o hàli đa ngodu ngohi-no i si ngòsa dé ngohi to si tiāi. — Dé moi-li: o njawa i wi tilàku dé tanu i ma hado-ku to una awi sima-ka, dé una awi gia wa tōa dé òna wa tjoho dé wa hamé. Kòmagèna o Apusalòmu wa àka o Isaréli-ka ma njawa ja ngodu ma kalano-ka ja

kokahika gêna; dé kòmagêna una wa tòsi o Isaréli-ka manga sininga. Ma moi dé una wo tagi o dòku o Hébĕronu-ka, dé to una awi sosulo ja ado o Isaréli-ka manga àhéli ja ngodu ka, i tèmo: nàko-so ngini ni isè o wuwuwu ma ma ili, ma gêna dé bilàsu ni ma néré, dé ni tèmo: o Apusolòmu wo kolano o Hébĕrònu-ka! — Kòmagêna o kawàsa i ma tolòmu o Apusalòmu-ka.

2. Magêna dé o njawa moi wa hino o Dāutu-no, dé wo tèmo: o Isaréli-ka ja ngodu o Apusalòmu i wi mòté. — So o Dāutu wo tèmo awi ōrangi-ka: ni ma si dailàko dé polòda, sébabu nàko-so una o dòku-ka wo wòsa, dòné po lòda pa àku-ka wa; po ma tai-ka, la o Apusalòmu upa kanêna wo na dahè-no dé o dòku manêna ja biāu. — La ma kolano wo supu dé to una awi tahu ma njawa ja ngodu, so i tàgi i towòngi. So dé òna o sĕléra ja tola, dé o tòna magêna ma njawa ja ngodu i ari, manga ili ma lamo. Dé ma kolano lo o sĕléra o Kidĕrònu wa tola, dé o seitu ma léga-jé wo dola wa kahijé dé wo ari dé lo awi sahé wa sawo-ka, dé wo tagi awi tarupa lo i hiwa. Dé o kawàsa i wi momòté gêna manga sahé lo ja talàké-ka, dé i dola o léga ma guru magêna i ari i si dàdàgi ja tjobo-tjobo. La i tèka-wa dé o Apusalòmu o sĕléra o Jōrédèni wa tola, i wi kudoti ma bàba; dé o Isaréli ma nau ja ngodu una i wi mòté. Magêna dé o Dāutu awi kawàsa wa si tòto, la i wi tépa-no, i ma si tòto-ka ja raratu dé ja tjatjala. Dé ma kolano i wi si bĕsèso o Joàpu-ka, wo tèmo: bilàsu no wi palihara o gòhi-duuru o Apusalòmu gêna! — So o Kawasa ja ngodu i isé ma kolano wa si bĕsèso kòmagêna o sahè ja ngodu-ka, ma ngalé o Apusalòmu. Kòmagêna o kawasa i supu, o Isaréli-ka ja si bubusu, dé o gudòti i ma àka o Efĕraïmu ma pònga ma daté-ka Duma o Apusalòmu awi kawàsa i lòda o Dāutu awi ōrangi manga sima-ka, sidago ja làkisa sinòto i sòné.

3. La o Apusalòmu o bàhali moi wo bané, dé o bàhali magêna i lòda ja kahika o djàti i lalamo ma gòla-ka, dé o Apusalòmu awi hutu o djàti ma uma-ka ja làlo, sidago ka wo liliko-ka o dipa dé o tòna ma sōa-ka, dé o bàhali magêna ka i gila-gila-ka. So dé i kokudòti i wi moi o Apusalòmu i wi maké, dé o Jōàpu i wi si habari. Magêna dé o Jōàpu wo tèmo: òkia-so no wi toòma-lowaāli? — O njawa magêna wo sango: ngāroko ngòna no i hiké o pipi o salàka o tjala moi, duma ngohi to barani-wa ai gia to si djobo ma djōu-kolano ma ngòpa-ka: sébàbu i nà ngodu nanga sima-ka ma kolano wi ni si bĕsèso-ka: o gòhi i-duuru una magêna ni wi palihara! — Magêna dé o Jōàpu i wi toòsa dé wo tèmo:

to ma si kokòhi-wa ngòna-ka. — So wo tagi wa kahika o Apusalòmu-ka dé awi ngami ma dòto saàngé i wi si tàdi awi kusi-kusi-ko; àsa o ōrangi ja motòha, o Jōapu awi dahé ma gagaho, o Apusalòmu i wi dolòmu so i wi toòma. Magêna dé o Jōàpu o wuwuwu wa wuwu, so awi kawàsa i ma togu. La o Apusalòmu awi bàké ja umo o pònga-ka o saha i lalamo moi ma raba-ku; dé o tèto jo dingira awi dòku-ka, sidago i tòpu ma guru-jé. La o Isaréli-ka ja ngodu, o Apusalòmu i wi momòté gêna i lòda, manga tahu-ka i liho. La ma dongòho magêna o Dāutu wo ma tami-jé o dòku ma ngòra ma raba-ka, ka wo totamaha; sidago o sosulo moi o gudòti-no wa hino, dé wo oré, wo têmo: o salāmàti! o Djōu po Wi hòremàti! — So ma kolano wo tèmo: o Apusalòmu i wi doòha-wa? — So dé o Dāutu wo isè o Apusalòmu wo sòné-ka, dé awi sininga i duka-poli, sidago wa kahijé dé wo ari. Dé wo dodòra wo si dàgi-dagi, wo tèmo: ja, ai ngòpa i o Apusalòmu! ai ngòpa! ai ngòpa o Apusalòmu! tanu ngohi, êna ngohi to sòné-ka, to ni tagàli ngòna! ja, Apusalòmu! ai ngòpa! ai ngòpa! — So o salāmàti ma wangé magêna i dàdi o kawàsa manga susa; sébàbu o kawàsa ja ngodu i isè o Dāutu wo dodòra; dé i' tèmo: ma kolano wo pèlèso; òdé! ma ngòpa-janau wo sòné-ka. —

---

§ 55. O Dāutu awi parèta ma dogu.

O Sam ma 2a. XXIV; o bi Kol-ma 1a, I. II.
O bi Dědèmo ma 1a, XXI—XXX.

1. La o Dāutu i wi si parèta o Jōàpu, awi gudòti ma sahé-ka, wo tèmo: ngòna no tàgi o tòna manêna ma dòku na gèto-gèto, la o kawàsa na èto la ta nako ai kawàsa manga dala. — Magêna dé o Jōapu wo tèmo: ja, djōu kolano! no si doòha? Odé, òna ja ngodu ai djōu ani ōràngi da bòlo. Da doòha-so ai djōu no mau na àka kòmagêna? Da doòha-so o manara magêna àsa i dàdi o Isaréli-ka manga sala? — Duma o Jōàpu awi dèmo i làku ma kolano awi dèmo da puturu; so o Jōàpu wo tàgi wo èto. La o Isaréli ma nau i kokudòti o howĕri i sisia mànga dala sidago ja kèti tupaàngé, dé o Jehuda ma nau sidago ja kèti motòha Duma o Lèli dé o Bajamini manga àhéli wa èto-wa, sébabu o Jōàpu wo duhudu ma kolano awi tita magêna. La o Gikimoi o manara magêna Wa dèhè ma ngalé; mutuadé o Isaréli-ka Wa hūku-

mu. La o Dāutu wo tèmo o Dʒōu-ka: i gogōu ngohi o dosa ta àka i lamo-poli! — Dé o Dʒōu Wo bitjara ma nabi o Gàtu-ka, Wo tèmo: no tàgi, no tèmo o Dautu-ka: o Dʒōu Wo tèmo kòmanêna: o hàli o rupa sàângé Ta hado ngòna-ka, so moi na hiri la Ta àka ngòna-ka, gêna: da lòha o baré ani tòna ja dahè o musungu saângé; èko ani satĕru o tòna manêna ja sangi-sara o ngoòsa saângé èko o bobàku ma dorōu ani kawasa ja binàsa o wangé saângé. — Magêna dé o Dautu wo tèmo o Gàtu-ka: ai sininga i kangèla-poli: lĕbé-laha to duruba o Dʒōu Awi gia ma sòha-ka, sébabu To Una Awi gàlusiri i lamo; la upa to duruba o njawa manga gia ma sòha-ka! —

2. Magêna dé o Dʒōu Wo si kahino o bobàku ma dorōu, sidago o Isaréli-ka ja làkisa tumidingi i sòné. Asa o Gikimoi Wa sulo o malāékati moi, ja kahuku o Jérusalèmu-ku, la ja binàsa o dòku magêna ma njawa. La o Dāutu wo ma taga-jé dé wa kĕlêlo o Dʒōu Awi malāékàti magêna, maĕàké o tòna dé o dipa ma sōa-ka, ma hōwĕri ja tjotjoho so ja tōa o Jérusalèmu ma dòku-ka Magêna dé o Dāutu dé o dòku ma himo ja ngodu o karong i ma si baro dé i ma hado-ku. Dé o Dāutu wo tèmo o Dʒōu-ka: ja. Dʒōu! ka ngohi ta sulo o kawàsa ja èto; i gogōu ngohi to ma tèngo dé àsa to sala, duma o duba manêna i doòha? Ja, Dʒōu, ai Gikimoi! tanu Ani hūkumu i dahè ngohi dé to ngohi ai tahu, la upa Ani ūmàti Na mulāràti! — Magêna dé o Dʒōu Awi malāékati i wi sulo ma nabi o Gàtu, la wo tèmo o Dāutu-ka: bilàsu na àka o Dʒōu Awi gàso ma dadami moi o Arauna, o Jébusu-ka ma njawa, wo rurudu ma djongihi-ka. — So o Dāutu ngokagêna wa kahika, dé wa àka o Dʒōu Awi gàso ma dadami, so o gàso ja tutupu dé o gàso i si totarimakàsi o Dʒōu i Wi si àso. So dé o Dautu o Dʒōu i Wi àso, dé o Dʒōu I wi sango: o uku Wa tura o gàso ja tutupu ma dadami-ku. Magêna dé o Dʒōu Wa sulo o malāékati magêna, so ma hōwĕri i si giliho ma sòpa-ku; àsa o mulārati i tŏgu-ka. La o Dāutu wa kĕlêlo o Dʒōu I wi sango-ka o Arauna wo rurudu ma djòngihi-ka, dé wo si dadu ngokagêna o Dʒōu i Wi àso, dé wo tèmo: ngokanêna àsa o Dʒōu o Gikimoi Awi tahu ma riho. —

3. Magênā dé o Dāutu wa tolòmu o Isaréli-ka manga sahè ja ngodu o Jérusalèmu-ka, dé wo tèmo: ja, gia nongoru dé kawàsa! ni si gisè-si to ngohi ai dèmo! Ngohi, i ɗoɗòma, ai sininga to māu ta àka o Dʒōu Awi djàdji ma Borūa ma tahu; duma o Gikimoi Wo tèmo ngohi-ka: ngòna upa na àka To Ngohi Ai rònga ma tahu, sébàbu ngòna o gudòti ma njawa, so o njawa ja dadala manga āu na uhi-ka. Duma to

ngòna ani ngòpa janau o Sālomo àsa To Ngohi Ai tahu wa àka. Mutuādé ngini bilàsu ni ja tjoho dé ni ja àka o Djōu Awi tita da ngodu. La ngòna, hé, Sālomo ai ngòpa! ni Wi sininga ani bàba Awi Gikimoi, la Una no Wi léléani, ani sininga na gogōu, dé na momagawé; sébabu o Djōu Wa pirikisa o njawa ja ngodu manga sininga dé lo Wo si hòda manga sininga ma dibang moi-moi. Nàko-so ngòna no Wi sari Una, ngòna lo àsa no Wi màké, duma nàko-so no Wi palàko Una lo àsa Wo ni umo sidago o kakàli. — Asa o Dāutu i wi hiké ma ngòpa o Sālomo-ka o kaba ma tjonto dé o kaba magéna ma manara moi-moi ma tjonto, o Dāutu wo si léfo-ka, wa mòté maro o Gurumi I wi si dòto-ka. Dé lo i wi si dōa ma ngòpa-ka o guràtji, o salàka, o tabaga dé o bèsi ma lamo i tjara-wa, magéna una wa tolòmu-ka àsa o kaba i si aàka, dé lo o gòta da lolòha dé o tèto i hahàli dé o dodai o guratji dé o salàka wo si ganàpu-si i lamo-lamo. Dé wo tèmo: no ma puturu dé ani sininga na amo-amo, la upa ani sininga na sususa, sébàbu o Djōu, o Gikimoi, to ngohi ai Gikimoi, àsa Wo gògé dédé, ngòna-ka. —

4. Magéna dé o Isaréli awi àhéli manga sahè lo ja magawé ja léléani o Gikimoi Awi tahu; so ja hiké o guratji, o talèta o tjala motòha, dé o salàka o talèta o làkisa moi, o tabaga o talèta o làkisa moi dé o tjala tupaàngé dé o bèsi o talèta o kèti moi. Dé o kawàsa ja nali, sébàbu òna ja hiké o Djōu-ka mànga sininga da momagawé dé jo dupa. Mutuādé o Dāutu i Wi hòrĕmàti o Gikimoi, o gogòbu ja ngodu manga sima-ka, dé wo tèmo: ja, Djōu! o kabésarang, o buturu, o rònga, o utung dé o parèta moi-moi ka To Ngòna: sebàbu o ségala moi-moi ka To Ngòna! Ngòna o moi-moi Na parèta, dé Ngòna o buturu dé o parèta Na tjotjoho! Ja, Gikimoi! mi ni sūkuru Ngòna-ka! òdé ngohi néna nagu-una, dé ai kawàsa òna nago-òna, sidago ngomi tanu mi ja poha mi ja hiké mi momagawé ma lamo maro kòmanéna? Duma sébàbu o moi-moi manéna ka To Ngòna! Ngòna No si kahino ngomino, so dòné ngomi mi si kahika Ngòna-ka. Ja, Djōu! Ani ūmati òna manéna Na diahi, la manga sininga sihika ka kòmagéna sidago o kakàli; dé lo ai ngòpa o Sālomo No wi tjàtu la una wa diahi To Ngòna Ani tita! — Magéna dé o gogòbu ja ngodu o Djōu i Wi hòrĕmàti dé òna o Djōu i Wi àso, manga gàso sidago o sapi ma ngòpa o tjala moi, o duba ma nāu o tjala moi, dé o duba ma ngòpa o tjala moi. So o wangé magéna i òdo dé i udo o Djōu Awi sima-ka, ja nali so. Dé òna i wi si ngado o Sālomo la wo kolano, so i wi dahu, o Djōu

Awi rònga lo ja péto, la àsa o ūmati wa si ririri. La ma duūru dé o Dautu wo sòné-ka, dé i wi poòsu o Dāutu awi dòku-ka. Una magêna o Isaréli-ka wa parèta-ka, sidago o musungu 40.

---

§ 56. Ma kolano o Sālomo.

O bi Kol. ma 1a, III, IV.

1. Magêna dé o Sālamo wo ma tami-jé ma bàba o Dāutū awi kūrisi-ka. Dé o Sālomo i Wi dodara o Djōu, wa mòté maro ma bàba awi dèmo. La ma kolano wo tàgi o Gībéòni-ka i Wi àso o Djōu. So o putu magêna o doguruga-ka o Djōu Wo ma si mané o Sālomo-ka. Dé o Gikimoi Wo tèmo: òkia ngòna no dupa? Na pèto la àsa To ni hiké. — Dé o Sālomo wo tèmo: ja, Djōu Ngòna No i si ngaho Ani ōrangi sidago to kolano, ai bàba o Dāutu to wi tagàli. Duma ngohi ka o gòho-si, sidago to si hòda-wa to supu èko to wòsa ta dodoòha. Tanu No i hiké Ani ōrangi o sininga i tjotjawaro, la ta àku Ani ūmàti ta si tiāi, dé o lòha dé o dorōu àsa ta nàko: sébàbu àsa ta si tiāi ta dodoòha Ani umàti i kokawàsa manêna? — La o Djōu o lolahi magêna Wa malo maro da lòha; so o Gikimoi Wo tèmo una-ka: ija, sébàbu ngòna no lahi kòmagêna, dé sébàbu ngòna no lahi-wa o ūmuru èko o kaja èko o buturu; duma no lahi-ka o tjawaro àsa no si tiāi o kawàsa manga hàli —, mutuādé, i gogōu, Ngohi Ta mòté ami lolahi, dé àsa To ni si tjàtu o tjawaro dé o budi, sidago i dodòma o duniaka o njawa moi-wa maro ka ngòna dé lo ma duūru àsa o njawa moiwa i oho maro ka ngòna. La o rònga moi no la lahi-wa gêna, magêna lo To ni si tjatu, ênagêna: o kaja dé o rònga: la, nakò-so ngòna àsa Ai ngèko na nònu, maro ani bàba o Dāutu dòné àsa lo no ūmuru.

2. La i tèka-wa dé o ngopĕdèka ja sinòto i torari ma kolano-ka. La mi moi mo tèmo: ja, djōu! siòko! ngohi dé o ngòpĕdèka manêna mi ma ritahu-moi, so ngohi to puwo to muna ami tahu-ka. La kaputuka, to muna ami ngòpa-janāu wo sòné-ka, sébàbu mo wi bàbu-so. La o putu i totongiraba muna mo mòmi, so ma dèhè to ngohi ai ngòpajanāu, — ani oràngi o ngòpĕdèka to ma malo-wa —, so mo wi hado to muna ami ugu-sa, dé to muna ami ngòpa-janau, i sosòné gêna, mo wi hado to ngohi ai ugu-sa. La i langi-langi to mòmi-jé, dé tanu ai ngòpa to wi susu, dé, jato! to wi nano, dé, ma, wo sòné-ka! Duma

ða ginita i tiāi dé to wi nano to si dodiahi, dé to wi kĕlêlo to ngohi ai ngòpa ða sowo. — Magêna dé ma dodiawo mo tèmo: mahiwa, duma o ngòpa i oōho magêna to ngohi ai ngòpa dé o ngòpa i sosòné magêna to ngòna ani ngòpa! — Duma mi moi mo tèmo: mahiwa, o ngòpa i sosòné magêna to ngòna ani ngòpa dé o ngòpa i oōho magêna to ngohi ai ngòpa! — Magêna dé ma kolano wo tèmo: bòlo! o hōwĕri moi ni gaho-no! — So òna o hōwĕri moi ja hiké. Dé ma kolano wo têmo: o ngòpa i oōho magêna ni ja lêta, la o ngòpĕdêka magêna ni ja hiké, i ma rèlèta-ka. — Duma o ngòpa i oōho magêna ma awa mo tèmo ma kolano-ka: ja, djōu! siòko! o ngòpa i oōho magêna upa na toòma: lĕbé-laha no mi hiké muna-ka! — Duma ma dodiawo mo tèmo: sa ma lòha! la ngòna lo ka i hiwa, ngohi lo ka i hiwa; na léta, kolaha! — Magêna dé ma kolano wo tèmo: o ngòpa i oōho magêna ni moi gêna-ka no mi hiké, la upa na toòma: marai, ma awa muna magêna! — La o Isaréli-ka ja ngodu jo giisè o hūkumu magêna, dé òna ma kolano i wi mòdo, sébàbu òna ja kĕlêlo o Gikimoi Awi tjawaro dédé una-ka, so wo si tiāi ða lòha.

3. Komagêna dé ma kolano o Sālomo wa parèta o daira ða ngodu, ma bàti o sĕléra, sidago o Māsiri ma tòna ma bàti-ka. So o njawa, ngokagêna i gogogògé gêna, manga tòna ma hàsili ja totòta dé lo i tjoōu o Sālomo-ka, si dutu una wo sònê. Ma kolāno o Sālomo awi ino, awi tahu-ka ja papàké, o wangé moi, gêna: o gòlupūng i jaālusu o pīkulu 30, dé o gòlupūng o pīkulu 60; o sàpi ja totòpo 10, dé o sàpi o dumulè-ka i tatàgi 20 dé o duba o 100; i folōi-li o maidjanga ma nāu dé ma bĕdêka, dé o kobowo, dé o namo ja totòpo-si. La o Sālomo awi parèta ma raba, sidutu una wo sòné, gêna to una awi kawàsa, awi tona-ka, sidago ma bàti-ka, o Dani-ka dé o Bèrĕséba-ka, ka ja magawé, manga dòro-ka i ma ririhi, so manga ràki ma sòpo ja òdo dé manga anggòru ja' udo. Ma kolano o Sālomo awi djara ma bi tahu lo i dala dé i lamo, sébàbu wa piara o djara o karèta i lilia, sidago o 4000 dé o djara jo babané sidago o 12000. Dé o Gikimoi o tjawaro I wi si tjàtu, sidago o Kàfiri-ka awi tòna ma dudu-ka i kilòli ja pêto to una awi rònga. Una lo o adé-adé wa àka-ka, sidago o 3000, i folōi-li o guūlê ma bêto ma para o 15000. Dé lo wo si lèfo ma ngalé o gòta ða ngodu ma rupa dé ma antiàsa, ka o ārasi ma gòta, sidago o sufa ma hutu o bobêrèsu jo gogòho gêna; komagêna lo wo si lèfo ma ngalé o bi haiwan ja popiara dé i fofofuru, dé o bi namo, dé o

bi haiwan i tatàsć dé o bi nawò ma rupa dé ma antiàsa. So o ūmàti ja ngodu manga sosulo ja hino i māu i isè o Sālomo awi tjawaro.

---

§ 57. O Sālomo o Kaba wa àka.

O bi Kol. ma 1a, V—VIII.

1. Magêna dé ma kolano o Sālomo awi sosulo wa sulo o Hiràmu, o Tīrusu ma kolano-ka, dé wo tèmo: ngòna na nàko ai bàba o Dāutu wa àku-wa wa àka o Djōu, awi Gikimoi, Awi rònga ma tahu. Duma dòné manêna o Djōu, ai Gikimoi, Wo i hiké o ūmati mia tòna ma dudu-ka i ma rihi-rihi, i kudòti-lowaāli; mutuādé ngohi to tèmo: dòné àsa ta àka, o Djōu, ai Gikimoi, Awi rònga ma tahu, maro o Djōu I wi sulo ai bàba o Dāutu-ka. — La o Hīràmu wo isè o Sālomo awi dèmo magêna, dé i wi nali, so wo tèmo: o Djōu po Wi hòremàti, o wangé manêna: sébàbu Una I wi hiké-ka o Dāutu o ngòpa janau moi wo tjotjawaro, wa parèta đa lòha o ūmàti i lalamo magêna! Bòlo! ngohi àsa ta mòté ani sininga ma suka moi-moi, dé o gòta o ārasi dé o gòta o sĕnū-bàri àsa to ni si dingo. — Magêna dé o Sālomo wa tolòmu janāu ja làkisa tumidingi, o gina i totòta, dé janau ja làkisa tupaàngé o gòta i totòđa dé i papàko o Lībanònu ma tàla-ka. La o Sālomo lo wa si ngado o ōrangi magêna manga mandoru, sidago ja tjala saàngé dé ja ratu saàngé, o manara i si babàba. La ma kolano wa si parèta o tèto bi lalago ja totòta, o tahu i si sosòdé; dé o tèto magêna i hàli ka i tjara-wa, sébàbu ka đa lòha. So o Sālomo awi tukang dé o Hīramu awi tukang o tèto magêna ja àka. So òna i si dailàko o gòta dé o tòro o tahu magêna ma manara. O Sālomo awi parèta ma musungu ma iha àsa ja hado o tahu magêna ma sosòdé, so awi parèta ma musungu ma mogiowo dé ma moi, dé àsa o tahu magêna ja bòlo-ka.

2. O Djōu Awi tahu magêna, o Sālomo wa aàka gêna, ma gàku o àsita 60, dé ma ngòha o àsita 20, dé ma guru-jé o àsita 33. Dé wa àka o golingàsu o tabaga sinòto, so wo si gòko o golingàsu magêna o Kaba ma gandaria-ka; la o golingàsu o girina-ka wo si rònga o Jākimu (ma ngalé: o gamo), dé o golingàsu o gubali-ka wo si rònga o Bōàsi (ma ngalé: o buturu). So o gandaria o Kaba ma sima-ka ma gàku o àsita 20 dé ma ngòha o àsita 10. O tahu magêna ma bobérèsu o ifa

wo si àka, o gòta o āràsi ma rèhè-rèhè-ka, dé o tahu ma raba, pa pipito gêna, o ifa, o gòta o sẽnūbàri. La o Sālomo o tahu magêna ma raba-ka o guràtji wo si sawo, dé lo o tahu ma ifa pa pipito gêna hari sonònga. o guràtji wo si sawo; o tahu ma ālàmu o tèto i hahàli dé o guràtji wo si àka, dé o tahu ma bobĕrèsu-ka i kilòli wa àka o Kérubi ma dulada ja gogaradé-ka O Kaba ma raba ka ngokagêna o bàti-bàti sinòto, gêna: o Débi, dé o Débi ma débi. So o Débi magêna ma gaku o àsita 40, ma ngòha o àsita 20 dé ma guru-jé o àsita 30. Ngokagêna ma raba-ka ja hado: o gàso ma dadami o guràtji, o médja o guràtji sinòto — o ròti i si mamané ngokagêna jo dami — dé o tòdèngè mogiowo — motòha o gubali-ka dé motòha o girina-ka —, so o tòdèngè magêna ma guratji đa totihimo. So o Débi ma débi ma djongihi magêna ma gàku o àsita 20, ma ngòha o àsita 20 dé ma guru-jé o àsita 20; magĕgêna o guràtji đa totihimo i si sawo. Ngokagêna ma raba-ka ja hado o djadji ma Borūa, ma raba-ka: o Bobita ma mèdja o tèto sinòto magêna, dé o gōmĕri (kàna) o màna i si titiba gêna, dé lo o Aròmu awi dididi. Dé o Sālomo lo wa àka o īmàmu manga gandaria; ngokagêna ja hado: o gàso ja tutupu ma dadami o tabaga dé lo o ngòloto o tabaga magêna, maêna o sàpi o tabaga mogiowo dé sinòto i si sòdé. So ja àka o Djōu Awi tahu magêna, gêna o njawa ja 183.600 i manara o musungu tumidingi, dé àsa ja bòlo-ka.

3. I pàsa-ka dé o Isaréli-ka janau ja ngodu i ma tolòmu ma kolano o Sālomo-ka. So magêna o dadaru i hahado ma ramé ma ōràsi; dé o Isaréli-ka manga himo ja ngodu lo ja hino. Asa o īmàmu o djadji ma Borūa ja tidé, so o Borūa magêna dé o Dodolòmu ma Kadja ja ahojé, dé lo o dodai đa tĕtèbi đa ngodu. La ma Kolano o Sālomo dé o Isaréli-ka manga gogòbu ja ngodu i tàgi o Borūa ma sima-ka. Kòmagêna dé o īmàmu o Djōu Awi djàdji ma Borūa ja tòta i si ngòsa ma djòngihi-ka. So dé o īmàmu o Débi-ka i supu, dé o lobi-lobi o Djōu Awi tahu ma raba ka i ma si tero-ku. Asa o Sālomo wo ma oòko o Djōu Awi gàso ma dadami ma daté-ka, o Isaréli-ka manga gogòbu ja ngodu wa risīma, la awi gia ma sòha wa èha o dipa-jé, dé wo tèmo: ja, Djōu, o Isaréli-ka manga Gikimoi! I gogōu, o dipa, éna o dipa o dipa ma bi dòku-ka No dīmōa, i folŏi Ngòna I Ni lamo: i folŏi-li o tahu manêna, ngohi ta aàka-ka gêna, ka No dimōa! Duma hiti Ani ngau Na léo, No si gisè Ani ōrangi ai lolahi: tanu Ani làko Na pĕlênga, o tahu manêna Na nanano o putu dé o wangé. Nàko-so o gudòti, dé ani ūmati o Isaréli i sisa, so i lòda o njawa ma somōa manga

sima-ka, sébàbu Ngòna i Ni lāwàni-ka; la nàkòso òna manga sininga i ma ngali, dé o tahu manéna-ka i sumbaja i lahi Ngòna-ka; — èko nàko-so o dipa i pĕrèsu, sidago i ogo, sébabu Ngòna i Ni lāwani-ka; — èko nàko-so o tòna manêna-ka o baré, èko o panjaké ma dorōu, èko ma tamo ma làké i hiwa, èko o bubūkili, èko o danàngo, èko o mulārati, èko o bobàku òkia-naga: — magêna tanu Ngòna, kadàku o dipa ma dòku-ka, àsa No si gisè-si to òna manga lolahi! La nàko-so o njawa ma somōa, o tòna i kakàku-no, àsa ja hino, dé o tahu manêna-ka i sumbaja Ngòna-ka; — magêna tanu Ngòna, kadàku o dipa ma dòku-ka, àsa No si gisè-si, la Na mòté, maro o njawa ma somōa magêna àsa i lahi Ngòna-ka; la o dunia ma ūmàti ja ngodu àsa ja nàko To Ngòna Ani rònga, sidago i Ni sajangi Ngòna, maro ka To Ngòna Ani ūmàti o Isaréli-ka! —

4. So o Sālomo wo sumbaja ða bòlo, dé wo ma òkó-jé o Djōu Awi gàso ma dadami ma dàté-ka, dé wa si bàrakàti o Isaréli-ka mànga gogòbu ja ngodu, wo tèmo wo ma oré-oré: o Djōu ka po Wi hòrĕmàti, sébàbu To Una Awi dèmo ða lolòha moi-moi, maro Una Wo bitjara Awi ōrangi o Musa-ka, gêna ma dèmo kakamoi i sisa-wa! O Djōu, nanga Gikimoi, tanu ngòné Wo na dodiawo, maro i dodòma Una lo nanga dopòra Wa dodiawo-ka! — Asa dé o Sālomo i Wi àso o Djōu, awi gàso i si totarimakàsi o sàpi o làkisa sinòto dé o tjala sinòto dé o duba o kèti moi dé o làkisa sinòto. La ma dongòho magêna o Sālomo wa àka o ramé i lalamo dédé o Isarèli-ka ja ngodu; sidago o wangé tupaàngé dé asa o kawàsa wa dòha. La o kawàsa ma kolano i wi tabéa, i lahi-lahi tanu o Gikimoi I wi si bàrakàti una-ka. Magêna dé òna magêna manga tahu-ka i liho, ja nali dé manga sininga ða magawé sébàbu jo sosininga o lòha moi-moi, maro o Djōu Wa àka-ka o Dautu-ka, dé lo Awi ūmàti o Isaréli-ka.

---

§ 58. O Salomo awi parèta ma dogu.

O bi Kol. ma 1a, IX—XI.

1. La o Sālomo o Djōu Awi tahu wa àka wa bòlo-ka, dé ma moili o Djōu Wo ma si mané o Sālomo-ka, dé Wo tèmo: to ngòna ani sumbaja Ngohi To isè-ka; Ngohi o tahu magêna Ta hiri, la ngokagêna Ai rònga ja pudji. Nàkò-so ngòna no tàgi Ai sima-ka, maro ani bàba

o Dāutu wo tatàgi-ka, dé ani sininga i gogōu dédé Ngohi-ka, dé no lōa sidago o moi-moi Na àka maro Ngohi To si parèta-ka, magêna dé Ngohi àsa' To si tatàpu to ngòna ani parèta ma kūrisi o Isaréli-ka, sidago i kakàli maro Ngohi To tèmo ani bàba o Dautu-ka. Duma nàkoso ngini ni mòté Ngohi ni hòlu, dòné Ngohi àsa Ta sisa o Isaréli-ka o tòna-ka òna Ta hihiké-ka gêna; dé àsa o tahu manêna Ai dudu-ka Ta umo, sidago òna ja ngodu o tahu manêna àsa jo dodilàku gêna, àsa i sāwani dé jo sano: da doòha so o Djōu Wa àka kòmanêna, sidago o tòna manêna dé o tahu manêna Wa hàlibiru-ka? Dé òna àsa ja sango, i tèmo: sébàbu òna i Wi palàko-ka o Djōu, manga Gikimoi. —

2. La o tòna o Séba ma kolano o ngòpĕdêka mo gïïsè o Sālomo awi habari, sidago muna ma kahika o Jerusalèmu-ka, dé ami ōrangi i mi momòté ja tjara-wa; dé ami òta ja aho o ràpa-ràpa, dé o guratji da totihimo i dala, dé lo o bi itam. So dé muna magêna kĕlêlo o Sālomo awi tjawaro, dé o tahu una wa ààka-ka gêna, dé maro to muna ami sininga i sisa. So muna mo tèmo ma kolano-ka: o habari ngohi to gogiïsè gêna, ka i tiāi; duma to ngaku-wa, sidago ta hino dé ai làko ja kĕlêlo-ka, so to tèmo: i gogōu ma kolano ani tjawaro dé ani mulia ma sonònga lo i si habari-wa ngohi-ka. To ngòna ani tjawaro dé ani lòha ja tiho o habari ngohi to gogiïsè gêna! So o salāmàti to ngòna ani ōrangi, mago-òna i si gégèto-gèto i ni torari dé to ngòna ani tjawaro i si gigisè gêna! O Djōu ani Gikimoi po Wi hòrĕmàti, sébàbu Wo ni dupa dé Wo ni hado o Isaréli ma parèta ma kūrisi-ka: i gogōu o Djōu o Isaréli-ka Wa dodara sidago o kakàli! — Dé muna ma kolano mo wi hiké o guràtji o talèta o rātu moi dé monahalo dé lo o itam i dala. Dé ma kolano o Sālomo wa mòté o Séba ma kolano o ngòpĕdêka ami sininga ma suka, sidago wo mi hiké muna-ka o ngòpĕdêka ami sininga ma suka, sidago wo mi hiké muna-ka o moi-moi maro muna mo dupa; dé àsa muna mo liho ami tòna-ka dédé to muna ami ōrangi i mi momòté gêna.

3. Ma kolano o Sālomo una lo wa àka o parèta ma kūrisi i lalamo moi, ka o gadja ma ingi ma rèhè-rèhè-ka dé o kūrisi magêna o guràtji da totihimo wo si sawo. So ma kūrisi magêna ma ngutè o ngalo butanga, dé o kūrisi magêna ma tatangu ma dudu i popululu, dé o girina-ka dé o gubali-ka, kékia-ka o kūrisi ma guguhi, wa àka ma gogotjoho, dé o singa ma dulada sinòto o gogotjoho magêna i si golingasu. Dé o singa ma dulada mogiowo dé sinoto i si gòko o ngalo-jé,

butanga o girina-ka dé butanga o gubali-ka. So o manara ða lolòha kòmagêna o tòna ma somōa ka ja àka-waàsi. Ma kolano o Sālomo awi dodai wo ma si uūdo ka o guràtji ma rèhè-rèhè: sébàbu ma wàkutu magêna o salàka ma ragani i hiwa. Sébàbu ma kolano awi déru o bi téwo ja tola, i ma komòté dédé o Hīramu awi déru; so o déru magêna o musungu saàngé-ka àsa i liho ja aho o guràtji, o salàka, o gadja ma ingi, o mia dé o namo o méràki. Kòmagêna o dunia ma kolano ja ngodu i folōi ma kolano o Sālomo àsa wo mulia, bai awi kaja, bai awi tjawaro, sidago o dunia ma ālamu ma njawa o Sālomo i wi kurumi, la i si gisè to una awi tjawaro, una o Gikimoi I wi hihiké-ka gêna.

4. Duma ma kolano o Sālomo wo dupa awi pĕdêka ja dala, ò tòna ma somōa manga kolano ma ngòpa. Duma nogêna-si o Djōu Wa si parèta o Isaréli awi ngòpa-ka: upa ngini ni ja kahika òna-ka, dé òna lo upa ja kahika ngini-ka, la upa i ni si miniko, sidago ni ja mòté to òna manga pudji. Duma o ngopĕdêka magêna o Sālomo wa gaālu dé wa dodara. Mutuādé, ma wàkutu o Sālomo i wi pĕrêki-ka, dé awi pĕdêka magêna i wi sigaro, sidago una wo mòté to òna manga pudji, so awi sininga wa gogōu-ka-wa dédé o Djōu awi Gikimoi, maro ma bàba o Dāutu awi sininga-wa. Mutuādé o Djōu I wi doòsa o Sālomo, dé Wo tèmo: sébàbu ngòna na tjoho-wa To Ngohi Ai djàdji dé To Ngohi Ai tita, mutuādé Ta gogōu, ani parèta Ta dèhè, dé Ta hiké ani ōrangi moi-ka; so ani ngòpa àsa tjawali ka o àhéli moi wa parèta-si, sébàbu To wi sininga Ai ōrangi o Dāutu. — La ma dongòho magêna ma nabi o Ahia wa hika o Jérobéamu-ka, o njawa i wi totomolé moi, dé wa tjoho to una magêna awi baro ða momuāné-ka, una wo ma si papàké gêna, la wa ràtja o baro magêna, sidago ma lèta mogiowo dé sinòto. Dé wo tèmo: o Djōu Wo tèmo kòmanêna: Ngohi àsa o parèta Ta hōi o Sālomo-ka, la o ūmàti manêna manga àhéli mogiowo ngòna àsa na parèta. Ngohi àsa Ta àka Ta mòté maro ngòna no dupa, nàko-so ngòna na nònu To Ngohi Ai ngèko. — Ma kolano o Sālomo o Isaréli-ka ja ngodu wa parèta o Jérusalèmu-ka, sidago o musung 40.

§ 59. O Isaréli-ka i ma kitinga, sidago manga kolano ja sinoto. — Ma kolano o Jérōbéàmu.

O bi Kol. ma 1a, XII—XVI.

1. Magêna dé o Sālomo wo sòné, so ma ngòpa-janau, o Réhābéàmu wo kolano, ma bàba i wi tagàli. La o Isaréli-ka manga gogòbu ja ngodu ja hino o Réhābéàmu i wi bitjara, i tèmo: ani bàba awi tjoōu-djōu da sahu poli: mutuādé mi lahi, la o tjoōu-djōu sutu no si guti dé àsa mi ni si ngōu ngòna-ka. — La ma kolano o Réhābéàmu wo sano ma bi himo-ka, magêna i dodòma i totorari ma bàba o Sālomo-ka; dé wo tèmo: òdé! ngini nia dibang i dodoòha àsa ta sango o kawàsa-ka? — Dé òna i tèmo: nàko-so ngòna no bitjara òna-ka o dèmo da lolòha, dé òna àsa to ngòna ani ōrangi, sidutu no sòné. — Duma una wa pàké-wa ma himo mànga dèmo, so wo sano-kali o gòh'i-duūrụ-ka, dédé una 1 ma tèké si dodalamo-ka gêna. So òna i tèmo: ngòna bilàsu o kawàsa na bitjara, ani dèmo kòmanêna: ai bàba awi dōi dòné àsa i folōi to ngohi ai gélégiti i lamo; ai bàba o gogatja wi ni si àtja-ka, ngohi dòné o hai-sosolòta àsa ti ni si àtja. — La ma kolano wa mòte to òna manga bitjara. Duma o Isaréli-ka, òna magêna, i wi kĕlèlo ma kolano wo si gisè to òna manga lolahi wo hòlu, dé o Dāutu awi tahu ja palàko-ka, dé i wi si ngaho o Jerōbéàmu, wo dàdi to òna manga kolano. So o njawa moi-wa ja mòté o Dautu awi tahu, ka duga-duga o Jéhuda dé o Bajamini manga àhéli.

2. Magêna dé o Jérōbéàmu wo tèmo awi pòko ma raba-ka: nàko-so o kawàsa manêna ja kahijé o Jérusalèmu-jé ka i si gèto, o Djōu i Wi àso, To Una Awi tahu-ka, marai dòné i tèka-wa dé to ngohi ai parèta i liho-kali o Dautu awi tahu-ka. — Mutuādé ma kolano o àkali wo ma sari, so wa àka o sàpi ma ngòpa o guràtji sinòto: moi wa hado o Bètèli-ka dé moi o Dàni-ka. Duma o hàli magêna i dàdi o dosa, sebàbu o kawàsa ngokagêna ja kahika, so o sàpi ma ngòpa o guratji magêna ka ja pudji. La, na nano, o Gikimoi Awi nau moi o Jéhuda-no wa hino o Bètèli-no, ma ōràsi o Jerōbéàmu wa ma oòko o gàso ma dadami ma dalàto-ka, o manjanji wa tupu. Asa janau magêna o gàso ma dadami wa bitjara, wo tèmo: ja, dadami! ja, dadami! o Djōu Wo tèmo kòmanêna: na nano, o Dāutu awi tahu-ka àsa i wi si buwo o ngòpa janāu moi, awi rònga o Josia: una àsa ani dòku-ka ani īmàmu manga kòbo wo si dahu! — So dé ma kolano wo isè o Gikimoi Awi nau magêna

wo bitjara kòmagêna, dé awi gia wa tōa, dé wo tèmo: ni wi tago una magêna! — Duma awi gia wa totōa-ka gêna, hé! ka i ïïra-ka, sidago wo si giliho wa àku-kawa. Magêna dé o dadami magêna lo ka i lèta sidago ma gaàpo i tura-ka. Asa ma kolano wo tèmo: no sumbaja o Djōu-ka, la ai gia ða lòha-kali. — So o Gikimoi Awi nau magêna wo sumbaja, dé ma kolano awi gia ða lòha-ka, maro i ðoðòma. Dé ma kolano wo tèmo o Gikimoi Awi nau magêna ka: na hino no i mòté ai tahu-ka, la o parasên àsa to ni hiké. — Duma o Gikimoi Awi nau wo tèmo ma kolano-ka: ngāroko ngòna nō i hiké ani àrata ma sonònga, duma ngohi to ni mòté-wa, sébàbu o Djōu Wo tèmo kòmanêna: bilàsu o ròti upa na òðo dé lo o àké upa na udo o dòku magêna-ka! — Magêna dé wo liho.

3. Duma ma nabi i wi popĕrêki moi o Bètèli-ka wo gogògé; gêna awi ngòpa i wi dĕdèmo o manara moi-moi, maro o Gikimoi Awi nau wa àka-ka. Magêna dé manga bàba magêna wo tèmo awi ngòpa-ka: ai kàlidéi ni si dailàko! — Dé wo bané, so o Gikimoi Awi nau magêna ka i wi si duūru, dé i wi dahé, sébàbu una magêna wo ma si dàtu o gòta o djati moi ma gòla-ka. So una wo tèmo: ngòna o Gikimoi Awi nau, o Jéhuda-no na hihino gêna? — Una wo témo: ïja, ngohi manêna! — Dé una wo tèmo-li: no i mòté, ngohi ai tahu-ka, la o ròti no ōðo! — Duma una wo tèmo: o Djōu Wo i si bobita-ka. — Asa una magêna wo tèmo-li: duma ngohi lo o nabi moi, maro ka ngòna, dé o malāèkàti moi ï bitjara ngohi-ka, i tèmo: no wi ngaho una magêna, la o ròti wo òðo. — Duma ka i wi kulai. So o Jéhuda-ka ma nabi ma gêna i wi mòté una magêna dé o ròti wa òðo to una awi tahu-ka dé lo o àkè wa udo. Magêna dé una wo ma djobo-kali; duma o ngèko ma sōa-ka o singa una i wi màké dé i wi gòli, sébàbu una o Djōu Awi uru wa lāwàni-ka.

4. La ma dongòho magêna o Abia, o Jerōbéàmu ma ngòpa, i wi siri. So o Jérōbéàmu wo tèmo ma pĕdêka-ka no mo si dailàko, dé no ma sosowo, la no tagi o Silo-ka; sèbàbu ngokagêna ma nabi o Ahia wo gogògé; una magêna i ðoðòma wo i si ngangasu-ka ngohi àsa to dàdi o kawàsa manga kolano; so una dòné wo ni si ngangàsu nanga ngòpa àsa i wi doòha. — Bòlo! o Jérōbéàmu ma pĕdêka mo tàgi o Silo-ka. La o Ahia, una magêna, hé! wo ma si gĕlêlo-wa, sébàbu i wi pĕrêki-ka. Duma o Ahia wo isè to muna ami ðòhu ma daràsa, dé wo tèmo: no wòsa, hé! o Jerōbéàmu ma pĕdêka. Die doòha-so no ma sosowo. Ngohi ta màké-ka o bĕsèso ða to tubuso, la to ni si ngangàsu

ngòna-ko. No liho o Jérōbéàmu-ka, la no tèmo: o Djōu Wo tèmo: ngòna o dorōu na àka-ka; ngòna no I umo to ngòna ani dudu-ka; mutu ādé, i gogōu, Ngohi àsa o dorōu To si kahino o Jérōbéàmu awi tahu-ka, sidago to una awi ngongiri àsa o dòku-ka i sòné, dòné o kàso ja òdo, dé o pido-ka i sòné, dòné o namo ja òdo. Ngòna no tàgi no liho, so ani dòhu o dòku ka i wòso, dé ani ngòpa asa wo sòné O Jérobéamu awi tahu ma raba tjawali ka o ngòpa magéna wo ma tèngo àsa i wi poòsu, sébàbu to una awi sininga-ka o Djōu o lōa ka Wa màké. — Bòlo! o Jérōbéàmu ma pĕdĕka mo ma oi dailàko dé mo liho. So muna mo ma si diado, ami tahu ma dururé ma pito, dé ma ngòpa, o gòh'i-duūru magéna wo sòné-ka.

---

§ 60. O Elia wo si ngangàsu o baré àsa i ma si diado.

O bi Kol. ma 1a, XVII.

1. Magéna dé o Ahàpu wo dàdi o Isaréli-ka manga kolano. Una wo mi moòdòka o ngo Isébèli o Sīdònu ma kolano ma ngòpa o ngòpĕdĕka. O kolano i ĕoĕdòma i folōi ma kolano o Ahàpu i Wi lāwani o Gikimoi, sidago o Baāli lo wa pudji. Magéna dé o Elia o Tésĕbi-ka ma njawa wa hino, dé wo tèmo o Ahàpu-ka: ta gogōu, maro o Djōu Wo oho, to tèmo ngòna-ka: dòné sidago o musungu saàngé o alo dé o muūra àsa i tura-wa! — La ma duūru dé o Djōu Wo tèmo o Elia-ka: no tàgi no ma ngihu o sĕléra o Kĕrĕti ma dàté-ka; Ngohi àsa o wògo Ta sulo la o ino i ni dòta. — So o Elia wa àka, wa mòté o Djōu Awi dèmo; so o goginita dé i maĕa-maĕa o wògo o ròti dé o sihòdé i wi dòta, dé o sĕléra magéna ma àké wa udo. Duma i tèka-ka dé àsa o sĕléra magéna ĕa ōa-ka, sébàbu i muūra-wa. Magéna dé o Djōu Wo tèmo: no ma djobo, no tàgi o Sārĕfàti-ka, la ngokagéna àsa no gògé: sébàbu o balo moi To mi sulo, la muna magéna àsa mo ni léléani. —

2. So o Elia wo tàgi o Sàrĕfàti-ka. La ngokagéna una wo mi màké o balo moi, o gòta mo ma gòbu. So una wo mi àso, dé wo tèmo: o àké sutu to ma gòlo, dé lo o ròti sutu no i hiké! — Duma muna mo tèmo: ta gogōu, maro o Djōu Wo oho, ai gòlupūng ma soōhu ka o ròku moi, dé aï gosòso lo ka ma tjotjuūtu-si; so o gòta to ma gòbu la ngohi dé ai ngòpa janau mi ma sakahi ma moi-li, la mi ja òdo-ka

dé àsa mi sòné. — Dé o Elia wo tèmo muna-ka: upa i ni mòdé! no tàgi na mòté to ngohi ai dèmo; duma i ðòma ngohi no i gàka o momami ma tjětjéké moi la no i dòta-kàsi, la àsa na àka ngòna dé ani ngòpa-janau nia ino: sébàbu o Djōu, o Isaréli-ka manga Gikimoi, Wo tèmo kòmanéna: o gòlupūng ani pipa-ka àsa ða mata-wa dé o gosòso ani kàna-ka lo àsa ða ōa-wa, sidago o Djōu àsa Wo si muūra-kali. — Bòlo! muna mo tàgi dé ma àka kòmagéna. So o Elia wa ōdo dé muna dé ma ngòpa lo ja òdo, géna ami gòlopūng ami pipa-ka ða

mata-wa, dé ami gosòso ami kàna-ka lo ða ōa-wa, ja mòte maro o Djōu Awi dèmo.

3. La ma duūru dé o ngòpĕðéka magéna ma ngòpa-janāu i wi siri i paja-paja, sidago awi wòma i tola-ka. Magéna dé muna mo tèmo o Elia-ka: ja, Gikimoi-Awi-nāu, siòko! ða doòha-so ngòna na hino la ai dosa na hàka-sonjinga, sidago ai ngòpa janāu lo wo sòné-ka? — Duma o Elia wo tèmo: ani ngòpa janāu no wi si dōa-no. — So i wi ngòso o ngòpa wo sosòné magéna, ma awa ami ugu-ka, dé i wi si ngòsa awi djongihi-ka, i wi hado o ngòpa magéna to una awi kòkiroba-ku. Asa i wi domòtu o ngòpa magéna ma para ma saàngé, dé wo sumbaja-

wo tèmo: ja, Gikimoi! tanu no si giliho-kali o ngòpa manêna awi gurumi! — So o Djōu Wo si gisè o Elia awi lolahi, dé o ngòpa magêna awi gurumi i liho, so wo oho-kali. La o Elia o ngòpa magêna i wi tidé dé i wi si giliho ma awa-ka, dé wo tèmo: na nano, ani ngòpa janau wo oho-kali. — So o ngòpĕdèka, muna magêna mo tèmo o Elia-ka: dòné ngohi ta nàko, ngòna i gogōu o Gikimoi-Awi-nau, dé o Djōu Awi dèmo, ngòna no si bobitjara-ka gêna, i banari. —

---

§ 61. O Elia de o Bāali ma nabi.

O bi Kol. ma 1a, XVIII.

1. La o baré magêna ma musungu ma saàngé, dé o Djōu Wo tèmo o Elia-ka: no tàgi no ma si mané o Ahàpu-ka. — So o Elia wa kahika o Ahàpu-ka. So dé o Ahàpu i wi kĕlèlo o Elia, dé wo tèmo una-ka: ka ngòna magêna, o Isaréli-ka na roruwàhé gêna? — O Elia wo sango: ka ngohi-wa o Isaréli-ka ta ruwàhé, duma ka ngòna dé ani bàba awi tahu ma raba, sébàbu ngini o Djōu Awi bobita ni jo dolòda-ka dé o Bāali ni ja mòté-ka! — Magêna dé o Elia i wi sulo, so o Ahàpu o Isaréli-ka wa tolòmu o tàla o Kàrĕmèli ma dòku-ka, dé lo ja sulo so o Bāali ma īmàmu ja ngodu ngokagêna i ma tolòmu, manga dala sidago ja 450. La o Elia wa kahika o kawàsa-ka dé wo tèmo: ma dèka òkia ni ja pàké nia sininga sinòto? Nako-so o Djōu Una magêna o Gikimoi, dé Una ni Wi mòté; duma nàko-so ka o Baali o Gikimoi, hika! una ni wi mòté! — Duma o kawàsa i wi sango o dèmo o dola moi-lowaali. Magêna dé o Elia wo tèmo o kawàsa-ka: ma soōhu ka ngohi to ma tèngo o Djōu Awi nabi, dé o Baali ma īmàmu sidago ja 450. Bòlo! ni mi hiké ngomi o sàpi ma ngòpa sinòto; la àsa òna moi i si dailàko, o Baali i si àso; dé àsa ngohi lo moi to si dailàko, o Djōu to Wi si àso, duma o uku upa mi ja hado o dadami-ku. La àsa ngini ni ja àso to ngini nia giki, dé ngohi àsa ta àso o Djōu Awi rònga; la o giki magêna àsa wo sasàngo gêna, sidago o uku wa tura, marai una magêna o Gikimoi ma duhutu. — Magêna dé o kawàsa ja ngodu i sango: o dèmo magêna ka da lòha! — Asa o Baali ma imàmu, òna magêna i dòma, manga gàso i si dailàko, dé ja mòté maro to òna manga biàsa, so i ma popalàta manga gàso ma dadami i si gilòli, dé i àso ka o goginita-si sidago o wangé i tiai-ka, i ma

oré-oré, i tèmo: ja, Baali! no mi sango ngomi-ka! — Duma o sosango moi lo i isè-wa. Magêna dé o Elia òna wa gagàka, wo tèmo: ni àso nia ili ni ja lamo-lamo: sébàbu o Baali o giki, duma tèkadé òkia-naga i si dibangi, èko i bulutu, èko 'kia-ka-naga i tàgi-ka, èko da kiòlo-ka; hijé! dòné i ma malo-ka! — Magêna dé o Baali ma ĩmàmu òna magêna i ma oré-oré, dé i ma ogu, sidago manga au i uhi. Duma o ili moi-lowaali dé o sosango moi lo i isè-wa.

2. Magêna dé o Elia wo tèmo o kawàsa-ka: ni séba ngohi-no! — Asa o Elia o Djōu Awi gàso ma dadami moi wa àka, dé o baràka wo buàé o dadami magêna wo si gilòli, dé o gòta wa fàto, dé o sàpi ma ngòpa wa lèta, so wa hado o gòta ma dòku-ku; dé àsa wa sulo so o àké awi gàso jo gopòla, sidago o àké i uhu o dadami ja kilòli, dé o baràka magêna lo i wèdo-ka. Magêna dé o Elia wa hika dé wo tèmo: ja, Djōu! o Abĕrahàmu, o Isàki dé o Jākòpu manga Gikimoi! Ngòna o wangé manêna Na àka-si, sidago o kawàsa manêna ja nàko ka Ngòna o Gikimoi o Isaréli-ka manga dòngiraba-ka, dé ngohi To Ngòna Ani ōràngi! ja, Djōu! No i sango ngohi-ka! No i sango ngohi-ka! — Magêna dé o Djōu Awi uku Wa tura, so o gàso magêna ja tino, dé o àké magêna o baràka-ka lo ja ladé sidago da ōa-ka. So dé o kawàsa ja kĕlêlo dé i sāwàni, sidago ka i bi mòtu-ku, dé i tèmo: o Djōu, ka Una o Gikimoi! o Djōu, ka Una o Gikimoi! — Magêna dé o Elia wo tèmo: o Bāali ma nabi ni ja tago! — So òna ja tago-ka o nabi magêna. Dé o Elia wa ngaho òna magêna o sĕléra o Kīsònu-ku, so ngokagêna òna wa tola wa hàka-hàka-ka. I pàsa-ka dé o Elia wo dola o tàla magêna ma tubu-jé, dé wo lahi, sidago ma para ma tumidingi, la o Djōu Wo si muūra; dé awi ōrangi i wi sulo, so wo tàgi wa kahòko o téwo-ko wa nano, sidago ma para ma tumidingi. So ma tumidingi-ka, dé awi ōrangi wo liho-sa, dé àsa wo tèmo: o téwo ma dòkujé o lobi-lobi moi ja kahije, tjawali ma lamo maro ka janāu manga gia. — Magêna dé o Elia i wi sulo o Ahàpu-ka wo tèmo: no ma taitai no ma djobo, la upa o muūra àsa i ni dahè. — Magêna dé i tèkawa dé o dipa da taro-taro-ka, so o muūra i ma lalamo-ku.

§ 62. O Elia o tala o Horèpu-ka.

O bi Kol. ma 1a, XIX.

1. Magêna dé o ngo Isébèli, muna magêna, o àkali mo ma sari, mo mau o Elia mo wi toòma. Mutuādé una wo lòda, o tòna i boboléu-ka wa kahika, dé wo ma si dàtu o āràri ma hutu ma gòla-ka, dé wo tèmo: ja, Djōu! da bòlo: Na dèhè to ngohi ai njawa! — Dé wo ma ruba-sa, so i wi kiòlo-ka o āràri ma gòla-ka. Jato! wo ma todòka, o malāékàti moi i wi tòma, dé i tèmo: ja, Elia! no mòmi-jé la no òdo! — So una wo ma kiliho, dé, jato! wa nano, awi sahé ma dàtéka o mamami moi, o uku ma ngabo-ka ja òsu-ka dé o àké o bōtoli moi. So o malāékàti i tèmo-kali: no mòmi-jé la no òdo, dòné ani dodàgi i susa-poli! — Asa una wo mòmi-jé dé wo udo; dé o ino magêna i wi si puturu, so wo tàgi o wangé moruha dé o putu moruha, sidago wa ado o Hōrèpu, o Gikimoi Awi tàla. La ngokagêna o aru moi wo ngòsa, dé wo ma idu o putu. Magêna dé o Gikimoi Awi dèmo ja hino una-no, i tèmo: ja, Elia! ngòna kanêna no doòha? — Una wo tèmo: ngohi ta sigaro ta tjobo-tjobo la Ngòna i Ni pudji, duma o kawàsa ja palàko To Ngòna Ani djàdji, dé ja biau To Ngòna Ani gàso ma dadami dé lo ja toòma To Ngòna Ani nabi, so tjawali ngohi to ma tèngo-ka; dé òna i sari i mau ngohi lo i toòma! — Duma o Djōu Wo tèmo: no supu dé no ma oòko o tàla manêna ma dòkuka, o Djōu Awi sima-ka! — La, jato! wo nano, o Djōu I wi tèpano; so o rato da sosihilo dé da poputuru, sidago o tàla lo ja turaba dé o lòko lo ja sina; duma o rato magêna ma raba o Djōu i Wi hiwa. O rato magêna i togu-ka dé àsa o òsu; duma o Djōu i Wi hiwa-li. O òsu magêna i togu-ka dé àsa o uku i ma si diado; duma o uku ma raba lo o Djōu i Wi hiwa. O uku magêna i pàsa-ka dé àsa o paro ma kuguru ka i mèhè-mèhè ja hino. So dé o Elia o kuguru magêna wo isè, dé awi taluké ma idé awi bio wo si pòku, dé wo supu wo ma oòko o aru magêna ma ngòra-ka. Magêna dé o ili moi ja hino unano, i tèmo: ja, Elia! ngòna kanêna no doòha? — Una wo tèmo: ngohi ta si garo ta tjobo-tjobo la Ngòna i Ni pudji; duma o kawàsa ja palàko to Ngòna Ani djàdji, dé ja biāu To Ngòna Ani gàso ma dadami, dé lo ja toòma To Ngòna Ani nabi, so tjawali ngohi to ma tèngo-ka; dé òna i sari i mau ngohi lo i toòma! — Dé o Djōu Wo tèmo una-ka: no tàgi, no liho! sébàbu o Isaréli-ka manga dongiraba-

ka Ngohi ja tjala tumidingi Ta si dogu-ka, òna magêna i buku-kuwaàsi o Bāali ma sima-ka. —

---

§ 63. O Elia wo si ngangàsu o Ahapu awi tahu manga tampalā.

O bi Kol. ma 1a, XXI; o bi Kol. ma 2o, IX.

1. O Nābòtu, o Jisĕréèli-ka ma njawa, awi anggòru ma ràki moi, o dòku o Jisĕréèli-ka, o Ahàpu awi tahu ma dàté-ka. So o Ahàpu wo tèmo una-ka: to ngòna ani anggòru ma ràki ngohi àsa to ni si tagàli o ànggòru ma ràki i folŏi da lolòha; èko, nàko-so nau o pipi, dé àsa o pipi lo ka to ni hiké. — Duma o Nābòtu wo tèmo: o Djōu tanu Wo i riwo, la upa ai dopòra manga ràki to ni hiké ngòna-ka! — Magêna dé o Ahàpu awi tahu-ka wo wòsa magêna wo boòso-so, dé wo ma ruba-sa awi kòkiroba-sa, dé wo òdo lo wo hòlu. Magêna dé o ngo Isébèli mo tèmo una-ka: no mòmi, o ròti na òdo dé ani sininga na momagawé, ngohi o anggòru ma raki magêna àsa to ni hiké ngòna-ka. — Magêna dé muna ma pàké o Ahàpu awi ròŋga, dé o sūràti ma lèfo o dòku o Jisĕréèli ma himo-ka, mo tèmo: ngini bilàsu ni ja sari o njawa ma dorōu ja sinòto, la òna i sàkisi i wi lāwani o Nābòtu-ka, i tèmo: ngòna na gogèlé o Gikimoi dé ma kolano. La o Nābòtū o dòku ma dudu-ka ni wi tòta, la ni wi tèto, sidago wo sòné. — So dé una wo sòné-ka, dé o himo magêna manga sosulo i tagi o ngo Isébèli-ka dé i tèmo: o Nābòtu i wi tèto-ka, so wo sòné-ka. — Magêna dé o ngo Isĕbèli mo tèmo o Ahàpu-ka: o anggòru ma ràki magêna na dèhé: sèbàbu o Nābòtu wo sòné-ka. — La ma dongòho magêna o Djōu Wo bitjara o Elia-ka Wo tèmo: ngòna no tàgi, o Ahàpu no wi si bubusu; na nano, una magêna o Nābòtu awi anggòru ma ràki-ka. So ngòna bilàsu no témo una-ka: o Nābòtu awi āu o kàso ja ladé-wa, duma to ngòna ani āu àsa ja ladé; dé ngoni pĕdéka o ngo Isébéli àsa o kàso i mi òdo o dòku o Jisĕréèli ma sima-ka. — La kòmagêna i ma àka-ka: sébàbu o musungu saàngé ma duūru dé o Ahàpu o gudòti-ka, dé o ngami ma dòto moi i wi raba, so awi āu awi karèta-ku i uhi, sidago una wo sòné, so o Samāria-ka i wi tota-ka. La o Karèta magêna ja pari, dé awi āu o kàso ja ladé-ka, ja mòté maro o Djōu Awi dèmo.

2. Magêna dé o Ahāsia o Ahàpu ma ngòpa wo dàdi o kolano,

duma awi gòko dé awi bané o Djōu Wa malo ka ða torōu. La i tèka-wa dé una magéna i wi siri, so awi oràngi wa sulo i tàgi jo sano o Bāali-Sébupu, o dòku o Ekěrònu manga giki-ka, una àsa i wi lòha-kali èko hiwa. Magéna dé ma sōa-ka awi sosulu magéna dé o Elia i ma kamàké, dé o Elia wo tèmo òna-ka: o Isaréli-ka manga Gikimoi i Wi hiwa, sidago ngini ni tàgi ni jo sano o Bāali-Sébupu, o dòku o Ekěronu-ka? Mutuādé o Djōu Wo tèmo kòmanéna: ma kolano awi kòkiroba-ku wo uti-kawa, duma dòné àsa wo sòné. — Kòmagéna dé o Ahāsia wo sòné-ka. Asa dé o Jōramu o Ahàpu ma ngòpa i wi moi-li, wo dadi o kolana, i wi tagàli o Ahāsia magéna. Una ma géna wo parěta o mu-sungu 12, duma o dosa wa àka i Wi lāwani o Gikimoi. La ma dodogu awi gudòti ma sahè, o Jéhu, wo pali, i wi lāwàni una-ka. So o Jéhu wa kahika o dòku o Jisěréèli-ka, duma o Jōramu i wi si hòda-wa o Jéhu una magéna wo pali. So o Jōràmu i wi si bususu una dé i ma kamaké, o Nābòtu awi ràki-ka. Dé o Jōràmu wo sano: ngòna na hino ma ngalé ða lòha? — Duma o Jéhu wo tèmo: o lòha òkia, sidago ngoni awa o ngo Isébéli ða sosomōa ma pudji ma sahu kòmagéna? — Magéna dé o Jōràmu wo lòda, wo tèmo: una magéna magéna wo na budi! — Duma o Jéhu i wi ngami o Jōràmu awi ngami wa lia wa poputuru, so i popititi-ka dé asa wa dòha, sidago o ngami ma dòto i wòsa awi kusi-kusi-ka, so awi karèta-ka ka wo turaba-ka. Magéna dé o Jéhu i wi sulo o Bīkàri, awi gudòti ma sahè, wo tèmo: awi ròhé, na dèhè, la na umo o Nābòtu awi ràki-ka: sébàbu no siningasi, ma wākutu ngohi dé ngòna po ma ringaho o djara po babané, o Ahàpu po wi momòté géna, dé o Djōu o tampalā manéna o Ahàpu I Wi si djàdji, Wo tèmo: Ngohi o Nābòtu awi āu àsa To ni si fanggàli o Nābòtu awi ràki-ka. — So dé o Jéhu o dòku o Jisèréèli-ka wo wòsa, dé o ngo Isèbèli mo gïsè, so ami bio ma wo wu dàka-ka dé lo mo ma léru-léru-ka, la o djangèla-ko mo nano. La o Jéhu o dòku ma ngòra-ka wo wòsa, dé wo ma mataga, so wo mi kělélo, dé wo tèmo: ni mi sihito muna magéna kudàhé! — Magéna dé ami bobàto ja sinòto i mi sihito muna magéna, so mi dòta, sidago ami āu o tahu ma bobě-rèsu dé o djara jo dahàdja; dé o Jéhu wo mi dipito-ka. Magéna dé o Jéhu o tahu-ka wo wòsa, wo òdo dé wo udo. La i òdo ða bòlo dé una wo tèmo; ni mi poòsu, sébàbu muna magéna o kolano moi ma ngòpa o ngopědéka. — So òna i tagi tanu i mi poòsu, géna ja màké tjawali ami ané ma papala dé ami gia ma sòha dé ami ðohu. Magéna dé òna i tàgi i wi si ngangàsu o Jéhu-ka. Asa una wo tèmo: magéna

ja mòté o Djōu Awi dèmo, Awi ōrangi o Elia awi uru Wo si tèmo: o dòku o Jisĕréèli ma sima-ka o ngo Isébéli ami laké àsa o kàso ja òdo. —

---

§ 64. O Elia o sòrōga-jé wo dola.

O bi Kol. ma 2o, II.

1. O Djōu Wo māu, o diwòtu dé o tatawi, o Elia o sòrōga-jé I wi si dola, so o Elia wo tàgi o Giligàli-ka, dé o Elisa i wi mòté. Magéna dé o Elia wo tèmo: tanu ngòna kanéna no gògé, sébàbu o Djōu Wo i sulo, ngohi to tàgi o Bètèli-ka. — Duma o Elisa wo tèmo: ta gogōu, maro o Djōu Wo oho dé ani njawa i oho, ngohi àsa to ni dongòsa-wa. — So òna ja sinòto i tàgi o Bètèli-ka. La ngokagéna o nabi mànga ngòpa janāu i supu dé i wi sano o Elisa-ka: ngòna ka na nàko, o wangé manéna àsa o Djōu I wi ngòso ani djōu, o Elia, to ngòna ani sima-jé? — Una wo tèmo: ngohi lo ka ta nàko, so upa ni sano. — La o Elia wo tèmo: ja, Elisa! tanu ngòna kanéna no gògé, sébàbu o Djōu Wo i sulo, ngohi to tàgi o Jĕriko-ka. — Duma una wo tèmo: ta gogōu, maro o Djōu Wo oho dé ani njawa i oho, ngohi àsa to ni dongòsa-wa. — So òna ja sinòto i ma si diado o Jériko-ka. La ngokagéna o nabi manga ngòpa janāu i supu, dé i wi sano o Elisa-ka: ngòna ka na nàko, o wangé manéna àsa o Djōu I wi ngòso ani djōu, o Elia, to ngòna ani sima-jé? — Una wo tèmo: ngohi lo ka ta nàko, so upa ni sano. — Magéna dé o Elia wo tèmo: tanu ngòna kanéna no gògé, sébàbu o Djōu Wo i sulo, ngohi to tagi o Jòrĕdéni-ka. — Duma o Elisa wo tèmo: ta gogōu, maro o Djōu Wo oho dé ani njawa i oho, ngohi àsa to ni dongòsa-wa. — So òna ja sinòto ja kahika o Jòrĕdéni-ka.

2. La janau ja moritòha o nabi manga ngòpa i tagi ja si duūru, i ma oòko ma guru-ka. So òna ja sinòto i ma òko o Jòredéni ma dalàto-ka. Magéna dé o Elia awi taluké wa tjoho, wa pòlu-pòlu-ka, dé o àké-ku wo si ngàpo, sidago o àké i ma ritinga o gubali-ka dé o girina-ka, dé òna ja sinòto o sĕléra ja tola ḍa dududu-ka ja nònu. So ma sonònga-ka ja ado-ka, dé o Elia wo tèmo: ngohi dòné i hŏi to ngòna ani dàté-jé, so no ma gòlo, maro ngòna no dupa àsa to ni àka ngòna-ka. — Dé o Elisa wo tèmo: tanu to ngòna ani bàrakàti o gimina sinòto ai ḍoku-ka i gògé. — O Elia wo tèmo: ngòna no ma gòlo o rònga moi i susa- nàko-so i hŏi to ngòna ani dàté-jé, sidago no i

kĕlèlo, dòné ani lolahi na màké. — So òna ja sinòto i tatàgi i ma bobitjara, dé, i ma todòka, o karèta moi maro o uku dé o djara maro o uku ja huku so ja si ritinga òna ja sinòto. Kòmagêna dé o Djōu o diwòtu dè o tatawi o Elia o sòroga-jé i wi si dola.

3. Dé o Elisa wa kĕlèlo, dé wo àso, wo tèmo: ai bàba, ai bàba! o Isaréli-ka manga karèta dé o djara jo babané! Asa dé i wi kĕlèlo-kawa, so awi badju wa ratja, wa lèta sinòto-ka. Magêna dé una wa dèhè o Elia awi taluké, sébàbu i tura-ka, dé wo liho; so wo ma òko o Jòrèdéni ma dalàto-ka, dé wa tidé o Elia awi taluké, so o àké-ku wo si ngàpo, dé wo tèmo: o Djōu, o Elia awi Gikimoi, Una kia-ka? — Magêna dé o àké i ma ritinga o gubali-ka dé o girina-ka, dé o Elisa o sĕléra wa tola. La o nabi mànga ngòpa, ma sonònga-ka, o Jériko ma marangi-no i ma bi oòko; so dé i wi kĕlèlo o Elisa nogêna-ka, dé i tèmo: o Elia awi bàrakàti o Elisa-ka i kahika-ka. — Dé òna magêna i tèmo o Elisa-ka: na nano, to ngòna ani ōrangi mia dòngiraba-ka janau ja totomolé ja moritòha; so na si maha la òna magêna i tàgi ani djōu i wi sari; nāgala o Djōu Awi gurumi I wi tidé, so I wi hado o tàla ma dòku-ku èko o lowo ma raba-ku. Duma o Elisa wo tèmo: upa ni ja sulo òna magêna. — Duma òna i wi gĕgègo una-ka, sidago, hé! wa poha-wa, dé wo tèmo: bòlo! ni ja sulo la i tagi bàto! — So òna ja sulo janau ja 50 magêna, dé òna i wi sari o wangé saàngé, duma i wi màké-wa. Magêna dé òna i liho o Elisa-ka. Dé una wo tèmo: magêna bai! bukangi, to tèmo-ka: upa ni tàgi? —

---

§ 65. O Elisa o ngòpa i titingkai wa si bobêto, dé o njawa wa riwo.

O bi Kol. ma 2o, II—IV.

1. Mágêna dé ma nabi o Elisa wa kahijé o Bétéli-jé. La una wo tatàgi o tāpàki-ka, dé o ngòpa-janau o dòku-no i supu, dé i wi si ihé, i tèmo: ané-pàla! na kahijé! ané-pàla na kahijé! — La o Elisa wo ma kiliho dé wa nano òna-ka, dé wa si bobêto, wa pêto o Djōu Awi rònga. Magêna dé o béruang ma bĕdèka sinòto o pònga-no i supu dé o ngòpa ja 42 ja njèmo-njèmo-ka.

2. La ma moi dé o ngopĕdèka moi ma hino o Elisa-no, dé mo tèmo: ja, djōu! ai ròka wo sòné-ka, dé no wi nàko-ka, ani ōràngi-

janāu, una magêna, ka i Wi sajangi o Djōu. Duma dòné o nagi ma duhutu wo i gàso, wo māu ai ngòpa ja sinòto wa dèhè, la wo ma si gilàlo. — Dé o Elisa wo tèmo muna-ka: dòné to ni riwo ta dodoòha? No i si ngangàsu-si, ani tahu-ka òkia dé maêna? — Muna mo tèmo: ka hiwa-hiwa, duga-duga o gosòso o kàna moi. — Magêna dé o Elisa wo tèmo: o dadai no ma bau, o njawa ani daté-ka manga dodai ma raba i hihiwa; bilàsu na tolòmu na dala-dala. La àsa ani tahu-ka no wòsa, dé ani gosòso magêna o dodai ða ngodu no gusè. — So muna ma àka kòmagêna. So o dodai ða ngodu magêna i wèdo-wèdo-ka, dé

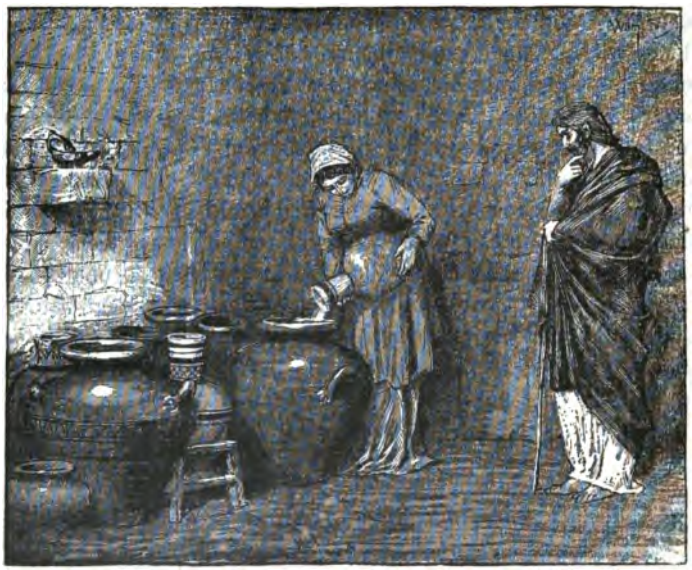

mo tèmo ma ngòpa-janāu-ka; o dodai moi-si no i gaho-no! — Duma una wo tèmo: o bi dodai i hiwa-hiwa-ka! — Magêna dé muna mo tàgi mo wi si ngangàsu o Gikimoi Awi naū-ka. Dé una wo tèmo: bòlo! o gosòso magêna no si idja la ani nagi no si bangu. —

3. Ma moi-li dé o Elisa wo tàgi, o dòku o Sūnèmu wa tola. La ngokagêna o ngòpĕdêka moi, giki mi lalamo, dé mo wi tuūmu o ròti wo òdo. So ma duūru dé o dòku magêna wa tola, dé wo tutulu to muna ami tahu-ka. La ma moi dé o dòku magêna wa tola-kali, dé o ngòpĕdêka magêna mo tèmo ma ròka-ka: na nano, ngohi to si ràsa o

Gikimoi Awi nāu, una magêna o njawa wi tětébi: ða lòha ngòné po wi gàka o djongihi ma tjětjèké moi, nanga tahu ma dòku-ka dé lo pa hado ngokagêna o dangi moi, o médja moi, o kūrisi moi dé o tōdèngè moi; la nàko-so una wa hino una lo wa àku ngokagêna wo wòsa. — Bòlo, ma ròka una lo wo mòdé-ka. La o wangé ma moi dé o Elisa wo tulu-kali, dé wo sano awi ōràngi o Géhasi-ka, wo tèmo: òkia ngòné àsa po mi si fanggàli muna-ka? — Dé o Géhasi wo tèmo: to muna ami ngòpa i hiwa. — Magêna dé o Elisa wo tèmo munaka: o musungu moi-si dé ngòna àsa o ngòpa-janau moi no wi tòti. — So ma ōràsi magêna i ma si diado-ka, dé muna mo wi si buwo o ngòpa janāu moi. Bòlo, o ngòpa magêna i wi lamo-ka, dé o wangé ma moi una wo tàgi o dòro-ka, ma bàba i wi kurumi, o tamo wo utu-so. La i tèka-wa dé wo tèmo ma bàba-ka: ai sahè ða siri! — Magêna dé ma bàba i wi sulo o ōrangi moi, wo tèmo: no wi pàpa, la ma awa-ka no wi si giliho. — So una i wi pàpa dé ma awa-ka i wi tòta. La wo ma tami-jé ma awa ami ugu-ka sidago o wangé i tiāi-ka, dé, hé! ka wo sòné. Magêna dé ma awa o kàlidéi mọ bané, dé o Elisa-ka mo tàgi, o tàla o Kǎrĕmèli-ka, dé mo ma hado-ku, to una awi ðòhu ma sòha ma paða, dé mo wi dědèmo o habari magĕgêna. Magêna dé una wo ma si dailàko, so wo mi mòté muna-ka. La o Elisa o tahu-ka wo wòsa, dé o ngòpa wo sosòné magêna i wi màké to una awi kòkiroba-ka. So awi djòngihi-ka wo wòsa, dé o ngòra wa kutji, dé wo sumbaja o Djōu-ka. Magêna dé o ngòpa magêna wo soré, sidago ma para ma tumidingi, dé àsa awi làko wa pělênga. So o Elisa wo mi àso o Sūnèmu ma ngòpĕdèka magêna, dé wo tèmo: ani ngòpa no wi ngòso. — Magêna dé muna ma hika dé mo ma hado-ku, o Elisa awi dòhū ma sòha ma paða, mo wi sūkuru una-ka. Dé ma ngòpa mo wi ngòso so mo supu.

---

§ 66. O Elisa dé o Naāmanu, o Siria-no ma njawa gèna.

O bi Kol. ma 2o, V.

1. O Naāmànu, o tòna o Siria ma kolano awi gudòti ma sahè moi, gêna i wi pado-Bòlo, ma moi dé o Siria-ka ja muruwo-naga jo ngika o Isaréli-ka manga tòna-ka, dé ngokagêna o djodjaru moi i mi tago, so i mi ngaho to òna manga dòku-ka. Muna mo dàdi o Naāmànu ma

pĕdèka ami ōràngi. Bòlo, ma moi dé muna mo tèmo ma djōu-ka: kòdo, tanu ma tuwàni wo tagi ma nabi-ka, o dòku o Samāria-ka, una dòné wa lòha ma tuwàni awi pado. — Magèna dé o Naāmànu lo wo modé-ka, so awi karèta, o djara ja lilia gèna, wo bané, dé wo ma djobo, sidago wa ado o Elisa awi tahu ma ngòra-ka. Magèna dé o Elisa awi sosulo i wi sulo, dé wo tèmo o Naāmànu-ka: no tàgi, la no ma òsi ma para ma tumidingi o Jòrĕdèni-ka, dé àsa ngòna i ni lòha. — Duma o Naāmànu i wi toòsa, so wo tèmo: ngohi ta dakòlo tanu una ma sirèté dòné wo supu, dé wa pèto o Djōu Awi Gikimoi Awi ròngа,

dé ai pado wa pada dé i lòha! Odé, o Isaréli-ka manga àké da ngodu, i folòi o Damăsikusu ma sĕléra da lòha-wa? — Sidago wo poòso, so, hé! ka wo ma djobo, wo liho.

2. Asa dé o Naāmànu awi ōrangi i wi moi gèna wo tèmo: ja, bàba! tanu ma nabi òkia-naga da totubuso wo ni sulo-ka, gèna na àka-wa? I folōi manèna ka na àka; òdé, tjawali ka wo ni sulo: no ma òsi dé i ni lòha-ka! — Magèna dé o Naāmànu wo uti dé o Jòrĕdéni-ku wo ma òsi, sidago ma para ma tumidingi, dé i wi lòha-ka. Magèna dé una o Elisa-ka wo liho, dé wo tèmo: i gogōu, dòné ka

ta nàko tjawali ka o Isaréli-ka manga Gikimoi gêna Una àsa o giki! Odé, ani ōrangi ai parasèn sutu na dèhè. — Duma o Elisa wo tèmo: ta gogōu, maro o Djōu Wo oho, ani parasèn ta dèhè-wa! — Bòlo, o Naāmànu wo ma djobo-ka, dé o Géhasi wo ma gogòra i wi si duūru, so una magêna o parasèn wa dèhè: o salàka o talèta sinòto dé o taluké sinòto. Magêna dé o Géhasi wo liho-kali dé wo ma oòko ma djōu awi sima-ka. Dé o Elisa wo tèmo: ja, Géhasi, ngòna 'kia no? — Dé una wo tèmo: mahiwa! ani ōrangi to kahika dé to kahino-wa! — Duma o Elisa wo tèmo: manêna o salàka dé o pàkéang pa dědèhè ma ōràsi da sōwo! Nutuādé o Naāmànu awi pado àsa dé i ni dahè ngòna-ka! — Magêna dé o Géhasi wo supu, i wi pado, ka i wi aré maro o gèko.

---

§ 67. O Elisa wo ma riwo, o Siria-ka wa lāwàni.

O bi Kol. ma 2o, VI.

1. Ma moi dé o Siria-ka manga kolano o Isaréli-ka wa kudòti-kali; so una dé awi ōrangi i ma téké fakàti i tèmo: àsa nanga èngi po si ngòsa ngokanêna èko ngokagêna. — Duma o Elisa awi ōrangi wa sulo o Isaréli-ka manga kolano-ka wo tagi, wo témo: no djaga la kagêna upa na hika, sébàbu o Siria-ka ngokagêna-ka. — Magêna dé o Siria-ka mànga kolano wo doòsa o manara magêna, so awi kapita wa àsa. dé wo tèmo: da doòha-so ngini ni si ngangàsu ni hòlu, nagu-una nia dòngiraba-ka manga kolano? — Asa to una awi kapita moi wo tèmo: mahiwa, djōu! ka ngomi-wa, duma o Elisa i wi si ngangàsu o Isaréli-ka manga kolano-ka o dèmo moi-moi maro ngòna no bitjara ani djongihi ma raba-ka gêna; so una gògé o dòku o Dōtani-ka. — Magêna dé ma sulo, so o djara dé o karèta dé o èngi i lalamo ja kahika o putu magêna, o dòku o Dōtàni i si dopòku. La i langi-langi dé ma nabi awi ōrangi wo mòmi-jé, o tahu-ka wo supu, dé, jato! wo ma todòka, o èngi moi dé o djara dé o karèta o dòku magêna i si dopòku-ka. Dé wo wòsa wo tèmo: siòko, djōu! dòné po ma dŏdoòha? — Dé o Elisa wo temo: upa i ni mòdo, sébàbu to òna manga kawàsa àsa i folòi tó ngòné nanga kawàsa, ja dala. — Dé o Elisa wo sumbaja, wo tèmo: ja, Djōu! na pělênga-si āi ōrangi awi làko, la wo ma si gělèlo! — So o Djōu o ōràngi magêna awi làko wa pělênga, so wo ma si gělèlo, dé, jato! wa nano, o tala magêna ka o djara dé o karèta ma rèhè-rèhè, maro o uku, o Elisa i wi si gilòli.

2. Magêna dé o Elisa wo tèmo: ja, Djōu! o kawàsa magêna Na ngàpo, la manga làko ða marasa-ka. — Sō o Gikimoi òna Wa ngàpo, sidago manga làko ða maràsa-ka. Magêna dé o Elisa wo supu dé wo tèmo òna-ka: manêna o ngèko dé o dòku ða sosowo; ni mòté ngohi-ka, la ngohi àsa ti ni ngaho janau magêna-ka, ngini ni wi sasari gênà. — So una wa ngaho òna magêna o dòku o Samāria-ka. So dé òna o dòku o Samāria-ka i wòsa-ka, dé o Elisa wo tèmo: ja, Djōu! manga làko Na pělenga, la i ma si gělèlo-kali! — So o Djōu to òna manga làko Wa pělènga, so, jato! i ma todòku, òna i ma oòko o dòku o Samāria ma raba-ka! Dé o Elisa wo tèmo o Isaréli-ka manga kolano-ka: manga njawa moi upa na ţoòma, duma o ròti dé o àké na hiké, la òna magêna i òdo-ka dé àsa na si maha manga djōu-ka i liho. — So ma kolanō wa si dailàko manga ino, so i òdo ða bòlo, dé una wa si maha, so òna magêna i liho-ka.

---

§ 68. Ma nabi o Jūnusu.

O Junusu I—IV.

1. Ma wàkutu o Jérōbéàmu o Isaréli-ka wa parèta, dé lo o nabi moi ngokagêna, awi rònga o Jūnusu. La ma moi dé o Djōu I wi sulo o Jūnusu, Wo tèmo: no tàgi o dòku i lalamo, o Ninéwé-ka, la no si ili o dòku magêna ma hūkumu: sébàbu o dòku magêna ma dorōu ja hijé, sidago ja ado Ai sima-ka. — Duma o Jūnusu wo ma si dailàko, tanu wo lòda, o Djōu Awi sima-ka. La o déru wa màké, dé ma bèto àsa i sidé o Tarĕsi-ka. So una wo tano-bané, tanu wo lòda o téwo ma sonònga-ka. — Duma o Djōu Wo si kahuku o rato ða sosihilo, sidago o déru magêna, hé! ja dongadé i biau-ka. Magêna dé o oti ma awo ja mòdo, so i ma nia i tuāri giki; duma o Jūnusu o déru ma raba-ka wo ma idu, so i wi totiwòtu-ka. La ma nàkoda i wi màké, dé wo tèmo: i ni doòha, hé! ngòna i ni totobikiòlo? No momi-jé la ani giki no ma nia, nāgala o giki magêna àsa i na bari, la upa po bodito! — Magêna dé òna i ma tĕké si kagaro, i tèmo: hino! la o ònudé pa aka, la pa nàko nagoòna dé manga baðu, so o dorōu manêna i na ado ngòné-ka! — So o ònudé ja àka, dé o Jūnusu i wi dahè. Magêna dé òna i wi sano, i tèmo: to ngòna ani manara òkia? Ngòna kékia-no? To ngòna ani tòna kékia-ka? — Dé una wo sango: ngohi nêna o

Ibĕrai-ka ma njawa, dé ngòhi to Wi pudji o Djōu, ō sòrōga ma Gikimoi, o ngòloto dé o dududu Wa aàka-ka gêna. Ngini bilàsu ngohi ni tidé la o dongiraba-ku ni umo, la àsa o mòku-mòku i ogo: sébàbu ngohi ka ta nàko o rato ða sosihilo manêna i ni dahè ma ngalé ngohi-ka. — Asa òna o Jūnusu o dòngiraba-ku i wi umo; la magêna dé o mòku-mòku i ogo-ka. La ma dongòho magêna o Djōu Wa sulo, so o nawo i lalamo moi o Jūnusu i wi lowòla: dé o Jūnusu wo gogògé o nawo magêna ma pòku ma raba-ka, sidago o wangé saàngé dé o putu saàngé. Dé o Jūnusu wo sumbaja o Djōu, awi Gikimoi-ka, sidago o nawo magêna o dududu-sa i wi si ngunu-kali. Magêna dé ma moi-li o Djōu I wi sulo o Jūnusu, Wo tèmo: no tàgi o dòku i lalamo o Ninéwé-ka, la no si ili To Ngohi Ai hūkumu! — So àsa una o Ninéwé-ka wo tàgi. O dòku magêna ka i lamo, sidago po tàgi o wangé saàngé dé àsa pa tabi. So o Jūnusu wo tàgi o dòku ma raba-ka awi dodàgi o wangé moi, dé wo si ili wo si dàgi-dàgi, wo tèmo: o putu moruha dé dòné o dòku o Ninewé i sisa! — Dé o Ninéwé-ka ma njawa i Wi piritjaja o Djōu, sidago òna i ma rimoi i puàsa. Dé manga kolano lo wo supu, awi pàkéang ða lolòha wa höi-ka, so o karong moi wo ma si kolòro-ka, dé o gaàpo-ka wo gògé-ku. Dé ma kolano wa si parèta, so i àso o dòku-ka i ma oré-oré, i tèmo: o njawa ja-ngodu bilàsu ja palàko manga ngèko ma dorōu, nāgala o Gikimoi àsa Wo na galusiri, sidaga Wo na binàsa-wa! — So dé o Gikimoi Wa kélélo òna magêna manga sininga i ma ngali, so Wa galusiri, sidago manga dòku Wa binàsa-wa.

3. Magêna dé o Junusu wo poòso-so, dé wo sumbaja wo tèmo o Djōu-ka: òdé, Djōu! kapurowo-naga, to ngohi ai tòna-ka, dé to tèmo-ka: dòné Ngòna àsa Na àka komanêna. Mutuādé to mau to Ni tai, so to lòda o téwo ma sonònga-ka: sébàbu ngohi to Ni nàko, Ngòna o Gikimoi i Ni tobapahala dé i Ni tobagalusiri, dé lo Ani sabari dé mura i lamo, so o dorōu No si katula No dupa-wa! — Bòlo, o Jūnusu o dòku-ka wo supu, so o dòku ma dudu-ka wo gogōgé; dé o dadaru moi wo ma gàka, la wa nanano o dòku magêna àsa ða doòha. Magêna dé o gòta-hairani moi i oho ngokagêna o Jūnusu awi ðòku-jé, sidago ma gòla-ka wo ma taru: so una wi nali, ma ngale o gòta-hairani magêna. Duma o putu magêna o gai moi ja rèno o gòta-hairani magêna, sidago maêna ða tolòlé-ka: so o wangé i siwa, dé ja hòlo o Jūnusu awi sahé, sidago wo lamāhànigi. La wo dupa tanu wo sòné, so wo tèmo: kolaha to sòné! — Magêna dé o Gikimoi Wo tèmo o

Jūnusu-ka: no ngitu ða lòha, ngòna no si boòso o gòta-hairani magena? — Dé una wo tèmo: to ngitu ða lòha, so to poòso sidago, hé! to sòné! — Asa dé o Dʒōu Wo tèmo una-ka: ngòna no si bòso o gòta-hairani magêna, ngòna na dadàto-wa dé no si oōho-lowaāli: sébabu maêna o putu moi i lamo-ka dé lo o putu moi i sisa-ka. La Ngohi tanu To si bòso-wa o Ninéwé, o dòku i lalamo magêna? Sébàbu o dòku magêna ma raba-ka o njawa ja kèti moi dé ja làkisa sinòto i folöi manga gia o gubali èko o girina ja nanàko-waàsi; dé lo o haiwan ja popiara i tjara-wa o dòku ma raba-ka. —

---

§ 69. O Isaréli-ka ja si biāu o tòna ma somōa-ka.

O bi Kol. ma 2o, XVII.

1. Ma kolano o Jéhu wo sòné-ka, dé o kolano ja sio-si o Isaréli-ka ja parèta; duma manga parèta i tatàpu-wa; ma para ma dala o kawàsa i pali dé mànga kolano ja toòma, sidago i ma àka o ruwàhé i dala to òna manga tòna-ka. Dé lo o Siria-ka ma njawa ja tjobo-tjobo òna ja kudòti dé ja sangisara. I ma àka kòmagêna, sébabu o Isaréli-ka ma njawa o Dʒōu, manga Gikimoi, i Wi si rèsé ka kòmagêna. O Elia dé o Elisa manga dodòto lo i si gisè-wa. Maduūru dé o Gikimoi I wi sulo-li ma nabi o Amòsu, o Tékōa-ka ma njawa, dé una wo tèmo: ja, Isaréli awi ngòpa! ni si gisè-si; o Dʒōu Wo tèmo kòmanêna: o satĕrū àsa ja hino, o tòna manêna ja kudòti i si gilòli, dé o àrata àsa ja baðàko, dé àsa o Isaréli-ka ja dusu la upa mànga tòna jo dogògé, sébàbu ni si gisè-wa o Gikimoi Awi dèmo. Dé ma nabi o Hoséa lo wo tèmo kòmanêna: ni si gisè o Dʒōu Awi dèmo! O Dʒōu o tòna manèna ma njawa Wa doòsa, sébàbu o lōa dé o gàlusiri Wa màké-wa, dé lo Una ni Wi pàké-wa; duma ka o bobêto, o damato, o doòma, o dodòsi dé o dorou Wa màké nia dongiraba-ka. Mutuādé dòné o tòna manêna ma njawa ja ngodu àsa i ma dodòra dé i ma tjikaho-wa. O Gikimoi, o Dʒōu Wo tèmo: Ai ūmàti manêna ja murutu, sébàbu i fuma-ka. Sébàbu ngini To Ngohi Ai dodòto ni ja umo-ka, mutuādé Ngohi lo ngini Ti ni umo. —

2. Duma o Isaréli-ka i si gisè-wa, so ka i ma si goganàpu i Wi lāwàni o Gikimoi. Magêna dé ma wàkutu ma kolano o Hoséa wo parèta, dé o Sàmanésari, o Asuri-ka manga kolano wa kahika, o dòku

o Samāria wo si dopòku, sidago o musungu saàngé, dé àsa wa ðèhè o dòku magêna; so o Isaréli-ka wa ngaho dé wa sulo òna magêna i gògé o Hala dé o Hābòru dé o Mādai ma bi tòna-ka, maro o Dʒōu Awi nabi i tèmo-ka.

3. La àsa o Sàmanésàri o Bāběli dé o Hāmàti ma njawa wa tòta, so òna magêna o dòku o Samāria jo gògé. Duma òna magêna o Dʒōu I wi sajangi-wa, sidago o Dʒōu o singa Wo si kahino to òna manga dòngiraba-no, so o njawa ja muruwo-naga ja gòli. Mutuādé òna i wi si ngangàsu o Sàmanésari-ka, i tèmo: òdé, o kawàsa o Samaria-ka na si kokahika-ka gêna, o tòna magêna ma giki ma pudji ja nàko-wa, mutuādé o singa to òna manga dòngiraba-no i si kahino. — Magêna dé o Sàmanésari wo sulo, so o īmàmu i wi moi, i ðoðòma i wi ngangaho-ka gêna, i wi si giliho o Samāria-ka, so una magêna bilàsu o njawa ja sosomōa magêna, to una awi giki ma pudji wa dòto. So ma īmàmu una magêna wa hino, dé o Bètèli-ka wo gogògé, dé òna Wa doto i Wi pudji o Dʒōu ja dodoòha. Duma o njawa manga dala magêna i tuāri giki ja àka, so ða sosomōa magêna lo ja pudji o Gikimoi Awi pudji i si dodiawo, sidutu manêna; so o Dʒōu i Wi sajangi-wa dé o tita, o Dʒōu o Jākòpu awi ngòpa-ka Wa hihiké-ka gêna ja tjohowa. Dé to òna manga ngòpa dé manga ðano, gêna o Samāria-ka ma njawa, ka ja àka kòmagêna-li.

---

§ 70. Ma kolano ða lolòha, ò Hisěkia gêna.

O bi Kol. ma 2a XVI—XXI; o Jesaja XXXVI—XXXIX.

1. Kòmagêna dé o Isaréli-ka manga parèta i sisa-ka. Duma o àhéli ja sinòto, o Jéhuda dé o Bajamini manga parèta kagêna-si: gêna i si rònga o Jéhuda-ka manga parèta. O Réhabéàmu, nna magêna to òna manga kolano ma nonòma, dé sihika awi dagàli òna lo ka o Dāutu awi àhéli ma rèhè-rèhè, so òna ja 20 o Jéhuda-ka ja parèta-ka; dé òna manga dala manga parèta ma dèka, sidago o musungu 372. So o Isaréli-ka manga parèta i sisa-ka, dé àsa o Jéhuda-ka manga parèta i gògé-si sidago o musungu 150-si. Duma to òna manga kolano ja ðadala lo ða sosomōa ja pudji. Tjawali manuka, gêna o Jōsafàti, o Hisěkia dé o Josia, òna manga parèta dé manga gogòho àsa ka ða lòha.

2. So ma wǎkutu o Sàmanésari, o Asuri-ka manga kolano, o ūmati

o Isaréli-ka wa si biau, gêna o Hisĕkia o Jéhuda-ka manga kolano. La to una awi manara moi-moi gêna o Djōu ka Wo dupa, sébàbu una magêna wo lōa, maro ma bàba o Ahàsi-wa. Sébàbu o Ahàsi una magêna o njanjawa ja uūhi wa àka, dé lo awi ngòpa o giki wa si àso, dé o Djōu Awi Kaba ma ngòra wa kutji-ka. Mutuādé o Djōu I wi hiké una magêna o Asuri-ka manga kolano awi gia ma sòha-ka. Duma o Hisĕkia o Kaba ma ngòra wa pĕlênga-kali, dé o īmàmu wa tolòmu, dé wo tèmo: ngini nia diri ni ma tébi, la àsa o Djōu Awi tahu ni jo débi, sébàbu o moi-moi maro nanga bàba ja aàka-ka gêna o Djōu Wa malo da torōu: òdé, o Djōu Awi tahu jo dolòda-ka, so ma ngòra-ka lo ja ado-kawa, dé ma padamara lo ja sòné-ka, dé o gàso lo ja tupu-kawa. Mutuādé o Djōu Awi doòsa ja dahè o Jérusalemu-ka, sidago nanga bàba i ruba o gudòti-ka, dé lo nanga ngòpa-janāu dé nanga ngòpa o ngòpĕdĕka dé nanga modòka o tòna ma somōa ma njawa ja tago, so i ma si dàfa-ka. — Asa o Hisĕkia awi sosulo wa sulo o Jéhuda dé o Isaréli ma tòna ma ālàmu-ka, wo tèmo: nia sininga ni ja ngali dé o Djōu-ka ni liho, la o njawa, o Asuri-ka manga kolano wo na si dodogu-ka gêna, dòné o Djōu àsa Wa riwo-kali. Ni ja hino o Djōu Awi tahu-ka ni wòsa, la o Djōu ni Wi pudji! — Magêna dé o gogòbu ja dadala o Jérusalèmu-jé ja kahijé, dé o giki da sosomōa ma bi gàso ma dadami ja biau, so o sĕléra o Kidĕrònu-ku ja umo, dé o Pàsika ma ramé ja àka. Dé ja nali i tjara-wa o dòku o Jerūsalèmu-ka. Dé ma kolano o Hisĕkia i Wi gaālu o Djōu-ka, so wa dòha-dòha-kawa i Wi momoté Una-ka. So o Djōu Wo gògé dédé una-ka, dé kékia-ka o Hisĕkia wo tàgi wo kudòti, ngokagêna lo wa àka moi-moi wo tjawaro.

3. La ma duūru dé o Hisĕkia i wi siri, sidago, hé! tanu wo sòné. Dé ma nabi o Jésaja wa hika una-ka, dé wo tèmo: o Djōu Wo tèmo: ani tahu no si parèta, sébàbu, ngòna dòné no sòné. — Magêna dé o Hisĕkia wo ma kiliho o bobĕrèsu-ka wo sima, dé wo sumbaja o Djōu-ka, wo tèmo: ja, Djōu, kòdo! No sininga-si, ngohi to tatàgi Ani sima-ka to banari, dé ai sininga ta gogōu dédé Ngòna-ka, so ai manara moi-moi ta àka-ka gêna ka da lòha, Ngòna lo ka Na nàko. — Dé o Hisĕkia wo ari i tjara-wa. La o Jésaja o gandaria-ka wo supu-waàsi, so o Djōu una I wi bitjara, Wo tèmo: no liho, la no tèmo o Hisĕkia-ka, Ai ūmàti manga sahè-ka: o Djōu Wo tèmo: Ngohi ani sumbaja To isè-ka, dé lo ani kongo Ta kĕlĕlo-ka: so àsa To ni lòha-kali, dé o putu saàngé àsa dé na hijé o Djōu Awi tahu-jé; dé Ngohi àsa ani ūmuru To si ganèpu, sidago o musung 15-si. — Magêna dé o Hisĕkia

wo sano Jésaja-ka, wo tèmo: o nonàko òkia no i hiké la ta nàko o Djōu àsa Wo i lòha-kali? — Dé o Jésaja wo tèmo: no māu o wangé ma gurumi ja kahisa o liri mogiowo èko ja kahòko o liri mogiowo? — Magéna dé o Hisĕkia wo tèmo: o wangé ma gurumi ja kahòko, o liri magiowo. — Dé ma nabi o Jésaja wo sumbaja o Djōu-ka, dé ō Djōu Wa àka, sidago o wangé ma gurumi ja kahòko o liri mogiowo.

4. La ma dongòho magéna dé o Sànhérèpu, o Asuri-ka manga kolano, o Sàmanésari awi dagàli, wa sulo so awi èngi dé manga kapita o Jéhuda ma tòna jo ngika; dé ja dèhè o tòna magéna ma dòku da poputuru sidago lo ja ado o dòku o Jérusalèmu, so i si dopòku. Magéna dé o Sanhérèpu i Wi gogèlé o Gikimoi, wo tèmo: o Gikimoi I wi riwo o Hisĕkia Wa àku-wa, so kolaha wo subà. Duma o Hisĕkia awi badju wa ratja, dé o Gikimoi Awi tahu-ka wo tàgi, dé o Sanhérèpu awi dèmo wo si ngangàsu, dé wo lahi-tulung o Gikimoi-ka. Magéna dé ma nabi o Jésaja o Hisĕkia-ka wa kahika, dé wo tèmo: o Djōu Wo tèmo kòmanéna: o Sanhérèpu o dòku manéna wo wòsa-wa: éna awi èngi o ngami ma dòto moi lowāali i si ngami o dòku ma raba-ka, duma dòné awi tòna-ka mo liho-kali. — So o putu magéna o Djōu Awi malāekàti o èngi magéna ja ngàpo, sidago ja 185.000 i sòné. La ma goginita-no ka o èngi magéna ma bàké ja màké, duma o Sanhérépu o Ninéwé-ka wo liho-ka.

La ma duūru o Bĕroda o Bābĕli ma kolano o sūràti dé o parasèn i wi si dingo o Hisĕkia-ka, sébàbu una wo gïsè-ka o Hisĕkia i wi siri duma i wi lòha-ka. So Hisĕkia o sosulo magéna manga dèmo wo sigisè, dé wa tuūmu dé awi àrata moi-moi wa si mané: o rònga moi awi tahu ma raba-ka dé lo awi daira ma ālàmu ma raba-ka òna wa si mané. Magéna dé mo nabi o Jésaja wa hika o Hisĕkia-ka, dé wo sano: o njawa òna magéna i tèmo òkia, dé kékia-ka i tàgi? — Dé o Hisĕkia wo tèmo: to òna manga tòna ma guru-ka, o tòna o Bābĕli-no ja hino. — Dé una wo sano-li, wo tèmo: òkia òna ja kĕlélo-ka to ngòna ani tahu-ka? — Dé o Hisĕkia wo tèmo: ai tahu ma àrata moi moi ja kĕlélo-ka; ai rònga moi da ngodu òna ta si mané ka. — Magéna dé o Jésaja wo tèmo: ta gogou, sihika àsa dé ani rònga moi ani tahu ma raba-ka òna ja badàko, o Babĕli-ka ja aho; i folŏi-li òna lo àsa ngòpa janāu ja ngaho ani, la àsa o Bābĕli ma kolano awi tahu-ka i léléani.

§ 71. Ma kolano o Josia dé ma nabi o Jérêmia.

O bi Kol. ma 2o, XXII—XXIV.

1. O Hisĕkia wo sòné-ka, dé ma ngòpa o Manàsé wo dàdi o kolano. Duma una maro ma bàba-wa; sébàbu o kawàsa wa simininko, so o Jehuda-ka ma njawa ða sosomōa ja pudji-kali. Duma ma dodogu o Gikimoi o Asuri-ka manga èngi Wa si ka hino, so i wi kudòti dé i wi tago, dé o ràté o tabaga sinòto i wi si dopiliku dé o Bābĕli-ka i wi ngaho. Ngokagêna o sosala ma tahu-ka dé o Manàsé wo ma hadoku, dé awi dosa wo ma wàsu, de wo lahi-àpongu o Gikimoi-ka. So o Gikimoi awi dosa ða ngodu I wi si àpongu, dé Wa àka sidago o Babĕli ma kolano o Manàsé o Jérusalému-ka i wi si giliho-kali, dé i wi si maha una wo parèta-kali. Magêna dé wa nàko ka o Djōu Una o Gikimoi; so o pudji ða sosomōa ma njanjawa, o Jerusalêmu-ka wa biāu, dé ka o Djōu i Wi pudji. Ma ngòpa o Amònu, o dorōu wa àka-kali, i Wi lāwani o Djōu ða torōu-poli: o kolano i ðoðoma i foloï ka una. Duma wo paréta i téka-wa, ka o musungu sinòto dé ma ngòpa o Josia wo dàdi o kolano i wi tagàli ma bàba. O Josia, una magêna, o Gikimoi I wi dupa, sébàbu awi sininga i tiāi dédé Una-ka. Ma wàkutu o Josia wo kolano o Jéhuda-ka, dé òna o Djōu Awi tahu ja tàpa-ka. Magêna dé òna o Gikimoi Awi tita ma buku, o kaba-ka ja màké. Dé òna ja aho, so o buku magêna ja bàtja ma kolano awi sima-ka. So dé ma kolano o buku magêna ma dèmo wo isè (o Détĕron XXVIII), dé awi badju wa ràtja dé wo tèmo: o Djōu Awi doòsa i rama: sébàbu nanga bàba o buku manêna ma dèmo ja mòté-wa! — La o Djōu Wo mi sulo ma nabi o ngòpĕdêka, o ngo Hūluda, o Josiaka mo tàgi dé mo tèmo: o Djōu Wo tèmo: ta gogōu, Ngohi àsa o dorōu To si kahino nonêna o dòku-no: sébàbu o dòku manêna ma njawa I palàko-ka. Duma, sébàbu ngòna no ma hado-ku o Djōu Awi sima-ka, mutuadé to ngòna ani làko o dorōu magĕgêna àsa ja kĕlêlowa. — I pàsa-ka dé ma kolano wa kahijé, o Djōu Awi tahu-jé, dédé o īmàmu, o nabi dé o kawàsa ja ngodu, ja tjĕtjèké dé ja lalamo, dé una wa bàtja to òna manga sima-ka o djàdji ma buku ma dèmo ða ngodu. Dé o kawàsa ja ngodu o djàdji magĕgêna i si mòté. Asa ma kolano o īmàmu wa sulo la o Djōu Awi Kaba-ka i si supu o momanara moi-moi, i ðoðòma ja papàké, o Bāali i si pupudji gêna. Dé o gàso ma dadami o Bétèli-ka lo wa biāu (§ 59) dé o bi kòbo o bi

boòsu-ka wa puàé, dé o dadami magêna ma dòku-ka wa tupu. Gêna i ɗodòma o kolano moi-wa manga sininga i ma ngali dé o Djōu i Wi pudji maro ka una.

2. Ma moi dé ma nabi o Jérémia o Djōu Awi tahu ma ngòra-ka Wo ma oòko, dé wa hàka-waro, wo tèmo: o Djōu Wo tèmo: nàkoso nia gòko dé nia bané ɗa lòha, Ngohi àsa Ti ni si maha ngini o dòku manêna-ka ni gogògé. Ena o tuma, o ngawa-ngawa-ka maêna ma musung ja nàko, dé o dara-furu dé o soèko dé o totodialiki lo ma wàkutu, ma biasa ma riho-ka i liho jo djadjaga: duma To Ngohi Ai ūmàti Ai tita jo sininga-wa. Mutuādé Ngohi àsa òna Ta piringa, sidago àsa o dunia ma ālàmu-ka i gogògé; gêna To si fanggàli to òna manga dosa: so àsa òna ja toòma, dé lo ja bi sàpi so i sòné, dé manga ròhé o ngawa-ngawa ma namo dé o ponga ma haiwan àsa To si tòpo! — Duma o Pàsuru, o kaba ma sahè, wo isé o Jérémia wo bitjara kòmagêna, dé i wi toòsa, so i wi ngàpo o, dé o sosala ma tahu-ka i wi umo.

3. La maduūru dé o Josia wo sòné-ka, dé o Nébukanésari, o dòku o Bābĕli ma kolano, o Jérusalèmu wo ngika wa kudòti, dé o dòku magêna wo si dopòku sidago wa ɗèhè-ka. So o Djōu Awi tahu dé ma kolano awi tahu ma àrata wa baɗàko wa hàka-hàka-ka, dé o Jérūsalèmu ma njawa ja ngodu, dé lo o bobàto dé o njawa ja totomolé ja ngodu wa tago, so o Babĕli-ka wa ngaho. Dé o Sédékia i wi si ngado, wo kolano i wi tagàli o Jōjakému. Dé o Djōu Wa malo o Sédékia, una magêna awi manara moi-moi ka ɗa torōu. Duma o Sédékia wo pali o Bābĕli ma kolano-ka, sidago o Bābĕli ma kolano i wi ngika, dé wa ngaho awi èngi ja ngodu, So o Jérusalèmu wa kudòti-kali Magêna dé o Djōu Wo bitjara o Jérémia-ka, Wo tèmo: na hijé, dé no tèmo o Sédékia-ka: o Djōu Wo tèmo: Ta gogōu, Ngohi àsa o dòku manêna Ta hiké o Bābĕli ma kolano awi gia ma sòha-ka, so una àsa o dòku wa tupu, dé ngòna àsa no lòda na àku-wa, duma dòné i ni tago. —

4. Magêna dé o bobàto i tèmo ma kolano-ka: na sulo la i wi toòma janau magêna, sébàbu i kokudòti wa si mòdo. — Magêna dé òna i wi tago o Jérémia, dé o sumu ma raba-ku i wi umo, dumu ɗa lòha o sumu magêna ɗa ōa-ka, so ka o pĕpèké, ṣidago o Jérémia o pĕpèké-ku wo dòha-ka. So dé o Ebè-Mélèki, o Etiopiaka ma njawa, ma kolano awi bobàto moi, wo giisè òna magêna o Jérémia o sumu-ku i wi umo-ka, dé una wo supu dé wo tèmo: ja, djōu kolano! òna o Jérémia i wi toòma i ma si susa ka parasadja: sébàbu ngāroko po wi

umo-wa lo bilàsu wo sòné wi sàpi, sébàbu o dòku ma ino i hiwa-ka. — Magêna dé ma kolano i wi sulo o Etiopia-ka una magêna, wo tèmo: o ōràngi ja moruàngé na ngaho, la o Jérémia ni wi lia, o sumu-jé ni wi si supu, la ngokagêna upa wo sòné. — So o Etiòpia-ka, una magêna o baro ma dodorōu ma bi lèta wa aho dé o gumi moi, so o suma-ku wo si siha. Dé o gumi magêna o Jérémia i wi si lia, o sumu-jé i wi si supu, dé wo gògé o sosala ma tahu-ka, sidago o Nébukànésari o dòku o Jérūsalèmu wa dèhè.

---

§ 72. O dòku o Jerūsàlèmu ja binàsa.

O bi Kol. ma 2o, XXV: 1—12.

1. Ma kolano o Nébukànésari o bètèng wa àka dé o dòku o Jerūsalèmu wo si dopòku, sidago o dòku ma raba-ka o ino i ma màké-wa. So o dòku ma raba-ka, o dòku ma èngi o bobĕrèsu ja biāu, so o putu magêna i kokudòti ja ngodu i lòda, dé manga kolano lo wa mòté. Duma o Kàsidimu-ka ma njawa ma kolano i wi ginihi dé i wi dahè o Jériko ma pido-ka, dé awi engi ja si biāu-ka. Duma o Sédékia i wi tago dé i wi ngaho o Bābĕli ma kolano-ka la wa tiāi to una awi hàli: so awi hūkumu da torōu i tjara-wa, sébàbu o Sédékia awi ngòpa-janau ja sinòto ja tola to una awi sima-ka, dé asa to una awi làko ja puàé, dé o ràté o tabaga sinòto i wi si piliku dé o Bābĕli-ka i wi ngaho. Asa dé o Kàsidimu-ka, òna magêna o Djōu Awi tahu ja tupu dé lo ma kolano awi tahu dé o Jérusalèmu ma tahu da ngodu; dé manga èngi ja biāu o Jérusalèmu ma dòku ma bobĕrésu i kilòli. Dé o umàti manuka, o dòku-ka ja si dodogu-ka gêna, ka ja tago so ja ngaho. Duma o Jerusalêmu ma daira ma njawa i folōi i sususa ja muruwo-naga, gêna ta sidogu, so òna o anggòru ma bi ràki jo djadjaga dé i tòro. Dé o Kàsidimu-ka o goli-ngàsu o tabaga, o Djōu Awi tahu ma gandaria-ka dé o ngòloto o tabaga magêna ja biāu, dé ma tabaga ja aho o Bābĕli-ka; dé lo o dodai o manjanji jo ngangado dé o dodai o āu i si dadàku, o guràtji dé o salàka ma rèhè-rèhè, gêna ja aho. Dé o Séraja, ma īmàmu i wi lalamo gêna, dé o īmàmu ma somōa-si, dé lo janāu ja motòha manga biàsa mā kolano i wi dodiawo, dé o sahè o tòna ma gudòti ma njawa manga rònga wo si lĕlèfo gêna, dé lo janau ja moributanga, o giki ja lalago, òna ja ngòdu ja ngaho o Bābĕli ma

kolano-ka. So o Bābĕll ma kolano wa ngàpo dé wa toòma òna magêna. Kòmagêna o Jéhuda-ka ma njawa ja tago dé to òna manga tòna-ka ja si supu.

2. Magêna dé o Nébukànésari i wi si ngado o Gédalia, àsa wa parèta o Jéhuda-ka ja muruwo-naga o tòna magêna-ka ja si dodogu-ka gêna. Dé o Bābĕli ma kolano i wi si parèta o Nébusārada, o bobàto manga sahè, ma ngalé o Jérémia, so wo tèmo: no wi ngòso dé no wi djadjaga la upa o dorōu òkia-naga i wi dahè, duma no si mòté to una awi sininga ma suka. — Magêna dé o Nébusārada wa sulo o Jérémia i wi ngòso o sosala ma tahu-ka, dé wo tèmo una-ka: o Djōu, ani Gikimoi, o dorōu manêna Wo si kahino o dòku manêna-no: sébàbu ngini o dosa ni ja àka-ka, o Djōu ni Wi lāwàni dé Awi ili ni si gisè-wa. Na nano, ngohi dòné ta sòsé o ràté ani gia-ka: nàko-so ngòna no dupa-wa ngohi no i mòté o Bābĕli-ka, bòlo! no gògé, la o tòna manêna ma ālàmu kekia-ka 'ni sininga no tàgi, ngokagêna na àku no tàgi. — Asa o bobàto manga sahè magêna o ino dé o parasèn i wi hiké dé i wi dòha so wo tàgi. So o Jérémia wa kahika o Gédalia-ka o Misĕpa-ka, dé ngokagêna wo gogògé o ūmàti ma soōhu manga dongiraba-ka.

3. Magêna dé o Jérémia wo dodòra, wo tèmo: siòko! o dòku ka i totarangi dé o kawàsa lo i sisa-ka! O Sīònu ma tāpàki ka i dodòra, sébàbu o njawa moi-wa ja hika o ramé-ka; o dòku ma ngòra da ngodu lo ja béāu-ka; o īmàmu manga wòma i ma dodòta; o djòdjaru i duka, dé o dòku ma raba-ka o sangisara ma rèhè-rèhè: sébàbu o Djōu o dòku manêna Wa dòha, ma sala i dala-so. Ja, umàti ni ngodu! ni si gisè-si dé ni ja nano-si ai sininga ma gangèla: sébàbu o ngòpa ma bi tjĕtjéké dé o ngòpa i sususu ka i ruba o dòku ma tāpàki-ka, i lamāhàni, manga awa-ka jo sano: o ino i hiwa? Manga njawa i ma höi, manga awa manga ugu ma dòku-ka! Siòko! da doòha-so ngomi mi ja àka-ka o dosa ma lamo kòmagêna? Ja, Djōu! Ngòna No gògé sidago o kakàli; To Ngòna Ani parèta ma kūrisi ka i dodòma-si sidago ma dodogu-ka! Dg doòha-so No mi mahara ngomi ma dodogu i hiwa? Ja, Djōu! tanu mia sininga Na ngali la mi Ni giliho mi ja gogōu! Siòko! ma moi-li tanu mia wangé Na àka maro i dodòma-si! —

§ 73. Ma nabi o Esékièli.

1. La ma dongòho o Kàsidimu-ka o dòku o Jérūsalèmu ja binàsa, gêna o Jéhuda-ka ma njawa, o Nébukànésari ma nonòma-ka wa ngangaho gêna, i gogé o Bābĕli-ka o musung 18; duma òna magêna bilàsu i gogògé ngokagêna o musung 70, ja mòté o Djōu Awi dèmo. Ngokagêna o Bābĕli ma tòna-ka òna lo i tòro dé lo ja àka manga tahu dé manga ràki, sidago manga gògé i susa-wa. Duma, ngāroko kòmagêna, òna manga tòna jo sosininga i tjara-wa, dé lo jo sosininga o Djōu Awi kaba, sidago manga kòngo i ma si modòdo, dé i dodòra ma bèto i dala; i tèmo kòmanêna:

Ngokagêna o Bābĕli ma sèléra ma dàté-ka ngomi mi gogògé;
Duma mi ari, mia dòku mi jo sosininga.
Mia goguūli o gòta o turi-ka mi ja liko-ka.
mi jo dodòha-ka:
Mi ja àku? mi ma njanji o Djōu, Awi njanji,
o tòna ma somōa-ka?
Ja, Jérusalèmu! siòko! nàko-so ngòna to ni wòsa ai gia o girina lo i ma wòsa diri-ka!
(o Màsĕm. CXXXVII).

2. La o Djōu, manga Gikimoi, o nabi lo Wa hiké ngokagêna o Jéhuda-ka ma njawa manga dongiraba-ka. Ma nabi i wi moi ròngа o Esékièli, o īmamu moi ma ngòpa. O Jerusalèmu ja binàsa-waàsi, dé una magêna wo bitjara dé wo si ngangàsu o Jérusalèmu dòné ja binàsa. Sébàbu o Jéhuda-ka òna magêna manga dala maro ka i toguruga, so ja dakòlo, òna magêna ka tjai-tjai dé manga tòna-ka i liho, mutuadé òna magêna i ma hado-ku wa, dé i si gisè o Djōu Awi dèmo i hòlu. So o Djōu Wo tèmo o Esékièli-ka: Ngohi To ni sulo ngòna, bilasu na si dapano o Isaréli awi ngòpa, o ūmàti i lalāwàni magêna, gêna o madé i si hòda-wa dé lo manga sininga da togòi. Da lòha i si ngōu, da lòha i si ngōu-wa, duma òna bilàsu ja nàko, o nabi moi wo gògé to òna manga dòngiraba-ka. Mutuadé, ja, njawa manga ngòpa! o tèto o bàta moi no ma gèsè, dé na hado ani sima-ka, dé ma dòku-ku no si lèfo o dòku o Jérūsalèmu ma dulada. La na àka maro o gudòti moi, o dòku magêna no si gilòli; dé na àka o bètèng o Jérūsalèmu ma sima-ka, dé lo o tòna na tòpu na kokilòli, dé o èngi na si tòto i si

dotihèma o dòku magêna, dé ma bobĕrèsu i kilòli o sosifo no si gòko. Moili: o bòso o bèsi no ma gèsè la no si gòko maro o bobĕrèsu o bèsi to ngòna dé o dòku magêna ma dongiraba-ka, dé no risima no kéri-kéri o dòku magêna, maro i kudòti, so maro i kokudòti o dòku i kilòli-ka; la no bitjara no tèmo kòmanêna: o Djōu, o Djōu Wo si ngangasu o Isaréli-ka manga tòna-ka: ani wangé ma dodogu, hé! i dumu-ka; ani wangé ma dodogu i ma si diado-ka, i ni ngingino, na nano, hé! i bòla-no! o sangisara i ma rituwo-no; o gagāwàngi ma wangé i dumu-ka, o tàla-ka o ili i tisè-wa. Dòné Ai katula To bòla ani đòku-ku; To ni fanggàli Ta mòté ani gòko dé ani bané: la ngòna àsa no si hòda Ngohi nêna, o Djōu, To ni ngangàpo. Na nano o wangé! ma ginita ja hino-ka; o wangé nogêna-ka! O ràté moi na àka, sébàbu o doòma ma āu o tòna manêna i si pèsa-ka dé o dòku manêna ma fîtana i tjara-wa! —

3. Ma moi-li o Djōu Wo tèmo o Esékièli-ka: ja, njawa manga ngòpa! o wangé manêna ma rònga no si léfo: sébàbu o wangé manêna o Bābĕli ma kolano wo wòsa o Jérusalèmu-ka. — So o Djōu Awi gia ka i gògé o Esékiéli awi đoku-ka, sidago o goginita-si, sidutu i mađa-mađa, una magêna wo bitjara, wo ma wòma wa àku-wa. Dé o Djōu Wo tèmo una-ka: àsa òna magêna ja nàko ka Ngohi nêna o Djōu, nàko-so to òna manga tòna Ta binàsa dé nàko-so Ta fanggàli o dorōu moi-moi maro òna ja àka-ka, sidago dòné o njawa àsa ja todòka. La ngòna, ja, njawa manga ngòpa! ani ūmàti manga ngòpa i ni si bitjara ja tjobo-tjobo, dé i ma tèké si kagaro, i tèmo: po tàgi-wa, po si gisè-si o dèmo o Djōu Wo na si ngangàsu ngòné-ka! Dé òna i si gisè to ngòna ani dèmo, duma i si mòté-wa: sébàbu òna magêna ka manga uru ja àka o dèmo đa lolòha, dumanga sininga ja nònu manga njăfusu ma ngalé. So to ngòna ani dèmo jo dupa, maro ka jo dupa o mamané manga guulè ma bèto, èko maro ka i wi dupa i wi moi wo guūlè èko wo uūlè đa lòha. Duma nàko-so manga tampalā i ma si diado dé àsa ja nàko o nabi moi wo gògé-ka to òna manga dongiraba-ka. —

La ma dongòho magêna i wi moi wa hino o Jérūsalèmu-no, dé wo tèmo o Esékièli-ka: o dòku ja binàsa-ka. —

§ 74. O Dānièli dé awi dodiawo ja ruàngé.

O Danièli I.

1. Magêna dé ma kolano o Nébukànésari wa sulo ja hiri o Isarélika manga gòh'i-duūru ja muruwo-naga, bilàsu ka upa lo dé manga bèla-tjinga, dé manga djamani da lòha, dé lo o tjawaro moi-moi i turutang, o dodòto moi-moi i sàpo dé manga sininga i kàku, maro o njawa manga biàsa i wi totorari ma kolano awi kadàto-ka. Dé ma kolano wo si parèta to òna manga ino: bilàsu o wangé i si gèto-gèto ma kolano awi ino ma gimina ja màké, dé lo o anggòru maro una wa udo, so bilàsu ja piara o goh'i-duūru kòmagêna ja àka, sidago o musungu saàngé, dé àsa òna ma kolano i wi torari. Bòlo, to òna manga dongiraba-ka o gòh'i-duūru ja ruha, manga rònga o Dānièli, o Sādara, o Mésa dé o Abé-Négo. La o Dānièli, una magêna awi pòko ma rabaka awi nīèti: upa wa òdo awi bobòso, êna ma kolano awi ino ma gimina gêna. So wo lahi o tahu i léléani manga sahè-ka; dé o Gikimoi Wa àka sidago janau magêna i wi sininga dé i wi gàlusiri o Dānièli, so wo tèmo: ngohi to wi mòdo ai djōu ma kolano: sébàbu una wo si parèta-ka nia ino dé nia minōmang: mūtuādé nàkoso una wa kèlèlo to ngini nia bio da puturu-wa, maro o gòh'i-duūru ma somōa magêna, dòné ngini nī àka sidago ngohi to sala ma kolano-ka. —

2. Magêna dé o Dānièli wo tèmo: hika, pa dahaké-si; la ani ōrangi hitilahi o wangé mogiowo o tamo dé o bi gaàhu mi ja òdo dé o àké mi ja udo; la àsa na nano la na àka na mòté maro àsa no mi kèlèlo ngomi. — Bòlo, una magêna wo si mòté to òna manga dèmo, so wa dahàké o wangé mogiowo, ka wa hiké o ino maro òna i ma gòlo. So o wangé mogiowo magêna i pàsa-ka, jato! wa nano, o gòh'i-duūru ma somōa magêna, ma kolano awi ino ma gimina ja oòdo gêna, i folōi òna ja ruha magêna manga djamani da lòha dé manga ròhé i lamo. Dé o Gikimoi Wa hiké o gòhi-duūru ja ruha magêna o nako dé o tjawaro, sidago ja nàko o buku ma dodòto dé o tjawaro moi-moi; duma o Dānièli I wi hiké sidago una wo si hòda wo si guti ma ngalé, nàko-so o njawa òkia-naga ja kèlèlo èko jo doguruga. So o musungu saàngé i pàsa-ka, dé àsa o tahu i léléani manga sahè wa ngaho òna magêna o Nébukànésari awi sima-ka. So ma kolano dé òna i ma tèkébitjara. Duma òna ja ngodu i pàdé-wa maro o Dānièli, o Sādara, o Mésa dé o Abè-Négo, sidago òna ja àku i wi torari ma kolano-ka. La

mā rònga o dodòto dé o tjawaro moi-moi, ma kolano wa sasano òna-ka, i gogòma-haté dé o ngòma i si mamai ja ngodu ma kolano awi daira-ka, i folŏi òna ja ruha magêna i tjawaro, sidago ma para ma mogiowo.

---

§ 75. O Dānièli wo si guti o Nébukànēsari awi doguruga ma ngalé.

O Danièli II.

1. La ma moi o Nébukànésari wa màké o doguruga moi, dé o doguruga magêna awi sininga ja ruwàhé, sidago o giòlo lo wo ma màké-kawa. Magêna dé ma goginita-no ma kolano wa sulo ja àso i gogòmahaté dé o ngòma i si mamai, dé wo tèmo òna-ka: ngohi to toguruga, so to mau ta nàko ai doguruga ma ngalé. — Dé òna i sango: bilàsu, kolano! no dĕdèmo o doguruga magêna ani ōràngi-ka, nàko-so hiwa dé o njawa moi-wa àsa ja àku i si guti ma ngalé; bilàsu ka o giki, duma maêna i gogé-wa o njawa manga dongiraba-ka. — Magêna dé ma kolano i wi toòsa-poli, so wo si parèta ja toòma o Bābĕli ma njawa i tjotjawaro ja ngodu. Dé o Dānièli wo gitsé o hàli magêna, dé una Wo tàgi wo lahi ma kolano tanu sutu wo si sabari, so wo ma si sari wo siguti o doguruga magêna ma ngalé. Magêna dé o Dānièli wo liho awi tahu-ka, dé wo si ngangàsu o hàli magêna awi dodiawo-ka, la àsa òna magêna i lahi o Gikimoi-ka o dipa ma đòku-ka, la Una Wa galusiri dé Wa si ngangàsu o hàli đa popuputu magêna, la upa òna lo i sòné dédé o Bābĕli ma njawa i tjotjawaro ja ngodu. Magêna dé ma putu-ku dé o Gikimoi Wo si dunia-no o Dānièli-ka o hàli đa popuputu magêna. So ma dongòho magêna o Dānièli i Wi giliri o Gikimoi, o dipa ma đòku-ka, wo tèmo: o Gikimoi Awi rònga bilàsu i kiliri ka o kakàli sidago o kakali-ka, sébabu o tjawaro dé o buturu moi-moi To Una; Una Wa hiké o tjawaro o njawa i tjotjawaro-ka dé lo o dodòto òna magêna-ka, nagoòna manga sininga đa bi dodòto gêna; Una Wo si dunia-no o hàli i luluku dé đa popuputu; Una ka Wa nàko o puputu ma hàli moi-moi, sébàbu o ginita ka i gògé Una-ka. —

2. Magêna dé o Dānièli wo tàgi ma kolano-ka, dé wo tèmo: i Wi moi, kadàku o sòrōga-ka, gêna o Gikimoi, so Una Wo si dunia-no o hàli đa popuputu! Una magêna dòné I wi si ngangàsu na kolano o Nébukànĕsari-ka sihika-hika àsa ani sima-ka i ma àka i dodoòha. Ani

doguruga dé o ronga moi magêna, ngòna na kokĕlèlo gêna, kòmanêna: ja, kolana! ngòna na kĕlèlo o njanjawa i lalamo ɗa lòha dé i siru-siru, i oòko to ngòna ani marangi-ka, dé ma djàko sidago ka po mòdo. Maêna ma sahè o guratji, ma mamata de ma gia o salàka, ma pòko dé ma ugu o tabaga, ma tòko ma gòsi o bèsi, ma ɗòhu o bèsi dé o tòna i si totola. Magêna dé na kĕlèlo o tèto moi ja bitogu, duma o gia ja bitogu-wa, dé o tèto magêna ɗa lulu, so ja tulu o njanjawa magêna ma ɗòhu o bèsi dé o tòna i si totola magêna, so ja lulé o njanjawa magêna. Dé asa o tèto magêna i dàdi o tàla i lalamo, sidago o dunia ma ālàmu ka i ma si téro-ku. —

3. Ani doguruga èna komagêna ɗa bòlo: so dòné àsa to si guti ma ngalé ma kolano-ka: Ja, kolano! ngòna ka o sahé o guratji magêna; ma duūru àsa i mòmi-jé o parèta ma somōa, duma i mulia-wa maro to ngòna ani parèta; dé huku àsa o parèta ma saàngé magêna, o tabaga gêna, àsa ja parèta o dunia ma ālàmu-ka. Ma iha gêna àsa ɗa togòi maro o bèsi. La na kĕlèlo-ka ma ɗòhu, dé ma ɗohu ma raraga o tòna dé o bèsi i si totola, gêna ma ngale: o parèta magêna àsa i ma rimoi-wa, duma ma sōa ɗa togòi ma sōa ɗa muūɗu. Duma o kolano òna magêna manga wăkutu i ma si diado-ka, dé àsa o sòrōga ma Gikimoi Wo si mòmi o parèta moi-li: la maêna àsa i biāu-kawa, sidago i kakàli; dé o parèta magĕgêna dòné o ūmàti ma somōa lo ja òra-wa, duma maêna àsa ja lulè dé ja sisa o parèta ma somōa ɗa ngodu, so maêna i ma tèngo àsa i gògé sidaga o kakàli ma kakàli. — Magêna dé ma kolano o Nébukànésari wo ma ruba, o tòna-ku wo ma mòtu-ku, dé wo tèmo: ta gogōu! to ngini nia Gikimoi ka o giki ɗa ngodu ma Gikimoi, sidago Una Wo si dunia-no o hàli ɗa popuputu! — Magêna dé ma kolano o Nébukànésari i wi hiké o Ɗānièli-ka o rònga i lalamo, dé i wi si ngado una wa parèta o dòku o Bābĕli ma daira ma ālàmu, so wo dàdi o Bābĕli ma njawa i tjotjawaro ja ngodu manga sahè. Magêna dé o Dānièli wo lahi ma kolano-ka, la wa si ngado o Sādara, o Mésà, dé o Abè-Négo, la òna ja parèta o tòna o Bābĕli ma léléani. Duma o Dānièli wo gògé ma kolano awi kadàto-ka.

§ 76. Janau ja ruangé o kaléro ma raba-ka.

O Danièli III.

1. La ma moi dé ma kolano o Nébukànésàri wa àka o njanjawa o guràtji, ma guru-jé o àsita 60 dé ma ngòha o àsita 6. Dé awi sosulo moi wo àso wo ma oré-oré: nàko-so ngini àsa ni isè ma kolano awi wuwuwu ma ili, ngini bilàsu ni buku-ku, ni ja hòrĕmati o njanjawa o guratji magêna; la nago-òna i buku-ku i hòlu àsa ka gila-gila o kaléro-ka ja umo. — Magêna dé o Kàsidimu-ka ja muruwo-naga ja hino ja si sala o Jéhuda-ka, i tèmo ma kolano-ka: ja, kolano! ngòna na sulo o njawa ja ngodu bilàsu i buku-ku, ja hòrĕmàti o njanjawa o guràtji magêna; duma o Jéhuda-ka janau ja ruàngé, manga rònga o Sādara, o Mésà dé o Abè-Négo, jo gèha-kira-kira-wa to ngòna ani tita, sidago o njanjawa o guràtji magêna ja hòrĕmàti-wa. — Magêna dé o Nébukànésari i wi toòsa, so wa sulo ja ngaho janau ja ruàngé magêna to una awi sima-ka; dé una wo tèmo òna-ka: nàko-so ngini o njanjawa o guràtji magêna ni ja hòrĕmàti-wa, dé àsa ka gila-gila o kaléro-ka i ni umo; la o giki òkia àsa i ni si raro ngini to ngohi ai gia ma sòha-ka? — Magêna dé òna i sango, i tèmo: to ngomi mia Gikimoi, ngomi mi Wi pupudji gêna, Una Wa àku Wo mi si raro ngomi; duma ngāroko Wo mi si raro-wa, ngomi mi ni singangàsu, ngòmi mi ja hòrémàti to ngòna ani giki, o njanjawa o guràtji magêna, mi hòlu. — Magêna dé o Nébukànésari i wi toòsa i talalu, so wa sulo o uku ja tahu o kaléro-ka, sidago ma sahu i folōi ma para ma tumidingi, dé àsa òna ja piliku, dé o uku ma raba-ka ja umo. La, sébàbu ma kolano wa gogòko, so o djongihi magêna da sahu-poli. sidago o uku ma suhu ja sòné awi ōràngi, janāu ja ruàngé magêna o uku-ka ja uūmo gêna.

2. Duma ma kolano o Nébukànésari wo tèmo awi bobàto-ka: polika! ngòné pa umo tjawali janau ja ruàngé o uku ma raba-ka, dé, ni ja nano! êna ta kĕlêlo janau ja ruha, o uku ma raba-ka i tatàgi, manga bobiliku i hoi-ka dé ja uku-wa; la i wi moi gêna awi djàko maro o sòrōga ma njawa! — Magêna dé o Nébukànésari wa hika o djongihi i sosòra ma ngòra-ka dé wa àso: hé! ngini, o Gikimoi, o Laha-Tàla Awi ōrangi! ni ja hino, ni supu! — Magêna dé òna magêna o uku-no i supu-ka. Gêna ja uku-lowaāli, êna manga ròhé dé manga hutu dé manga taluké o uku ma bōu lo i hiwa! Magêna dé o Nébukànésari

wo tèmo: O Sādara, o Mésà dé o Abè-Négo manga Gikimoi, ka po Wi giliri! Sébàbu Una Wa sulo To Una Awi malāékàti, so ja bari To Una Awi ōràngi, sébàbu òna magêna i Wi ngongano Una-ka! —

---

§ 77. O Nébukanésari i wi dòta.

O Danièli IV.

1. La ma moi dé ma kolano o Nébukànésari wo toguruga-kali, dé o Bāběli ma njawa i tjotjawaro ja ngodu awi doguruga ma ngalé i si guti ja àku-wa. La ma dodogu dé o Dānièli i wi àso; dé ma kolano wo tèmo una-ka: êna, to toguruga ta kělêlo o gòta o hutu moi o dunia ma dongiraba-ka, ma guru-jé, sidago, ja ado o dipa-jé; dé o gòta magêna sidago o duma ma bàti-ka lo ja kělêlo; so maêna ma gòla-ka o ponga ma haiwan i ma taru dé lo o ngawa-ngawa ma namo ma uma-ka i ma igu. Dé, ta nano, o djodjaga moi, i wi tětébi, o dipa-ku wo uti, dé wo àso, wo tèmo: o gòta magêna ni ja tòda dé ma uma ni ja lòra, dé ma sòka ni ja rada, sidago o haiwan ma gòla-ka i lòda, dé o namo ma uma-ka i sòso. Duma ma gòla dé ma ngutu ni ja dòha o tòna-ka; dé o bobiliku o bèsi dé o tabaga ni si dopiliku o dumulè-ka, dé ni ja dòha, sidago o dipa ma alo ja pèsa; la maêna i gogògé ja dodiawo o haiwan o dumulè-ka; la àsa ma sininga i tagà-li, sidago maro o njawa ma sininga-kawa, duma i ma àka o haiwan ma sininga; dé ni ja dòha-kàsi, sidago o wàkutu tumidingi i pàsa-ka. O hàli magêna o djodjaga i si rorai-ka, la i oōho àsa i ma wàsu o Laha-Tàla Wa parèta o njawa manga daira, so Wa hiké nago-òna Una Wa dupa dé Wa si ngado ja tjětjéké o njawa manga dongiraba-ka la òna magêna ja parèta. —

2. Magêna dé o Dānièli wo sāwàni, so wo gògé-ku kagêna wi dèka sidago o ōràsi moi, dé àsa wo tèmo: ja kolano! o gòta o hutu moi magêna, ka ngòna! Ngòna i ni lamo-ka dé lo i ni puturu-ka: to ngòna ani parèta ja ado sidago o dunia ma bàti-ka! Duma o njawa àsa i ni hòlu, sidago àsa na dodiawo o haiwan o pido-ka, la ani ino àsa o dumulè, maro o kobowo, sidutu ngòna no ma wàsu o Laha-Tàla Wa parèta o njawa manga daira, la Una Wa hiké nago-òna Una Wa dupa. La maro i tèmo-ka: o gòta magêna ma gòla dé ma ngutu ja dòha-kàsi, gêna ma ngalé: to ngòna ani parèta àsa i liho-kali, ma dongòho ngòna

no ma wasu-ka gêna ka o sòrōga i parèta. Mutuādé, ja, kolanō! nàkoso no mòdé dé ai dèmo no si gisè-si: ani dosa o lōa no si tagàli, dé ani aniaja o gàlusiri no si tagàli, dé o njawa i sususa na riwo: la nāgala o àpòngu na màké-si. —

3. Duma i tèka-lowaāli dé o dèmo magêna ða ngodu i wi dahè ma kolano o Nébukànêsari: gêna ka o ngoòsa mogiowo dé sinòto i pàsa, dé wo tatàgi o Bāběli ma kadàto ma ðòku-ka, dé ma kolano wo témo: ija! o dòku i lalamo o Bāběli manêna ngohi ta àka-ka: sébàbu to ngohi ai parèta ða puturu, dé sébàbu to ngohi ai mulia tanu o giliri! — So o dèmo magêna ma kolano awi uru-ka i supu-waàsi, dé o ili moi o dipa-ku i tura, i tèmo: dòné ani parèta i höi-ka! — La ka o ōràsi magêna o njawa o Nébukànêsari i wi hòlu, so o haiwan wa dodiawo dé lo o dumulè wo òðo, maro o kobowo, dé awi ròhé o dipa ma alo ja pèsa, sidago awi gògo i kàku maro o koðoba ma gògo dé awi gitipi maro o namo ma gitipi. Duma awi wàkutu ja ado-ka, dé wo ma mataga o dipa-jé, dé awi sininga i liho, so i Wi hòrěmàti o Laha-Tala. Magêna dé awi sahè dé awi bobàto i wi sari, so awi parèta i wi si giliho-kali, sidago awi rònga i ðoðòma i folöi i tuūru i lamo. Mutuādé ma kolano i Wi giliri o sòrōga ma Kolano, wo tèmo: To Una Awi manara moi-moi ka i téro dé lo Awi ngèko i lōa, so Una lo Wa àka sidago Wa si guti o njawa manga sininga i lalamo gêna! —

---

§ 78. **Ma kolano o Bèlisasari. — O dòku o Bāběli ja ðèhe.**

O Danièli Y.

1. La ma duūru dé o Nébukànêsari wo sòné-ka, dé ma kolano o Bèlisasàri wo parèta o Bāběli-ka. La ma moi una wa àka o òðo i lalamo, dé wa àso awi bobàto ja totomolé ja tjala moi, so o anggòru i udo. Magêna dé wa sulo ja ðèhè o dodai o guràtji dé o salàka, ma bàba o Nébukànêsari o Jerūsalèmu ma kaba-ka wa bobaðàko gêna. So ma kolano dé awi bobàto, dé awi pěðèka, dé awi gundi o dodai o guràtji magêna i si udo, dé o giliri to òna manga giki (pudji) o guràtji, o salàka, o tabaga, o bèsi, o gòta dé o tèto. La ma dongòho magêna o njawa ma gia ma raraga ja hino, ja lèfo o tahu ma dòfu-ka, o tōdèngè ma marangi-no. So dé ma kolano wa kělèlo o gia ma dèpi i

lĕlĕfo magĕna, dé awi bio lo ða aré-ka; i wi todòka, sidago i wi tiriné dé awi pupuku lo ka i ma tatàké: dé wa sulo, wo ma oré-oré, ja ngòso o njawa i tjotjawaro dé o mai-mai. Dé òna magĕna ja hino, duma o lèfo magĕna ja batja ja àku-wa. Magĕna dé ma kolano o Bèlisasàri i wi mòdo, sidago awi bio lo ða aré-ka dé awi bobàto lo i sāwàni. Magĕna dé ma kolano ma awa mo tèmo ma kolano-ka: janau moi kagĕna-naga, una magĕna o giki (pudji) ða tĕtĕbi ma gurumi i pané-una-ka, gĕna o Dānièli; na sulo la i wi àso o Dānièli ta una àsa wo siguti o lèfo magĕna ma ngalé. —

2. Magĕna dé òna i wi ngaho o Dānièli ma kolano awi sima-ka, dé o Dānièli wo tèmo: ja, kolano! i ðoðòma o Gikimoi I wi si tjàtu ani bàba o Nébukànĕsari-ka o rònga, o hòrĕmàti dé o mulia, dé awi parèta ka i lamo sidago o ūmàti dé o àhéli dé o dèmo ja ngodu o dunia-ka ja tiriné dé mànga raba i tututu to una awi sima-ka. Duma ma dongòho una wo ma lalamo dé wo ma gogiliri gĕna, dé o Gikimoi I wi sihito awi parèta ma kūrisi-ka, so awi mulia Wa ðèhè, dé i wi si maha-kawa wo gogògé dédé o njawa: sébàbu awi sininga maro o haiwan ma sininga-ka, sidago-ka o ponga-ka, wo gogògé, o kàlidéi wa dodiawo dé o dumulè wa òdo maro o kobowo, dé awi ròhé o dipa ma alo ja pèsa, sidutu wo ma wàsu o Gikimoi, o Laha-Tàla Wa parèta o njawa manga daira, la Wa si ngado nago-òna Una Wa dupa àsa ja parèta. La ngòna, hé! Bèlisasàri! to una awi ngòpa janau! ngòna no ma hado-ku-wa, ngāroko ka no si hòda o hàli magĕna moi-moi. Duma ngòna no ma lamo, no Wi lāwāni o sòrōga ma Djōu, dé na sulo so i ni dòta-ka To Una Awi tahu ma dodai, so ngòna dé ani bobàto dé ani pĕdĕka dé ani gundi o anggòru ni si udo-ka. So ma dongòho magĕna o Gikimoi Wa sulo o gia ma dèpi i si lèfo o lèfo manĕna. O lèfo magĕna ma ngalé kòmanĕna: Mĕné: o Gikimoi Wa èto-ka ani parèta ma wangé dé ja ado-ka! Tekèl: i ni kàti-ka, duma i ni guūi-poli! Pérès: ani parèta ja biāu dé ja hiké o Madai-ka dé o Pérĕsia-ka! — La o putu magĕna òna i wi toòma o Bèlisasàri, o Kàsidimu-ka manga kolano, sébàbu o Madai-ka dé o Pèrĕsia-ka o dòku-ka i wòsa, so i wi toòma ma kolano dé awi bobàto ja ngodu. Magĕna dé o Kīrusu wo kolano o Bābĕli-ka, dé to una awi parèta ma raba o Dānièli wa màké o rònga i lalamo.

§ 79. O Dānièli o singa ma saha-ka.

O Danièli VI.

1. Magêna dé o Darīusu, o Madai-ka ma njawa, wa màké o parèta magêna. La o Darīusu awi sininga wa si ngado o sahè ja ratu moi dé ja monahalo, la òna magêna ja parèta awi daira ma ālàmu; la àsa o bobàto ja ruàngé ja parèta-kali òna ja ratu moi dé ja monahalo magêna; la o Dānièli àsa ja ruàngé magêna manga sahè-li, sidago òna ja ngodu o Dānièli bilàsu wa sakuta, la upa ma kolano wo rugi. Bòlo,

wa àka kòmagêna, dé o bobàto dé o sahè magêna ja ngodu i folöi o Dānièli, una magêna, awi parèta da lòha, sébàbu i folöi to una awi sininga. i tàgi i kàku. Mutuadé ma kolano awi sininga i wi si ngado o Dānièli, la una wa parèta awi daira ma ālàmu. Magêna dé o bobàto o sahè dé maro i ufa o Dānièli-ka, sidago o sala òkia-naga ja sari, la o Dānièli i wi si sala. Duma o sala èko o dosa òkia-naga ja màké-wa: sébàbu o Dānièli wa hohònga-wa to una awi parèta. Magêna dé ona magêna i tèmo: ngòné àsa o Danièli awi sala pa màké-wa, bilàsu pa

sari òkia-naga maro ja lāwàni awi Gikimoi Awi tita. — Mutuādé o bobàto o sahè dé i tagi ma kolano-ka, i ma pòlu-pòlu-so, i tèmo: ja, kolano o Darīusu! mi lahi-lahi tanu ngòna no oho sidago o kakàli! Ani daira ma bobàto dé ma sahè mi ngodu mi ma tèké-takàti-ka, tanu pa àka o bobita dé o tita da poputuru moi, gêna: bilàsu o wangé moruàngé to ngòna ani daira-ka ja àku-wa òkia-naga i lahi manga giki-ka, èko o njawa-ka, ka duga-duga ma kolano-ka; la nago-òna i lāwàni, òna magêna àsa ja umo o saha-ku dé ma sisinga-ka. Ja, kolano! kolaha ngòna no si rorai o bobita moi kòmagêna, dé o léfo-ku no si bitu, sidago upa ja ngali, duma ja mòté, maro o Madai-ka dé o Pèrĕsia-ka manga biàsa. — La ma kolano o Darīusu wo si mòté-ka, so o bobita magĕgêna wo si bitu o lèfo ma raba-ku.

2. So o Dānièli wo gïsè òna ja àka-ka o lèfo magêna, dé awi tahu-ka wo wòsa (ngokagêna to una awi djongihi, o tahu ma dòku-ka; so ja àka-ka dé ma djangèla-ka i pòpĕlênga, o dòku o Jérusalèmu jo risima); so wa mòté awi biàsa, gêna o wangé i si gèto-gèto wo buku-ku, sidago ma para ma sosaàngé, dé wo sumbaja wo ma ri dèmo moi-moi o Gikimoi Awi sima-ka. Magêna dé òna magêna ja hino i wi djaga i ma pòlu-pòlu, dé i wi màké o Dānièli wo sumbaja, wo ma ridèmo awi Gikimoi-ka Magêna dé òna i tagi ma kolano-ka, dé i tèmo, ja, djou-kolano! ngòna o bobita moi no si lèfo-ka, gêna bilàsu o wangé moruàngé ja àku-wa òkia-naga i lahi manga giki-ka èko o njawa-ka, ka duga-duga ma kolano-ka; la nago-òna i lāwàni òna magêna àsa ja umo o saha-ku dé ma sisinga-ka. — Dé ma kolano wo sango, wo tèmo: ïja! o bobita magêna i tatàpu, ja mòté maro o Madai-ka dé o Pèrĕsia-ka manga biasa, sidago ja hŏi ja àku-ka-wa. — Magêna dé òna i sango, i tèmo ma kolano-ka: o Dānièli ngòna wo ni rĕkêngi-wa, so o wàngé i si gèto-gèto una wo sumbaja ma para ma sosaàngé. — So dé ma kolano wo isé o dèmo magêna, dé wo duka i talalu, i wi sininga o Dānièli, so o àkali wo si dàgi tanu i wi riwo una magêna, gêna sidago o wangé i tumu wo ma gĕgêgo wo sari una i wi si salāmàti. Magêna dé òna magêna ja hino, i ma pòlu-pòlu ma kolano-ka, i tèmo: ja, djou-kolano! no sosininga-si o Madai-ka dé o Pèrĕsia-ka manga tita ma biàsa, gêna o tita, ma kolano wo si lĕlêfo-ka gêna ja ngali ja àku-wa. — Magêna dé ma kolano wa sulo i wi ngòso o Dānièli la o singa ma saha-ku i wi umo. Dé ma kolano wo tèmo o Dānièli-ka: to ngòna ani Gikimoi, ngòna no Wi pupudji na naro-naro gêna, tanu Una magêna àsa Wo ni riwo! — Dé òna o tèto moi

o saha i si tanu-ku, dé ma kolano dé awi bobàto manga ali-ali o tèto magêna i si tjàpu, la upa o Dānièli wo supu. Magêna dé ma kolano wo tàgi, wo liho awi kadàto-ka, dé wo gogògé wo sai-wangé-wangé, wo òdo-wa dé lo i ulè-wa to una awi sima-ka, sidago o giòlo lo wo ma màké-wa.

3. La i langi-langi ma kolano wo mòmi-jé dé wo tàgi wo ma tai-tai wa kahika o singa ma saha-ka. La una wo ma si diado o saha-ka, dé i wi àso o Dānièli, so awi ili maro i duka, wo tèmo: ja, Dānièli, o Gikimoi Wo oōho Awi ōrangi! nāgala to ngòna ani Gikimoi, ngòna no Wi pupudji na naro-naro gêna, Wo ni bari, sidago o singa i ni doòha-wa? — Magêna dé o Dānièli wo sango: ja, kolano! to lahi-lahi tanu no oho sidago o kakàli! to ngohi ai Gikimoi Wa sulo Awi malāékàti, so maêna ja pĕrèsu-ka o singa ma uru, sidago i doòha-wa! sébàbu Una Wa màké-wa to ngohi ai sala! ja, kolano! òdé, ngohi lo to ni lāwàni-wa ngòna-ka! — Magêna dé ma kolano awi sininga da nali, dé wo si parèta o Dānièli o saha-jé i wi lia. La o Dānièli o saha-jé i wi lia-ka, ka i wi doòha-lowaāli, sébàbu una i Wi piritjaja o Gikimoi. Magêna dé ma kolano wa sulo ja ngòso òna nago-òna i i si gogogĕgégo o Dānièli i wi si sasala gêna, la òna dé mànga pĕdèka dé manga ngòpa o singa ma saha-ku ja umo. So òna magêna o saha ma dodogu ja ado-waàsi, dé o singa ka ja gubarê-ka, so òna ja ngodu ja njèmo-njèmo-ka, sidago manga kòbo lo ja poròto-ka. Magêna dé ma kolano o Dārīusu o lèfo moi wo si dingo o kawàsa ja ngodu-ka, wo tèmo: ni Wi mòdo o Dānièli awi Gikimoi: sébàbu Una ka o Gikimoi Wo oōho. — La sidago o Darīusu dé lo o Kōrèsi o Pèrĕsia-ka ma njawa i parèta o Dānièli gêna ka i wi hòrĕmati.

---

§ 80. O Umàti o Isaréli o Bābĕli-ka o Jérusalèmu-ka i liho.

O Esira I—VI.

1. La ma duūru o Kōrèsi, o Perĕsia ma kolano wo parèta. Dé awi musung ma nonòma-ka dé o Djōu I wi si garo ma kolano awi sininga-ka, so wa àka wa mòté o Djōu Awi dèmo, maro o Jérémia (XXV: 11) wo bitjara-ka. Mutuadé una wo si supu o tita moi dé i sidagi awi daira ma ālāmu-ka, wo lèfo, wo tèmo: o Djōu, o sòrōga ma Gikimoi o

daira ða ngodu ngohi Wo i hikè-ka; so Una Wo i sulo To Una Awi tahu o Jérusalèmu-ka ta àka. Nagoòna To Una Awi ūmàti to ngini nia dongiraba-ka? To lahi-lahi tanu nia Gikimoi dé ngini-ka, so ni ma djobo, ni ja kahika o Jérūsalèmu-ka, la ni ja àka o Djōu o Isaréli-ka manga Gikimoi Awi tahu! Dé òna nagoòna i mau i mòtę, duma i ma dodoòha-wa, sidago tanu i gògé o dòku moi, o tona ma somōa-ka, bilàsu o dòku ma duhutu ngokagèna òna ja riwo, ja hiké o salàkā dé o guràtji dé o léléani dé lo o haiwan-si; dé i si dogo-si o parasèn, ja mòté maro to òna manga sininga ma suka la o Gikimoi Awi tahu o Jerūsalèmu-ka i si àka! — Magèna dé o Jéhuda dé o Bajamini manga àhéli manga sahè dé manga īmàmu dé lo o Léfi-ka ma njawa, dé o njawa ja ngodu o Gikimoi Wa si gagaro manga sininga-ka, i ma si dailàko, so i tàgi o Djōu Awi tahu ja àka. Dé o njawa ja ngodu i gogògé ja si gogilòli gèna ja riwo, ja hiké o dodai o salàka, o guràtji dé o léléani dé lo o haiwan-si dé o àrata ma somōa-si.

2. Dé ma kolano o Kōrèsi wo si supu o Djōu Awi tahu ma dodai, o Nébukànésari o Jérūsalèmu-ka wa bobadàko gèna, to una awi giki ma tahu-ka wa dodiahi-ka, gèna: o dodai o guratji, o āu i si dadàku, 30; o dodai o salàka, o āu i si dadàku, 1000; o diha 29; o sibi o guràtji 30; o sibi ma somōa, o salàka, 410; o dodai ma somōa 1000; o dodai ða ngodu, o guratji dé o salàka, ma gègèto 5400. Dé o gogòbu ja ngodu, o Jérūsalèmu-ka ja kokahika, manga dala ja 42360; manga òràngi janau dé o ngòpědèka ja si dèèto-wa, duma to òna manga dala ja 7337-si; dé to òna manga dòngiraba-ka o njawa o guūlè ja nanàko ja 200. Dé òna mangèna ja aho o djara 736, o bàhali 248, o òta 1435 dé o kàlidéi 6720.

8. So dé òna i ma si diado o Jérūsalèmu-ka, o Djōu Awi tahu ma riho-ka, dé òna ja ngodu manga àrata ja hiké, ja mòté maro to òna manga sininga ma suka, la o Djōu Awi tahu i si àka; so o tahu magèna i si gòko i ðodòma ma riho-jé-li. Dé òna magèna ja hiké, sidago ja àku, i si dailàko o manara ma bobàngu; gèna o pipi ja hiké o manara ma tūkàngi-ka; dé lo o ino, o minōmang dé o gosòso ja hiké o Sīdònu dé o Tīrusu ma njawa-ka, sébàbu ona magèna o gòta o àràsi i totòta o tàla o Libanònu-no, nodàdé o dòku o Jàfo-no, ja mòté ma kolano awi tita. So òna i ma si diado o Jérūsalèmu-ka, dé ma musungu ma sinòto dé àsā o Sérubāběli dé o Jésua dé o īmàmu ja si ngado o Léfi-ka ma njawa, manga ūmuru o musung 20 dé i folōi, la òna magèna o manara magèna i si babàba. La ma dongòho i tutu-

kàngi ja hado o Djōu Awi kaba ma sosòdé, dé o īmàmu o wuwuwu ja wuwu dé o Léfi-ka ma njawa o lipa ja tàko, i Wi pudji o Djōu o guūlè i ma tèké-ko kokasàngo, i Wi sūkuru o Djōu, sébàbu To Una Awi bàrakàti i gògé kòmagèna o Isaréli-ka manga ðòku-ka, sidago i kakàli. So òna magèna i Wi pudji o Djōu, dé o kawàsa i ma néré i ma oré-oré. Duma òna ja dadala o àhéli manga sahè ja popĕrèki, o tahu i ðodòma ja kokĕlèlo gèna, dé òna ja kĕlèlo o tahu ða momuāné magèna ma sosòdé, dé i dodòra manga ili ja lamo-lamo. Duma òna ja dadala ja nali, so i ma néré, sidaga o kawàsa i ma si hòda-wa o néré èko o dodòra ma ili.

---

§ 81. O ngo Èsitĕri, ma kolano o ngòpĕðèka gèna.

1. La o wangé magèna o Ahasérosi, o Pérĕsia ma kolano wa àka o òdo moi, so wa àso awi bobàto dé awi kawàsa ja ngodu. Dé wa sulo i mi ngòso ma kolano o ngòpĕðèka, ami rònga o ngo Wàsuti, la wo si mané to muna ami lòha o kawàsa-dé o bobàto-ka. Duma muna ma hika mo hòlu. Magèna dé ma kolano i wi toòsa, so wo si parèta o ngo Wāsuti upa sakali-kali ma kahino-kali to una awi sima-no. La ngokagèna janāu moi, o Jéhuda-ka, awi rònga o Mòðĕkāi; una magèna wo mi tòpo ma èpé ma ngòpa o ngòpĕðèka, ami rònga o ngo Esitĕri, so muna magèna mo djɔdjaru-ka dé ami djamani ða lòha. La o ngòpĕðèka ja ngodu i folòi o ngo Esitĕri ma kolano wo mi dupa, sidago wo mi moðòka-ka, so muna mo dàdi ma kolano ma pĕðèka. Duma o ngo Esitĕri mo si ngangàsu-wa to muna ami gia nongoru dé to muna ami àsali, sébàbu magèna o Mòðĕkāi wo mi si bobita. La ma duūru ma kolano i wi si ngaho o Hāmàmu o rònga i lalamo. So ma kolano awi ōrangi ja ngodu i ma hado-ku o Hāmànu awi sima-ka i wi hòrĕmàti; tjawali o Mòðĕkāi dé àsa wo hòlu. So dé o Hāmànu i wi kĕlèlo o Mòðĕkāi wo ma hado-ku-wa, dé i wi toòsa. Duma wo si ūkuru maro o baraguna-wa i wi toòma tjawali o Mòðĕkāi una wo ma tengo, mutuāðé awi àkàli wo si dàgi tanu o Jéhuda-ka ja ngodu wa binàsa. Bòlo, ma kolano wo si mòté, wo tèmo: o njawa magèna ngohi to ni hiké ngòna-ka, so na àka òna magèna na mòté ani sininga ma suka. Magèna dé o Hāmànu o sūràti wo si dingo, o ōràngi i ma gogogòra ja tòta o tòna ða ngodu-ka, dé o sūràti magèna ma raba-ka

wo si bitu o tita moi, wo tèmo: bilàsu o Jéhuda-ka ma njawa ja ngodu, o gòh'i-duūru, dé o djodjaru, ja popĕrĕki, dé o ngòpa ma tjĕtjĕké, dé lo o ngòpĕdĕka, ka o wangé moi ja toòma ja hàka-hàka-ka.

2. La kékia-ka o sūràti magêna i ma si diado, ngokagêna o Jéhuda-ka ja ngodu i dodòra. La o Mòdĕkāi i wi sulo o ōrangi moi wo tàgi o ngo Esitĕri-ka, dé wo mi sulo muna mo tàgi mo wi si ngangàsu ma kolano-ka. Duma o ngo Esitĕri ma sulo i wi si ngangàsu o Mòdĕkāi, ka mo tèmo: o njawa, po wòsa ma kolano-ka nàko-so wo na àso lowaāli, dòné i na toòma; tjawali nàko-so ma kolano awi didiki wa tōa ngòné-no, dé àsa i na doòha-wa. — Dé o Mòdĕkāi wa sulo-kali, i mi si ngangàsu o ngo Esitĕri-ka, wo tèmo: upa ngòna na dakòlo ngòna àsa i ni doòha-wa; so nāgala ngòna na màké-ka o pāràti manêna la àku no na riwo ngòné-ka. — Magêna dé o ngo Esitĕri ma sulo, so i tèmo o Mòdĕkāi-ka: no tàgi no puàsa, ma ngalé ngohi, o wangé saàngé upa no òdo dé upa no udo; ngohi dé ai bobàto o ngòpĕdĕka lo àsa mi puàsa; la àsa ngohi to si dahaké to wòsa ma kolano-ka; nàko-so dòné to sòné, bòlo, ngohi lo ka to sòné. — So o wangé saàngé magêna i pasa-ka, dé o ngo Esitĕri mo ma si tiba ami pakĕang o kolano, dé mo ma oòko ma kolano awi tahu ma gandaria-ka. So dé ma kolano wo mi kĕlĕlo, muna mo ma oòko o gandaria-ka, dé wo mi gàlusiri: so o ngo Esitĕri ma hika dé ma pada awi didiki ma idé-ka. Magêna dé ma kolano wo tèmo: òkia ngòna no gòlo? la àsa to ni hiké, ngāroko ai dāira nua sonònga! — Dé o ngo Esitĕri mo tèmo: ja, kolano! nàko-so no mòdé, dé ngòna dé o Hāmànu o wangé manêna ngòhi-ka ni òdo! — Bòlo, ma lano oko dé Hāmànu o ngo Esitĕri-ka i òdo. Dé ma kolano wo sano: òkia ngòna no gòlo? la àsa to ni hiké! — Magêna dé o ngo Esitĕri mo tèmo: ja, kolano! nàko-so no i sininga ngohi, dé ngòna dé o Hāmànu ginita lo àsa ngohi-ka ni òdo-li! — Magêna dé o Hāmànu wo liho, wi nali dè wo temo: ma kolano ma pĕdĕka, o ngo Esitĕri, kangano mo i àso ngohi ma kolano to wi dodiawo, muna-ka mi òdo; dé ginita lo dòné ma kolano to wi dodiawo-kali, muna-ka mi òdo-li. Duma sidago to wi kĕlĕlo o Jéhuda-ka, o Mòdĕkāi gêna, wo gogògé ma kolano awi ngòra-ka, dé ai sininga da magawé-wa. — Magêna dé ma pĕdĕka dé awi dodiawo ja ngodu, i tèmo: na sulo, la ja àku o gòlingàsu moi, ma guru-jé o àsita 50, la ginita àsa no tèmo ma kolano-ka, bilàsu o Mòdĕkāi i wi liko o golingàsu magêna ma idé-ku. — O dèmo magêna ja dahè o Hāmànu awi sininga, so wa sulo ja àka o gòlingàsu magêna.

3. La o putu magêna ma kolano o giòlo wo ma màké-wa, so wa sulo ja dèhè awi parèta ma bi habari ma buku. So òna ja bàtja, dé ja màké, o lèfo-ka i si bitu-ka, i dodòma ma moi o Mòdĕkāi wo si ngangàsu-ka o bobàto ja sinòto i ma fakàti-ka tanu ma kolano i wi toòma. Magêna dé ma kolano wo sano: o hòremàti dé o mulia òkia i wi si fanggàli o Mòdĕkāi-ka, sébàbu una wo si ngangàsu-ka-so? — Dé to una awi ōràngi i sango okia lo-waāli i wi si fanggàli. — Magêna dé o goginita dé o Hāmànu wo wōsa ma kolano-ka, dé ma kolano i wi sano una-ka: janāu magêna, ma kolano wo dupa i wi hohòrĕmàti gêna, tanu po wi dodoòha? — Magêna dé o Hāmànu wo tèmo awi pòko ma raba-ka: nagu-una ma kolano wo dupa i wi si hòrĕmati, bilasu ka ngohi? — Mutuādé una wo sango, wo tèmo: janāu magêna, ma kolano wo dupa i wi si hohòrĕmàti gêna, bilàsu i wi si pàké ma kolano awi taluké, dé i wi dòta ma kolano awi djara, dé i wi si tanu ma kolano awi dàsitari, la i wi si bané o djara magêna-ku, la i wi si dàgi o dòku ma tāpàki-ka, dé i si gàso awi sima-ka: kòmanêna i wi àka janau magêna, ma kolano wo dupa i wi si hohòrĕmati gêna! — Magêna dé ma kolano wo tèmo o Hāmànu-ka: no ma tai-tai la ngòna o Mòdĕkāi no wi àka kòmagêna! — Dé àsa o Hāmànu wo tàgi, dé una i wi àka kòmagêna. I pàsa-ka dé nna wo liho awi tahu-ka, wo ma gogòra, wo duka, sidago awi sahè lo wa sawo-ka.

4. La ma kolano wa hino dédé o Hāmànu, so wo tèmo o ngo Esitĕri-ka: òkia ngòna no gòlo? la àsa to ni hiké! — Magêna dé muna mo sango: no i hiké to ngohi ai oho dé lo ai ūmàti manga oho, sébàbu ngomi i mi si idja-ka, àsa ngomi i mi toòma. — Magêna dé ma kolano wo sano: nago-òna i mau ja àka kòmagêna? — Dé o ngo Esitĕri mo tèmo: janau magêna, o njawa wo aāniaja magêna, ka o Hāmanu, o njawa ma doròu una magêna! — Magêna dé ma kolano wo ma òko-jé, i wi toòsa-poli. Dé awi bobàto i wi moi wo tèmo: o Hāmànu o golingàsu moi wa àka-ka, tanu o Mòdĕkāi i wi liko; i si gòko to una awi tahu ma daté-ka, ma guru-jé o àsita 50. — Magêna dé ma kolano wo tèmo: una magêna o golingàsu magêna-ku ni wi liko! — Komagêna dé o Hāmànu o golingàsu magêna-ku i wi liko. Dé ma kolano wa dèhè to una awi ali-ali, o Hāmànu awi gia-ka wa hadōi-ka gêna, so wi hiké o Mòdĕkāi-ka, dé wo tèmo: o Jéhuda-ka na riwo dé no lèfo, na mòté maro ngòna no si ūkuru da lòha, na pèto ma kolano awi rònga, dé ma kolano awi ali-ali o lèfo magêna no si tjàpu. — Magêna dé òna i si dingo o sūràti magêna, o ōrangi

o djara dé o òta i tjotjapàti dé o bàhàli jo babané ja tòta o Jéhuda-ka dé i poparèta-ka, ma bàti ka o tòna o India-si, sidago o tòna o Etiopia-ka, o daira 127. La o njawa i dadànggutu jo ngongano àsa o Jéhuda-ka ja toòma, duma o wàngé magĕgéna ka o Jéhuda-ka ja toòma o njawa ja dadànggutu magéna. Dé àsa o Mòdĕkāi wa màké o ronga i lalamo ma kolano awi tahu-ka, dé awi mulia ma habari ja ado o tòna da ngodu-ka.

---

§ 82. O Esira.

O Esira VII—X.

1. O Esira, una magéna, o hatibi moi wo tjotjawaro. So una dé o Isaréli awi ngòpa ja muruwo-naga i tàgi ja kahika o Jerūsalèmu-ka. Dé ma kolano o Aritasàta (o Sèrisèsu) o sūràti i wi hiké ma īmàmu dé hatibi o Esira-ka, so o sūràti magéna ma dèmo kòmanéna: ngohi to si parèta o Isaréli-ka ma njawa ja ngodu, to ngohi ai daira-ka i gogògé géna, nago-òna i mau i tagi o Jérūsalèmu-ka, bilàsu i tàgi ngòna i ni mòté. Dé ngòna na aho o guràtji dé o salàka, ma kolano dé awi bobàto ja hihiké géna, ja mòte to òna manga sininga ma suka, i Wi si hòrĕmati o Isaréli-ka manga Gikimoi, Awi tahu o Jérūsalèmu-ka i oòko géna. Dé o pipi magéna no ma tai-tai no si idja o sàpi, o duba ma nāu dé o duba ma ngòpa, la no Wi si àso ani Gikimoi, To Una Awi tahu-ka. La o salàka dé o guràtji magéna ma soōhu ni ja pàké maro ngòna dé ani gia nongoru àsa ni si ūkuru da lòha, ni ja mòté maro nia Gikimoi Wo dupa. La nàko-so nia Gikimoi Awi tahu ni ja àka, dé nia pipi ja ado-wa, dé ngini ni ja àku ni ja dèhè ma kolano awi ūpati ma pipi-ka. La, ngòna, hé, Esira! Ani Gikimoi Wo ni hiké-ka o tjawaro, mutuādé ngòna na si ngado o sahè dé o hàkimu, la i si tiāi o kawàsa manga hàli: dé na hiri o njawa ani Gikimoi Awi tita ja nanàko géna; la nago-òna ja nàko-wa o tita magĕgéna, ngòna bilàsu na dòto. —

2. Dé o Esira awi dĕdèmo kòmanéna: kòmagéna dé ai sininga ta amo-ka: sébàlu o Djōu ai Gikimoi Awi gia 1 riwo: so ta tolòmu-ka o Isaréli-ka manga sahè, dé ta si garo òna magéna la ngohi 1 mòté. Dé to si parèta o puàsa moi, la mi ma hado-ku mia Gikimoi Awi sima-ka, dé mi lahi Una mia dodàgi-ka àsa Wo mi bari, ngomi dé

mia ngòpa dé mia rònga moi. Sébàbu 'i maḍé to ma lahi-tulung ma kolano awi èngi dé awi njawa o djara jo babané, la i mi riwo, gogàka ma sōa-ka dé o njawa i dadànggutu i mi lāwani: sébàbu ngomi ma kolano-ka mi tèmo-ka: to ngomi mia Gikimoi Awi gia Wa tōa dé Wa bari òna ja ngodu Una i Wi sasari gèna. — Kòmagèna kolaha ngomi mi puàsa dé mi ma si nia mia Gikimoi-ka. So Una Wo isè-ka mia lolahi, sidago Wo mi si raro o njawa i dadànggutu dé o njawa o ngèko-ka jo dadamo gèna. So dé ngomi mi ma si diado-ka o Jérusalèmu-ka, dé mia Gikimoi Awi tahu-ka òna ja kàti-ka o guratji dé o salàka dé lo o dodai ngomi mi ja aāho gèna; dé àsa ngomi o gàso o Isaréli-ka manga Gikimoi mi Wi si àso-ka. I pàsa-ka dé ma kolano Awi tita mi si ngangàsu-ka i poparĕta-ka dé o adipàti-ka. —

3. La ma moi dé o sahè ja hino ngohi-no, i tèmo: o Isaréli-ka manga kawàsa, dé manga īmàmu dé o Lèfi-ka ma njawa, o Kàfiri-ka i ma tinga-wa: sébàbu òna dé to òna manga ngòpa-janāu ja moḍòka o Kàfiri-ka manga djodjaru. So dé o habari magèna to isè dé ai badju ta ràtja, to sāwàni, so to gògé-ku. Magèna dé òna ja ngodu, o Isaréli-ka manga Gikimoi Awi dèmo jo sososininga gèna, i ma tolòmu ngohi-no; duma ngohi ka to sāwani, so to gògé-ku, sidago i maḍa-maḍa ma gàso ma ōràsi. La magèna dé to ma òko-jé, ai sininga i kangèla; so to buku-ku, dé ai gia ma sòha ta èha, o Djōu, ai Gikimoi-jé, dé to tèmo: ai Gikimoi! i maḍé dé i mòdo to ma mataga Ngòna-jé, sébàbu to ngomi mia sala ka i tòpu ja àdo o dipa-jé; mia bàba manga wàkutu-si, sidago o ōràsi manèna mia sala ka i lamo; so ma ngalé mia dosa, Ngòna No mi si ḍōa-ka, ngomi, dé miā kolano dé mia īmàmu, sidago o sumarang i mi si òto-ka, dé o tòna ma somōa-ka i mi ngaho-ka. So àsa mi liho-ka, dé Ani parèta mi ja biāu-kali, sébàbu o Kàfiri-ka mi ma tèké-kĕgéri-dorōa. Odé, Ngòna dòné àsa No mi doòsa-wa, sidago No mi sisa, so ma soōhu, hé! ka mi hiwa-hiwa? —

4. La o Esira wo sumbaja kòmagèna, wo ma wàsu o kawàsa manga dosa, sidago wo ari, dé wo ma ruba o tòna-ku, o Gikimoi Awi tahu ma sima-ka. Dé o Jéhuda dé o Bajamini manga àhéli, janau ja ngodu, o Jérūsalèmu-ka i gogogògé gèna i ma tolòmu una-no. Dé o kawàsa ja ngodu i gògé-ku o tāpàki-ka, o Gikimoi Awi tahu ma sima-ka, dé ja tiriné: sébàbu o hàli magèna dé lo sébàbu o muūra i lamo. Magèna dé o Esira wo ma òko-jé, dé wo tèmo òna-ka: i sala ngini! òdé, ni ja moḍòka o umàti ma somōa, sidago ni si goganàpu o Isaréli-ka manga dorōu. Hika! nia dosa ni ma wàsu, o Djōu, nia dopòra manga

Gikimoi, Awi sima-ka, dé ni ja mòte To Una Awi tita, gêna: ni ma tinga, upa o tòna manêna ma njawa ni ma si tjàpu, dé upa ni ja modòka o ngòpĕdêka ja sosomōa. — So o gogòbu ja ngodu i tèmo, i ma oré-oré: ngomi àsa mi ja mòté to ngòna ani dèmo! —

---

§ 83. O Nehémia.

1. O Néhémia, una magêna o Isaréli-ka ja tatago-ka manga dodiawo; duma una o pāràti i lalamo wa màké-ka, so wo gugusè ma kolano o Aritasata awi anggòru, dé wo gogògé o dòku o Sūsàni-ka, ma kolano awi kadàto-ka. La ma moi dé o Hanani dé janāu ja murowo-naga o Jerūsalèmu-no ja hino una i wi kurumi. Dé o Néhémia wo sano o dòku o Jérusalèmu ma habari. Dé òna i si ngangàsu, i tèmo: o Jéhudu-ka i sangisara i tjara-wa, sébàbu o njawa ma somōa o dòku o Jérūsalèmu ma bobĕrèsu ja biau-ka dé ma ngòra lo ja tupu-ka. So dé o Néhémia wo isè o dèmo magêna dé una wo ma hodo-ku dé wo ari, wo dodòra o wangé muruwo-naga, dé lo wo puàsa dé wo sumbaja o sòrōga ma Gikimoi Awi sima-ka. Dé wo tèmo; ja, Djōu! Ngòna o Gikimoi Ni lalamo; Ani djàdji dé Ani mura i ngangali-wa, nàko-so o njawa i Ni dodara Ngòna-ka, sidago ja tjoho To Ngòna Ani tita. Siòko! Ani ngāu Na léo dé Ani làko Na pĕlènga, la No si gisè Ani ōràngi ai sumbaja, maro dòné o putu dé o wangé Ani sima-ka to sumbaja. Dé to ma wàsu o Isaréli awi ngòpa manga dosa; sébàbu o dosa mi ja àka-ka mi Ni lāwàni Ngòna-ka; êna ngohi dé ai bàba awi tahu o dosa mi ja àka-ka. Duma No sosininga-si o dèmo magêna, maro Ngòna No bitjara Ani ōrangi o Musa-ka, gêna No tèmo: nàko-so ngini àsa nia sininga ni ma ngali, dé ngāroko i ni tòta-ka, ni gogògé o dipa ma gòla-ka, duma dòné Ngohi àsa Ti ni si giliho o djongihi-no, Ngohi Ta hihiri-ka gêna. —

2. Bòlo, o Néhémia wo ma oòko mā kolano o Aritasata awi sima-ka, awi sininga i duka. So ma kolano wo sano: da doòha-so ani bio maro i duka? — Magêna dé una i wi mòdo, so wo tèmo: ja, djōu-kolano! to lahi-lahi tanu no oho sidago o kakàli! Ta dodoòha la ai bio upa i duka, sébàbu o dòku, kékia-ka ai dopòra manga boòsu, gêna ka ja binàsa-ka dé ma ngòra lo ja tupu-ka! — Dé ma kolano wo tèmo: tanu ngòna òkia no ma gòlo? — Magêna dé o Néhémia wo sumbaja o Gikimoi-ka, dé wo tèmo: ja, kolano! nàko-so no modé, dé no i si

maha ngohi to tàgi ai dopòra mànga dòku-ka, la o sidiahi-kali o dòku magêna! — Dé ma kolano wo mòdé-ka, so i wi si maha.

3. La una wo ma si diado o Jérūsalèmu-ka, dé wo ma si dàtu o wangé saàngé-si, dé àsa ma putu-ku dé una wo ma si dailàko, so janau ja muruwo-naga i wi mòté, duma o njawa moi-wa wa si ngangàsu awi nīèti, maro o Gikimoi Wa hado awi sininga-ka, àsa wa àka o Jérusalèmu-ka. Duma o haiwan ja aho-wa, ka duga-duga o haiwan una wo babané gêna; wo supu o Lowo ma ngòra-ka, dé wo gila-gila sidago o Djobubu ma ngòra-ka, sidago wa ado ma kolano awi àké-ka. Duma ngokagêna awi haiwan o ngèko i ma si màké-wa, so wa kahijé-kali, o sĕléra wa tola. Dé wa tètu o Jérásalèmu ma bobĕrèsu; sébàbu ja pusuné-ka, dé ma ngòra lo ja tupu-ka; dé àsa wo liho, so wo wòsa-kali o Lowo ma ngòra-ka. Magêna dé una wo tèmo o sahè-ka: ngini ni ja kĕlêlo o dòku o Jérusalèmu đa torōu-ka; hinọ! la ma bobĕrèsu pa àka-kali! — So òna ja àka-kali.

4. So dé o njawa o dòku o Jerūsalèmu jo dadànggutu gêna, jo gilsè o habari magêna, dé òna ja si ihé o Jérusalèmu ma njawa, i tèmo: o manara òkia ngini ni ja àka? Tékadé ni māu ni pali ma kolano-ka? — Sidago òna magêna jo ngika o Jérūsalèmu ja kudòti. Duma o Néhémia dé awi kawàsa i sumbaja o Gikimoi-ka, dé ja hado o djodjaga, ja dadamo òna magêna o putu dé o wangé. So o gòh'i-duuru manuka i manara dé manuka o kamanu dé o sàlawàku dé o ngami ja tjotjoho. Dé o manara ma tūkangi lo o sumarang mànga dōi-no i si dopiliku; dé i wi moi, o wuwuwu wa wuwuwu wo gogògé o Néhémia awi datè-ka. Dé o Néhémia wo tèmo: o bobĕrèsu mi ja àka mi ma kokitinga, la nàko-so kékia ka ngini ni isè o wuwuwu ma ili bilàsu ni ma tai-tai ngokagêna ni ma tolòmu; la to ngòné nanga Gikimoi àsa Wo kudòti Wo na riwo ngòné-ka. — Kòmagêna dé òna magêna o manara magêna ja àka: ma nuka o kamanu ja tjotjoho, ka i langi-langi-si, sidago đa putu o ngòma i bawo; đa lòha o Néhémia, đa lòha o gòh'i-duūru manga pàkéang lo ja tagàli-wa. Dé o Néhémia, ngāroko una wo adipàti o tòna magêna-ka, duma o adapàti ma ino èko ma gàdji una wa đèhè-wa, sébàbu o kawàsa manga tjoōu-djōu đa sahu-so.

5. Magêna dé o dòku o Jerūsalèmu ma bobèrèsu đa bòloka, dé o ngoòsa ma tūmidingi dé o kawàsa i ma tolòmu o tāpàki-ka, dé ma īmàmu o Esira o tita ma buku wa aho, so wa batja janau dé o ngò-pĕdèka manga sima-ka, ka i langi-langi-si, sidago o wangé i tiai. So

dé o kawàsa ja ngodu i isè o tita magèna ma dèmo, dé òna i ari. Dé o Néhémia dé o Esira i tèmo o gogòbu-ka: o wangé manèna o Djōu Wo na gàka o ramé ma wangé, mutuādé upa ni dodòra dé upa ni ari, duma ni nali dé ni Wi pudji o Djōu la Una àsa nia sininga Wo si puturu. — Dé o gogòbu ja ngodu ja àka o djàdji moi, la àsa òna magèna ja tjotjoho o Djōu Awi tita.

O Djàdji i dodòma ma bi tjarita ma dòfa.

§ 1. O Isikandĕri. O Atiòkusu.

O Eléasari.

1. O Jéhuda-ka o dòku o Jérūsalemu-ka i liho-ka, dé o kaba da momuané ja àka-ka magèna dé bilasu ma sōa-si o musung 483-si, dé àsa ma Mèséhi Wa hino, maro o Dānièli wa haka-waro-ka. Ma sōa magèna òna ja dahè o lòha dé o susa i rupa-rupa-si.

O Néhemia wo sòné-ka, dé o Pèrĕsia-ka manga bi kolano o Jéhuda-ka ja parèta-si sidago o musung o 100. Ma wàkutu magèna òna i gogògé i birahi dé ja timolòha, so manga dòku i dàdi i lamo-kali, dé o kakaja lo ja màkékali, dé o kawàsa i ma dòto-kali i Wi pudji o Gikimoi. Duma ma dodogu dé o Isikàndĕri o tòna, o Makédōnia ma kolano, wa biāu o Pèrĕsia-ka manga parèta, dé àsa una wo parèta o ālàmu-ka. Una tanu o Jerūsalèmu wa binàsa, sébàbu o Jéhuda-ka ja riwoka o Pèrĕsia-ka; duma o Gikimoi Wa garàki to una awi sininga, sidago wa si àpongu-si. To una awi parèta ma raba o Jéhuda-ka ja maké o susa-wa. Wa si garo sidago o Jehuda-ka manga dala i ma tuluru o Māsiri-ka, o dòku o Isikàndĕria-ka, una àsa wa aàka-ka gèna. Duma una wo ūmuru-wa; awi musung 32 dé wo sòné-ka. Magèna dé awi paréta i lalamo ja régu, sébàbu awi ngòpa ja hiwa: so i ma àka o parèta iha: o Māsiri, o Siria, o Junani dé o Màkédonia ma parèta Manèna ma nonòma o Māsiri-ka manga kolano o Jéhuda-ka ja parèta. Ngokagèna o Ptoléméus Soter wo parèta dé una wa tuluru o Jéhuda-ka sidago ja kèti moi to

una awi tòna-ka. Ma ngòpa una wa àka o lòha o Jéhuda-ka ma njawa-ka. Una wa sulo, so o dòku o Isikàndĕria-ka o Jéhuda-ka manga hatibi i tjotjawaro, sidago ja 70, i si guti o Djàdji i ɖoɖòma ma buku, o Iberāi-ka manga dèmo, ja àka o Junani-ka manga dèmo, sébàbu o Jéhuda-ka, ma dudu-ka i bi gogogògé gêna ja dadala o Iberāi-ka manga dèmo i si hòda-kawa. Komagêna o Gikimoi Awi buku o tòna ma somōa-ka lo ja àku ja bàtja.

O Māsiri-ka manga kolano o Jéhuda-ka ma njawa ja parèta o musung o 100 i folŏi. Duma ma para ma dala o Jéhuda-ka o sangisara ja màké, sébàbu o Māsiri-ka dé o Siria-ka i ma tèké-kudòti i si dadu-dadu, ma ngalé: o Siria-ka i mau o Jéhuda ma tòna ja koòra. Ma dodogu dé i làku o Siria-ka ma njawa, sidago sihika to òna manga kolano o Jéhuda ma tòna ja parèta.

2. La ma wàkutu o Atiōkusu, o Siria ma njawa, wo parèta, dé o Jéhuda ma tòna-ka o njawa ma dorōu ja muruwo-naga, so i ma tèké-si kagaro, i tèmo: kolaha ngòné pa bobàpo o Kăfiri-ka nanga dàté-ka i gogogògé gêna, la pa pàké to òna manga pudji, sébabu nanga dèka ngòné o Kăfiri-ka po ma tinga-ka, dé tjawali pa màké o sàngisara. — Magêna dé òna ja àka o Kăfiri-ka manga ramé o dòku o Jérūsalèmu-ka, so ja palàko o Djōu Awi djadji, sidago i oho maro o Kăfiri-ka. Magêna dé, jato! i ma todòka, o Atiōkusu o Jérūsalèmu wo ngino, dé wo barani wo wòsa o kaba ɖa tĕtébi-ka, dé wa sulo, so ja hŏi o gàso ma dadami o guràtji, o tōdèngè o guràtji dé o médja o guràtji, dé o moi-moi wa binàsa dé lo o njawa ja dala wa toòma. Dé o dòku ma àrata wa baɖako, ma bi tahu wa tupu dé ma bobĕrèsu lo wa ruba-ka. Dé àsa to òna manga pĕɖèka dé manga ngòpa dé manga rònga moi awi dòku-ka wa aho. Magêna dé o Jérusalèmu ma njawa i lòda. Gêna i ɖoɖòma o dòku magêna i mulia dé i lamo, duma ma dongòho magêna ɖa gàsi dé ɖa torōu-ka. Dé o Atiōkusu o tita wo si dàgi awi daira ma ālàmu-ka, gêna bilàsu o njawa ja ngodu manga pudji tjawali ka o bio moi. Dé una lo wo sidingo o sūràti moi o Jérūsalèmu-ka, wa sulo òna magêna ja pàké o Kăfiri-ka manga pudji, la upa o Gikimoi i Wi àso dé lo o Sàbàtu dé o ramé ma somōa magêna upa ja àka, dé o Kaba bilàsu òna ja harām. La òna nago-òna i si ngōu i hòlu, gêna ja toòma. Dé o Atiōkosu wo si parèta ja àka o gàso ma dadami o Jéhuda ma bi dòku-ka dé bilàsu o njawa ja ngodu ngokagêna o manjanji ja tupu, dé lo ɖa sosomōa ja àso o tāpàki-ka dé moi-moi manga tahu ma simaka. Dé una lo wa sulo so ja ràtja

dé ja tupu o Djōu Awi tita ma buku, dé o njawa ja ngodu ja toòma nago-òna-ka o Gikimoi Awi djadji ma buku ja màké dé lo nago-òna ja tjotjoho o Gikimoi Awi tita.

Duma o Isaréli-ka ja dala ja mòté-wa ma kolano awi tita: kolaha ja toòma la upa ja palàko o Djōu Awi tita ða tětébi magêna. Kòmagêna o Jéhuda-ka o susa ja màké. La ngāroko o sàngisara magêna ja dahè, duma o Gikimoi Wa sariwa òna Wa binàsa, tjawali ka Wa àtja o njawa magêna. Sébàbu o pahala, nàkoso o Gikimoi o njawa i dodosa Wa dòha-wa manga dosa-ka, duma nàko-so o katula djai-djai ja dahè la i toba.

3. Ngokagêna lo o Eléāsari, o hati bi moi wo tjotjawaro; una i wi pěrèki-ka, duma awi ròhé ka ða puturu-si dé awi djamaui ka ða lòha-si. Bòlo, una lo i wi gěgêgo, sidago awi uru ja pělênga, la i wi pàkisa tanu o titi wa òdo; duma una wo hòlu: kolaha wo sòné awi rònga ða lòha, la upa wo oho awi rònga ða torōu. So una ma sirèté wo tàgi o hūkumu ma djòngihi-ka la ngokagêna o sihòdé magěgêna wo si wéla-kali. Dé ngokagêna dé ma njawa-ka, òna magêna manga pāràti bilàsu ja gěgêgo la òna manga bobòso ja òdo. So òna magêna o Eléāsari i wi si dòto, i tèmo: ngāroko o sihòdé ða lolòha na ðèhè, dé no kulai ani bobòso na òdo, la upa i ni toòma. — Duma una wo tèmo wo si lōa-lōa-ka: kolaha nī toòma ni gila gila! Sébàbu i patutu-wa o njawa ja popěrèki i kulai la àsa o gòh'i-duuru ja dakòlo: o Eléāsari, awi ūmuru o musungu morisio, wa mòté-ka o Kàfiri-ka manga pudji, la to ngohi ai damato òna ja si miniko: dòné ngohi o běrèki ai rònga ða torōuka. La ngāroko to solòda o njawa manga hūkumu duma nàko-so to kulai dé o Laha-Tala Awi gia, to oho èko to sòné to solòda ta àkuwa. — Bòlo wo bitjara kòmagêna, dé wo gila-gila o hūkumu ma djongihi-ka. La ngokagêna dé i i wi ngàpo; so, hé! wa dangadé wo sòné, dé wo tèmo wo udi-udi: o Djōu Wi tětébi dé o moi-moi Wa nanàko, Una magêna lo Wo si hòda, nàko-so ta modé-ka dé i ngàpo-wa dé lo o sàngisara i pajapaja manêna i dahè-wa; duma ngohi o sàngisara manêna ta tidé, ta mòté ai sininga ma suka: sébàbu Una to Wi sajangi! — Kòmagêna una wo sòné. Dé o gọh'i-duuru dé o njawa ja ngodu i ma si ðèhè awi sòné magěgêna maro o domolé dé o lòha ma kàsinanga.

§ 2. O ngòpa-janau ja tumidingi manga tjarita.

O Màkabi ka, ma 2o, VII.

1. La ma moi dé ja tago o ngòpa janau ja tumidingi dé lo manga awa, so ja mòte ma kolano o Atiōkusu awi tita, ja àtja òna magêna dé ja pàkisa tanu manga bobòso ja òdo. Duma òna ja ngodu i hòlu, i tèmo: kolaha mi sòné, duma mia dopòra manga tita mi ja palàko mi hòlu. — Magêna dé ma kolano i wi toòsa, so wa sulo o bòso dé o tjèré ja sahu ja si sàngisara dé ja toòma òna magêna. Duma òna i ma tèké si kagaro, i tèmo: àsa po sòné po ma totomolé. O Gikimoi, o Djōu, Wo na nano, dé Una àsa Wo na riwo, Wo na si duduga. Ngāroko àsa i na toòma, sébàbu pa tjoho o ālamu moi-moi ma Kolano Awi tita, dnma Una àsa Wo na si mòmikali, àsa Wo na hiké o oho i kakàli. — Magêna dé manga awa bilàsu ma nanano, sidago, ka o wangé moi magêna, ami ngòpa-janau ja ngodu ja tumidingi, ja toòma ja sangisara i talalu. Duma muna mo ma tāhàni, mo ma totomolé, sébàbu o Djōu mo Wi ngongano; so ami sininga ma amo-amo, dé ami ngòpa ma si duduga wo riria, sidago wo dodòdo. Ami sininga da puturu maro janau, sidago ami ngòpa ma si garo, mo tèmo: i gogōu, ngohi to ngini nia awa, duma o gurumi dé o oho ngohi ti ni hiké-wa dé lo nia bobòlo to si ritabi-wa: sébabu o Djōu ma duhutu ka Una magêna Wo si dailàko o njawa i dàdi o dunia-ka. Mutuadé Una magêna lo àsa Wi ni galusiri, so o gurumi dé o oho Wi ni hiké-kali, Wa tagàli nia doné manêna ni ja popalàko dé ni ma hikiké gêna, sébàbu ni jo dupa ni ja tjoho To Una Awi tita. — So o Atiōkusu wo isè muna mo bitjara, duma wa dakòlo muna mo wi gogèlé, sébàbu ami dèmo ma ngalé wo si hòdo-wa.

2. Ka ma soōhu ma ngòpa wo dodòdo i wi toòma-waàsi. Magêna dé ma kolano i wi àso, so i wi si dapano, dé i wi bàdja dé i wi djàdji, sidago wo sàsi, àsa i wi si kaja dé o hòrĕmàti i wi hiké, hiti wa palàko awi dopòra manga tita. Duma o gòh'i-duūru una magêna wo sininga lowaāli ma kolano awi dèmo. Magêna dé ma kolano wo mi àso ma awa, so wo mi si dapano la muna mo wi badja o gòh'i-duūru magêna, la upa i wi doòha. Duma muna ma hika ma ngòpa awi dàté-ka, dé to muna ami tòna ma dèmo mo wi si bitjara, mo tèmo: ai ngòpa! no i sininga ngohi, sébàbu to ni si buwo dé to ni piara to sàngisara dé to susa: mu-

tuādé upa no wi mòdo wo totoòma magéna, duma o sòné no datai dé no sabari, maro ka ani ria, la àsa o Gikimoi Wo i gàlusiri, sidago dòné to ni màkè-kali dédé ani ria ni ngodu o salāmàti ma djongihi-ka. — La muna mo bitjara ða bòlo-waàsi, dé o gòh'i-duūru magéna wo tèmo: upa no hawàtèri! ngohi àsa to si ngōu-wa ma kolano awi dèmo! Duma ngòna, kolano! ngòna magéna no si parèta o dorōu moi-moi, manéna o Ibĕrāi-ka ma njawa-ka ja aàka géna; duma ngòna àsa no solòda o Gikimoi Awi gia na àku-wa! — La kòmagéna dé una lo i wi toòma, awi siningaka wa maké ma duduga: sébàbu i Wi ngongano o Djōu-ka. So ami ngòpa-janau ja toòma ja hàka-hakàka, dé ma dodogu manga awa lo i mi toòma-ka.

3. Duma ma duūru-ka o Atiōkusu una magéna wo soné awi panjàké ma dorōu dé i paja-paja. So ma dongòho, hé! wa dangadé wo sòné, dé una wo témo: to ma rihi-rihi ta àku-wa, ai sangisara dé ai siri i paja-poli-so. Siòko! ngohi maro i ðoðòma-kawa! Doné manéna àsa to sosininga o dorōu moi-moi ngohi o Jérusalèmu ma njawaka ta aàka-ka géna. —

---

§ 3. O Jūdasi o Makabi-ka.

O Màkabi ka, ma 1a, II.

1. La ma wàkutu o Atiōkusu o Jéhuda-ka wa toòma, dé ngokagéna o īmàmu moi, awi ronga o Matatīasi. Una magéna wo gògé o Mōdini ma bi tàla ma hutu-ka; so awi ngòpa-janau ja motòha. Una magéna wo duka-poli, sébàbu o Jérūsalèmu-ka i Wi gogogèlé o Gikimoi. Duma i tèka-wa dé ma kolano awi sosulo ja muruwo-naga ja hino o ðòku o Mōdini-ka, la ngokagéna ma njawa ja pàkisa tanu ða sosomōa ja àso. Magéna dé o dòku magéna ma njawa ja dadala ja palàko o Gikimoi Awi tita. Dé ma kolano awi sosulo i tèmo o Matatiàsi-ka: ngòna o dòku manéna ma njawa manga sahè, hika! ngòna na mòté ma kolano awi tita, dé àsa na màké o kaja dé o hòrĕmàti. — Duma o Matatiàsi wo tèmo wo ma oré-oré: ngāroko òna ja ngodu ma kolano awi tita ja mòté, duma ngohi dé to ngohi ai ngòpa àsa mi ja tjoho mia dopòra manga pudji! — Dé ngokagéna o Jéhuda-ka o njawa moi wo māu ða sosomōa wa àso. Magéna dé o Matatiàsi awi doòsa i rama, sidago i wi toòma o njawa

magêna awi gàso ma dadami ma dàté-ka. I pàsa-ka dé o Matatiàsi wo àso wo ma oré-oré, wo tèmo: o njawa nago-òna o Gikimoi Awi tita jo sosininga dé Awi djàdji ja tjotjoho gêna, ni ja hino, ni supu, la ngohi ni mòté! — Magêna dé una dé awi ngopa-janāu i lòda, o tàla-ka ja kahika. Dé òna ja dala o lōa dé o ādili ja sasari gêna, òna ja mòté. La o Matatiàsi dé awi dodiawo i tàgi o tòna magêna ja kilòli, ja biāu o giki ma somōa ma gàso ma dadami, dé manga tita i si ngado-kali. Ma dongòho o Matatiàsi, hé! wa dangadé wo sòné, dé wo tèmo awi ngòpa-janauka: upa janāu wo dodosa magêna awi dèmo ni jo mòdo: sébàbu to una awi mulia àsa i dàdi o pépèké, dé o òha àsa i wi rêno: o wangé moi i wi lamo, duma ma goginita-no ni wi māké-kawa. La ngini, hé! ai ngòpa! nia sininga ni ja amo-amo, dé o tita ni ja tjoho maro janāu, la o Gikimoi àsa Wi ni si gòko-kali. Nia ria o Sīméònu awi biàsa wo bobitjara, so àsa ni wi si gisè una, wo ma àka maro ka to ngini nia bàba. Dé o Jūdasi o Màkabī-ka, una i wi tomolé; so una àsa nia èngi wa si kapita. — Magêna dé wa si bàrakàti ona magêna, dé wo sòné; so i wi poòsu una magêna, dé o Isarèli-ka ja ngodu i dodòra manga dèka ma ngalé una-ka.

2. La o Jūdàsi o Màkabī-ka gêna, o èngi wa si kapita. Una i wi tomolé maro o singa, êna maro o singa ma ngòpa o ino i ma sasari gêna: sidago o njawa i ma ngihu dé i lòda, i wi mòdo. So una wa màké o rònga i lalamo o tòna magêna-ka, sidago òna nagoòna o aniaja ja mamàké gêna, i ma tolòmu una-ka. Magêna dé o Siria ma kolano awi gudòti ma sahè, dé awi èngi i lalamo, i wi ngika o Jūdàsi, ngàroko awi engi i lamo-wa, duma wa si bubusu ona magêna. So dé awi kawàsa ja kélélo to òna manga èngi, dé òna i tèmo o Jūdasi-ka: po ma dodoòha? òdé, ngòné i na dala-wa, dé pa àku pa kudòti o èngi moi manga buturu kòmagêna? Dé ngòné lo i na momòdo-ka o wangé manêna po òdo-waàsi! Duma o Jūdàsi wo tèmo: ma para ma dala i làku o njawa ja dadala-wa, sidago òna ja dadala i ūtungu-wa. Nàkcso o sòrōga ma Gikimoi Wo na riwo, dé Wo sano-wa ja dadala èko ja dadala-wa! — So wo bitjara da bòlo dé una gila-gila o éngi magêna wa kudoti, so wa si tòta òna magêna, sidago i loda-ka. La ma kolano o Atiōkusu wo isè o habari magêna, dé i wi toòsa, so wa tolòmu awi èngi, sidago janāu i totowòngi ja 40.000, dé o djara jo babané ja 7000, dé i wòsa o Jéhuda ma tòna-ka, tanu ja binàsa. Duma o Jūdàsi dé awi gia-nongoru ja àso to òna manga dodiawo i

kokudòti gèna, dé òna i ma tolòmu, i ma nia o Gikimoi-ka, la àsa Wa riwo dé Wa pahala ònaka. Dé o Jūdàsi wo tèmo: nia dŏi ni ja piliku dé ni ma totomolé; ni ma hàrĕkàti la i langi-langi dé àsa pa kudòti o Kăfiri-ka i ma totolòmu gèna, ma bèto ngoné i na binàsa. Kolaha po sòné o gudòtika, la upa nanga ūmàti manga sangisara pa nanano. Duma damaha dé o Gikimoi o sòrōga-ka, maro Una Wa àka kòmagèna àsa ka da lòha. — So dé o èngi ma somōa magèna ja ngika òna-ka, dé o Jūdàsi lo wa si bubusu òna magèna, ngāroko-to una awi dodiawo tjawali ja 3000, dé tjawali to òna manga dahé ka o salawaku dé o sumarang moi; duma ja sosomōa, òna magèna manga dahé i rupa-ka, dé òna magèna manga biàsa i kokudòti. Dé o Jūdàsi wo tèmo: upa i ni mòdo! pa sosininga nanga bàba! so bilàsu o sòrōga-jé po àso la o Gikimoi ngòné Wo na pahala, sidago o ūmàti ja ngodu àsa ja nàko i Wi moi ngokanaga Wa si raro dé Wa riwo o Isaréli-ka ma njawa! — Magèna dé o Jūdàsi wa sulo, so o wuwuwu ja wuwu, dé o èngi ma somōa magèna wa kudòti, dé òna wa toòma, sidago manga njawa janāu nāgala ja 3000 i ruba, i sòné-ka.

3. La magèna dé o Jūdàsi dé awi dodiawo ja kahijé o Jérūsalèmujé, o Kaba jo débi, sébàbu o njawa ma somōa o Kaba magèna ja torōu-ka, o gàso ma dadami lo ja harâm-ka, dé o gandaria lo o ngangaru jo gòho, maro o godōaka èko o tàla-ka. So o Kaba jo débi-ka, dé i langi-langi òna i mòmi-jé, dé o Gikimoi i Wi àso, ja mòté o pitūa i dodòma ma àturu; manga gàso ma dadami lo da momuané. Magèna dé o kawàsa ja ngodu i ma hado-ku i Wi hòrĕmàti dé i Wi sūkuru o Gikimoi: sébàbu Una Wa riwo sidago i làku òna. So o Isaréli-ka manga gogòbu ja ngodu ja àka manga nièti, la sihika o musung i si gèto-gèto, dé ma wangé ja ado-ka, dé ja àka o ramé moi, jo sosininga o gàso ma dadami da momuāné magèna.

---

§ 4. O Judàsi wo kudòti-kali dé ka wo dosòné-ka.

O **Màkabi-ka**, ma 1a, V.

1. La ma duūru dé ma kolano o Atiōkusu wo sòné-ka, so wi sosomōa i wi moi-li La kolano o Siria-ka. La ma moi dé wa sulo to una awi èngi i lalamo so o Jéhuda-ka ma njawa ja ngika. O

èngi magèna manga dala, sidago janāu i totowòngi ja 100.000 dé janau o djara jo babané ja 20.000, dé lo o gadja 32. De o Jūdàsi lo wa si tòto awi èngi ma kolano awi èngi manga marangi-no. Dé ma kolano i langi-langi wo mòmijé, dé awi èngi wa si tòto, so wa sulo o wuwuwu ja wuwu dé o gadja o ànggòru i si udo, la i kudòti. La o gàdja magèna òna i ma si kubula, sidago o gàdja moi ja dahé janau i totowongi ja 1000, manga badju o bèsi dé mànga kapaséti o tabaga, dé janau o djara jo babané ja 500; òna magèna bilasu o haiwan magèna ma dàtéka, upa jo dongòsa jo rèsé ja àku wa. Dé o gadja ma ɗòku-ka o tatangu o gòta; o tatangu magèna ma ràba-ka i kokudòti ja 32, dé o Hindia-ka wi moi o haiwan wa poparèta. So dé o wangé i polòté, dé o èngi manga salawàku o guràtji jo disiwa, dé i lèto maro o uku. So o èngi magèna manga dala, sidago mànga dipipi dé manga dahé ma djiriné ɗa puturu-so: o njawa i isè lo ka i sāwàni.

2. Magèna dé o Jūdàsi dé awi èngi ja kahika ma kolano awi èngi-ka de ja toòma janau ja 600. Dé o Ibĕrāi-ka i wi moi, awi rònga o Eléāsari, wa kĕlèlo o gàdja moi ma pàké folöi ɗa lòha, so wa dakòlo o gadja magègèna ma kolano wo bané-ka. Magèna dé wo gila-gila wo ngika o gàdja magèna, o èngi manga dongiraba-ka, awi girina-dé awi gubali-ka o njawa wa toòma, sidago wa kahika o gàdja magèna ma litimi-ka; dé wa toòma o gadja magèna so ka i mòtu-ku, i wi bàbu una, sidago una lo wo sòné-ka. Duma o Jéhudaka ja kĕlèlo ma kolano awi èngi mànga kawàsa ja dala-poli, dé òna magèna i ma si dosu. La ma dongòho magèna i dàdi o gudòti moi-li o tòna o Siria-ka, sidago ma kolano wo ma tai-tai wo ma höi o Jéhuda ma tòna-ka, so dé o Jehuda-ka i ma tèké lolòha-kali, dé wa si maha òna i oho ja mòté manga pitūa maro i ɗoɗòma.

3. La ma duūru o Jūdàsi wa bobàpo o Ròma-ka, o dunia ma ūmàti i folöi i kokawàsa gĕna. Duma o Siria ma kolano ma moi-li wa sulo to una awi èngi, janau i folöi ja tomolé, ja 20.000 i totowòngi dé ja 2000 o djara jo babané, dé o Jéhuda ma tòna jo ngika, tanu ja binàsa. Dé o Jūdàsi lo wa si tòto to una awi èngi to òna mànga marangi-no; duma tjawali janau ja totomolé ja 3000. La òna ja kĕlèlo ma kolano awi kawàsa ja tjara-wa, dé òna ja mòdo, so ja dadala i lòda-ka, sidago tjawali ja si dogu janāu ja 8000. Duma o Jūdàsi wa bitjara òna magèna, wo tèmo: hino! po ma rimoi pa ngika i na dadànggutu magèna, tĕkadé i làku ngòné! — Duma òna i tèmo: pa poha-wa,

kolaha nanga njawa pa si bòso la po liho. — Duma o Jūdàsi wo tèmo: tjèdĕké! to lòda to hòlu. Nàko-so nanga djàdji i ma si diado, dé, bòlo, po sòné maro janāu, nanga gia-nongoru pa riwo; la upa po sòné-ka dé àsa i na tèmo. — La magêna dé wa sulo, so ja wuwu o gudòti ma wuwuwu, dé i ma kotjobo, i ma si kasai-lobi-lobi, sidago o tòna lo i tipipi. La o gudòti magêna ða sahu, so o èngi sinòto magêna ja ðaðabo dé i sòné ja tjara-wa. Dé o Jūdàsi lo wo sòné-ka, duma awi dodiawo ma soōhu, òna magêna, i lòda-ka. Magêna dé o Jōnatani dé o Sīméònu i wi tidé manga nongoru, o Jūdàsi magêna, so i wi poòsu manga bàba awi boòsu-ka o Mōdini-ka. Dé o Isaréli-ka ja ngodu i dodòra manga ili i lamo, sidago o wàngé ma dala, i tèmo: siòko! wi totomolé wo ruba-ka o ūmàti o Isaréli manga roriwo! —

§ 5. O Roma-ka manga Parèta.

1. So dé o Jūdàsi o Màkabī-ka, una magêna wo sòné-ka, dé ma duūru o Màkabī-ka manga àhéli o Jéhuda-ka ja parèta, sidago o musungu o ratu moi. Duma ma dodogu dé o Roma-ka ma njawa, ma wàkutu magêna o ālàmu-ka ja poparèta gêna, ona lo ja ðèhè o Jéhuda ma tòna, dé ngokagêna ja si ngado to òna manga bi adapàti. Ma wàkutu magêna o nabi ja hiwa, ma dodogu ka o Maléàki wo nabi o Esira awi wàkutu-ka. Mutuādé o Jéhuda-ka manga sininga, tanu ja maké o nabi moi-kali. Duma ngāroko o nabi ja hiwa, o Djōu Awi dèmo dé ma ênasi, dé nago-òna o Gikimoi i Wi sasajangi gêna, òna ka o dèmo magêna ja dòha-wa, so i ma àka maro to òna manga silo, jo gàku to òna manga ngèko. Duma òna ma nuka o dèmo magêna ja pūtara dé ma nuka ja kalèsangi-wa. Ona o para moi i ma si rònga o Fārisi-ka, dé i ma giliri maro tjawali ka òna i si hòda o Gikimoi Awi dèmo o Buku-ka. Duma òna magêna o Gikimoi Awi dèmo, o njawa manga pitūa i si tjàpu i dala, sidago o kawàsa lo i ma si hòda-wa. O Fārisi-ka, òna magêna ja dadala o Gikimoi i Wi pudji ka ma dudu, duma manga sininga-ka o hàsi dé o fītana ja popiara.

Ona, o para moi-li i ma si rònga o Sāduki-ka. Ona magêna i māu ja mòté to òna mànga diri ma tjawaro, so o Gikimoi Awi Buku ja kalèsangi-wa, so ka ma sonònga

ja mòté; sidago òna o kawàsa ja dòto, i tèmo: o njawa iso sòné, hé! i mòmi-kawa, so o malāékàti dé o gurumi gêna i hiwa (o Manara XXIII: 18). O Sāduki-ka òna magêna tjawali manga ròhé i si mèta, so i oho ka ja mòté mànga pudji ka duga-duga manga pòko dé manga uru.

Dé òna o para moi-kali i ma si ronga o Esèa-ka. Ona magêna ja dakòlo bilàsn o njawa i gogògé o djongihi i totarangi-ka, dé àsa ja àku i oho i wi dodiawo o Gikimoi. Duma òna magêna jo sininga-wa o dosa dé o dorōu ma gòla nanga sininga ma raba-ka, kékia-ka pa kahika gêna lo ka pa aho-aha. Dé òna lo ja nàko-wa nanga ròhé ma biàsa, êna gêna: o puàsa pa àka, dé o bobòso i dala-dala pa tjoho, gêna i na si salāmàti-wa: sébàbu magêna tjawali o pudji o njawa ma si rèté ja àka, ja mòté manga sininga ma suka: hiti o njawa-ka i ma si giliri, maro ka to òna manga sininga da tjèké dé maro i oho o duma jo sininga-wa.

2. Ma wàkutu magêna o Roma-ka manga parèta ka i lamo, sidago ja ado o dunia ma bàti-ka. Manga bi daira ma lamo ja dangadé o mèli i popasàgi 200.000, dé manga kawàsa ja dangadé ja juta 120, dé manga dòku sidago 6000. O dòku o Roma gêna to òna manga limau i lalamo; ngokagêna o njawa ja juta moi dé ja kèti motòha i gogò gé. Ma dongòho magêna ma Kaisari o Augūsutusu wo parèta. O Jéhuda-ka lo bilàsu una i wi si ngōu, dé una i wi si ngado o Hérōdèsi wo kolano wa parèta òna-ka. O Hérōdèsi una magêna o Edòmu-ka ma njawa. Una magêna awi sininga ma dorōu, sidago una wa sulo o Jéhuda-ka bilàsu ja mòté o Kàfiri-ka manga ādàti. Una magêna lo wa toòma o Jéhuda-ka manga dala. Ma pĕdèka dé awi ngòpa lo wa toòma-ka. Duma to una awi ūmuru o musungu 70 dé o panjàké ma dorōu i wi dahè dé àsa wo sòné. Duma wo sòné-waàsi dé wa si bĕsèso awi ngòpa ja ruangé-ka, manga rònga: o Hérōdèsi-Atipàsi, o Arikĕlāusu dé o Filīpusu àsa i ma tèké kĕrégu o Jehuda-ka manga tòna.

Ma dongòho magêna o Rōma-ka manga daira ma ālàmu-ka o ūmati ja ngodu i gògé i rihi-ka. Duma òna magêna o rihi (damé) i bobanari gêna ja nàko-wa: sébàbu o ūmàti ja ngodu manga ngèko maro da puputu, dé o sòné ma gamàmu ja si tanu òna-ka: sébàbu o Gikimoi o DJŌU ma duhu tu Awi dèmo ja nàko-wa. O Kàfiri-ka, hé! i ma si hòda-kawa: ma bèto òna magêna i tjawaro-so, duma ma ka i fumaka. Sébàbu o Gikimoi Wa si mahaka, òna ja nònu i tuāri ngèko i sasala, so ja àka o manara o pātutu-wa. Duma o Gikimoi o njawa Wa dòha-wa, so Una ka Wo si

dailàko o ālàmu-ka o ngèko sidago ma moi o salāmàti ma dodòto ja àku i ma si diado o ūmàti ja ngodu-ka. I ɗoɗòma o Gikimoi Wo si djàdji-ka àsa o Abĕrahàmu awi àhéli i dàdi o dunia ma njawa ja ngodu manga bàrakàti ma gòla. Mutuādé ma dèka-ka o àhéli magèna Wa si biau-ka o Roma ma daira ma ālàmu-ka, sidago o dòku ɗa ngodu-ka o Jéhuda-ka manga kanisa ja àka-ka, so o Kàfiri-ka manga dala i isè ma ngalé o Gikimoi Awi djadji, gèna ma moi dé o dunia ma Roriwo (Djuru-salāmàti) àsa Wa hino (o Man. XV: 20). Ena o dunia ma ālàmu-ka o njawa maro i totamaha dé lo maro o ili moi ka i tàgi, i tèmo: ni ma si dailàko, la i ni disiwa: sébàbu nia wangé, hé! nonaga, dé o Djōu Awi mulia àsa i ni dopolòté (o Jes. LX: 1). —

MA DODOGU.

O Djadji i totuuru ma bi tjarita.

§ 1. Na nano, Ngohi Ta hino!

1. Ka o dumia ma solano-si, dé o Djōu o Gikimoi Wa sosininga dé Wa gàlusiri nanga dopòra i ḓoḓòma ḓòma, sidago ma para ma dala Wa bitjāra ka Wa rupa-rupa. Ka ma dongòho o Adàmu dé o ngo Hawa-si, nanga bàba dé nanga awa ma nonòma-nòma i Wi palàko o Gikimoi, sidago Una Wa umo òna magẽna o Paradaisu ma dudu-ka, dé o Djōu (Wo gagàlusiri, Wo sosabari dé Wo gogogoru i lamo i tjara-wa, gẽna), Una magẽna o djàdji moi òna Wa hiké; so o djàdji magẽgẽna, o habari ḓa lolòha magẽna, ma ngalé kòmanẽna: ma moi dé o njawa manga ngòpa wi moi, àsa o njawa Wa ngaho-kali o Paradaisu ma duhutu ma raba-ka. Sébàbu o Gikimoi Wo tèmo o ngihia-ka, o Adàmu dé o ngo Hawa ja babàdja gẽna: Ngohi asa Ti ni si kadànggutu ngòna dé o ngòpẽḓẽka manẽna dé lo Ta si kadànggutu to ngòna ani àhéli dé to muna ami àhéli; to muna ami àhéli àsa ja piròpu to ngòna ani sahè, dé ngòna àsa na piròpu to muna ami àhéli manga tūtūèné. —

2. O dèmo magẽgẽna ka o habari ḓa lolòha, gẽna o Indjili. O dèmo magẽna òna i si lamo dé i si bòso, ja si ngangàsu manga ngòna dé manga dano-ka. Ma duūru dé o Djōu o Gikimoi, o taufani i lalamo Wo si kahino, sidaga o njawa Wa binàsa o dunia-ka, sébàbu òna magẽna Awi ili i si gisè i hòlu, so tjawali o Nōàki dé awi tahu ma raba àsa i salāmàti. Magẽna dé o Nōàki, una magẽna, Wa diahi o Gikimoi Awi djàdji ma dèmo. Una magẽna wa si ngangasu awi ngòpa-janāu-ka, dé wo si ganàpu-si: sébàbu wo tèmo: o njawa manga àhéli

magêna, o Gikimoi I Wi tutumu, o njawa àsa Wa si salāmàti gêna, bilàsu o Sèmu awi àhéli i wi moi. Kòmagêna bilàsu po si guti ma ngalé o dèmo magêna, awi ngòpa-ka wo dědèmo, gêna: o Djōu, o Sèmu awi Gikimoi, bilàsu po Wi hòrĕmàti.

3. Ma duūru o Nōàki awi àhéli i ma si biāu o dunia ma ālàmu-ka; so i tèka-wa dé òna magêna i Wi dongòsa-kali o Djōu, manga Gikimoi, sidago, tjébělèké-si nāgala o njawa moi-kawa i Wi pudji o Gikimoi. Magêna dé o Gikimoi o njawa Wa gàlusiri, sidago i wi hiri o Sèmu awi àhéli moi, awi rònga o Abĕrahàmu, dé i wi si supu awi gianongoru manga dòngiraba-ka, dé I wi si djàdji àsa una dé awi àhéli i dàdi o dunia ma njawa ja ngodu manga bàrakàti magòla. O Gikimo Wo tèmo o Abĕrahàmu-ka: no ma hŏi ani tòna-ka, dé ani gianongoru dé ani baba awi tahu na dongòsa, la no tàgi kékia-ka Ngohi àsa To ni si dumu. Ngohi àsa Ta àka to ngòna ani àhéli i dadi o ūmàti i lalamo dé lo àsa To ni si bàrakàti, sidago ani rònga àsa i lamo; dé ngòna àsa no dàdi o ūmàti ja ngodu manga bàrakàti ma gòla (§ 7). —

4. Ma duūru-li dé o Abĕrahàmu ma ngòpa, o Isàki, wa màké o djadji magĕgêna. So nanga dopòra i ðodòma, òna magêna ja nali, sébàbu i Wi ngongano o dunia ma Roriwo (Djuru-salāmàti), o Gikimoi òna Wa si djadjàdĭ-ka gêna. Ona i moré àsa ja kĕlêlo To Una Awi wangé, dé o wangé magĕgêna òna ja kĕlêlo-ka, sidago ja nali-ka (o Joh. VIII: 56). La o Jākòpu, hé! wa dangadé wo sòné, dé wa tolòmu. awi ngòpa janāu ja mogiowo dé ja sinòto, dé wa hiké òna-ka o bàrakàti i ma kokomĕlèko. O Jéhuda-ka dé àsa wo tèmo: ja, Jéhuda! ngòna maro o singa ma ngòpa; o baðàko i ni si lamo-ka. O Jéhuda awi parèta, dé awi didiki, àsa i hŏi-wa, sidago o Silo àsa Wa hino, la Una magêna o ūmàti àsa i Wi si ngōu (§ 23).

5. Dé àsa o njawa, o Gikimoi Awi dèmo i si gigisè gêna, òna ja ngodu i w dodamaha i wi totomolé magêna, o Jehuda awi àhéli gêna. Magêna dé o musungu i dala-dala i pàsa-kali, sidago o Musa, o Djōu Awi ōrangi wa hino Una magêna o Abĕrahamu awi àhéli o Māsiri ma tòna-ka wa si supu dé wa hiké o Gikimoi Awi Bobita. Dé, hé! wa dangadé wo sòné, dé una magêna lo wo bitjara-kali ma ngalé o Gikimoi Awi ōrangi manga ngongano, wo tèmo: o Djōu o Gikimoi àsa I wi moi nia dongiraba-no I wi si supu, la una magêna àsa o nabi moi maro ngohi. Una magêna àsa ni wi si gigisè:

sébàbu o Djōu Wo tèmo: To Ngohi Ai dèmo àsa Ta-hado To Una Awi uru-ka (§ 36). —

---

§ 2. Ja, Dāutu ma Ngòpa-janāu, Hosàna!

1. La ma duūru o Abĕrahàmu awi àhéli moi, awi rònga o Dāutu. Una magéna o Isaï ma ngòpa dé o Jéhuda awi àhéli. O Dāutu, una magéna, wo kolano, so o Isaréli-ka wa parèta. Ma dongòho magéna o Djōu Wo si dòfa-kali To Una Awi djàdji: sébàbu o Gikimoi ma para ma dala Wo si ngangàsu o dunia ma Djuru-Salāmàti awi habari o njawa-ka. Bòlo, o Dāutu, una magéna, awi sininga wo māu o Djōu Awi Kaba wa àka; duma o Djōu Wo tèmo: upa ngòna To Ngohi Ai Kaba na àka; dé ma dongòho magéna ma nabi o Nātàni wo si nga-ngāsu o Dāutu-ka o Gikimoi Awi djàdji ma dèmo, wo tèmo: nàko-so to ngòna ani wangé àsa ja ado-ka, dé ngòna no sòné-ka, maro ani dopòra, magéna dé Ngohi àsa To si gòko ani ngòpa wo totuūru-no ngòna-no, dé to una awi parèta Ngohi àsa To si tatàpu. Una magéna àsa wa àka To Ngohi Ai rònga ma tahu, dé Ngohi àsa To si tatàpu to una awi parèta ma kūrisi, sidago i kakàli. Ngohi àsa to una awi Bàba, dé Una lo àsa To Ngohi Ai Ngòpa-janau (§ 51). — So ma duūru dé o Dāutu dé lo o njawa o Djōu i Wi pupudji géna, ja àka o guūlè ma bèto ja dahè ma Kolano àsa Wa hihino géna: Awi rònga jo gàka: „o Dāutu ma Ngòpa-janau." Dé o nabi ja ngodu ma para ma dala i si bitjara ja dahè ma Kolano àsa Wo ma si dodunia-no géna.

2. Ma nabi o Jésaja i Wi kĕlèlo Una magéna awi sininga ma raba-ka, maro, hé! Wo dàdi-ka da bòlo, so wo tèmo: o Ngòpa-janāu moi i na buwo-ka, o Ngòpa-janāu moi ngòné pa màké-ka, so o parèta ja hado To Una Awi bĕlèka-ka; dé i si rònga To Una Awi rònga: o Hairani, o Bitjara, o Gikimoi Wi poputuru, o Kakàli ma Bàba, o Silolaha (o Damé) ma Kolano, dé Awi parèta dé lo o silolaha (o damé) i lalamo magéna, dòné, hé! i togu-kawa. — Dé i dodòma ma nabi o Mika wa pèto-ka o dòku kékia-ka àsa o Dāutu ma Ngòpa Wo mumulia magéna i Wi si gògé, wo tèmo: hé! Bètĕléhèmu-Efĕrata!

ngāroko ngòna o dòku ma tjětjèké o Jéhuda ma tjala ma dongiraba-ka, duma ngòna-no àsa To ma si supu o Isaréli-ka manga Kolano, dé To Una Awi sihino no gêna-gênasi, o kakàli ma wangé-si. —

3. Ma nabi o Jérémia i Wi si rònga o Dāutu ma ngòpa magêna: o Djōu to ngòné nanga ādili. — O Esékièli-kali wa pêto To Una Awi rònga: o Sowòhi ma duhutu. — Dé i ɗoɗòma o Dānièli lo wo si ngangàsu, wo tèmo: To Una Awi parèta àsa sidago i kakàli. — Dé o Sakariàsi lo wo si hàka-waro; wo tèmo: i tèkawa, dé Wo ma si diado; dé una wa pêto Awi rònga-li: o Kàfirika manga ngongano. — O Dāutu ma Ngòpa-janāu, Una magêna i Wi si gògé-waàsi, nāgala o musung 400 i ɗoɗòma-si, dè o Gikimoi I wi sulo o Maléàki, o nabi ma dodogu, wo si ngangàsu o dèmo manêna: ni ja nano Ngohi Ta sulo To Ngohi Ai malāékàti la I si dailàko o ngèko To Ngohi Ai sima-ka; dé o Djōu Una magêna, ngini ni Wi sasari gêna, o Djàdji ma Malāékàti, ngini ni Wi dudupa gêna, àsa Wo ma tai-tai Wa hika To Una Awi kaba-ka. — Dé òkia-li po mau po si ganàpu? Pa pêto pa mata pa àku-wa o dèmo ɗa loloha ɗa ngodu o nabi jo dědĕmo gêna. Ona ja ngodu i si dapano, i tèmo: ni ma si dailàko, la i ni disiwa: sébàbu nia wangé, hé! nonaga, dé o Djōu Awi mulia àsa i ni dopolòté. —

---

§ 3. O Sakariasi dé o ngo Elīsabèti.

O Luk. I: 5—25.

1. Ma dongòho ma kolano o Hérōdèsi wo parèta o Judéa ma tònaka, dé ngokagêna o īmàmu moi awi rònga o Sakarīasi, dé ma pĕdèka ami rònga o ngo Elīsabèti. Ona ja sinòto i'oho i ādili o Gikimoi Awi sima-ka, o Djōu Awi tita ɗa ngodu ja tjoho i si dodiahi. Duma òna manga ngòpa i hiwa, dé òna ja sinòto, hé! ja bi pĕrèki-ka. Bòlo, ma moi dé o Sakarīasi magêna wa àka to una awi pāràti o īmamu ma manara, o Gikimoi Awi sima-ka; la o manjànji wo tupu, so una wo wòsa o Djōu Awi Kaba-ka. So o ōràsi maro awi biàsa dé wa tupu o gàso o manjanji gêna, dé o kawàsa ja ngodu ma dudu-ka i sumbaja. Magêna dé o Sakarīasi wa kĕlèlo o Djōu Awi maḷāékàti moi; i ma

oòko o gàso ma dadami ma girina-ka; sidago o Sakarīasi awi sininga i garàki dé wi mòdo.

2. Dé o malāékàti magêna i tèmo una-ka: hé! Sakarīàsi! upa i ni mòdo, sébàbu o Djōu Wo isè ka to ngòna ani sumbaja, sidago dòné ngoni pĕdèka o ngo Elīsabèti àsa o ngòpa-janāu moi mo ni si gògé, dé bilàsu no wi si ròngа una magêna o Johānèsi. Ngòna àsa i ni nali dé no moré dé o njawa ja dadala lo àsa ja nali, ma ngalé o ngòpa magêna àsa wi si gogògé gêna; sébàbu una àsa i wi lamo o Djōu Awi sima-ka; o anggòru èko o āràki upa una wa udo, dé ka ma awa ami pòko-kàsi una-no o Gurumi Da tĕtébi I pané. Dé una àsa wa si giliho o Isaréli awi ngòpa ja dala o Djōu manga Gikimoi-ka. Una àsa wo tàgi o Djōu Awi sima-ka, awi gogòho dé awi buturu maro o Elia, dé àsa wo si giliho o bàba manga sininga manga ngòpa-ka, dé o njawa i si ngongōu-wa àsa wa si giliho i aādili manga ngèko-ka, sidago o Djōu àsa Wa màké-no To Una awi kawàsa mànga sininga, hé! i ma si dailàko-ka. —

3. Dé o Sakarīasi wo sano: òdé, ta dodoòha àsa ta nàko? Sébàbu ngohi I pĕréki-ka, dé ngoi pĕdèka lo ami musungu, hé! ma dala. — Dé o malāékàti magêna i sango, i tèmo: ngohi nêna o Gābĕrièli, o Gikimoi to Wi totorari; o Gikimoi Wo i sulo, so to bitjara ngòna-ka, to ni si ngangàsa o hàli manêna. Dòné, ngòna àsa no mōu-ka, so no bitjara na aku-kawa, sidago o hàli manêna àsa i ma àka-ka: sébàbu ngòna no ngaku-wa to ngohi ai dèmo; duma nàko-so ma ōrasi ja ado-ka, dòné ai dèmo manêna àsa i tiai-ka. —

4. La o kawàsa o Sakarīasi i wi damaha, dé jo hairani, sébàbu una wo gògé wi dèka kòmagêna o kaba ma raba-ka. Magêna dé una wo supu-no, duma wo bitjara wa àku-wa; so òna magêna ja malo una magêna òkia-naga wa kĕlélo-ka o kaba ma raba-ka: sébàbu una wo mōu, so ka wo tutumu. La awi pāràti ma manara ma wangé ja ado-ka dé una wo liho awi tahu-ka.

---

§ 4. O ngo Maria dé o malāékàti o Gabĕrièli gêna.

O Luk. I: 26—38.

1. O ngoòsa butànga i pàsa-ka, dé o Gikimoi Wa sulo o malāékàti moi, ma ròngа o Gabĕrièli, o dòku moi, o Galiléa ma tòna-ka, ma

rònga o Nāsarèti; so bilàsu i tàgi o djodjaru moi-ka, ma bobai, una magêna, o Dāutu awi àhéli, awi rònga o Jōsèpu, dé o djodaru magêna ami rònga o ngo Maria. So o malāékàti magêna i ma si diado muna-ka, dé i tèmo: ja, njawa, o Gikimoi Wo ni sosininga gêna! tabéa! o DJŌU dédé ngòna-ka; o ngòpĕdêka ja ngodu i folŏi ngòna na màké o bàrakàti! — So dé o ngo Maria o malāékàti magêna ma kĕlèlo, dé ami sininga i garàki, ma ngalé ma dèmo magêna; dé ma tagàpi o tabéa magêna ma ngalé i dodoòha.

2. Dé o malāékàti magêna i tèmo: ja, Maria! upa i ni mòdo,

sébabu o Gikimoi Wo ni hiri-ka: so àsa no wi si gògé o Ngòpa-janāu moi, la Una magêna bilàsu no Wi si rònga o Jésusu: sébàbu Una àsa Wi lamo, dé àsa i Wi si rònga Una magêna o Laha-Tala ma Ngòpajanāu. La o Gikimoi, o DJŌU àsa I Wi hiké Una-ka ma bàba, o Dāutu, awi kūrisi, so Una magêna àsa o Jākòpu awi tahu ma njawa manga Kolano sidago o kakàli, dé Awi parèta dòné àsa, hé! i togukawa. —

3. Dé o ngo Maria mo sano: janāu lo ta kĕlèlo-wa, so magêna dòné àsa i dàdi i dodoòha? — Dé o malāékàti i mi sango i tèmo, o Gurumi

Da tětébi àsa Ja hino to ngòna ani dòku-no dé o Laha-Tala Awi buturu àsa i ni taru ani dòku-ku: mutuādé o ròngа da tětébi ngòna no si gogògé, gèna àsa i si ròngа o Gikimoi ma Ngòpa-janāu. Dé, hé! na nano, o ngo Elīsabèti ngoni gia nongoru mi pěrèki-ka, duma muna lo dé mi ròhé-ka. so àsa ma maké o ngòpa-janau moi: sébàbu òkia-naga i hiwa, o Gīkimoi Wa aàka Wa aàku-wa gèna. — Dé o ngo Maria mo tèmo: ngohi nèna ka o Djōu Awi ōrangi o ngopĕdèka, tanu àsa i ma àka ngohi-ka, maro ngòna no tětèmo gèna. — Magèna dé o malāékàti magèna bo i ma si mané o Jōsèpu-ka, o doguruga ma raba, dé i tèmo: ja, Jōsèpu! o Dāutu ma ngòpa-janāu! upa i ni mòdo no mi modòka o ngo Maria: sébàbu o ronga moi muna mo dadami, gèna o Gurumi Da tětébi-no: so muna àsa mo wi si gògé o ngòpa-janau moi, la bilàsu Una magèna ni Wi si ròngа o Jĕsusu: sébàbu Una àsa Awi ūmàti Wa si salāmàti, Wa hōi to òna manga dosa. —

§ 5. O ngo Maria dé o ngo Elisabèti.

O Luk I: 39—56.

1. Magèna dé o ngo Maria mo tàgi mo ma tai-tai ma kahika o dòku moi, o tàla-ka, ma ròngа o Juda. La ngokagèna mo wòsa o Sakarīasi awi tahu-ka, dé mo mi tabéa o ngo Elīsabèti-ka. So dé o ngo Elisabèti mo isè o ngo Maria ami tabéa, dé o Gurumi Da tětébi to muna ami sininga-ka I pané, so mo àso, ami ili ma lamo-lamo, mo tèmo: o ngòpĕdèka ja ngodu, i folòi ngòna o bàrakàti na màké-ka! òkia-so o hòrĕmàti i lamo ta màké, sidago ai Djōu ma awa lo ma hino ngohi-no? O salāmàti muna magèna mo pipiritjaja gèna, sébàbu òkia o Djōu Wo mi si ngangàsu muna-ka, dòné àsa i tiāi-ka. —

2. Magèna dé o ngo Maria mo tèmo: ai njawa i Wi si mulia o Djōu, dé ai sininga da nali, ma ngalé o Gikimoi ai Roriwo (Djuru-Salāmàti). Sébàbu Una Wa nano-ka Awi ōrangi o ngopĕdèka ami djèké, so dòné sihika àsa o àhéli ja ngodu ja pèto to ngohi ai salāmàti. Sébàbu Una o moi-moi Wa aàku, dé lo Awi ròngа Wi Tětébi, Una magèna Wa àka-ka o hàli i lalamo ngohi-ka. Una Wa galusiri o njawa nagoòna i Wi sajangi Una-ka, sidutu manga àhéli i totuūru-no. To Una Awi gia ja àka-ka o manara moi da poputuru: sidago Wa biāu-ka o njawa nagoòna i ma lalamo mangà sininga ma dibang, dé o njawa

i poparèta manga kurisi-ka, Wa sihito-ka. O njawa ja tjětjèkė Wa si dola-ka dé lo o njawa ja sasàpi Wa punu-ka, dé o njawa i kakaja Wa sulo i tàgi ka i ma murūwé-ka. Dé Awi ōràngi o Isaréli I wi tarima-ka Wo sōsininga Awi galusiri, maro Una Wo tèmo-ka nanga bàba o Abĕrahàmu-dé awi àhéli-ka, sidago o kakàli. — So o ngo Maria mo gògé o ngo Elīsabèti-ka, sidago ja dangadé o ngoòsa saàngé, dé àsa muna mo liho to muna ami tahu-ka.

---

§ 6. O Johànési Wo oòsi i wi si gògé.

O Luk. I: 57—80.

1. La o ngo Elīsabèti ami dodogu i ma si diado-ka, dé mo wi si gògé o ngòpa-janāu moi. So o njawa ami daté-ka dé ami gia-nongoru jo giïsè o Djōu Wo mi hiké o bàrakàti ma lamo kòmagêna, dé òna magêna lo ja nali dédé muna-ka. La o wangé ma tupaàngé-ka dé òna i ma tolòma la i wi bèrĕsi o ngòpa magêna. La òna manuka tanu i wi si rònga o Sàkariàsi, ma bàba i wi si tòmu. Duma ma awa mo tèmo: upa kòmagêna, bilàsu po wi si rònga o Johànĕsi! — Dé òna i tèmo muna-ka: ani gia-nongoru ja moi-lowaāli manga rònga kòmagêna! — Magêna dé òna magêna ma bàba i wi gawi, la una ma ngòpa i wi si rònga i dodoòha. Dé una magêna o ifa moi wo ma gòlo, so wo si lèfo: to una awi rònga o Johànĕsi, — sidago òna ja ngodu jo hairani. Magêna dé o Sakarīasi awi uru i pĕlênga-ka, so wo bitjara dé i Wi hòrĕmàti o Gikimoi. La o njawa ja ngodu manga dàté-ka i gogogògé gêna ja mòdo, dé o Jéhuda ma tala ma njawa i si bitjara o hàli magêna jo gogiïsè gêna, dé i si dabi o habari magégêna manga sininga-ka, dé i tèmo: òdé, o ngòpa ma tjětjèké magêna dené àsa wo doòha? — Dé o Djōu Awi gia ka i gogé dédé o ngòpa magêna.

2. Dé àsa o Gurumi Da tětébi I pané-no o Johànĕsi ma bàba awi sininga-ka, sidago wo bitjara, wo tèmo: O Djōu o Isaréli awi Gikimoi to Wi giliri, sébàbu Una To Una Awi ūmàti Wo na léga-ka dé Wo na si fĕréi; dé Una Wo na si gòko-ka o salāmàti ma tàdu moi o Dāutu awi tahu ma raba-ka: maro i dodòma Una Wo tèmo Awi nabi ja tětébi-ka. Sébàbu Una Wo sosininga Awi djàdji dé Awi sàsi, maro Una Wo sàsi-ka, gêna I wi si djadji to ngòné nanga bàba o Abĕrahàmu-ka. — Dé, ngòna, hé! ngòpa ni tjětjèké! àsa i ni si ronga o Laha

-Tàla Awi nabi: sébàbu ngòna àsa no tàgi o Djōu Awi sima-ka, no si dailàko To Una Awi ngèko, dé na dòto To Una Awi ūmàti o salāmàti ma dodòto, so ja màké manga dosa ma ăpòngu. Sèbàbu nanga Gikimoi Wo na galusiri, Awi sininga i garàki-ka, sidago Wo na léga, ėna gėna Wo si polòté o djòngihi i kukuru-jé ma nita, la ngòné i na disiwa nago-òna po gogògé o puputu-ka dé o sòné ma dadaru-ka, la nànga đòhu àsa ja nònu o salāmàti ma ngèko. —

3. La o ngòpa magėna i wi lamo dé wa màké awi sininga ma buturu, so o pònga-ka wo gogògé, sidutu o ōràsi una wo.ma si mané o Isaréli-ka ma njawa-ka.

---

§ 7. O Jésusu Kĕrésitusu i Wi si gògé.

O Luk. II: 1—20.

1. Ma dongòho magėna ma Kaisari o Augūsitusu o tita moi wo si dàgi: bilàsu o dunia ma ālàmu ma njawa manga rònga i si lèfo. Mutuādé o njawa ja ngodu i tàgi i tuāri dòku ma duhutu-ka. So o Jōsèpu lo wo tàgi, o Galiléa ma tòna-ka, o dòku o Nāsarèti-ka, wo ma höi, la wa kahika o Judéa ma tòna —, o Dàutu awi dòku —, o Bètĕléhèmu-ka — (sébabu una lo o Dāutu awi ăhéli) —, la àsa i si lèfo to una dé ma bobai (pĕdėka) o ngo Maria manga rònga. La o ngo Maria, muna magėna dé mi ròhé-ka. So òna magėna i ma si diado o dòku magĕgėna-ka, dé o ngo Maria ami dodogu i ma si diado-ka, dé muna mo Wi si gògé ma ngòpa-janau o dòmo, dé o baro mo Wi si sawo, dé mo Wi ruba-sa o haiwan ma ino ma djongihi-sa, sebàbu o tahu-ka o djongihi i ma si dodogu i ma si màké-wa.

2. La o putu magėna o tòna magėna ma pido-ka o sowòhi ja muruwo-naga i gogògé, manga haiwan jo djadjaga. Dé, jato! ja nano, o Djōu Awi malāékàti moi i ma oòko to òna manga dàté-ka, dé o Djōu Awi mulia òna ja disiwa, sidago òna magėna ja mòdo, dé manga mòdo i lamo. Dé o malāékati magėna i tèmo òna-ka: upa i ni mòdo; sébàbu ta gogōu ngohi ti ni si ngangàsu o nali i lalamo ma ngalé, gėna àsa ja dahè o ūmàti ja ngodu, ėna gėna: kangano manėna, o Dāutu awi dòku-ka i ni si gògé-ka ma Roriwo (Djuru-Salāmàti) gėna o Kĕrėsitusu, o Djōu. So manėna Awi nonàko: ngini àsa ni Wi màké o ngòpa wi tjĕtjėké magėna, o baro i Wi si sawo-ka dé o haiwan ma

ino ma djongihi-sa i wi si idu-sa. — Magêna dé o sòrōgà ma èngi ja tjara-tjara-wa dédé o malāékàti magêna, i Wi hòrĕmàti o Gikimoi, i tèmo: po Wi si hòrĕmàti o Gikimoi, o djongihi i kukuru-jé-ka; o dunia i salāmàti, o Gikimoi o njawa Wa bi dupa! —

3. So dé o malāékàti magêna o sòrōga-jé i liho-ka, dé o sowòhi magêna i ma tèké-bitjara, i tèmo: pa hino-wa, la po tàgi o Bètĕléhèmu-ka, la pa kurumi o dèmo magêna, ngokangano o Djōu Wo na si ngongangàsu-ka? — So òna i ma tai-tai ja hika, dé ja màké o ngo Maria dé o Jōsèpu dé o ngòpa ma tjĕtjéké magêna o haiwan ma ino

ma djongihi-sa i wi idu-sa. La òna magêna o ngòpa wi tjĕtjéké i Wi kĕlĕlo-ka, dé àsa i si ngangàsu i kilòli o dèmo maro o malāékàti jo dĕdèmo òna-ka. So òna ja ngodu, o habari magêna i itsè gêna, jo hairani o sowòhi magêna manga dèmo. Duma o ngo Maria ma diahi o dèmo magêna da ngodu dé mo si dabi ami sininga-ka. Dé o sowòhi magêna i liho, i Wi si mulia dé i Wi si hòrĕmàti o Gikimoi, ma ngalé o hàli òna i itsè-dé ja kokĕlèlo-ka gêna.

§ 8. O Jésusu o Kaba-ka i wi ngaho.

O Lnk. II: 21—40.

1. Magêna dé o wangé tupaàngé i pasà-ka, dé òna i Wi bèrĕsi o ngòpa wi tjĕtjéké magêna dé i Wi si rònga Una magêna o Jésusu, maro o malāékàti magêna i dodòma ja pêto-ka.

2. So o ngòpa magêna awi ūmuru o djumàti butanga, dé o Jōsèpu dé o ngo Maria i Wi ngaho o ngòpa ma tjĕtjéké magêna o Jérusalèmu-ka, la o Djōu-ka i Wi si mané, dé ja hiké o gàso moi, ja mòté maro o Djōu Awi tita; Wo si bĕsèso: o kòkuhuhu o sabi moi èko o namodara ma ngòpa sinòto. La, na nano, ma dongòho magêna o njawa mōi wo gogògé o Jérūsalèmu-ka, awi rònga o Sīméònu, dé una magêna wo lōa dé i Wi sajangi o Gikimoi, sidago una magêna wo dodamaha o Isaréli-ka ma njawa manga siduduga, só o Gurumi Da tĕtébi I gògé dédé una-ka. Dé o Gurumi Da tĕtébi I wi si ngangàsu-ka o Gikimoi Awi djàdji, gêna: una àsa o sòné wa malo-wa, bilàsu i Wi kĕlèlo-kàsi o Djōu Awi Kĕrésitusu. La o wangé magêna o Gurumi Da tĕtébi I wi si garàki, so una magêna o Kaba-ka wo wòsa. So dé ma bàba dé ma awa manga ngòpa o Jésusu i Wi si ngòsa ngokagêna, dé o Sīméònu, una magêna i Wi ngòso dé i Wi tòti, dé i Wi hòrĕmati o Gikimoi, wo tèmo: ja, Djōu! dòné manêna ngāroko no i dòha Ani ōràngi, la to liho i momagawé, ja mòté maro To Ngòna Ani dèmo: sébàbu ai làko ja kĕlèlo-ka To Ngòna Ani salāmàti magêna Ngòna Na si dailàkoka o ūmàti ja ngodu, êna gêna o gagàku moi, àsa ka ja gàku o Kàfiri-ka, dé ja si mulia Ani ūmàti o Isaréli-ka! —

3. La o ngòpa magêna ma bàba dé ma awa jo hairani awi dèmo magêna. Dé o Sīméònu òna wa si bàrakàti, dé wo tèmo o ngo Maria-ka: na nano: Una manêna i Wi hado, la ma ngalé Una o Isaréli-ka ma njawa ja dadala àsa i ruba dé ja dadala lo i ma òko; la Una lo o nonàko moi àsa jo rorìbutu gêna. — (dé àsa lo o sumarang moi i ni suru ani sininga-ka) — sidago o njawa ja dadala manga sininga ma dibang àsa i si dunia-no. — Ngokagêna lo o ngo Ana, o na bi o ngòpĕdèka, o Fānuèli ma ngòpa; o Asĕri awi àhéli; duma muna mo babalo; dé ami ūmuru, hé! ja dangadé o musung 84; so muna magêna o Kaba mo dolòda-wa; duma mo Wi pudji o Djōu ka mo puàsa dé mo sumbaja o putu dé o wangé. Ma ōràsi magêna muna lo ma hika, dé muna lo mo Wi hòrĕmati o Djōu; dé àsa o ngòpa wi tjĕtjéké mo

si bitjara o njawa ja ngodu o dòku o Jérusalèmu-ka, o Djōu Awi roriwo i Wi dodamaha gêna. La o Josèpu dé o ngo Maria manga manara ja tiāi-ka, ja mòtè, maro o Djōu Awi tita i tèmo, dé òna i liho o Galiléa ma tòna-ka, to òna manga dòku —, o Nasarèti-ka. Dé o ngòpa wi tjètjèké magêna i wi lamo dé o Gurumi ka I si puturu To Una Awi njawa, so o tjawaro I Wi si mòmo; dé o Gikimoi Awi pahala ka i gògé dédé Una-ka

---

§ 9 O njawa i tjotjawaro, o wangé ma njonjijé ma tona-no.

O Matéusu II: 1—12.

1. Ma dongòho o Jésusu Wo ma ngòpa o Bètèléhèmu o Judéa ma tòna-ka, dé ma kolano o Hérōdèsi wo parèta. Magêna dé o njawa i

tjotjawaro ja muruwo-naga i ma si diado o Jérūsalèmu-ka, dé jo sano, i tèmo: o Jéhuda-ka manga Kolano, àsa Wo ma ngongòpa gêna, una kia-ka? Sébàbu ngomi mi ja kèlèlo-ka to una awi ngòma o wangé ma

njonjijé ma tòna-ka, so mi ja hino tanu mia subà mi ja tidé Una-jé. — So dé ma kolano o Herōdèsi wo isè o dèmo magêna dé to una awi sininga i garàki dé o Jérūsalèmu ma njawa ja ngodu lo kòmagêna. Magêna dé ma kolano wa tolòmu o kawàsa manga ìmàmu dé manga hatibi, so wo sano òna-ka: o Kĕrĕsitusu kékia-ka bilàsu i Wi si gògé? — Dé òna i tèmo: o Bètĕléhèmu o Judéa ma tòna-ka: sébàbu ma nabi awi lèfo i tèmo kòmanêna: ja, Bètĕléhèmu! ja, Jéhuda ma tòna! ngòna i ni tjéké o Jéhuda ma tjala-tjala ma dòngiraba-ka; duma ngòna-no àsa To ma si supu o Isaréli-ka manga Kolano (o Mika V: 1). — Magêna dé o Hérōdèsi wa sulo so ja hika ja kadabé o njawa i tjotjawaro magêna. Dé una wa sano òna-ka wa si dodiahi, kapuruwo o ngòma magêna i bawo-ka. Kòmagêna dé una wa sulo, òna i tàgi o Bètĕléhèmu-ka, wo tèmo: ni tàgi la o ngòpa ma tjĕtjéké magêna ni Wi sari ni si dodiahi; la nàko-so ni wi màké-ka, dé bilàsu ngohi-ka ni si ngangàsu, dé àsa ngohi lo ta hika ai subà ta tidé Una-jé. —

2. La òna i isè-ka ma kolano awi dèmo dé i ma djobo; so o ngòma magêna, o wangé ma njonjijé ma tòna-ka ja kokĕlêlo gêna, ja kĕlêlo-kali, ja si maling, sidago i ma tōgu o djongihi ma dòku-ka, kékia-ka o ngòpa wi tjĕtjéké magêna wo gogògé. So dé òna ja kĕlêlo o ngòma magêna dé òna ja nali i tjara-wa. So òna magêna i wòsa o tahu magêna-ka, dé ja màké o ngòpa wi tjĕtjéké magêna dé ma awa o ngo Maria. Dé i buku-ku manga subà ja tidé Una-jé. Magêna dé òna ja hŏi to òna manga bi àrata, so o parasèn i Wi hiké: o guratji, o manjanji dé o mira. La o Gikimoi, o doguruga ma raba, Wa si ngangàsu òna-ka, bilàsu upa i tulu o Hérōdèsi-ka; so òna o ngèko ma somōa ja nònu dé i liho manga tòna ma duhutu-ka.

---

§ 10. O Jésusu i Wi si loda o Māsiri ma tona-ka, dé o bi ngopa o Bètĕléhèmu-kà ja tooma.

O Mat. II: 13—18.

1. La o njawa i tjotjawaro, ona magêna, i pàsa-ka, dé o Djōu Awi malāékàti, o doguruga ma raba, i ma si mané o Jōsèpu-ka, dé i tèmo: no mòmi-jé, dé no wi ngaho o ngòpa wi tjĕtjéké gêna dé ma awa, la na si lòda o Māsiri-ka ma tòna-ka; dé ngokagêna ni gogògé-si, sidago àsa to ni si dapano-kali: sébàbu o Herōdèsi àsa i Wi sari o

ngòpa magêna, tanu i Wi toòma. — So o Jōsèpu, o putu magêna wo mòmi-jé dé wa ngaho o ngòpa wi tjětjéké magêna dé ma awa, dé i ma djobo ja kahika o Māsiri ma tòna-ka. So ngokagêna òna i gogògé, sidutu o Hérōdèsi wo sòné-ka. Komagêna o Djōu Awi dèmo i tiāi-ka, maro i dodòma ma nabi wo dodědèmo gêna: o Māsiri ma tòna-no Ai Ngòpa-Janau To Wi àso-ka. —

2. Magêna dé o Hérōdèsi wa malo o njawa i tjotjawaro magêna i wi si haga, sidago i wi toòsa; so o njawa ja muruwo-naga wa sulo i tagi ja toòma o dòku o Bètělěhèmu ma daira ma ngòpa ja ngodu, manga ūmuru o musung sinòto ja titiho-waàsi, ja mòté maro o wàkutu o njawa i tjotjawaro magêna i wi si ngangasu-ka.

3. So dé o Hérōdèsi wo sòné-ka, dé àsa o Djōu Awi malāékàti i ma si mané ma moi-li o Jōsèpu-ka, o doguruga ma raba-ka, o Màsiri ma tòna-ka, dé i tèmo: no mòmi-jé, dé na ngaho o ngòpa wi tjětjéké magêna dé ma awa la ni liho o Isaréli ma tòna-ka, sébabu o ngòpa wi tjětjéké manêna awi njawa ja sasari gêna i sòné-ka. — So una magêna wo mòmi-jé, dé wa ngaho o ngòpa wi tjětjéké magêna dé ma awa, dé òna i liho o Isaréli ma tòna-ka, so o dòku o Nāsarèti-ka i gògé.

---

§ 11. O Jēsusu o Kaba-ka, Awi ūmuru o musungu mogiowo dé sinoto.

O Luk. II: 41—32.

1. O Jésusu ma bàba dé ma awa, o musungu, i si gèto-gèto, o Pāsika ma wangé, dé ja kahijé o Jérūsalèmu-jé. So dé o Jésusu awi ūmuru o musungu mogiowo dé sinòto, dé òna ja mòté-kali o wangé magêna ma biàsa, so ja kahijé o Jérūsalèmu-jé, dé àsa o Jésusu lo wa mòté. So manga wangé ja ado-ka, dé i liho-kali; duma manga ngòpa, o Jésusu, Wo gògé-ka; dé o Jōsèpu dé o ngo Maria, ona magêna i Wi si hòda-wa; òna ja dakòlo to òna manga dodiawo Wa mòté, so Wo doma-ka; sidago i tàgi manga wangé moi, dé Una i Wi sari; duma ma i Wi màké-wa, sidago òna i liho-kali o dòku o Jérūsalèmu-jé, Una ngokagêna i Wi sari.

2. Sidago o wangé ma saàngé, dé àsa i Wi màké Una magêna o Kaba-ka, Wo ma tami-jé o guru manga dongiraba-ka, Wo si gigisè

dé Wo sasano òna-ka. Dé o njawa ja ngodu i Wi si gigisè, gêna jo hairani: sébàbu Wo tjawaro dé Wo sango ða lòha. La ma bàba dé ma awa i Wi kělêlo dé manga sininga i garàki; dé ma awa mo tèmo: ai ngòpa! ða doòha-so no mi àka kòmanêna? Ani bàba dé ngohi mi ni sari, mia sininga i kangèla! — Dé Una Wo tèmo muna-ka: ða doòha-so ngini nigohi ni sari? Ni si hòda-wa gêna Ngohi bilàsu To sininga Ai Bàba Awi rònga moi? — Duma ònà i şi hòda-wa To Una Awi dèmo ma ngalé. Magêna dé Una Wa kahuku dédé òna-ka, so i liho o dòku o Nāsarèti-ku, dé Wa si ngōu òna-ka. Dé ma awa ma diahi o hàli magêna moi-moi ami sininga-ka.

3. Dé o Jésusu, o wangé i si gèto-gèto i folŏi Wo tjawaro dé i folŏi i Wi lamo, dé i folŏi o Gikimoi dé o njawa i Wi dupa.

---

§ 12. O Johănĕsi wo oosi.

O Mat. IIV : 1—12; o Marik I : 1—8; o Luk. III : 1—18.

1. La ma kaisari o Tibĕriusu wo parèta ja dangadé o musung mogiowo dé motòha, dé o Pōtiusu-Pilātusu wo adipàti o Judéa ma tòna-ka, dé o Hérōdèsi wo kolano o Galiléa ma tòna-ka, dé lo o Anàsi dé o Kajāfâsi i īmàmu i lalamo. La ma dongòho magêna o Gikimoi I wi bitjara o Johănĕsi, o Sakarîàsi ma ngòpa, o tòna i boboléu-ka, so una magêna wo tàgi o tòna o Jōrĕdéni ma daté-ka wa kilòli, dé wo si hàkawaro, gêna una wa òsi o njawa nago òna ja ngali manga sininga, la manga dosa ja si àpongu. Dé una wo tèmo: hé! kawasa! nia sininga ni ja ngali: sébàbu o sòrōga ma parèta i dumu-ka; maro ma nabi o Jésaja wo si lèfo-ka: o njawa moi o tòna i boboléu-ka wo totigalu, wo témo: ni si dailàko o Djōu Awi tāpàki, dé ni ja maāhi To Una Awi ngèko, la o njawa ja ngodu àsa ja kělêlo o Gikimoi Awi salāmàti. —

2. Magêna dé o dòku o Jerūsalèmu, dé o Judéa ma tòna dé o tòna ða ngodu o Jòrĕdéni ma dàté-ka ma njawa i supu, ja kahika una-ka la i ma wàsu manga dosa. La o Johănĕsi, una magêna, awi pakéangi o òta ma gògo, dé awi dōi ma bobiliku lo ka o sapi ma kahi, dé awi ino lo ka o bubūkili dé o ponga ma madu.

3. La una wa kělêlo o bi Fārisi-ka dé o bi Sāduki-ka manga dala ja hino, la tanu wa òsi. Duma una wo tèmo: hé! ngini o ngiḥia ma

ngòpa, nago-òna i ni si garo so ni jo solòda o katula àsa ja hihino gèna? Bilàsu nia sininga ni ja ngali, sidago ma sòpo i ma si bobai. Upa ni ja dakòlo dé ni tèmo: o Abĕrahàmu to ngomi mia bàba; sébàbu ngohi to tèmo ngini-ka: o Gikimoi o tèto manèna lo Wa àku Wa àka o Abĕrahàmu awi ngopa. O bàsu lo i si gòto-ka o gòta ma gòla-

no, la o gòta moi-moi ma sòpo da totorōu gèna àsa ja tòda dé o ukuka ja umo. —

4. Dé o kawàsa i ma sano una-ka: so mi dodoòha nàko-dé? — Dé una wo sango: nago-òna dé manga baro sinòto bilàsu moi ja hiké

nago-òna manga baro i hiwa; dé nago-òna dé manga ino bilàsu lo ja àka kòmagêna-li. — Dé o léo i ɖeɖèhè lo ja hino, i ma gòlo la wa òsi, so i tèmo: ja, guru! ngomi bilàsu mi dodoòha? — Dé una wo tèmo: o léo ni ja ɖèhè, gêna ma lamo maro òna i si tita-ka, upa ni ja ɖèhè i folŏi. — Dé o surudado lo i ma sano una-ka: la ngomi dòné bilàsu mi dodoòha? — Dé una wo tèmo: upa o njawa ni ja sàngisara, dé upa ni ja foriki, dé upa ni ja ɖèhè o njawa manga rònga moi; bilàsu ka nia gadji ni ma si duga. — O kawàsa, òna magêna i ma malo, so ja tibang manga sininga-ka, gêna o Johănĕsi nāgala o Kĕrĕsitusu. Dé o Johănĕsi wo témo òna ja ngodu-ka: i gogōu, ngohi o àké ti ni si òsi, duma àsa i Wi moi Wa hino, dé i folŏi Una Wi puturu, sidago ngohi i patutu-wa ta sòsé To Una Awi tarupa ma dadau. Una àsa o Gurumi Da tĕtébi dé lo o uku Wi ni si òsi. Dé To Una Awi tatàpa lo ka Awi gia-ka la Una àsa Awi tamo i rurudu ka Wa tàdo, dé ma làké àsa Awi pòla-ka Wa tolòmu, duma ma soòra àsa Wa tupu, dé o uku magêna àsa i tàtu-wa. — Kòmagêna una o kawàsa Wa si dapano, awi dodòto i dala, so o Indjili (o habari ɖa lolòha) o kawàsa wa si hàka-waro.

---

§ 13. O Jésusu-Kĕresitusu i Wi òsi.

O Mat. III: 13—17; o Màrik. I: 9—11; O Luk. III: 21, 22.

1. Magêna dé o Jésusu o Galiléa-no Wa hino o Johànèsi-no o Jòrĕdéni-ka, la tanu o Johănĕsi Una i Wi òsi. Duma o Johănĕsi wo hòlu sakali-kali, wo tèmo: bilasu Ngòna ngohi No i òsi, dé Ngòna Na hino ngohi-no? — Duma o Jésusu Wo sango: na dòha-ka: sébàbu kòmanêna bilàsu pa àka la po si tiāi o ādili moi-moi. — Magêna dé o Johănĕsi Wi dòha-ka.

2. So dé o Jésusu i Wi òsi ɖa bòlo, dé Wo gila-gila Wo dola o dududu-jé, dé Wo sumbaja. Dé, jato! i ma todòka o dipa i pĕlênga, dé o Johănĕsi wa kĕlélo o Gikimoi Awi Gurumi I uti, ma djàko maro o namo-dara, dé I tangi o Jésusu Awi sabi-ku. Dé, jato! i ma todòka, o ili moi o dipa-ku, i tèmo: Una manêna To Ngohi Ai Ngòpa-Janau, To Wi dododara, so Una magêna To Wi dupa. —

---

§ 14. O tai, o tona i boboléu-ka.

O Mat. IV: 1—11.

1. Magêna dé o Gurumi i Wi ngaho o Jésusu o tòna i boboléu-ka, la o Badja-binto (o Sétang) Una i Wi tai. La Una Wo puàsa-ka, sidago o wangé 40 dé o putu 40, dé àsa i Wi sàpi. Magêna dé o Badja-binto ja hino Una-no, i tèmo: nàko-so Ngòna o Gikimoi ma Ngòpa-Janāu, ka No tèmo, la o tèto manêna i dàdi o ròti. — Duma Una Wo sango: i si lèfo-ka: o njawa manga ino tjawali-wa o ròti, duma lo o dèmo ða ngodu o Gikimoi Awi uru-no i susupu gêna (o Détéron VIII: 3). —

2. Magêna dé o Badja-binto i Wi ngaho o dòku ða tětébi-ka, dé i Wi hado Una magêna o Kaba ma pòna-ku, dé i tèmo: nàko-so Ngòna o Gikimoi ma Ngòpa-Janau, dé kudàhé No ma umo, sěbàbu i si lèfo-ka: Awi malāékati asa Wa sulo, so i Ni tòti, la upa gogàka Ani ðòhu o tèto-ka i sěpélé. — Dé o Jésusu Wo sango, Wo tèma: i si lèfo-li: upa ni Wi tai o Djōu mia Gikimoi (o Détéron. VI: 16). —

3. Dé àsa o Badja-binto i Wi ngaho-kali o tàla moi i kukuru-kuru-jé ma tubu-ka, dé i Wi si mané o dunia ma parèta ða ngodu, dé ma mulia moi-moi, dé i tèmo Una-ka: o rònga moi ða ngodu magêna àsa to Ni hiké, nàko-so No buku-ku dé 'ni subà Na tidé ngohi-jé. — Magêna dé o Jésusu Wo tèmo: hé, Sétang! no tàgi: sébàbu i si lèfo-ka: ka o Djōu, nia Gikimoi-jé bilàsu nia subà ni ja tidé, dé tjawali ka Una bilàsu ni Wi pudji. — Magêna dé o Badja-binto i Wi dòha-kàsi, dé i ma todòka! o malāékàti ja hino-ka, o Jésusu i Wi léléani.

---

§ 15. O Jésusu Awi muri ma nonoma.

O Joh. I: 29—51.

1. La o Jōhànĕsi Wo oòsi, i Wi kĕlélo o Jésusu, Wa hino, dé wo tèmo: ni ja nano o Gikimoi Awi duba ma ngòpa, o dunia ma dosa ja hohōi gêna! Ka ma ngalé Una magêna to tèmo-ka: àsa Janau moi Wa hino, ngohi Wo i si duūru-no, duma Una Wo dàdi Wo ðòma: sébàbu Una magêna Wo ðòma dé àsa ngohi; dé ngohi ta sàkisi gêna Una magêna o Gikimoi ma Ngòpa-Janau. — La ma goginita-no, dé o Johànĕsi Wo ma òko-kali ngokagêna dédé to una awi muri ja sinòto.

So o Jésusu kagéna Wo tatàgi, dé o Johànési Una i Wi nano, dé wo tèmo: ni ja nano, o Gikimoi Awi duba ma ngòpa! — Dé awi muri ja sinòto, òna magéna i isè una wo tèmo kòmagéna, so òna o Jésusu i Wi mòté. La o Jésusu Wo ma kiliho Wa nano dé Wa kélélo òna i Wi mòté, dé wo tèmo: òkia ngini ni ja sari? — Dé òna i tèmo: ja, Ràbi! kékia-ka No gògé? — Una Wo tèmo: ni ja hino, la ni ja nano. — So òna ja hika, ja nano kékia-ka Una Wo gògé; dé o wangé magéna òna kagéna Una-ka i gogògé. Ona ja sinòto magéna wi moi awi rònga o Adéréasi, o Simònu-Pétérusu ma nongoru. Una magéna ma nonòma i wi màké ma ria o Simònu, dé wo tèmo una-ka: ngomi ma Mèséhi mi Wi màké-ka! - Dé una i wi ngaho o Jésusu-ka. La o Jésusu I wi kéri-Kéri dé Wo tèmo: ngòna o Sīmònu, o Jona ma ngòpajanau; ngòna àsa i ni si rònga o Kéfàsi (ma ngalé: o lòko). —

2. La ma goginita-no dé tanu o Jésusu Wo tàgi o Galiléa ma tònaka, dé I wi màké o Filipusu; dé Wo tèmo una-ka: na hino, no I mòté! — O Filīpusu, una magéna, o Bèsāida-ka ma njawa, o Adéréasi dé o Pétérusu i ma kodòku-moi. Dé o Filīpusu i wi màké o Natānièli, dé wo tèmo: ngomi mi Wi màké-ka Una magéna, o Musa o tita ma buku-ka i Wi pépéto géna, dé lo o nabi ja ngodu i Wi pépéto géna, éna géna: o Jésusu, o Jōsépu, o Nāsarèti-ka ma njawa ma ngòpa! — Dé o Naīānièli wo tèmo una-ka: tjé! maro o lòha lo i supu o Nāsarètika! — O Filīpusu wo tèmo una-ka: ka na hino la ka na nano! — So dé o Jésusu I wi kélélo o Natānièli wa hino, dé Wo tèmo: ni wi nano, i gogōu, una magéna o Isaréli-ka i wi moi wo bobanari. — So o Natānièli wo tèmo: 'kia-no No i nàko? — Magéna dé o Jésusu Wo sango: o Filipusu lo wo ni àso-waàsi, ngòna ka o ara ma gòla-kàsi, géna Ngohi ngòna To ni kélélo-ka. — O Natānièli wo tèmo: ja, Ràbi! Ngòna o Gikimoi ma Ngòpa-Janau, Ngòna o Isaréli-ka manga Kolano! — O Jésusu Wo sango, Wo tèmo una-ka: sébàbu Ngohi To tèmo ngònaka: o ara-ma gòla-ka ngòna to ni kélélo-ka, — so ngòna no piritjaja; duma ngòna àsa na kélélo-li o hàli i folòi i lamo. Ta gogōu, Ta gogōu! To tèmo ngini-ka: doné manéna sihika àsa ni ja kélélo o sòrōga i péléngа, dé o Gikimoi Awi malāékàti i dodola dé i uūti o Njawa ma Ngòpa Awi dòku-ku. —

§ 16. O Kawi ma Odo o dòku o Kana-ka.

O Joh. II: 1—11.

1. Magêna dé ma wangé ma saàngé dé ja àka o kawi ma òdo moi o dòku o Kana —, o Galiléa ma tòna-ka; dé o Jésusu ma awa lo ngokagêna. Dé o Jésusu dé Awi muri lo ja àso. So manga anggòru i kurangi-ka, dé o Jésusu ma awa mo tèmo Una-ka: to òna manga anggòru i hiwa-ka. — O Jésusu Wo têmo muna-ka: ja, ngòpĕdèka! To doòha dédé ngòna? To Ngohi Ai ōrasi ja ado-waàsi. — Magêna dé ma awa mo tèmo o ōrangi-ka, ngokagêna i lĕlélèani: ja, nàko-so Una Wo tèmo òkia-naga, gêna ka ni ja àka. — So ngokagêna o tahu-ka manga rubè i bi lalago butanga. Dé o Jésusu Wo tèmo: kugêna o rubè-ku o àké ni jo gusè. — So òna jo gusè, sidago i bi wèdo-wèdo-ka. Magêna dé Una Wo tèmo òna-ka: sutu ni ja ūi, la ni ja tòta o òdo ma giki-lamo-ka. — So dé o òdo ma giki-lamo o àké magêna wa dahaké, gêna i ma dàdi o anggòru-ka (dé una wa nàko-wa o anggòru magêna 'kia-no, tjawali ka o ōrangi, o àké o rubè-ku jo gugusè gêna, ja nàko), so i wi àso janāu wo kakawi magêna, dé wo tèmo: o njawa ja ngodu manga biàsa bilàsu o anggòru da lolòha i si dòma, la nàko-so i udo, hé! ja duga-ka, dé àsa i mĕmèhè i si tuūru; duma ngòna o anggòru da lolòha na diahi, so àsa no si tuūru.! —

O nonàko ma nonòma magêna o Jésusu Wa àka-ka o dòku o Kana-ka, o Galiléa ma tòna-ka; la kòmagêna o Jésusu Awi mulia Wo si dunia-no, so Awi muri i piritjaja Una-ka. Magêna dé, hé! ja dangadé o Jéhuda-ka manga wangé o Pàsika i ma si diado, so o Jésusu Wa kahijé o Jérusalèmu-jé.

---

§ 17. O Jésusu dé o Nikodémusu.

O Joh. III : 1—15.

1. O Jérūsalèmu-ka ngokagêna o Fārisi-ka i wi moi, awi rònga o Nikodémusu; una magêna o Jéhuda-ka manga sahè. Una magêna o puputu dé àsa Wa hika o Jésusu-ka, dé wo tèmo: ja, Ràbi! ngomi mi Ni nàko, Ngòna o guru moi o Gikimoi-no Na kahino; sébàbu o njawa moi-wa ja àku ja àka o nonàko maro Ngòna, bilàsu dédé o

Gikimoi-ka. — O Jésusu Wo sango: Ta gogōu, Ta gogōu, To tèmo ngòna-ka o njawa o Gikimoi Awi Parèta ja kĕlélo ja àku-wa, bilàsu ja si buwo-kali.

2. Dé o Nikodémusu wo tèmo: i dodoòha so o njawa ja pĕrĕki-ka dé ja si buwo? — O Jésusu Wo sango: Ta gogōu, Ta gogōu, To tèmo ngòna-ka: nàko-so o àké dé o gurumi o njawa ja si buwo-wa, dòné o Gikimoi Awi Parèta-ka i wòsa ja àku-wa. O njawa ja si buwo o njawa dé o Gurumi i si buwo o gurumi. Upa ngòna no hairani To tèmo bilàsu i ni si buwo-kali. O paro i wuwu kékia-ka i mòdé, dé ma kuguru no isé, duma na nàko-wa kia-no i kahino èko kìa-ka i kahika: kòmagĕna lo o njawa o Gurumi ja si bubuwo. —

3. Magĕna dé o Nikodémusu wo tèmo: o hàli magĕna i dàdi i ma dodoòha? — O Jésusu Wo sango: ngòna o Isaréli-ka manga guru moi, dé o hàli magĕna ngòna na nàko-wa? Ta gogōu, Ta gogōu, ngomi mi si bitjara o rònga moi mi ja nanàko, dé mi ja sàkisi o rònga moi mi ja kokĕlélo-ka, duma mia sàkisi ngini ni ja pàké-wa. Ti ni dĕdèmo-ka ma rònga o dunia manĕna, duma nàko-so magĕna ni jo ngàku-wa, i dodoòha tanu ni ja àku ni jo ngàku nàko-so Ti ni dĕdèmo ma rònga o sòrōga? Nago-òna-wa o sòrōga-jé i dola-ka, tjawali ka Una magĕna, o sòrōga-ku Wo uūti gĕna, ĕna gĕna o Njawa ma Ngòpa-janāu o sòrōga-ka Wo gogogògé gĕna. Dé maro o Musa o ngihia Wa tubo-ka o tòna i boboléu-ka (o Dj. i Dod. § 35), komagĕna lo bilàsu o Njawa ma Ngòpa-janāu àsa i Wi tubo, la o njawa nago-òna i pipiri-tjaja Una ka, upa i binàsa, duma ja màké o oho i kakàli. —

---

§ 18. O Jēsusu dé o doku o Samaria ma ngopĕdĕka gĕna.

O Joh. IV: 3—20; 39–42.

1. Magĕna dé o Jésusu o Judéa ma tòna-ka Wo ma hòi, Wo lihokali o Galiléa ma tòna-ka, dé bilàsu Una Wa tola o Samaria ma tòna. La Una Wo ma si diado o Samaria ma dòku moi-ka, ma rònga o Sīkàri, so ngokagĕna o Jākòpu awi sumu. La o Jésusu i Wi momòdoka, so Wo ma si datu-kàsi o sumu magĕna ma dàté-ka. Ma dongòho magĕna o dòku o Samaria ma ngòpĕdĕka moi ma hino o àké mo ma si ūi. Dé o Jésusu Wo tèmo munà-ka: ni àké sutu to ma gòlo (sébàbu Awi muri i tàgi o dòku-ka o ino ma idja-ka). — Magĕna dé o Sama-

ria ma ngòpĕdèka gèna mo tèmo: polika! Ngòna o Jehuda-ka, dé ngohi, o Samaria-ka ma njawa, gèna o àké no ma gòlo? — (sébàbu o Jéhuda-ka dé o Samaria-ka i ma tèkè-kododiawo-wa). Dé o Jésusu Wo tèmo muna-ka: hiti ka ngòna na nàko o Gikimoi Awi tjotjàtu dé lo Nagu-una Wo ni bobitjara, dòné ngòna Ngohi-ka no ma gòlo, dé Ngohi o àké i oŏho tanu To ni hiké-ka. — Dé o ngòpĕdèka magèna mo tèmo: ja, Djōu, Ngòna 'ni 'kia-naga lo i hiwa o àké No ma si gugūi, dé o sumu manèna ka i luku-ku, so kékia-ka dòné Na màké o àké i oŏho gèna? — O Jésusu Wo sango: o njawa o àké manèna ja

uūdo gèna, dòné manga kiri ða dudu-kali; duma nago-òna ja udo o àké Ngohi Ta hihiké gèna, sidago lo manga kiri ða dudu-kawa. — O ngòpĕdèka magèna mo tèmo Una-ka: ja, Djōu! o àké magèna ngohi No i hiké, la upa ai kiri ða dudu, la upa, hé! ta hino o àké to ma si gugūi. — O Jésusu Wo tèmo muna-ka: no tàgi ani ròka no wi àso, dé àsa na hino! — O ngòpĕdèka magèna mo sango, mo tèmo: ngohi ai ròka i hiwa. — O Jésusu Wo tèmo muna-ka: no tèmo i téro: ai ròka i hiwa: sébàbu ngòna no modòka ma para ma motòha ða bòlo, dé i wi moi, mana-naga wo ni dododiawa, gèna ani ròka i wi sowo:

i gogōu no tèmo-ka i tiāi. — O ngòpĕdêka magêna mo tèmo Una-ka: ja, Djōu! ngohi ta kĕlêlo Ngòna o nabi moi. To ngomi mia dopòra manga pudji ma djongihi o tàla manêna-ka, duma ngini ni témo: o pudji ma djongihi gêna o Jérūsalèmu-ka. —

2. O Jésusu Wo tèmo muna-ka: ja, ngòpĕdêka! no I piritjaja: o ōràsi àsa i ma si diado, dòné o tàla manêna-kawa dé o Jérūsalèmu-kawa àsa ni Wi pudji o Bàba; duma o ōrasi i ma si diado, dé manêna lo, hé! i ma si diado-ka, dòné o njawa manga pudji i bobanari gêna, àsa i Wi pudji o Bàba manga sininga-ka dé i bagnari: sébàbu o Bàba lo Wa sari gêna o njawa i Wi pupudji kòmagêna. O Gikimoi, Una magêna o Gurumi, so nago-òna i Wi pudji, bilàsu Una i Wi pudji manga sininga-ka dé ka i banari. O ngòpĕdêka magêna mo tèmo una-ka: ngohi ka ta nako, ma Méséhi, i Wi si rorònga ma Kĕrésitòsu gêna, àsa Wa hino, dé Una àsa o moi-moi Wo mi si ngangàsu. — O Jésusu Wo témo muna-ka: ka Ngohi manêna To ni bobitjara gêna. —

3. Magêna dé o ngòpĕdêka magêna ami àké ma ngihi mo dolòda, so o dòku-ka mo ma gogòra, dé mo tèmo o njawa-ka: ni ja hino-si, êna, o njawa moi ka Wa nàko ai gòko dé ai bané moi-moi: bai-ka Una magêna ma Kĕrésitusu? — Magêna dé o dòku-ka ma njawa ja kahika Una-ka; sidago o dòku magêna ma njawa ja dadala i piritjaja Una-ka: sébàbu muna mo sàkisi-ka mo tèmo: Una, sidago Wo tèmo-ka ai gòko dé ai bané moi-moi. — Dé òna i lahi tanu Wo gogògé-si dédé òna-ka; so Una ngokagêna 'Wo gogògé-si, sidago o wangé sinòto. Dé àsa o njawa i folòi ja dala ka i piritjaja: ma ngalé To Una Awi dodòto. Dé òna i tèmo o ngopĕdêka-ka: ma ngalé to ngòna ani dèmowa, so ngomi mi piritjaja, duma ngomi ma sirèté mi isè-ka, so mi ja nàko ka Una manêna i gogōu ma Kĕrésitusu, o dunia ma Roriwo (Djuru-Salāmàti). —

---

§ 19. O Jésusu o doku o Nāsareti-ka.

O Luk. IV: 14–30.

1. Magêna dé o Gurumi ma butūru o Jésusu i Wi si garàki so Wo liho o Galiléa ma tòna-ka. La o njawa o tòna magêna i kilòli i ma tèké si habari ma ngalé Una magêna. Dé Una Wa dòto to òna manga bi Kanisa ma raba-ka, sidago òna ja ngodu i Wi si giliri. Magêna dé

Una Wo ma si diado o dòku o Nasarèti-ka, kékia-ka Una Wo dalamo-ka; de Wa mòté maro Awi biàsa, so o Sàbàtu ma wangé, dé Wo wòsa to òna manga Kanisa-ka; dé Wo ma òko-jé, Wo mau Wo batja. Magêna dé òna i Wi hiké ma nabi o Jésaja awi buku, so Wa pelênga dé Wa màké ma dèmo kòmanêna: o Djōu Awi Gurumi To Ngohi Ai ðòku-ka: mutuādé Una Wo I ðahu-ka; Una Wo I sulo, so o habari ða lolòha Ta haka-waro o njawa i sususa-ka; dé o njawa manga sininga i njěnjèmo-njèmo-ka Ta lòha-kali; dé o njawa ja si dodopěrèsu-ka Ta si hàka-waro ja àku i tàgi i fěréi-ka; dé o njawa manga làko i pipilo gêna i ma si gělélo-kali, dé o njawa ja tatago Ta si supu; dé To si hàka-waro, o Djōu Awi musungu ða lolòha i ma si diado-ka (o Jés. LXI). — So dé o buku Wo si tanu-ka, dé o ōrangi-ka Wa hiké, dé Wo ma tami-jé. Magêna dé o njawa ja ngodu o Kanisa-ka gêna i Wi kéri-kéri. So Wa solano Wo tèmo ona-ka: doné manêna o lèfo manêna i tiāi-ka. — Dé òna ja ngodu i Wi si giliri, dé jo hairani o dèmo ða lolòha Awi uru-no i susupu gêna, dé i tèmo: bukangi, Una magêna o Jōsèpu ma ngòpa-janau? — Dé Una Wo tèmo òna-ka: Ta nàko, nginì àsa ni tèmo Ngohi-ka o adé-adé manêna: ja, sosōu! no ma sōu ani diri: o moi-moi maro o dòku o Kapèrěnaūmu-ka Na aàka-ka, gêna tanu kanêna Ani dòku ma duhutu-ka lo Na àka. —

2. Dé Una Wo tèmo: Ta gogōu, Ta gogōu! To tèmo ngini-ka: ma nabi awi tona ma njawa, o nabi magêna i wi dupa-wa. Duma Ta gogōu To tèmo ngini-ka: o Elia awi wàkutu, o musungu saàngé dé o ngoòsa butanga i muūra-wa, sidago o baré i lalamo ja dahè o tòna magêna ma ālàmu; so ma wàkutu magêna o Isaréli-ka manga tòna-ka o ngòpěděka i babalo manga dala; duma òna-ka o Gikimoi o Elia I wi sulo-wa; duma ka I wi sulo, so wa kahika o Sarèputa-ka, o Sīdònu ma tòna-ka, o ngòpěděka mo babalo moi-ka. Dé ma nabi o Elisa lo awi wàkutu, dé o Isaréli-ka manga tòna-ka o njawa ja papado manga dala, duma o njawa moi-wa wa lòha, tjawali o Naāmànu o Siria ma njawa gêna àsa i wi lòha. — So dé o njawa ja ngodu o Kanisa-ka, dé o dèmo magêna i isè, dé manga sininga ða siri; so i ma òko, o dòku ma dudu-ka i Wi sihito, la i Wi ngaho o dòku magêna ma tàla ma tubu-tubu-jé, ma bèto tanu o tàla ma dipòpa-ku i Wi sihito. Duma Una ka Wo tàgi, to òna manga dòngiraba-ka Wa tola Wa kahika, so Wo ma djobo-ka.

§ 20. O Petĕrusu wo soma, de o Jésusu I wi àso, so wo dàḍi o Rasūlu.

O Luk. IV: 31, 32; V: 1—11.

1. La o Jésusu o dòku o Nāsarèti-ka Wo ma hŏi, dé Wo tàgi o dòku o Kapèrĕnaūmu-ka; la ngokagêna dé Wa dòto o Kanisa-kali, sidago òna jo hairani To Una Awi dodòto, sébàbu Una Wo bitjara Awi dèmo ḍa puturu. La o kawàsa i Wi dorifa, i mau i si gisè o Gikimoi Awi dèmo, dé Una Wo ma oòko o Genésarèti ma àké i lalamo ma dàté-ka. Dé Una Wa kĕlèlo o njawa i sosòma o déru sinòto, àsa i uti-sa so manga sòma ja tiòdo. Magêna dé Una Wo pané o déru moi-ko, gêna to 'na Sīmònu-ka, dé Wo tèmo una-ka tanu sutu wo si dàsi wa hòko; dé Una Wo ma tami-jé, so o déru-ka o kawàsa Wa dòto.

2. So dé Wo bitjara Wo ma togu-ka, dé Wo tèmo o Sīmònu-ka: kodàdé i luluku-ko ni hòru la ni sòma. — Dé o Sīmònu Wo sango: ja, guru! òdé, o putu moi manêna mi si sai-wangé-wangé, duma mi ja amo-wa; duma Ngòna No tèmo, so àsa mi sòma. — So òna i sòma dé o nawo bi lalago i tjara-wa ja dahè, sidago manga sòma lo ja tola. Magêna dé manga dodiawo o déru ma somōa-ka ja gawi, la ja hino ja riwo. Dé òna ja hino, so o déru sinòto magêna i si bané gêna ka i pàtja-ko, sidago, hé! ja dangadé ja si gilòro.

3. So dé o Pétérusu, magêna wa kĕlèlo, dé una wo ma hado-ku, o Jésusu Awi ḍòhu-ka, dé wo tèmo: ja, Djōu! No tàgi, No i dòngòsa, sébàbu ngohi o njawa to ḍodosa. — Odé, una dé awi dodiàwo ja ngodu i sāwàni: ma ngalé ja dahè o nawo ma dala kòmagêna. To Sīmonu awi dodiawo o Jakōbusu dé o Johànĕsi, o Sébèḍéasu awi ngòpa, ona lo ka kòmagêna. Dé o Jésusu Wo tèmo o Sīmònu-ka: upa i ni mòdo, sihika àsa ngòna o njawa na sosòma. — La òna i uti-sa dé manga moi-moi jo dolòda, so i Wi mòté Una-ka.

---

§ 21. O Jésusu o njawa wo lulugu moi I wi loha.

O Mat. IX; o Màrik. II; o Luk. V.

1. Magêna dé o Jésusu o Kapérĕnaūmu-ka Wo disidé. La ngokagêna o Jésusu-ka i wi tòta o njawa wo lulugu moi, dé awi dangika i wi si

ditidé. Dé òna magêna o ngèko i ma si sari, tanu i wi si ngòsa, la i wi hado o Jésusu Awi sima-ka. Duma o ngèko i ma si màké-wa, sébàbu o kawàsa ja dala-poli-so. Magêna dé òna i dola o tahu ma ðòku-jé, dé o tèla muruwo-naga ja hõi, dé o njawa wo lulugu magêna dé awi dangi-ka 'wi si todisiha, o kawàsa manga dongiraba-ku, o Jésusu Awi sima-ku. La o Jésusu Wa kèlêlo to òna manga piritjaja, dé Wo tèmo o njawa wo lulugu-ka: hé, ngòpa-janau! ani sininga na momagawé, ani dosa i si àpòngu-ka.

2. Magêna dé o hatibi ja muruwo-naga i tèmo manga pòko ma rabaka: Una manêna i Wi gogèlé o Gikimoi! Nago-òna ja àku o dosa i si àpongu, bilàsu o Gikimoi? — La o Jésusu Wa kělêlo ona manga dibang kòmagêna, dé Wo tèmo: ða doòha-so ngini o dorõu nia sininga-ka ni ja tibang? Odé, òkia i folõi i mura po tèmo: ani dosa i si àpongu-ka, èko po tèmo: no mòmi-jé la no tàgi? Duma tanu ngini ni ja nàko o Njawa ma Ngòpa lo Wo bàrakàti, sidago Wa àku o dosa Wo si àpongu o dunia-ka. — So o Jésusu Wo tèmo o njawa wo lulugu-ka no mòmi-jé, la ani djongutu na lòlo, la ani tahu-ka no lêho! — Dé una wo ma òko-jé, so awi tahu-ka wo liho. So dé o kawàsa ja kělêlo, dé jo hairani, si i Wi si mulia o Gikimoi: sébàbu Una Wa hiké o bàrakàti kòmagêna ma lamo o njawa-ka.

---

§ 22. O sahe o doku o Kapèrênaūmu-ka.

O Mat. VIII; o Luk. VII.

1. So dé o Jésusu Awi dèmo Wo si dogu-ka, dé Una Wo wòsa o dòku o Kapérênaūmu-ka. La o sahè moi awi ōrangi moi i wi si bobòso, una magêna i wi siri, sidago, hé! wa dangadé wo sòné. So o sahè magêna wo gïïsè o Jésusu àsa nonaga, dé una wa sulo o Jéhuda-ka manga himo, la o Jésusu-ka i lahi anu Wa hika I wi lòha to una awi ōrangi. So òna magêna i ma si diado o Jésusu-ka, dé i lahi, i tèmo: ka ða lòha nàko-so No wi riwo o sahè una magêna, sébàbu mia kawàsa wa dupa, sidago mia Kanisa lo wo mi gàka-ka. — Sidago o Jésusu Wo tàgi Wa mòté òna-ka.

2. So dé o tahu magêna Wo sima-ka dé o sahè magêna wa sulo awi bobàpo ja muruwo-naga, i Wi si bubusu, wo tèmo: ja, Djōu! kòdo, upa No ma kangèla, sébàbu i patutu-wa tanu Ngòna No wòsa

to ngohi ai tahu-ka. Mutuādé ngohi lo ta malo i patutu-wa, ngohi ma sirèté ta kahika Ngòna-ka; duma No tèmo tjawali o dèmo o dola moi, de ai ōrangi lo i wi lòha-ka sébàbu ngohi lo o njawa moi, òna ma somōa ngohi i parèta; dé ngohi ai surudado ta parèta: so i wi moi to wi sulo: no tàgi! dé ka wo tàgi; dé wi moi-li: na hino! dé ka wa hino; dé ai ōràngi-ka: na àka! dé ka wa àka. —

3. So dé o Jésusu o isè Wo dèmo magéna, dé Wo hairani, ma ngalé una magéna. So Wo ma kiliho Wo tèmo o kawàsa-ka: Ngohi to tèmo ngini-ka, o piritjaja ma lamo kòmagéna o Isaréli-ka Ta màké-waàsi! Duma To tèmo ngini-ka: ja dadala àsa ja hino o wangé ma njonjijé dé o wangé ma sosoru-no, la àsa i ma tami-jé i òdo dédé o Abĕrahàmu dé o Isàki dé o Jākòpu o sòroga ma Parèta-ka; dé o djàdji ma bi ngòpa àsa ja umo ma dudu-ka, da popuputu-ka la ngo-kagéna àsa i ari dé manga ingi ka ja dodòké. — So dé o sosulo ma-géna o tahu-ka i liho, dé, jato! o ōrangi magéna i wi màké, hé! i wi lòha-ka.

---

§ 23. O Jésusu o Rasulu Wa hiri, de o tàla-ka Wa doto.

O Mat. V—VIII; o Màrik. III; o Luk. V.

1. La o wangé moi, dé o Jésusu o tàla moi-jé Wo dola, la Wo sumbaja. So ngokagéna Una Wo gogògé, sidago Wo sumbaja o Gikimoi-jé Wo sai-wangé-wangé. La i langi-langi dé Una Awi muri Wa àso, dé Wa hiri ja mogiowo dé ja sinoto, dé òna magéna Wa si rònga o Rasulu, so i gògé dédé Una-ka, la àsa òna Wa sulo i tàgi i si ha-kawaro To Una Awi dodòto. To òna manga kòmanéna: o Sīmònu Pĕtĕrusa, o Adéréasi, o Jakòbisi, o Johănĕsi o Filipusu, o Bàtĕlomĕu-su, o Tōmàsi, o Jakōbisi (o Alĕféusu ma ngòpa) o Sīmònu-Séloti, o Jūdàsi (o Jakòbisi ma ngòpa), dé o Jūdàsi (o Isĕkarioti-ka ma njawa).

2. La o Jésusu o kawàsa Wa kĕlélo, dé o tàla-jé Wo dola. Dé ngokagéna Wo ma tami-je, dé Awi muri ja hino Una-no. Magéna-dé Una Awi uru Wa pĕlénga, so Wa dòto òna magéna, Wo tèmo: o salāmàti nago-òna manga njawa i sususa, sébàbu òna magéna manga gimina o sòrōga ma Parèta; o salāmàti nago-òna i duduka: sébàbu òna magéna àsa ja si duduga; o salāmàti nago-òna manga sininga da momuūdu: sébàbu òna magéna àsa o dunia ja pusàka; o salāmàti

nago-òna o ādili jo njanjà fusu; sébàbu òna magêna àsa ja punu; o salāmàti nago-òna i gagàlu-siri, sébàbu òna magêna àsa dòné ja gàlu-siri; o salāmàti nago-òna manga sininga ɗa tětébi, sébàbu òna magêna doné i wi kělélo o Gikimoi; o salāmàti nago-òna i ngongòho, sébàbu òna magêna dòné ja si rònga o Gikimoi Awi ngòpa; o salāmàti nago-òna ja mamàké o aniaja, ma ngale o banāri ja momòté gêna: sébàbu òna magêna manga gimina o sòrōga ma Parèta; o salāmàti nàko-so o njawa i ni rékêngi-wa, dé i ni aniaja, dé lo i ni tahé ma ngalé Ngohi. —

. Ngohi To tèmo ngini-ka: ngini dé o hatibi dé o Farisi-ka, bilàsu

ngini i folòi nia ādili i lamo: nàko-so hiwa dé ni wòsa-wa sakali-kali o sòrōga ma Parèta-ka. O njawa i ni dadànggutu bilàsu ni ja sibòso; dé o njawa i ni sosilahi ni ja si bàrakàti; dé lo o njawa i ni doduhudu gêna ni ja àka ɗa lòha: la òna àsa ja nàko, ngini nia Bàba, o sòrōga-ka Wo gogògé gêna, Awi ngòpa. Sébabu Una magêna Awi wangé Wa polòté o njawa ma dorōu dé o njawa ja lolòha manga ɗòku-jé, dé Wo si muūra o njawa i aādili dé o njawa i aādili-wa manga ɗòku-ku. Kòmagêna bilàsu ngini lo i ni lòha, maro nia Bàba kadàku o sòrōga-ka i Wi lòha. —

4. La nako-so ni sumbaja, dé upa ni ja àka maro o njawa i hahàsi: sébàbu òna jo dupa i sumbaja i ma oòko o Kanisa-ka dé o ngèko ma sago-ka, la o njawa ja kĕlèlo. La nàko-so ni sumbaja dé upa ni ja àka o dèmo ma ngalé i hihiwa, maro o Kàfiri-ka: sébàbu òna magèna ja dakòlo nako-so i ma nia manga dèmo i dala, dé àsa manga giki i isè. Ngini bilàsu ni sumbaja kòmanèna:

Mia Bàba, kadàku o sòrōga-ka! Tanu To Ngòna Ani rònga i si hòrĕmati; dé To Ngòna Ani Parèta ja hino; dé To Ngòna Ani sininga ma sininga ma suka ja mòté, maro o sòrōga-ka, kòmagèna lo o dunia-ka. O wangé manèna mia ino no mi hiké ngomi-ka. Dé No mi si àpongu to ngomi mia sala, maro ngomi lo mi ja si àpongu o njawa nago-òna i sala ngomi-ka. Dé upa No mi ngaho o babàdja ma raba-ka, duma o dorōu moi-moi No mi si raro. Sébàbu o Parèta dé o Buturu dé o Mulia, o moi-moi ka To Ngòna, sidutu o kakàli. Aming.

Ni sumbaja la àsa i ni hiké; ni ja sari la àsa ni ja màké; ni ja toté la àsa i ni bĕlènga.

5. O moi-moi maro ngini ni jo dupa o njawa ja àka ngini-ka, kòmagèna ngini lo ni ja àka o njawa-ka: sébàbu o tita dé o nabi lo i si dòto kòmagèna. Ni wòsa o ngòra i popĕnèto-ka: sébàbu o ngòra i dodĕwéda dé o tāpàki i wowòro i kahika o binàsa ma djongihi-ka, dé ngokagèna o njawa ja dadala i wòsa; duma o ngòra i popĕnèto dé o ngèko ma tjĕtjèké gèna i kahika o oho ma djongihi-ka; duma o njawa ja dadala-wa ja màké. O sòrōga ma djòngihi-ka sabara njawa i wòsawa, ngāroko i tèmo: ja, Djōu! ja Djōu! — duma tjawali òna magèna, Ai Bàba o sòrōga-ka Awi sigaro ja momòté gèna. La o Jésusu Awi dèmo Wo si dogu-ka, dé o kawàsa jo hairanì, ma ngalé To Una Awi dodòto: sébàbu To Una Awi dodòto, maro wo poparèta awi dodòto; maro o hatibi manga dodòto-wa.

§ 24. O Jésusu o goh'i-duuru, o doku o Nājingi-ka, I wi si oho-kali.

O Luk. VII.

1. Magéna dé o Jésusu Wo tagi dé Wa ado o dòku moi ma rònga o Nājinga, dé Awi muri dé lo o kawàsa ja dadala Wi i mòté-ka. So dé Una Wa ado o dòku magéna ma sima-ka, dé o dòku ma njawa i supu, o sòné moi ja tota, géna mo babalo moi ma ngòpa wo ma tétèngo; so o dòku ma kawàsa ja dadala i mòté dédé muna-ka.

2. So dé o Jésusu Wo mi kelèlo, dé Awi sininga i garàki, sidago Wo mi galusiri, dé Wo tèmo muna-ka: upa no ari! — Dé àsa Una Wa hika o pandanga-ka dé Wa pada, sidago òna ja dodöi géna i ma togu-ka. Dé Una Wo tèmo: „hé! gòh'i-duūru! Ngohi To tèmo: no mòmi-jé!" — La wo sosòné magéna wo oho-kali, so wo ma tami-jé de wo bitjara. Dé àsa o Jésusu una magéna ma awa-ka Wo mi hiké. La o njawa magéna ja ngodu ja mòdo dé o Gikimoi i Wi si mulia, i tèmo: o nabi wi lalamo moi wo ma òko-jé nanga dòngiraba-ka, dé o Gikimoi To Una Awi ūmàti Wa léga-ka! —

§ 25. O ngopĕdĕka mo dodosa mo ma totoduba gĕna.

O Luk. VII.

1. Ma moi dé o Fārisi-ka moi i Wi tuūmu la o Jésusu kagĕna una-ka Wo òdo. Magĕna dé o Jésusu o Fārisi-ka magĕna awi tahu-ka Wo wòsa, dé Wo ma tami-jé so Wo òdo. Dé, jato! ja nano, gĕna o dòku ma ngòpĕdĕka moi mo dodosa, muna ma hino, sébàbu mo giisè o Jésusu ngokagĕna Wo òdo, dé o gosòso ja dodiahi o tjatjupu moi ma aho, dé mo ma hado-ku o Jésusu Awi dòhu-ka, dé mo ari, sidago ami kòngo lo Awi dòhu-ku jo dutu, so ami hutu mo si piki dé Awi dòhu lo ma hamé, dé o gosòso magĕna Awi dòhu mo si dahu.

2. La o Fārisi-ka magĕna, o Jésusu i Wi totuūmu gĕna, Wi kĕlĕlo dé wo tèmo awi sininga-ka: nàko-so Una magĕna o nabī, dòné Wo mi nàko o ngòpĕdĕka magĕna, mo Wi papada gĕna, muna nagu-muna, sébàbu muna magĕna o ngòpĕdĕka mo dodosa. — La o Jésusu Wo sàngo Wo tèmo una-ka: ja, Sīmònu! òkia-naga sutu To tèmo ngòna-ka. — Dé una magĕna wo tèmo: ija, guru! ka No tèmo! — La o Jésusu Wo tèmo: ma moi o nagi ma duhutu moi dé i hahagi ja sinòto: wi moi awi nagi sidago o pipi o ratu motòha, dé wi moi-li tjawali ka moritòha. Duma òna ja sinòto magĕna òkia-wa i ma si bangu una-ka, so wa si àpòngu òna magĕna. Hika! ngòna no tèmo: òna ja sinòto magĕna i folöi nagu-una àsa i wi si bòso o nagi ma duhutu magĕna? — Dé o Sīmònu wo tèmo: ngohi to si ràsa una gĕna i wi si aàpòngu awi nagi i lalamo gĕna. — Dé Una Wo tèmo: ĕna-ka! —

3. Magĕna dé o Jésusu Wo ma kiliho, so o ngòpĕdĕka magĕna Wo mi nano, dé Wo tèmo o Sīmònu-ka: o ngòpĕdĕka muna nĕna no mi kĕlĕlo-ka? Ngohi ani tahu-no To wòsa, dé ngòna o àké no I hiké-wa, Ai dòhu To si tiòdo; duma muna manĕna ami kòngo Ai dòhu mo si pèsa-ka, dé ami hutu mo si piki-ka. Ngòna no I hamé-lowaāli, duma muna manĕna mo wòsa-no, dé ka Ai dòhu ma hamé ma tjobo-tjobo. Ngòna Ai sahè lo o gosòso no si dàhu-wa, duma muna manĕna Ai dòhu o gosòso ja dodiahi mo si dahu. Mutuādé To tèmo ngòna-ka: to muna ami dosa i si àpòngu-ka ngāroka 'mi dosa ka i lamo, sébàbu muna ami dodara ka i lamo; duma òna nago-òna o àpòngu ja mamàké i lāmo-wa gĕna, òna lo manga dodara i lamo-wa. — Dé àsa Wo tèmo muna-ka: to ngòna ani dosa i si àpòngu-ka. — Dé òna ngokagĕna i oòdo gĕna i tèmo manga pòko ma raba-ka: Una nagu-una, sidago o

dosa lo Wo si àpòngu? — Duma Una Wo tèmo o ngòpĕdèka muna gèna-ka: ani piritjaja i ni si salāmàti-ka, no tàgi ani sininga na momagawé. —

---

§ 26. O njawa i wi sisiri, o Bètèsida ma àke-ka gèna.

O Joh V.

1. Magèna dé i tèka-kawa dé o Jéhuda-ka manga ramé ma wangé, so o Jésusu Wa kahije o Jérusalèmu-jé. So o Jérusalèmu-ka, o Duba ma ngòra ma dàté-ka, ngokagèna o àké moi, o Ibĕrāi-ka i si rònga o Bètèsida. Ngokagèna o njawa ja sisiri i rupa-rupa i ma tolòmu, maro: i li pipilo, i bi titiki-tiki, i bi lulugu, so òna ja ngodu i tamaha, sidago o àké magèna ja luàki-ka. Sébàbu utu-utungu dé o malāékàti moi o àki-ku i uti dé ja luàki. Gèna o njawa ja sisiri nago-òna o àké-ku i uti i đòma, ngāroko manga bobàku òkia-naga lo, dòné ja lòha-ka. Bòlo, ngokagèna o njawa moi, wi sisiri sidago o musungu 38 đa bòlo. So dé o Jésusu I wi kĕlèlo una magèna ngokagèna wo ma ruba-sa, dé Wo si hòda wo ruruba-sa awi dèka magèna, so Wo tèmo una-ka: no dupa ngòna i ni lòha? — Dé wi sisiri magèna wo sàngo-ja, Djou! ai ōrangi i hiwa, so nagò-òna wa o àké-ku i si pàka, nàko-so o àké i luàki; so dé ka ngohi ta kahika, doné o njawa ma somōa i uti i đòma-ka! — Magèna dé o Jésusu Wo tèmo una-ka: no mòmi-jé la ani djongutu na lòlo dé no tàgi. — La magèna dé o njawa una gèna i wi lòha-ka, so awi djongutu wa lòlo-ka dé wo tàgi-ka.

2. Bòlo dé o wangé magèna o Sàbàtu ma wangé. Magèna dé o Jéhuda-ka i tèmo i wi lolòha-ka: đòné manèna o Sàbàtu ma wangé, so ani djongutu na aho gèna ma bobòso. — Dé una wo sango: òdé! Wo i lolòha-ka gèna Wo tèmo ngohi-ka: ani djongutu na tidé dé no tàgi. — Dé òna i wi sano-si: o njawa nagu-una wo tèmo-ka: ani djongutu na tidé dé no tàgi? — Duma i wi lolòha-ka gèna i Wi si hòda-wa Una nagu-una; òdé, o Jésusu Wa ma sisa-ka, sébàbu o njawa ja tjara-wa-so o djongihi magèna-ka. Ma duūru dé o Jésusu una magèna I wi màké o Kaba-ka, so wi tèmo: nano, ngòna ni lòha-ka, so o dosa upa na àka-kali, la upa òkia-naga i folŏi đa torōu i ni dahè. —

3. Magèna dé o njawa magèna wo tàgi, o Jéhuda-ka Wa si ngangàsu, ka o Jésusu una I wi lòha-ka. Mutuādé o Jéhuda-ka o Jésusu i

Wi duhudu, sidago i mau i Wi toòma, sébàbu Una o manara kòmagêna Wa àka o Sàbàtu ma wangé-ka. Dé o Jésusu Wo sango òna-ka: Ai Bàba Wo manara sidago o wangé manêna, so Ngohi lo ka To manara. — Mutuādé o Jéhuda-ka i folòi o àkàli i ma sari tanu i Wi toòma-ka: sébàbu tjawali-wa o Sàbàtu ma wangé Wa tjoho-wa, duma Una lo Wo tèmo gêna o Gikimoi ma Bàba ma duhutu, so Awi lamo Wo ma àka ma téro maro dé o Gikimoi. Dé o Jésusu Wo sango òna-ka: òna nago-òna o Ngòpa-Janau i Wi si hòrĕmàti-wa, ona lo o Bàba i Wi si hòremàti-wa, sebàbu Una magêna I Wi sulo-ka. Ta gogōu, Ta gogōu To tèmo ngini-ka: nago-òna i si gisè To Ngohi Ai dèmo, dé i piritjaja Una-ka, Ngohi Wo i susulo gêna, òna magêna ja màké-ka o oho i kakàli, o kūtuku àsa ja dahè-wa; duma òna magêna o sòné ma parèta-ka i ma tuluru-ka dé o oho ma parèta-ka i wòsa-ka. Ta gogōu, Ta gogōu To tèmo ngini-ka: o ōràsi àsa ja hino dé dòné manêna lo, hé! i ma si diado-ka, dé i sosòné àsa o Gikimoi ma Ngòpa Awi ili i isè, so nago-òna i isè-ka, òna magêna lo àsa i oho. —

---

§ 27. O adé-adé muruwo-naga.

O Mat. XIII; o Màrik IV; o Luk. VIII : 1—21.

1. La o Jésusu Wo tàgi o dòku dé o sōa Wa bi gèto-gèto, Wo si hàkawaro dé Wo si ili o Gikimoi Awi Parèta ma Habari-da lolòha (Indjili). So o njawa i ma tolòmu, sidago o dòku da ngodu ma njawa lo ja hino Una-no. Magêna dé Una Wo bitjara, Wo si adé-adé, ma dèmo kòmanêna:

Ma moi wo totòro moi awi dòro-ka wo tàgi, la awi gisisi wo si hadja. Magêna dé o ngiri muruwo-naga o ngèko-ku i tura, so o njawa i si dodipito-ku dé o bi namo ja òdo-ka. Ma ngiri muruwo-naga o tòna da tĕtèto-ku i tura, dé i oho-ka, duma i tèka-wa dé da malai-ka, sébàbu ma ngutu i luku-ku-wa. Ma ngiri muruwo-naga o totòpo ma bidji-ku i tura, so o totòpo magêna i si dalamo dé o tamo ja sòné-ka. Duma ma ngiri muruwo-naga o tòna da lolòha-ku i tura, so o tamo magêna i oho-ka, dé i sòpo-ka, manuka ma làké 30, manuka 60 dé manuka o 100. —

2. La Wo tèmo-ka dé àsa Awi ili Wa lamo-lamo, Wo tèmo: nago-òna dé manga ngāu-ka, sidago i ma si gisè, tanu òna dòné i isè! —

Dé Awi muri i Wi sano i tèmo: o adé-adé magêna ma ngalé i dodoòha? — Dé Una Wo tèmo: o gisisi magêna o Gikimoi Awi dèmo; so o ngèko ku i tutura, gêna òna magêna o dèmo i iïsè gêna, duma o Badja-binto (o Sétang) ja hino dé o dèmo magêna manga sininga-ka ja òra, la upa òna i piritjaja la i salāmàti. Dé o tòna ða tětèto-ku i tutura, gêna ona magêna o dèmo i iïsè dé ja totarima gêna manga sininga ða nali, duma o dèmo magêna manga sininga-ka i ngutu-wa, sidago i piritjaja lo i tèka-wa, sébàbu nàko-so o babadja i ma si diado dé manga piritjaja ja palàko-kali. Dé o totòpo-ku i tutura, gêna òna

magêna o dèmo i iisè dé àsa i tàgi dé o dunia ma karakara, êna o kakaja dé o njăfusu ma dorōu o dèmo magêna ja sònė, sidago ma sòpo i ma àka-wa. Duma o tòna ða lolòha-ku i tutura, gêna òna magêna o dèmo i iisè dé manga sininga i lolōa dé ða lolòha-ka ja dodiahi dé i ma tahani sidago i sòpo. —

3. Magêna dé Wo bitjara Wo si adé-adé ma moi-li, Wo tèmo: o sòrōga ma Parèta i ma àka màro o sasawi ma bidji, la maêna o njawa moi wa ðèhè dé awi dòro-ka wa dàto. O bidji ða ngodu i folōi

maêna ða tjèké, duma nàko-so i oho dé o gaàhu moi-moi i folöi maêna i lamo, sidago o bi namo lo ma uma-ka jo igu. —

4. Magêna dé Wo tèmo o adé-adé moi-si: o sòrōga ma Parèta i ma àka maro o pupuða. O ngòpĕdèka moi ma ðèhè, so o gòlopung, o doduga saàngé, mo si ruwàhé, sidago moi-moi ða kiòpi-ka. —

5. Dé moi-li: o sòrōga ma Parèta i ma àka maro o ărata moi, o goðōa-ka ja iihu; la o njawa moi wa màké, dé wo didu-kali, dé i wi nali i tjara-wa, so wo tàgi awi rònga moi ða ngodu wo si idja, sidago wa idja-ka o goðōa magêna. —

6. Moi-li: o sorōga ma Parèta i ma àka maro o njawa moi wo ma dadāgangi, so o mutiara ða lolòha wo ma sari; dé una magêna o mutiara moi wa màké, ma idja ka i lamo-ka, sébàbu ða lòha i tjara-wa; dé wo tàgi, awi rònga moi ða ngodu wo si idja, sidago o mutiara ða lolòha magêna wa idja-ka. —

---

§ 28. O Jésusu o paro de o dongiraba Wa parèta.

O Mat. VIII : 18—27; o Luk. VIII : 22—25.

1. La o Jésusu Wa kĕlèlo o kawàsa ja dadala i Wi dolòmu dé Wa sulo, so ma sonònga-ka i hòru. La ma dongòho magêna o hatibi moi wo tèmo Una-ka: ja, guru! ngohi àsa to Ni mòté, ngāroko kia-ka-naga No kahika! — Dé o Jésusu Wo sango: o bōu-lamo lo dé ma bolòté, dé o bi namo lo dé ma igu-ka, duma o Njawa ma Ngòpa-Janau Awi 'kia-naga lo i hiwa kékia-ka Awi sahè àsa Wa hado. — Dé To Una Awi muri moi wo tèmo: ja, Djōu! No i si maha la to tàgi ai bàba to wi poòsu-kàsi. — Duma o Jésusu Wo tèmo: no I mòté Ngohi-si! i sosòné àsa to òna manga sòné ja poòsu. —

2. La ma dongòho magêna o Jésusu o déru-ku Wo pané, dé Awi muri lo i Wi mòté. Dé Una Wo tèmo: lĕbé-laha ngòné ma sonònga-ka po hòru So o ngokagêna i ma hŏi-ka. So dé i hòru dé o Jésusu i Wi kiòlo-ka. Magêna dé o rato ða sosihilo ja téro, sidago manga déru i kilòro, tjébĕlèké-si i bodito! Dé òna ja hika, o Jésusu i Wi tòma, i tèmo: ja, guru! êna ma i na lutu! — Dé Una lo Wo mòmi dé o paro dé o mòku-mòku magêna Wa gidigo, sidago i ogo-ka. Dé Una Wo tèmo ona-ka: nia piritjaja kékia-ka? — Duma òna ja mòdo

dé jo hairani, so i ma tèké-gurubu, i tèmo: Una magéna nagu-una, sidago o paro dé o àké lo i Wi si ngōu? —

§ 29. O Jaïrusu ma ngòpa o ngopĕdéka dẹ o ngopĕdéka moi mi sisiri géna.

O Mat. IX : 18—35; o Màrik. V : 21—43; o Luk VIII : 40—56

1. La o Jésusu Wo liho-kali, dé o kawàsa i Wi tarima-kali, sébàbu òna ja ngodu ka i Wi dodamaha; dé ngokagéna janāu moi, awi rònga o Jaïrusu, o Kanisa ṃa sahè, so wa hino dé wo ma hado-ku o Jésusu Awi ḍòhu-ka dé wo lahi, tanu awi tahu-ka Wo wòsa-si: sébàbu una magéna ma ngòpa mo ma tĕtèngo, ami ūmuru o musungu 12, ka mi siri, so, hé! ma dangadé mo sòné. La o Jésusu tanu Wa kahika o Jaïrusu awi tahu-ka, duma o kawàsa i Wi si dĕhélo.

2. Dé ngokagéna o ngopĕdéka moi-li mi sisiri ami musungu 12 ḍa bòlo, so ami rònga moi ma mata-mata-ka, i sosōu ma si bakāu-ka-so,

duma i mi lòha-wa. Bòlo, muna magêna mo kahino o Jésusu Awi dudu-no, dé To Una Awi badju ma balaka ma paða. Magêna dé ma malo ami panjaké i togu-ka. Dé o Jésusu Wo tèmo: nago-òna I paða? — Ona ja ngodu i ma nòsu, dé o Pétĕrusu dé awi dodiawo i tèmo: ja, guru! o kawàsa i Ni dusupi dé i Ni si dĕhêlo, dé Ngòna No sano: nago-òna I paða? — Duma o Jésusu Wo tèmo: hiwa, bilàsu o njawa moi I paða, sébàbu kangano Ta malo o bàrakàti Ngohi-ka i supu. — So dé o ngòpĕðêka magêna mo si rasa mo ma si pòngo ma àku-wa, dé nogêna ma hino ka i mi totiriné, mo ma hado-ku o Jésusu Awi sima-ka, so mo ma si ngangàsu o kawàsa ja ngodu manga sima-ka, ma ngalé òkia so muna mo Wi paða la magêna dé i mi lòha-ka. Dé Una Wo tèmo: hé! ngòpa o ngopĕðêka! ani piritjaja i ni si salāmàti-ka, so no tàgi dé ani sininga na momagawé. —

3. Wo bitjara ða bòlo-waàsi dè o kanisa ma sahè magêna awi tahu ma njawa moi wa hino, wo tèmo una-ka: ngoni ngòpa o ngòpĕðêka mo sòné-ka, so upa ma guru no Wi si kangèla. — Duma o Jésusu o dèmo magêna Wo isè, dé Wo tèmo: upa ni mòdo, ka duga-duga no piritjaja, dé muna àsa mo salāmàti. — La Una o tahu magêna-ka Wo wòsa, dé o njawa Wa si maha-wa i wòsa, tjawali o Pĕterusu o Jakōbusu dé o Johânèsi, dé lo o ngòpa ma bàba dé ma awa. Dé Una Wo tèmo: upa ni ari! muna mo sòné-wa, ka i mi kiòlo-ka. — Dé òna i Wi si ihé, òdé ka ja nàko muna magêna mo sòné-ka. Duma òna ja ngodu Wa si supu. Magêna dé o Jésusu Wo mi tjoho ami gia-ka, dé Wo mi àso, Wo tèmo: hé, ngòpa! no mòmi-jé! — Magêna dé ami gurumi i liho-kali so mo mòmi-ka. Dé o Jésusu Wa sulo o ino i mi hiké muna-ka. La ma bàba dé ma awa i sawàni; duma o Jésusu Wa si bobita upa o njawa-ka i si ngangàsu.

§ 30. O Johânesi Wo oòsi wo sòne.

O Mat. XIV: 1—12; o Màrik. VI: 16—20; o Luk. IX: 7—9.

1. Ma kolano o Hérōdèsi o Johânèsi i wi tago-ka, dé i wi piliku, o sosala ma tahu-ka i wi si ngòsa: òdé, o ngo Hérōdiàsi mo wi si garo-so: sébàbu o ngo Hérōdiasi muna magêna, o Hérōdèsi ma nongoru, o Filipusu ma pedêka, duma o Hérōdèsi wo mi modòka-ka. So o Johânèsi wo tèmo ma kolano-ka: ja àku-wa ngòna no mi modòka

muna magêna. — Mutuādé o ngo Hérōdiàsi, muna magêna, o àkàli mo ma sari, tanu o Johànèsi mo wi toòma; duma mo wi àku-wa, sébàbu o Herōdèsi o Johànèsi i wi mòdo, òdé, ka wi nàko, una magêna o njawa wo aādili dé wi tětébi, so i wi si bòso; la ma moi-ma moi dé o Johànèsi awi dodòto wo isè, gêna wa mòté ða lòha i tjara-wa, dé lo wo dupa o Johànèsi awi dèmo wo si gigisè. Dé o kawàsa lo o Johànèsi i wi mòdo, sébàbu òna i tèmo: una magêna o nabi moi. —

2. La o sosala ma tahu-ka dé o Johànèsi o Jésusu Awi manara ma habari wo giīsè; so wa sulo to una awi muri ja sinòto, so jo sano o Jésusu-ka: tanu asa wa hihino gêna, hé! Ngòna manā, èko bilàsu mi wi damaha wi sosomōa moi-li? — Dé o Jésusu Wo sango: o Johànèsi-ka ni liho, la ni wi si ngangasu o moi-moi, maro ngini ni isè dé ni ja kělélo: i pipilo i ma si gělélo-ka; i titiki-tiki i tàgi i tiāi-ka; ja papado ja tébi-ka; ja totopòngo i ma si gisè-ka; i sosòne i oho-kali dé o Habari-ða lolòha (o Indjili) i si hàkawaro o njawa i sususa-ka. La o salāmati òna nago-òna i hohawàtěri-wa ma ngalé Ngohi manêna. —

3. So dé o Hérōdèsi awi tāun ma wangé i ma si diado-ka, dé o òdo moi wa àka, so o Galiléa ma tòna ma sahè de ma giki ja lalago wa bi àso. Dé o òdo magêna ma raba-ka dé o ngo Herōdiàsi ma ngòpa o ngopědêka mo wòsa-no, so mo rogé, sidago o Hérōdèsi dé i ma rurusu gêna manga sininga ja dahè, sébàbu muna mo rogé ða lòha-so. Kòmagêna dé ma kolano wo tèmo o ngòpa muna gêna-ka: no tèmo òkia no dupa, la ngohi àsa to ni hiké. — Dé wo sàsi wo tèmo: òkia no gòlo, gêna àsa to ni hiké, ngāroko ai Parèta ma sononga. — Magêna dé muna mo supu, so ma awa-ka mo sano: dòné òkia to gòlo? — Dé ma awa mo mi si dòto, mo tèmo: o Johànèsi Wo oòsi awi sahè. — La muna magêna mo ma gogòra ma hika ma kolano-ka, dé mo gòlo mo tèmo: ngohi to mau kòmanêna tanu no i hiké o Johànèsi Wo oòsi awi sahè, o piga-ku ni jo ngado. — Magêna dé ma kolano awi sininga i duka i talalu, dūma sébabu wo sàsi-ka, dé lo kagêna i rurusu ja dadala, mutuādé wo mi si mòté-ka. Magêna dé una i wi sulo awi ōrangi moi, bilàsu o Johànèsi awi sahè ja aho-no. So o ōrangi magêna wo tàgi, o Johànèsi awi sahè wa bitogu o sosala ma tahu ma raba-ka; dé o sahè magêna o piga-ku wo si aho, so wa hiké o ngòpa muna gêna-ka, la o ngòpa magêna ma awa-ka ma hiké. La o Johànèsi awi muri o habari magêna jo giīsè, dé òna i tàgi o Johànèsi awi ròhé ja ðèhè so ja poòsu.

4. La ma dongòho magêna ma kolano o Hérōdèsi o Jésusu Awi ngongàdjé Wo gïïsè, dé wo tèmo awi ōràngi-ka: marai o Johànèsï Wo oòsi una magêna, i sosòné manga dongiraba-jé wo mòmi-ka; mutuādé wa màké o bàrakàti kòmagêna. — La o Djōu o Jésusu o Rasulu ja sosinòto-ja sosinòto Wa sulo, so i tagi o Indjili i si hàkawaro, dé àsa i ma tolòmu-kali o Jésusu-ka, òkia-naga moi-moi jo dědèmo Una-ka.

---

§ 31. O Jésusu o njawa ja 5000 Wa si oŏo.

O Mat. XIV; o Màrik VI; o Luk. IX; o Joh. VI.

1. La ma duūru o Jésusu Wa kahika o Galiléa-èko o Tibéria-ma àké-i lalamo ma sonòngo-ka. Dé o kawàsa ja dadala i Wi mòté, sébàbu ja kĕlélo-ka o manara Una Wa aàka gêna, sidago o njawa ja sisiri lo wa lòha-ka. La o Jésusu o tàla-jé. Wo dola, dé ngokagêna Wo ma tamijé dédé Awi muri. So o Pàsika, o Jéhuda-ka manga wangé gêna ja dangadé i ma si diado. Magêna dé o Jésusu Wa nano, o kawasa ja tjara-wa, Una-no ja hino, so Awi sininga i garàki, sidago òna Wa galusiri, sébàbu i ma àka maro o duba ma djodjaga i hihiwa. La Una Wa bitjara òna-ka, ma ngalé o Gikimoi Awi Parèta, dé lo ja sisiri Wa bi lòha. So dé o wangé, hé! ja dangadé i tumu, dé ja mogiowo dé ja sinòto, òna magêna ja hino Una-no, dé i tèmo: lĕbélaha o kawàsa Na sulo i ma hŏi, la i ma djobo, la o dòku dé o sōa-ka o tahu i ma si dodogu i ma sari dé o ino i ma idja, sébàbu o djongihi manêna ka i totarangi-so. Duma Una Wo tèmoòna-ka: ngini òna ni ja si òdo. Dé o Jésusu Wo sano o Filīpusu-ka: kékia-ka o ròti pa idja la òna nêna pa si òdo? — Duma Una Wo sano Wa àka kòmagêna, o Filīpusu ka I wi tai sébàbu Una ma sirèté Wa nàko àsà Wa àka Wa dodoòha. Dé o Filipusu Wo sango Una-ka: ngāroko o pipi o ratu sinòto o ròti po si idja, lo i ma kĕgèto-wa. — Dé Awi muri moi, o Adirīasi gêna, wo tèmo: o ngòpa-janāu una nêna to una awi ròti o guwàpo ŏa aàsu motòha dé o nawo o ngai sinòto, duma po si doòha magena; o njawa manga dala manêna pa si òdo pa àka? —

2. O Jésusu Wo tèmo: ni ja sulo, la o kawàsa i gògé-ku-Ngokagêna o djongihi magêna ma dumulè ŏa lòha, so janau òna gêna i gògé-ku, sidago ja tjala motòha; so i gògé-ku i ma polu-no o dumèlè-ku, o bòlu moi ja ratu moi, o bòlu moi ja moritòha. Dé àsa o Jésusu o ròti

magêna Wa đèhè, de Wo si tarimakàsi-ka, dé Awi muri-ka Wa hiké, so o muri ja si tòku o njawa i gogoògé-ku, dé o nawo lo kòmagêna ja si tòku, sidago òna magêna ja punu-ka. Dé o Jésusu Wo tèmo Awi muri-ka: o ròti ma soōhu ni ja solòmu ka moi lo upa i sisa. So òna magêna ja tolòmu dé ja màké ma soōhu o rata mogiowo dé sinòto i wèdo-wèdo, gêna o ròti o guwàpo tjawali đa aàsu motòha ma soòhu. La o njawa o nonàko magêna o Jésusu Wa aàka-ka, ja kĕlêlo, dé i tèmo: i gogōu Una manêna o nabi o dunia-no Wa hihino mi Wi dodamaha gêna! — Dé o Jésusu Wa nàko, òna magêna dòne i Wi gĕgêgo i Wi si ngado la Wo kolano; so Wo ma si raro-kali o tàla-jé, so ngokagêna Wo gogògé ka Wo ma tèngo-ka.

3. La i mađa-mađa dé Awi muri kodai o dongiraba-ko ja kahòko, so manga déru-ku i pané, kadòka o Kapèrĕnaūmu-ka i hòru. Gêna đa putu-ka, duma o Jésusu i Wi hiwa-ko-si. Dé o àké magêna đa mòku-mòku, sébàbu o paro đa sihilo-so, sidago òna magêna ja dangadé i bodito. So dé ja dangadé i lòfo i langi dé o Jésusu Wa kahòko o àké ma dòku-ko Wo tàgi. Dé o muri i Wi kĕlêlo o àké-ko-ka Wo tàgi-tàgi, so òna ja mòdo, ja dakòlo o sòné ja kulai-so. Dé ona magêna i oré-oré, òdé, ja mòdo-so. Magêna de o Jésusu òna Wa bitjara, Wo tèmo: nia sininga ni ja amo-amo, ka Ngohi, so upa i ni mòdo! — Dé o Pĕtĕrusu wo sango: ja, Djōu! nàko-so ka Ngòna, dé No i sulo, la Ngòna-ko ta kahòko o àké ma dòku-ko! — Dé Una Wo tèmo: na hino! — Magêna dé o Pĕtĕrusu o déru-ku wo uti, so àké ma dòku-ko wo tàgi, tanu o Jésusu-ko wa kahiko. Duma o paro đa sosihilo wa kĕlêlo, dé i wi mòdo, sidago i wi lutu, dé wo oré: ja, Djōu! No i riwo! — Magêna dé o Jésusu Awi gia Wa tōa, so I wi tjoho, dé Wo tèmo: hé! njawa 'ni piritjaja i kukūrangi! đa doòha-so, hé! no hawàteri-ka? — La òna o déru-ku i pané-ka, dé o paro lo i ogo-ka. Magêna dé òna i hohòru ja hino, so o Jésusu i Wi hòrèmàti, i tèmo: i gogōu, Ngòna manêna o Gikimoi ma Ngòpa-Janāu!

§ 32. O Kānani-ka ma ngopĕdĕka mo pipiritjaja gĕna.

O Mat. XV; o Màrik. VII.

1. La ma duūru dé o Jésusu ka o Galiléa ma tòna-ka Wo gogògé, so o Judéa ma tòna-ka Wo gògé-wa, sébàbu o Jéhuda-ka i Wi sari, tanu i Wi toòma-so. Magĕna dé Una Wo tàgi Wa kahika o Tīrusu dé o Sīdònu ma tòna ma bati-ka, dé ngokagĕna o tahu moi, so Wo wòsa, duma o njawa i Wi si hòda Wo hòlu. Duma Una wo ma ngihu Wa àku-wa, sébàbu o ngòpĕdĕka moi ngokagĕna ma ngòpa o ngòpĕdĕka o kulè moi i mi ngongòsa; so ma awa mo giisé o Jésusu ngokagĕna-naga, dé muna ma hika mo ma hado-ku o Jésusu Awi dòhu-ka, dé mo oré: ja, Djōū! Ngòna o Dāutu ma Ngòpa-janāu! tanu No i galusiri! òdé, ngoi ngòpa o ngòpĕdĕka o kulè moi i mi ngòsa-ka! — Duma Una ka o dèmo o dola moi-lo-ali Wo mi sango. Dé Awi muri ja hino i lahi Una-ka, i tèmo: lĕbé-laha No mi riwo la mo tagi-so: sébàbu mo na si duūru mo na àso-àso. —

2. Duma o Jésusu Wo sango: Ngohi I sulo, tjawali Ta sari o Isaréli awi tahu ma duba i sisisa. — Magĕna dé muna ma hino, mo subà Una-ka, mo tèmo: ja, Djōū! siòko ngohi No i riwo! — Duma Una Wo sango: i pātutu-wa o ngòpa manga ròti pa dèhè la o kàso-ka po ngiké. — Dé muna mo tèmo: hīja! Djōū! duma o kàso lo ja òdo o rĕrèmo ma djōu manga médja-ku i tutura gĕna. — Magĕna dé o Jésusu Wo sango: hé, ngòpĕdĕka! ani piritjaja ka i lamo! so àsa na màké maro ngòna ma sasari gĕna! — La ka ma ōràsi magĕna dé ma ngòpa o ngòpĕdĕka i mi lòha-ka.

---

§ 33. O Jésusu o njawa wo momōu moi de o njawa awi làko i pipilo moi Wa loha-ka.

O Màrik. VII, VIII.

1. Magĕna dé o Jésusu o Tīrusu dé o Sīdònu ma tòna ma bàti-ka Wo ma hòi-kali, dé Wo ma si diado o Galiléa ma àké-i-lalamo-ka. Dé ngokagĕna ma njawa i wi tòta o njawa i wi totopòngo moi, una magĕna wo bitjara lo i tiāi-wa. So òna i lahi tanu o Jésusu ka Awi gia Wa hado o njawa wo momulārati magĕna awi sabi-ku. Magĕna

dé o Jésusu una magêna wo ma tèngo I wi ngaho o kawàsa manga dudu-ka, dé Awi raraga o njawa magêna awi ngāu-ko Wo si suru; so dé Wo hobi-ka dé àsa to una awi laďé Wa paďa. Magêna dé Una Wo ma mataga o dipa-jé, dé Awi wòma Wo ma dòta, dé Wo tèmo una-ka: Efata (ma ngalé: bilàsu i pělênga-ka)! — Magêna dé o njawa magêna awi ngāu i pělênga-ka dé awi laďé ma bobiliku i sòsé-ka, so wo bitjara i tiāi-ka. Dé Una òna Wa si bobita upa o njawa-ka i si ngangasu, duma ngāroko Una Wa si bobita kòmagêna, duma òna magêna i folŏi o njawa-ka jo dědèmo. La òna magêna i sāwàni-poli, sidago i tèmo: i gogōu o moi-moi Wa àka gêna ka ďa lòha, sidago lo Wa àka so ja totopòngo i ma si gisè dé i momōu lo i bitjara-ka gêna. —

2. Magêna dé o Jésusu Wo ma si diado o Bésaida-ka, dé ngokagêna ma njawa i wi tòta o njawa moi awi làko i pipilo, òna i lahi tanu o Jésusu wo pipilo magêna ka I wi paďa. Magêna dé o Jésusu o njawa wo pipilo magêna awi gia Wa tjoho dé I wi tuda o sōa magêna ma dudu-ka. So ngokagêna dé awi làko Wa hobi dé Awi gia sinòto to una awi sabi-ku Wa hado dé I wi sano una òkia wa kělêlo. Dé o njawa magêna awi sahè wa tidé dé wo tèmo: o njawa ta kělêlo maro ka 'ni gòta o hutu ja momoi ka i tàgi-tàgi. — Magêna dé Awi gia sinòto o njawa magêna Awi làko-ko Wo si bitu-kali, dé àsa I wi sulo awi sahè wa tidé-kali. Dé, ma! i wi lòha-ka, so o njawa ja ngodu ma sōa i kuru-si lo wa kělêlo i tiai-ka. Magêna dé I wi sulo awi tahu-ka wo liho, dé Wo tèmo: upa o njawa-ka no si ngangàsu. —

---

§ 34. O njawa moi ka i wi si buwo-ku-si de awi lako i pilo-ka.

O Joh. IX.

1. Magêna dé o Jésusu Wa tèpa-no, dé I wi kělêlo o njawa moi ka i wi si buwo-ku-si dé awi làko i pilo-ka. Dé Awi muri jo sano, i tèmo: ja, Ràbi! nago-òna manga dosa: una manêna èko ma bàba dé ma awa, sidago ka i wi si buwo-ku-si dé awi làko i pilo-ka? — Dé o Jésusu Wo sango: to una awi dosa-wa, dé ma bàba dé ma awa lo manga dosa-wa, duma maêna i ma àka-ka la àsa o Gikimoi Awi manara Wo si dunia-no una-ka. — La Una Wo tèmo ďa bòlo, dé o

tòna-ku Wo hobi, magêna o pêpêké Wo si àka, la o pêpêké magêna awi làko i pipilo Wo si èsê. Dé Wo tèmo una-ka: no tàgi mo ma masawu. — Magêna dé una wo tàgi so wo ma masawu, dé, jato! wa hino dé, ma! wo ma si gêlêlo-ka. So o njawa nago-òna i gògé i ma si kokuūkè dédé una gêna dé lo òna nago-òna i dodòma i wi nanàko awi làko i pipilo, gêna i tèmo: būkangi, una magêna 'wi biasa wo ma tami-jé so wo hohòbu? — Ona ma nuka i tèmo: hija! ka una gêna! — Ma nuka i tèmo: êna, maro kaka una-dé! — Kolaho-so una wo tèmo: hija! ka ngohi! — La o wangé magêna, o Jésusu o pêpêké Wo si àka, so awi làko Wa pêlênga-ka, gêna o Sàbàtu ma wangé. Magêna dé o Fārisi-ka i wi sano o njawa una gêna: ja àka ja dodoòha, so ngòna no si gêlêlo? — Dé una wo tèmo òna-ka: o pêpêké ai làko-ka Wo si èsê, dé to ma masawu-ka, dé to ma si gêlêlo-ka. — Dé o Fārisi-ka ma nuka i tèmo: o njawa Una gêna o Gikimoi I Wi sulo-wa, sébàbu Una o Sàbàtu ma wangé ma bobòso Wa tjoho-wa. — Duma ma nuka i tèmo: o njawa i dodosa o manara kòmagêna ja àka ja àku? — Sidago òna magêna i ma tèké ributu. Magêna dé i wi sano-kali 'wi làko i pipilo-ka, i tèmo: ngòna na malo Una gêna òkia, sidago ani làko Wa pêlênga-ka? — Dé una wo sango: Una magêna o nabi moi. —

2. Duma o Jéhuda-ka, òna magêna jo ngaku-wa, gêna una magêna awi làko i dodoma i pilo, so dòné manêna àsa wo ma si gêlêlo. Kolaha so òna ma bàba dé ma awa ja àso, so jo sano òna-ka, i tèmo: una manêna to ngini nia ngòpa, gêna ni tèmo ka i wi si buwo-ku-si dé awi làko i pilo-ka? Dé i dodoòha so dòné manêna dé wo ma si gêlêlo? — Ma bàba dé ma awa i sango, i tèmo: ngomi mi wi nàko, gêna una magêna to ngomi mia ngòpa, ka i wi si buwo-ku-si dé awi làko i pilo-ka; duma i dodoòha so wo ma si gêlêlo, magêna ngomi mi ja nàko-wa, dé nago-òna to una awi làko ja pêlênga-ka, magêna lo mi ja nàko-wa; duma una lo i wi lalamo, so 'be-hika, ka una ma sirèté ni wi sano, la una ma sirèté àsa wo dêdèmo. — Ma bàba dé ma awa i sango, kòmagêna ja àka gêna, sébàbu òna o Jéhuda-ka ja mòdo: sébàbu òna o djàdji moi ja àka-ka, i tèmo: nàko-so o njawa moi la i ma wàsu gêna Una magêna o Kêrésitusu, bilàsu òna ja dusu o Kanisa-ka. — Magêna dé òna ma moi-li i wi àso una magêna i dodòma awi làko i pipilo gêna, so i tèmo: lêbé laha no Wi hòrêmàti o Gikimoi: sébàbu ngomi mi ja nàko gêna Una magêna o njawa wo dodosa. — Magêna dé una magêna wo sango: Una magêna o njawa

wo dodosa, gêna to Wi nàko-wa; ngohi tjawali ta nako, gêna i dodòma ai làko i pilo, duma dòné manêna to ma si gělêlo-ka. — Dé òna i tèmo-kali: so Una Wa àka Wa dodoòha? — Una wo sàngo: kangano-si to tèmo da bòlo dé ni isè-wa. Ngini ni mau to dědèmo-kali? Ngini lo ni mãu ni dàdi to Una Awi muri? — Magêna dé òn' una i wi dõa, i tèmo: ngòna dé àsa to Una Awi muri, duma ngomi ka o Musa awi muri. Ngomi mi ja nàko o Gikimoi o Musa I wi bitjara; duma Una manêna mi Wi nàko-wa Una kékia-no Wo kahino! — Magêna dé una magêna wo sango: ngini ni jo hairani-wa? Ngini ni Wi nàko-wa Una magêna kékia-no Wo kahino; duma Una Wa pělêngaka to ngohi ai làko! Ngòné pa nàko o Gikimoi o njawa i dodosa Wa si gisè-wa; duma nàko-so o njawa i Wi pudji ja gogõu, de To Una Awi parèta ja mòte, dé àsa Wa si gisè. Bahasang kakãné-si sidutu manêna po gïïsè-wąàsi o njawa ka ja si buwo-ku-si dé manga làko i pilo, dé àsa o njawa moi wa pělêngа-kali. Odé, nàko-so o Gikimoi Una I Wi sulo-wa, Una lo Wa àka kòmagêna Wa dodoòha-wa. — Magêna dé ona i sango: tjé! ngòna i ni si buwo-ku o dosa ma rèhèrèhè, dé ngòna no mãu ngomi no mi dòto? — La on' una i wi dusu o Kanisa-ka.

3. La o Jésusu Wo gïïsè òna i wi dusu-ka, de I wi màké dé Wo tèmo una-ka: so ngòna o Gikimoi ma Ngòpa Janãu no Wi piritjaja? — Dé una wo sango: ja, Djõu. Una nagu-una? la ta àku to Wi piritjaja! — Dé o Jésusu Wo tèmo: so no Wi kélêlo-ka, êna nagu-una Wo ni bobitjara, Una gêna da bòlo. — Dé una wo tèmo: ja, Djõu! to Ni piritjaja! — Dé awi sũbà Una-jé wa tidé. Magêna dé o Jésusu Wo tèmo: Ngohi o dunia-no To wòsa, gêna o njawa Ta si tiai, la i ma si gogělêlo-wa àsa i ma si gogělêlo-wa àsa i ma si gělêlo, dé i ma si gogělêlo àsa i pilo-ka. — Dé o Farisi-ka ja muruwo-naga Awi dàté-ka i ma oòko, so i isè o dèmo magêna, dé jo sano: so ngomi lo mi pilo? — Dé o Jésusu Wo tèmo: nàko-so ni pilo, dé nia dosa i hiwa; duma ngini ni tèmo: mi ma si gělêlo; so kòmagêna nia dosa ka i gògé. —

§ 35. O Jesusu, ma Sowohi da loloha.

O Joh. X.

1. La magêna dé o Jésusu Wo tèmo: Ta gogōu, Ta gogōu, To tèmo ngini-ka: òna nago-òna o duba ma kurunga ma ngòra-ka i wowòsa-wa, duma kia-jé-naga ja dodolo gêna, òna magêna ja totodòsi dé i totoòma; duma nagoòna o ngòra-ka i wowòsa gêna, òna magêna o duba ma sowòhi. So o ngòra ma djodjaga òna ja bĕlĕnga, dé to òna manga ili o duba i si gisè, so manga duba ja àso, ma rònga ja pèto, so ja aho manga duba i si supu. So dé i si supu-ka dé i tàgi i ɖòma-ɖòma dé manga duba òna ja mòté, sébàbu manga ili ja nàko. O njawa ma somōa ja mòté-wa, sébàbu manga ili ja nàko-wa. O adé-adé magêna o Jésusu Wo tèmo òna-ka, duma òna magêna ma ngalé i si hòda-wa.

2. Magêna dé o Jésusu Wo tèmo ma moi-li: Ta gogōu, Ta gogōu! To tèmo ngini-ka: Ngohi nêna o duba ma ngòra. Ona manga dala magêna, i ɖoɖòma ja hihino gêna, òna magêna ja totodòsi dé i totoòma, duma òna magêna o duba ja si gisé-wa. Ngohi nêna ka o ngòra. Nagoòna i wòsa. Ngohi-ka, òna magêna àsa i salāmàti, dé i wòsa dé i supu dé ja màké o dumulè. Ja totodòsi ka duga-duga ja hino ma ngalé i tòsi, i tola dé i binàsa. Ngohi Ta hino-ka la Ai duba i oho dé ja màké o ino dé ma bolŏi-ka.

3. Ngohi nêna ma Sowòhi ɖa lolòha! O sowòhi ɖa lolòha gêna i sòné, o duba jo riwo-so; duma o njawa ja sĕséwa, o sowòhi ja sosowo dé o duba ma duhutu lo ja sosowo, so òna magêna, nàko-so o haiwan ma dorōu ja hino ja kĕlĕlo, dé o duba ja ɖòha so i lòda, dé o haiwan ma dorōu o duba ja tago dé i piringa-ka. Dé o njawa ja sĕséwa ka i lòda, sébàbu òna magêna tjawali ja séwa, so o duba ja kalĕsangi-wa. Ngohi nêna ma Sowòhi ɖa lolòha; Ngohi Ai duba Ta nàko dé Ai duba lo Ngohi i nàko. Maro o Baba Ngohi Wo I nàko, kòmagêna Ngohi lo o Bàba To Wi nàko, dé Ngohi To sòné gêna ka Ai duba To riwo. To Ngohi Ai duba ma somōa lo dé maêna-si, o kurunga manêna ma duba ɖa sosowo, la magêna lo bilàsu To si ngòsa la àsa To Ngohi Ai ili i si gisè, so àsa i dàdi o duwo kakamoi dé ma Sowòhi lo kakamoi. —

4. Magêna dé o Jéhuda-ka i ma tèké-ributu-kali, ma ngalé o démo magêna. So manuka i tèmo: o kulè i Wi ngòsa, so i Wi togòsa, ɖa

doòha-so ni Wi si gigisè? — Duma manuka i tèmo: magèna o njawa o kulè ja ngongòsa manga dèmo da sosowo; àku, o Badja-binto lo o njawa i pipilo manga làko ja pèlènga? —

---

§ 36. O Jésusu i Wi si mulia, o tàla ma dòku-ka.

O Mat. XVI, XVII; o Màrik. VIII, IX; o Luk IX: 18—23.

1. So dé o Jésusu Wo ma si diado o dòku o Kaisaria ma daira-ka, dé Wo sano Awi muri-ka: o njawa i tèmo Ngohi, o Njawa ma Ngòpa-janāu, nagu-una? — Dé òna i sàngo: ma nuka i tèmo: Ngòna o Johànèsi Wo oòsi; ma nuka i tèmo o Elīasi, dé ma nuka-li i tèmo: o Jérémīàsi èko o nabi i doòdòma. — Dé Una Wo tèmo Awi muri-ka: duma ngini ni tèmo Ngohi manèna nagu-una? — Dé o Pétěrusu wo sango: Ngòna o Kěrésitusu, o Gikimoi Wo oōho ma Ngòpa-janāu. — Dé o Jésusu Wo tèmo: o salāmàti ngòna, hé! Sīmònu-Bar-Jōna! sébàbu magèna nago-òna-wa i ni si ngangàsu, duma ka Ai Bàba o sòrōga-ka Wo si dunia-no ngòna-ka. So Ngohi lo To tèmo ngòna-ka: ngòna o Pétěrusu, dé o Pétěra (ma ngalé o lòko) manèna ma dòku-ka Ngohi àsa Ai gogòbu Ta si gòko; so o gogòbu magèna o naràka ma engi i làku-wa.

2. La ma dongòho magèna o Jésusu Wa solano Awi muri-ka Wo si ngangàsu, gèna Una bilàsu o Jérusalèmu-ka Wo tàgi, la àsa o sangisara i paja-paja Wa màké, sidago i Wi toòma, duma o wangé saàngé dòné Wo mòmi-kali. Dé o Pétěrusu i Wi tjoho, dé i Wi gidigo, wo tèmo: ja Djōu! tanu Ani diri No si bòso, la magèna upa i Ni dahè! — Duma Una Wo ma kiliho dé Wo tèmo o Pétěrusu-ka: hé, Sétang! no lòda no I dòha! To ni duhudu! sébàbu ngòna no bitjara na mòté-wa o Gikimoi Awi sininga, duma ka o njawa manga sininga! — Magèna dé o Jésusu Wo tèmo Awi muri-ka: nago-òna Ngohi i mòté, upa lo manga diri i si bòso, duma ka manga sangahàdi ja mòku dé Ngohi i mòté, sébàbu nagoòna manga oho i si bobòso gèna, manga oho àsa ja sisa; duma nagoòna manga oho ja sisisa, ma ngalé Ngohi, dòné ja màké manga oho. Sébàbu ma faida òkia nàko-so o njawa o dunia ma ālàmu ja ūtungu, duma manga njawa ka i rugi? —

3. La o wangé butanga i pàsa-ka, dé o Jésusu o Pétěrusu, o Jakōbusu dé ma nongoru o Johànèsi, ka tjawali òna, Wa ngaho o tàla i kukuru-jé moi ma dòku-jé. Magèna dé To Una Awi djàko ka i ngali

manga sima-ka, dé Awi djamani ka i lèto maro o wangé ma làko, dé Awi pàkéang ka ɗa tébi maro o nita. Dé jato! i nano, gèna òna o Musa dé o Elia ja kɛ̀lɛ̀lo dé Una i ma tèké-bitjara. Dé o Pɛ́tɛ̌rusu wo tèmo o Jésusu-ka: ja, Djōu! ɗa lòha ngomi kanèna: nàko-so No mòdé dé àsa kanèna o dadaru saàngé mi ja àka: moi To Ngòna, moi to Musa dé moi to Elia. — O Pɛ́tɛ̌rusu wo bitjara wa bolo-waàsi dé o lobi-lobi i lɛ̀lèto moi òna ja sawo, dé o ili moi i isè o lobi-lobi-no i supu, i tèmo: Una magèna To Ngohi Ai ngòpa-janāu To Wi dododara: Una ka To Wi dupa! ka Una ni Wi si gisè! — So dé o mu-

ri magèna o ili magèna i isè dé ja mòdo, so o tòna-ku i ma mòtu. Magèna dé o Jésusu Wa hika Wa paɗa dé Wo tèmo: ni ma òko-jé, upa i ni mòdo! — Jato, òna manga làko ja tidé, so i nano, gèna nagoòna-wa ja kɛ̀lɛ̀lo, tjawali o Jésusu Wo ma tengo. La o tàla-ku i uti dé o Jésusu òna Wa si bobita, Wo tèmo: òkia-naga ni ja kokɛ̀lɛ̀lo gèna, upa o njawa-ka ni si ngangàsu; bilàsu o Njawa ma Ngòpa-janāu i sosòné manga dòngiraba-jé Wo mòmi-ka, dé àsa ka ni si ngangasu. —

§ 37. O Samaria ma njawa, awi sininga i gogalusiri gêna.

O Luk. X.

1. Magêna dé o hatibi moi wo ma òko-jé, o Jésusu i Wi tai, wo tèmo: ja, guru! òkia bilàsu ta àka, la ta màké o oho i kakàli? — Dé o Jésusu Wo tèmo: òkia i si lèfo o tita ma raba-ka? Ngokagêna Ngòna na bàtja i dodoòha? — Dé una magêna wo sango: bilàsu o Djōu Ani Gikimoi no Wi dodara, ani sininga dé ani njawa dé ani

àkali moi-moi no si komòté, dé ani dodiawo na dodara maro ani diri. — Magêna dé o Jésusu Wo tèmo una-ka: no sango i tiāi, so na àka kòmagêna la ngòna àsa no oho! — Duma una wo māu awi diri wo si ādili, so wo tèmo o Jésusu-ka: nago-òna gêna ai dodiawo? —

2. Magêna dé o Jésusu Wo sango, Wo tèmo: ma moi dé o njawa moi o dòku o Jérusalèmu-ka wo ma hŏi, wa kahuku o dòku o Jérikoku. Duma o ngèko ma sōa-ka o njawa ma dorōu i wi màké, so i wi tago dé awi pakéang lo ja hŏi-ka, dé huku i wi ngàpo-ngàpo ka, dé àsa i wi dolòda-ka, hé! wa dangadé wo soné. I tèka-wa dé o īmàmu

moi o ngèko magêna wa nònu, so i wi kĕlêlo, duma i wi kalêsangi-wa so, ka wo gila-gila-ka. Dé o Lèfi-ka ma njawa moi lo kòmagêna-li, ma sōa magêna wa ado-li, duma una lo i wi ɗòha-kali. Duma o Samaria-ka ma njawa moi lo ngokagêna wo tàgi wo kahika, dé una magêna i wi kĕlêlo, dé awi sininga i garàki, sidago i wi galusiri, so una-ka wa kahika, so awi nabo wa pĭliku o gosòso dé o ănggòru wo si sōu, dé i wi tidé, so awi haiwan-ku i wi si bané, sidago una i wi tòta o dodogu ma tahu-ka, so una i wi djaga. La ma goginita-no dé una wo ma ɗjobo, dé o pipi o salàka sinòto o dodogu ma tahu ma duhutu-ka wa hiké, wo tèmo: no wi riwo dé no wi léléani una magêna, la nàko-so no wi si òngkòsu i folŏi, ta hino-kali dé àsa ta tagàli. Hika, ngòna no si ūkuru, òna ja ruangé magêna nagu-una wo ma àka i wi ngangàpo magêna ma dodiawo? — Dé una wo tèmo: una magêna i wi gagalusiri gêna. — Magêna dé o Jésusu Wo tèmo: êna-ka! so no tàgi la na àka kòmagêna. —

3. La òna magêna i tàgi, so o sōa moi ja ado, dé ngokagêna o ngòpĕɗèka moi ami ronga o ngo Màrĕta. Muna magêna Una mo Wi tarima to muna ami tahu-ka. Dé ma nongoru moi, ami rònga o ngo Maria; muna magêna mo gògé-ku o Jésusu Awi ɗòhu-ka, Awi dèmo mo si gigisè. Duma o ngo Màrĕta ka mo bulutu ami manara i dalapoli-so. So nogêna ma kahino, dé mo tèmo: ja, Djōu! Na kalêsangi-wa gêna ngoi nongoru moi i ɗòha-ka, so ka to ma tèngo to léléani? No mi sulo la mo i riwo. — Duma o Jésusu Wo sango, Wo tèmo muna-ka: ja, Màrĕta, Màrĕta! ngòna no dodàto dé no sininga o hali i dala, duma ka o hali moi bilàsu no sosininga; duma o ngo Maria o gimina ɗa lolòha ma hiri-ka, magêna àsa ja ɗèhè-wa muna-ka. —

---

§ 38. I maɗa-maɗa ma òdo i lalamo gêna.

O Luk. XIV.

1. O Jésusu ka Wo tàgi, o dòku dé o sōa Wa bi gèto-gèto, Wa dòto, sidago o dòku o Jérusalèmu-ka Wa ado. Magêna dé ma moi, o Sàbàtu ma wangé, dé Una o Fārisi-ka manga sabè moi awi tahu-ka Wo wòsa, so ngokagêna Wo òdo. Magêna dé o njawa, ngokagêna i, oòdo gêna, Wa bitjara, o adé-adé moi Wa àka ona Wa si dòto: sébàbu Una Wa kĕlêlo gêna òna ka jo sininga i ma tami o médja ma

sahè-ka. So o Jésusu Wo tèmo ma dèmo kòmanêna: nàko-so o njawa i ni àso la ni òdo manga kawi ma ramé-ka, dé o mèdja ma sahè-ka upa ni ma tami; nāgala o njawa wo folöi wi lamo lo i wi àso-ka; so dé una magêna wa hino dé wo wòsa dé gogàka o tahu ma duhutu wo tèmo ngòna-ka: una manêna-ka ani riho no wi hiké; dé dòné i ni madé, sébàbu bilàsu ma ngogu-ka no ma tuluru. Duma nàko-so i ni àso, bilasu ma ngogu-ka no ma tami, sidago o ramé ma duhutu wo tĕmo ngòna-ka: dodiawo! nonêna o medja ma sahè-no na kahino! Magêna dé ngòna àsa na màké o hòrĕmàti, i oòdo manga sima-ka. Sébàbu o njawa i ma lalamo gêna àsa ja hado-ku; duma o njawa i ma hahado-ku gêna, dòné àsa ja si dola. —

2. Dé Una Wo bitjara-li Wo tèmo ma tahu ma duhutu-ka: nàko-so o wangé i totiāi èko i mada-mada ma òdo moi na àka, la upa ani dodiawo na àso èko ani gia-nongoru, èko ani awa-bira èko ani dòku ma njawa i kakaja; dòné òna lo i ni àso-li i ni fanggali ngòna-ka. Duma nàko-so o òdo moi na àka, bilàsu o njawa i sususa na àso dé i lulugu dé i titiki-tiki dé manga làko i pipilo, la ngòna àsa no salāmàti: sébàbu òna magêna manga 'kia-naga i hiwa i ni si fanggàli, duma ma ōrasi o njawa i aādili àsa i mòmi-kali, dòné ngòna i ni fanggàli. — Magêna dé o njawa moi ngokagêna wo òdo, so o dèmo magêna wo isè, dé wo tèmo Una-ka: o salāma ti o njawa nago-òna o Gikimoi Awi tahu-ka o ròti àsa i oòdo gêna. —

3. Duma o Jésusu Wo tèmo una-ka: ma moi dé o njawa moi i mada-mada ma òdo i lalamo moi wa àka, dé o njawa ja dadala wa àso. So o òdo magêna ma ōrasi i ma si diado-ka, dé una wa si ngangasu o njawa nago-òna wa aàso-ka, wo tèmo: ni ja hino, sébàbu o moi-moi da bòlo-ka! — Duma òna ja ngodu o loliba i ma sari sidago wi moi wo tèmo: ngohi o godōa moi ta idja, so bilàsu to tàgi to léga-kàsi; to lahi tanu ngohi no i si ăpongu. Wi moi-li wo tèmo: ngohi o kobowo o sabi motòha ta idja, so to tàgi ai kobowo magêna ta dahàké-kàsi; to lahi tanu ngohi no i si àpongu. I wi moi-si wo tèmo: ngohi àsa to modòka, mutuādé ta hika ta àku-wa.

4. La o ōrangi magêna wo liho dé o dèmo magêna wo si ngangàsu ma djōu-ka. Magêna dé o tahu ma djōu magêna wi toòsa, so wo tèmo: no tagi no ma tai-tai, o dòku ma bi tāpàki-dé ma bi ngèko-ka na léga, dé o njawa i sususa na àso dé i lulugu, dé i titiki-tiki dé mànga làko i pipilo, la òna magêna ngokanêna i wòsa. — La awi ōràngi wa bòla-no-li, wo tèmo: ja, djōu! ta àka-ka, maro ngòna no i

sulo, duma, ma! ma riho dé maêna-si. — La o djou magêna wo tèmo: no supu, no tàgi o bi ngèko-ka dé o bi hisa ma dudu-ka na léga, la o njawa ka na bi gĕgégo i wòsa, la ai tahu ja mòmo-mòmo-ko; sébàbu ngohi to tèmo ngini-ka o njawa ma nonòma ta aàso gêna, òna magêna ja moi-wa ai òdo manêna ma ino ja djamé. —

---

§ 39. O ngòpa-janāu wo sisisa gêna.

O Luk. XV.

1. Ma moi o Jésusu Wa dòto, Wo tèmo: ma moi dé o njawa moi awi ngòpa-janāu ja sinòto. Dé wo dodòdo wo tèmo: ja, Bàba! ai àrata no i hiké, to ngohi ai gimina gêna. So ma bàba o àrata magêna wa si régu. Magêna dé i tèka-wa, dé wo dodòdo gêna awi àrata da ngodu wa tolòmu, so wo ma djobo dé wa kahika o tòna i kukuru-ka, so ngokagêna dé awi àrata wa mata-mata-ka, wo si kakabasarangi-so. La awi àrata moi-moi wa mata-ka, dé o tòna magêna o baré i lalamo ja dahè, so una magêna wa màké o susa. Dé o tòna magêna ma njawa moi-ka wo wòsa, dé una magêna i wi sulo awi godōa-ka o titi wo djadjaga, Dé o titi ma ino wo njàfusu, tanu wa òdo, duma i wi hiké-wa. Magêna dé awi sininga i liho, dé wo tèmo: ai bàba awi ōrangi wa sĕsewa manga dala kòmagêna dé manga ino, sidago ja poha-wa, dé ngohi ı sàpi, sidago, hé! to sòné! Bòlo, ngohi dòné to ma òko-jé la ai bàba-ka to liho, la àsa to tèmo: ja, Bàba! ngohi o dosa ta àka-ka o sòrōga dé ngòna to ni lāwàni-ka, so i pātutu-wa ngohi no i si ronga to ngòna ani ngòpa; duma hiti no i àka maro to ngòna ani ōrangi no i sĕséwa! —

2. Magêna dé wo ma òko-jé, so wo tàgi ma Bàba-ka wo liho. So una magêna ka i kuru-si dé ma Bàba i wi kĕlèlo, dé awi sininga i garàki, sidago i wi galusiri, so i wi si dubusu dé awi tòlo-no wa kolòlo dé i wi hamé. Dé ma ngòpa magêna wo temo: ja, Bàba! ngohi o dosa ta àka-ka, o sòrōga dé ngòna to ni lāwàni-ka, so i pātutu-wa ngohi no i si ronga to ngòna ani ngòpa! — Duma ma Bàba wo tèmo awi bi ōràngi-ka: o taluké i folōi da lolòho ni ja aho-no, la ni wi si tiba, dé o ali-ali moi ni wi si ngado awi gia-ka, dé o tjapato awi dòhu-ka ni si ngado, dé o sàpi ma ngòpa da sasàki gêna ni ja aho-no dé ni ja tola, la àsa po òdo, i na nali-so. Sébàbu ai ngòpa-jānau manêna wo

sòné-ka, duma wo oho-kali; wo sisa-ka, duma to wi màké-kali! — Magêna dé òna i ma moi-moi ja nali

3. Duma ma ngòpa wo riria o dòro-ka wo léléani, so wo liho, wa hino o tahu ma dalàto-ka, dé wo isè i ma guūlè i ma kokĕrètu. Magêna dé una magêna o ōràngi moi i wi àso, so ma ngalé wo sano. Dé o ōràngi magêna wo tèmo: ani nòngoru wo liho-ka, so ani bàba o sàpi ma ngòpa ða sasàki gêna wa tola, òdé i wi màké-kali i wi doòha-wa. — Duma una magêna wo poòso, so o tahu-ka wo wòsa wo hòlu. Magêna dé ma Bàba wo supu i wi badja. Duma una wo sango, wo

tèmo: òdé, ngohi to ni léléani o musungu ma dala kòmagêna, sidago ani dèmo lo ta lāwàni-waàsi, duma ma moi-waàsi o duba ma nāu moi no i hiké, la ngohi o ramé ta àka dédé ai bi dodiawo. Duma dòné manêna ani ngòpa moi, ani àrata wa sisisa gêna, wo liho, dé o sàpi ða sasàki gêna no wi doòma-ka. — Dé ma Baba wo tèmo una-ka: ai ngòpa! ngòna o wangé i si gèto-gèto dédé ngohi ka, dé ai moi-moi gêna ka to ngòna. Mutuādé bilàsu i na nali dé po moré, sébàbu ani nongoru manêna wo sòné-ka, duma wo oho-kali, dé wo sisa-ka, duma po wi màké-kali. —

§ 40. O njawa wo kakaja dé o Lāsarusu wo sususa gena.

O Luk. XVI: 19—31.

1. La o Jésusu Wo tèmo: ma moi dé o njawa wo kakaja moi, una magêna o taluké ja mĕméga dé o baro i aālusu wo ma si papàké dé o wangé i si gèto-gèto wo ma si kakabasarangi. Dé ngokagêna lo o njawa wo sususa moi, awi rònga o Lāsarusu; una magêna wo ma si ruruba-sa o njawa wo kakaja magêna awi ngòra-ka, awi rònè ma ālàmu lo ka o guwu ma rèhè-rèhè, dé o ino ma rĕròmo, o njawa wo kakaja awi médja-ku i tutura gêna wo njăfusu la wa òdo; dé o kàso lo ja hino awi guwu ja laďé. Magêna dé o njawa wo hohòbu magêna wo sòné, dé o malāékàti i wi ngaho, o Abĕrahàmu awi ugu-ku i wi hado. Dé o njawa wo kakaja una gêna lo wo sòné, so i wi poòsū-ka. So dé o naràka-ka o sangisara ma raba-ka, dé wo kakaja magêna wo ma mataga-jé, dé i wi kĕlèlo o Abĕrahàmu awi guru-ka, dé awi ngu-ka o Lāsarusu wo ma tami-jé. Magêna dé una wo àso, wo tèmo: ja, bàba Abĕrahàmu! ngohi no i galusiri, tanu o Lāsarusu no wi sulo, la hiti awi raraga ma idé o àké-ku wa pèsa, la ai laďé sutu wo si mala, sébàbu ngohi to sangisara i paja-poli o uku i sosòra ma raba-ka! —

2. Duma o Abĕrahàmu wo tèmo: hé! ai ngòpa! no ma sosininga-si, ngòna no oho dé na màké o lòha, duma o Lāsarusu tjawali wa màké o dorōu: mutuādé dòné manêna una wa maké o siduduga dé ngòna na màké o sangisara. Dé i folöi-li ngomi dé ngini nanga sōa-ka, gêna o dura i lalamo moi, sidago ngomi lo mi ja kahika ngini-ka mi ja àku-wa, dé ngini lo ni ja hino ngomi-no ni ja àku-wa. — Dé una magêna wo tèmo: ja, bàba! nàko-so kòmagêna dé to lahi tanu ngòna i sosòné moi na sulo la i tagi ai baba awi tahu-ka; sébàbu ngokagêna ai nongoru ja motòha-si, so òna ja si ngangàsu, la òna lo upa nonêna o sangisara ma djongihi-no ja kahino. — Magêna dé o Abĕrahàmu wo tèmo una-ka: òna lo o Musa dé o nabi manga lèfo ka ja nàko, bilàsu gêna i si gisè. — Dé una magêna wo tèmo: mahiwa, bàba Abĕrahàmu! duma nàko-so i sosòné moi i tàgi òna-ka dòné òna manga sininga ja ngali. — Duma o Abĕrahàmu wo tèmo una-ka: nàko-so ona magêna o Musa dé o nabi ja si gisè-wa, dé ngāroko i sosòné i mòmi lo ona àsa i si ngōu-wa. —

§ 41. O Jésusu o Lāsarusu I wi si oho-kali.

O Joh. XI.

1. La o dòku o Bétani-ka ma njawa moi, awi ronga o Lāsarusu gèna i wi tuhuda. Magèna dé awi bira o ngo Maria dé o ngo Màrĕta o njawa ja sulo, so i tàgi o Jésusu-ka i si ngangasu, i tèmo: ja, Djōu! èna, una Ngòna No wi si bobòso gèna i wi siri. — So dé o Jésusu o dèmo magèna Wo isè dé Wo tèmo: o panjaké magèna àsa i wi sòné-wa, duma àsa i Wi si mulia o Gikimoi, sidago o Gikimoi ma Ngòpa-janau lo àsa i Wi si mulia. — Odé, o Jésusu o ngo Màrĕta dé ma nongoru dé o Lāsarusi Wa si bòso. La Una Wo isèka o Lāsurusu i wi siri, dé o wangé sinòto ngokagèna Wo gogé-si, kékia-ka o sosulo magèna i Wi mamàké-ka. Dé àsa Wo tèmo Awi muri-ka: hino! la o Judéa-ka po tàgi-kali. — Dé Awi muri i tèmo: ja, Ràbi! kapuruwo naga o Jéhuda-ka ma njawa i mau i Ni tèto, dé dòné manā manga dòku-ka Na kahika-kali? — Magèna dé o Jésusu Wo tèmo: nànga dodiawo o Lāsarusu i wi kiòlo-ka, so Ngohi To tàgi To wi tòma; la ma ngalé ngini so I nali ngokagèna Ngohi I hiwa: tanu dòné ni piritjaja; duma, hino! pa kahika una-ka! —

2. La o Jésusu Wo ma si diado, dé Wo gïsè o Lasarusu i wi poòsu-ka o wangé iha i pàsa-ka. La o Jéhuda-ka mànga dala i ma tolòmu o ngo Màrĕta dé o ngo Maria mànga tahu-ka, tanu òna ja si duduga. So dé o ngo Màrĕta mo isè o Jésusu Wa hino, dé mo supu mo Wi si bubusu; duma o ngo Maria o tahu-ka mo gògé. Magèna dé o ngo Màrĕta mo tèmo: ja, Djōu! nàko-so Ngòna ngokanèna tanu, dé ai hira wo sòné-wa; duma dòné ta nàko o moi-moi maro Ngòna No lahi o Gikimoi-ka, gèna o Gikimoi lo àsa Wo ni hiké. — Dé o Jésusu Wo tèmo: ani hira àsa wo mòmi-kali. — O ngo Màrĕta mo tèmo: hïja! ka to si hòda o kïāmàti ma wangé dé una àsa wo mòmi. — Dé o Jésusu Wo tèmo muna-ka: Ngohi nèna o Mòmi dé o oho; nago-òna i piritjaja Ngohi-ka, òna àsa i oho, ngāroko lo i sòné-ka; magèna ngòna na piritjaja? — Dé muna mo tèmo: hïja Djōu! ngohi ka ta piritjaja, gèna Ngòna o Kĕrĕsitusu o Gikimoi ma Ngòpa-janāu, o dunia-no Wa hihino gèna. — So muna mo tèmo-ka, dé mo tàgi, ma nongoru o ngo Maria mo mi kadabé, mo tèmo: ma Guru nonaga-ka dé Wo ni àso. — Dé muna mo isé, dé mo ma òko mo ma tai-tai, so ma hika Una-ka; sébàbu o Jésusu o sōa magèna-ka Wo wòsa-waàsi.

3. Magêna dé o ngo Maria ngokagêna o Jésusu-ka ma hika; so mo Wi kĕlêlo, dé mo ma hado-ku To Una Awi ɖòhu-ka, dé mo tèmo: nàko-so Ngòna ngokanêna tanu, dé ai hira wo sòné-wa. — Dé o Jésusu Wo mi kĕlêlo mo ari, dé Awi sininga i garàki, so Wo tèmo: una kékia-ka ni wi hado? — Dé òna i tèmo: ja, Djōu! Na hino la Na nano. — Dé o Jésusu Wo ari. Dé o Jéhuda-ka i tèmo: kòdo! ni Wi nano, o Lāsarusu êna I wi si bòso! — Ona ma nuka i tèmo: Una magêna o njawa manga làko i pipilo lo Wa pĕlênga-ka, dé Una I wi àku-wa, so wo sòné-ka? — Dé o Jésusu o boòsu-ka Wa kahika; so o boòsu magêna o aru moi dé o tèto moi i si tapaɖu-ka. Dé o Jésusu Wo tèmo: o tèto magêna ni ja hŏi! — Magêna dé o ngo Mărĕta mo tèmo Una-ka: òdé, i wi mèla-ka, sébàbu una ngokadòka o putu iha ɖa bòlo. — Duma o Jésusu Wo tèmo: òdé, To tèmo-ka nàko so no piritjaja àsa o Gikimoi Awi mulia na kĕlêlo! — Magêna dé òna magêna o tèto ja hŏi. Dé o Jésusu o dipa-jé Wo ma mataga, dé Wo tèmo: ja, Bàba! Ngòna To Ni sūkuru, sébàbu No i isè-ka; òdé, Ngohi ka Ta nàko Ngòna No I si gisè tjobo-tjobo; duma sébàbu o kawàsa I si gilòli-ka, so To tèmo kòmanêna, la òna lo ja piritjaja gêna Ngòna No i sulo. — La Una Wo tèmo-ka, dé àsa Wo àso, Wo ma oré-oré, Wo tèmo: hé! Lāsarusu! no supu-no! — La una gêna wo sosòné ka wo supu; awi gia dé awi ɖòhu o sasawo i si dopiliku-ka, dé awi bio lo o tàla i si sawo-ka. So o Jésusu Wo tèmo: o baro ni ja sòsé la una wo tàgi-so! —

---

§ 42. O Jésusu o Jérusalèmu-ka Wo tàgi ma dodogu.

O Luk. XVII, XVIII.

1. Magêna dé o Jésusu Wo tàgi o Jérusalèmu-jé Wa kahijé, so o Samaria dé o Galiléa ma bi tòna Wa tola. So dé o sōa moi Wa ado dé o njawa-janāu ja papado ja mogiowo i ma kamaké dédé Una, ma sōa ma gàku i ma oòko, dé i àso-àso, i tèmo: ja, Jésusu, ja Guru! ngomi no mi galusiri! — So òna Wa kĕlêlo dé Wo tèmo: ni tàgi ni ma si mané o bi īmàmu-ka. — Dé òna i ma djobo, so dé i tagi-tàgi dé êna, ma! ja tébi-ka. So i wi moi wo ma kĕlêlo i wi lòha-ka dé wo liho, so o Jésusu Awi ɖohu-ka wo ma hado-ku i Wi sūkuru. Dé una magêna o Samaria-ka ma njawa. Dé o Jésusu Wo tèmo: būkangi, ja

mogiowo ja lòha-ka; so ja sio magêna, òna kia-ka? Nago-òna-wa i liho, o Gikimoi i Wi hòrĕmàti tjawali ka o njawa wi sosomōa manêna? — Dé Wo tèmo una-ka: no ma òko-jé la no tàgi; ani piritjaja i ni si salāmàti-ka! —

2. Magêna dé manga ngòpa lo o Jésusu-ka ja tòta la Una Wa bi paða. Duma o muri òna magêna ja kĕlèlo dé òna ja gidigo. Duma o Jésusu o ngòpa Wa àso la ja hino, dé Wo tèmo: ni ja si maha o ngòpa Ngohi-no ja hino, dé upa ni ja fàti, sébàbu maro ka to ngòpa, êna, manga gimina o Gikimoi Awi Parèta. Ta gogōu! Ta gogōu! To

tèmo ngini-ka nago-òna maro ka o ngòpa ma tjĕtjèké-wa o Gikimoi Awi Parèta jo datai, ona magêna o Parèta magêna-ka i wosa-wa.

3. La Una magêna Wa hika o dòku o Jériko ma dàté-ka dé I wi màké o njawa-janāu moi, awi làko i pipilo, o tāpaki ma dàté-ka wo gògé-ku, so wo hohòbu. La o njawa magêna wo isè o kawàsa i wi tèpa-no dé ma ngalé wo sano. Dé òna i wi sàngo, i tèmo: o Jésusu, o Nāsarèti-ka ma njawa Wa kahino. — Magêna dé una wo àso, wo tèmo: ja, Jésusu! Ngòna o Dāutu ma Ngòpa-janāu! tanu ngohi No i galusiri! — Dé òna, i wi tetèpa-no gêna, i wi gidigo, la tanu wo ma

pòngo-pòngo. Duma una i folòi wo àso, wo tèmo-li: ja Dāutu ma Ngòpa-janau! tanu ngohi No i galusiri! — Dé o Jésusu Wo ma togu, so wa sulo janau magêna i wi ngaho Una-no. So dé una wa hino Awi dàté-ka dé I wi sano, Wo tèmo: so ngòna no mau tanu To ni doòha? — Dé una wo tèmo: ja, Djōu! tanu to ma si gĕlèlo! — Dé o Jésusu Wo tèmo: hija! no ma si gelèlo! ani piritjaja i ni si salāmàti-ka. — Magêna dé wo ma si gĕlèlo-ka, so Una i Wi mòté, o Gikimoi i Wi si mulia. La o kawàsa ja ngodu ja kĕlèlo dé i Wi hòremàti o Gikimoi. —

---

§ 43. O Jésusu o dòku o Jérusalèmu-ka Wo wòsa.

O Mat. XXI; o Màrik. XI; o Luk. XIX; o Joh. XII.

1. La o Jérusalèmu ma dàté-ka, o sōa moi ma rònga o Bèfagé, o Séitu ma tala ma léga-ka. Ngokagêna dé o Jésusu Awi muri ja sinòto Wa sulo, Wo tèmo: ngini ni tàgi o sōa magêna nia marangi-ka ni wòsa, dé àsa o kàlidéi ma bĕdĕka moi ni ja màké dé ma ngòpa, ngokagêna i si dopiliku-ka, so ni ja sòsé la ni ja aho-no; la nàko-so o njawa i tèmo òkia-naga, dé bilàsu ni sango: o Djōu Wo mau Wa pàké; gêna àsa i ni hiké. — Magêna moi-moi i ma àka-ka la o dèmo ma nabi wo si bitjara-ka, hé! i tiai-ka, gêna wo tèmo ka: ni mi si ngangasu o Sīonu ma ngòpa o ngòpĕdĕka-ka: na nano, ani Kolano Wa hino, Awi sininga ka đa muūdu, dé o kalidéi ma bĕdĕka ma gòho moi Wo bané, êna o kàlidéi ma bedĕka, o dodōi ja momòku, ma ngòpa. — So o muri, òna gêna, i tàgi, ja mòté maro o Jésusu Wa sulo, so o kàlidéi ma bĕdĕka dé ma ngòpa magêna ja aho, la nanga pàkéang i si naho-ka dé o Jésusu i Wi si bané. La o kawàsa manga dala magêna manga pàkéang o tāpàki-ko jo dosòsé, dé lo òna ma nuka o gòta ma bi uma i đèhè dé o tāpàki-ku ja hado. Sò dé Una Wo ma si diado o Séitu ma tàla ma léga-ku, dé o muri manga dala magêna ja nali, so i Wi hòremàti o Gikīmoi, manga ili ja lamo-lamo, ma ngalé o manara đa poputuru đa ngodu òna ja kokĕlèlo-ka; so i tèmo: o salamati o sòrōga-ka, dé o mulia o djongihi'i kukuru-jé-ka. — Magêna dé o kawàsa i đodòma dé i totuūru gêna i ma néré, i tèmo: ja, Dāutu ma Ngòpa-janau! Hosàna! o salāmàti Una magêna Wa hihino gêna dédé o Djōu Awi ronga! —

2. Magêna dé o Fārisi-ka ma nuka i tèmo Una-ka: ja, Guru! tanu

Ani muri Na gidigo-si! — Dé Una Wo sàngo: Ngohi To tèmo nginika: nàko-so òna magêna i tèmo-wa, dé o tèto dòné ka i bi oré-oré. — La Una i dumu-ka, so o dòku Wa kĕlêlo, dé Wo ari, ma ngalé o dòku magêna, so Wo tèmo: siòko! hiti ani wangé manêna-si, tanu ani lòho no mangàriti; duma, kòdo! maro ani làko ja tàto-ka. Sébàbu sihika-hika dé o wangé i ma si diado, dòné ani saturū àsa o bètèng moi ja tòpu i ni si gilòli, dé lo àsa i ni si dopòku, dé i ni sidopĕnêto i kilòli, dé àsa i ni ruba i ni mata-mata-ka, dé ani ngòpa ani raba-ka àsa ja toòma, dé ani tèto moi-wa àsa i ma lapanga-si: sébàbu ani salāmàti ma wangé i ni ado-ka, duma ka na hòlu! —

3. So dé o Jérusalèmu-ka Wo wòsa-ka, dé o dòku ma ālàmu i garàki, so jo sano: Una gêna nagu-una? — Dé o kawàsa i tèmo: Una magêna o Jésusu, o dòku o Nāsarèti, o Galiléa ma tòna-ka ma nabi. — Magêna dé o Jésusu o Gikimoi Awi Kaba-ka Wo wòsa, dé o ālàmu moi-moi Wa nano. Magêna dé i pipilo dé i titiki-tiki Una-no ja hino, o Kaba ma raba-ka, so Un' òna Wa lòha. So dé o īmàmu manga sahè dé o hatibi o tàda hairani Una Wa aàka gêna ja kĕlêlo, dé lo i isè o ngòpa o Kaba-ka i àso, i tèmo: ja, Dāutu ma Ngòpa-janāu!

Hosàna! — dé òna ja toòsa-poli, so i tèmo Una-ka: ēna, No isè-wa, òkia so òna magēna i àso? — Dé o Jésusu Wo sàngo: hija! duma ngini o dēmo kòmanēna ni ja batja-waàsi: o ngòpa ma tjětjéké dé o ngòpa i sususu manga uru-no o hòremàti No ma si dailàko? —

---

§ 44. O ara ma hutu da momalai gēna.

O Mat. XXI: 17—46; o Màrik XI: 11—26.

1. So dé i maða-maða dé Una o dòku-ka Wo supu dédé Awi muri ja mogiowo dé ja sinòto, so ja kahika o Bètania-ka, dé ngokagēna Wo ma idu-kàsi. La ma goginita-no i ma putu-putu o dòku-ka i liho, dé o Jésusu i Wi sapi. La o tāpàki ma dàté-ka ngokagēna o ara o hutu moi wa kělělo, so Wa hika Wo léga, duma ma sòpo Wa màké-wa, tjawali ka ma sòka. Magēna dé o Jésusu Wo tèmo: sihika ngòna àsa, hé! no sòpo-kawa! — Magēna dé o ara o hutu moi magēna da malai-ka!

2. Magēna dé òna i ma si diado o Jérusalèmu-ka, dé o Jésusu o Kaba-ka Wo wòsa, dé ngokagēna o njawa o Kaba ma raba-ka i ma iidja dé i si iidja Wa dusu, dé lo o pipi i si totagàli manga médja Wa wuli dé o namo-dara i si iidja manga guguhi Wa mòtu, dé Wa si maha-wa o njawa o gina òkia-naga o Kaba-ka i si totola. Dé Una Wa dòto, Wo tèmo òna-ka: òdé, Ta dakòlo o Lèfo i tèmo: To Ngohi Ai tahu àsa i si rònga o umàti ja ngodu manga sumbaja ma tahu! Duma, ma! ngini o tahu manēna ni ja àka i totoòma manga aru moi. — La o kawàsa ja ngodu jo hairani To Una Awi dodòto. So dé i maða-maða dé Una o dòku-ka Wo supu.

3. La ma goginita-no, dé i ma putu-putu, so o ara o hutu moi magēna ja kělělo da malai-ka. Dé o Pětěrusu wo sosininga, so wo tèmo: ja, Ràbi! o ara o hutu moi magēna, Ngòna Na kutuku gēna, i sòné-ka! — Dé o Jésusu Wo tèmo: ni Wi piritjaja o Gikimoi-ka! Sébàbu Ta gogōu, To tèmo ngini-ka: nàko-so ngini ni piritjaja la sidago ni hawàtěri-wa, ngini lo ni ja àku ni ja àka, ka tjawali-wa maro o ara o hutu moi magēna Ta àka-ka; duma ngāroko o tala manēna ni si parèta: hijé! ka no ma umo o dongiraba-ko! — lo ka i dàdi. Mutuādé To tèmo ngini-ka: moi-moi, maro ngini ni lahi o sumbaja ma raba-ka, bilàsu ka ni piritjaja la àsa ni ja màké. Duma nàko-so

ni ma oòko ni sumbaja, la nago-òna-naga ni ja doòsa nia sininga-ka, bilàsu i dòma-kàsi ni ja si àpongu la nia Bàba kadàku o sòrōga-ka to ngini nia sala lo Wo si àpongu. Duma nàko-so ngini ni ja si àpongu-wa, gêna nia Baba kadàku o sòrōga-ka to ngini nia sala lo Wo si àpòngu-wa. —

---

§ 45. O ànggòru ma ràki ma adé-adé.

O Màrik. XII: 1—12; o Luk. XX: 9—19.

1. Magêna dé o Jésusu Wo bitjara òna-ka Wo si adé-adé, Wo tèmo: ma moi dé o njawa moi o ràki wa àka, ka o ànggòru ma rèhè-rèhè, dé wa hisa wa kokilòli-ka, dé ma raba-ka o ànggòru ma dědého dé o tahu moi wa àka. Magêna dé i totòro ja muruwo-naga awi ràki ja séwa, so una wo ma djobo, o tòna ma somōa-ka wo tàgi. La ma ōrasi i ma si diado-ka, dé awi ōrangi moi i wi sulo, so i totòro-ka wo tàgi, o ràki ma ngàsi wa dèhè. Duma òna magêna i wi lilia dé i wi ngàpo-ka, dé i wi sulo wo liho ka wo ma murūoé-ka. Magêna dé i wi moi-li i wi sulo, duma òna magêna i wi tèto, awi sàhé ja ďabo-ďabo-ka, so o dorōu i wi àka-ka dé i wi sulo wo liho. Dé ma moi-li awi ōrangi moi-si i wi sulo, duma una magêna i wi toòma-ka. La kòmagêna dé o ràki ma duhutu awi ōràngi wa sulo ka ja dala, duma òna magêna manuka ja ngàpo dé manuka ja toòma-ka. Dé ma soōhu ka ma ngòpa moi i wi si bobòso; so ma dodogu dé ma ngòpa magêna lo i wi sulo, wo tèmo: òdé, ta dodoòha? Kolaha ai ngòpa to wi si bobòso to wi sulo, nāgala una i wi kělêlo dé àsa i wi doòha-wa. —

2. Duma i totòro magêna una i wi kělêlo, dé i ma tèké-fakàti, i tèmo: hino! po wi toòma-wa? sébàbu una magêna dòné wa wārisi, la awi pusàka ngòné po ma gèsè. — Magêna dé una i wi sèhito o ràki ma dudu-ka, so i wi toòma-ka. Dòné o ànggòru ma ràki ma duhutu magêna àsa òna wa doòha? Una àsa wa hika dé i totòro òna gêna wa binàsa, dé o ànggòru ma ràki magêna àsa o njawa ma somōa-ka wo si dodogu, nago-òna ma ngàsi ja hiké i si dodiahi gêna. —

---

§ 46. O dunia ma kiāmàti.

O Mat. XXIV; o Màrik. XIII: 1—13; o Luk. XXI: 5—38.

1. Magêna dé o Jésusu o Kaba-ka Wo supu, tanu Wo ma djobo; duma Awi muri i Wi si duma-si o Kaba ma manara. Dé Awi muri moi wo tèmo: ja, Guru! Na nano-si, êna, o tèto dé o tahu manêna. Dé o Jésusu Wo sango: Ta gogōu, To tèmo ngini-ka: o tèto moi-wa àsa i ma lapanga-si; dòné ja biau ja hàka-hàka-ka. —

2. Magêna dé Una Wo ma tami-jé o Séitu ma tàla ma dòku-ka, o Kaba ma marangi-no, dé Awi muri i Wi sasano: tanu No mi dědèmo, o hàli magêna muruwo àsa i ma àka? Ma nonàko òkia àsa mi ja màké, sidago mi ja nàko o hali magêna moi-moi i ma si diado-ka? — Dé o Jésusu Wo sango: nàko-so ngini o gudòti dé o ruwàhé ma habari ni jo giisè, dé upa i ni todòka: sébàbu bilàsu magêna i ma àkakàsi, duma ma dodogu i ma si diado-waàsi. Sébàbu o ūmati moi àsa o ūmati ma somōa ja lāwàni; dé o parèta moi àsa o parèta ma somōa ja lāwàni; dé o dòku i dadala àsa i òsu; dé lo o baré dé o panjaké ma dorōu àsa ja dahè. Dé àsa o dipa-ka ja kělělo o gogulai i ruparupa dé o nonàko i lalamo. Duma magêna àsa ka o mulāràti i ma solano. Mutuādé nia sininga ni ja amo dé ni sabari, sébàbu nago-ònă i ma tāhani sidago ma dodogu, dòné i salāmàti. La o Gikimoi Awi Parèta ma Habari da lolòha (Indjili) àsa i si hàkawaro ja ado o dunia ma bàti-ka, sidago maêna àsa i sākisi o ūmàti ja ngodu manga dongiraba-ka; dé àsa o kiāmàti. Duma nàko-so ni ja kělělo o èngi o Jérusalèmu i si dopòku, magêna-gêna o njawa o Judéa-ka i gogogògé gêna, bilàsu o tàla-ka i lòda; dé nago-òna o tahu ma dòku-ka èko nago-òna o dòro-ka upa ja kahuku-si òkia-naga o tahu-ka ja dèhè. Sébàbu ma ōràsi magêna àsa o lāwàni ma bālàsi i ma si diado, sidago moi-moi i ma àka maro i dodòma i si lèfo-ka. Dé ma wākutu magêna ma sangisara lo ka i lamo, sidago o dunia ma solano-si sidutu dòné manêna kòmagêna-waàsi dé ma duūru lo kòmagêna-kawa. Sébàbu o mulāràti dòné i lamo-poli o tòna manêna ja dahè dé o doòsa ma gòrosahu àsa ja ado o dòku manêna ma ūmàti-ka; dé o sumarang ma dòto àsa ja si ruba dé ja tago, dé ja si biāu o ūmàti ja ngodu manga tòna-ka; dé o Jérusalèmu àsa o Kāfiri-ka i si dodipito, sidago o Kāfiri-ka manga parèta ma wākutu ja ado-ku.

3. Nàkoso o wākutu magêna ma sangisara i pàsa-ka, i tèka-wa dé

o wangé ma làko àsa ða putu-ka dé o ngoòsa lo àsa i siwa-ka-wa, dé o bi ngòma lo àsa o dunia-ku i tura. La o ūmàti o dunia ma ðòku-ka àsa i kangèla dé i hawàtĕri, sébàbu o dongiraba dé o bi àké ma mòku-mòku àsa i dupuru ma bi lalago, sidago o njawa manga sininga i sisa, gêna ka ja mòdo, so ka jo dodamaha o dunia àsa i dodoòha. Sébàbu o dipa ma buturu àsa i garàki, la magêna dé àsa o Njawa ma Ngòpa-janāu Awi nonàko i ma si mané o dipa-ka. Magêna dé àsa o ăhéli ja ngodu o dunia ma ðòku-ka i ari, dé àsa o Njawa ma Ngòpa-janāu i Wi kĕlélo, Wo uti, o dipa ma lobi-lobi-ku Wo bané, Awi buturu dé Awi mulia ka i lamo. Dé Una àsa Awi malāékàti Wa sulo, la o wuwuwu moi ja wuwu ma ili lo ka i lamo, dé àsa ja tolòmu o njawa ja hihiri moi-moi, o paro iha ma gòla-no, gêna sidago o dipa ma ngogu dé ma ngogu. Duma ma wangé dé ma ōràsi magêna nago-òna-wa ja nàko: ka o sòrōga ma malāékàti lo ja nàko-wa, ka tjawali Ai Bàba Wo ma tèngo Wa nàko. Nia diri ni jo djaga la upa nia sininga jo gapala o ramé dé o dalu dé o dunia ma karakara, la upa o wangé magêna i na si todadahè. Sébàbu dòné àsa o njawa ja ngodu o dunia ma ðòku-ka ja dahè, maro ka o sabatòlo. Mutuādé ni ma djaga ni si dodiahi, dé ni sumbaja la ngini i ni hiri, sidago ni ja àku ni jo solòda, nàko-so moi-moi magêna i dàdi, la ni ja àku o Njawa ma Ngòpa-janau-ka ni torari. —

---

§ 47. O djodjaru ja mogiowo magêna. Ni ma djaga!

O Mat XXV.

1. La o ōràsi magêna o sòrōga ma Parèta àsa i ma àka maro o djodjaru ja mogiowo. Ona magêna manga padamara ja ðèhè, dé i supu wo kakawi i wi si bubusu. Ja motòha òna magêna i tjawaro, duma ja motòha i fuma. So i fufuma, òna magêna, manga padamara ja ðèhè, duma ma gosòso ja aho-wa; duma i tjotjawaro, òna magêna, ma gosòso i ma gaho dé manga padamara-si. La wo kakawi magêna wo ma si totagāhangi, so ja mogiowo magêna i kakadu.-ka, sidago ja kiolo-ka. Magêna dé o putu i tĕtèka-ka, dé o kawàsa i àso, i tèmo: êna! ni wi nano, ma, wo kakawi nogêna-ka; hika! ni wi si bubusu! — Magêna dé o djodjaru magêna ja ngodu i mòmi, so manga padamara i si dailàko. Dé i fufuma magêna i tèmo i tjotjowaro-ka: to ngini nia

gosòso sutu ni mi hiké, òdé, mia padamara i sòné! — Duma i tjotjawaro, òna magéna, i tèmo: upa! ngomi dé ngini-si dòné i na ado-wa; lébé-laha o dāgangi-ka ni tàgi, la o gosòso ni ma idja-si. — Bòlo, òna magéna i tàgi o gososo i ma idja, dé wo kakawi, ma! wo bòla-no; la òna i ma bobòlo-ka géna i wòsa dédé una o kawi ma òdo ma tahu-ka; dé ma ngòra ja kutji-ka. Magéna dé i tèka-wa dé o djodjaru ma soōhu i ja motòha, òna magéna, lo ja hino, i témo: ja, Djōu! ja, Djōu? — o ngòra No mi bélénga! — DumaUna wo sango: ta gogōu, to tèmo ngini-ka: ti ni nàko-wa! — Mutuādé ni jo djaga, sébàbu ma wangé dé ma ōràsi o Njawa ma Ngòpa-Janau àsa Wa hihino, géna ka ni si hòda-wa. —

2. La ma wàkutu magéna, o Njawa ma Ngòpa-janāu àsa Wa hino de 'wi mulia dé o malāékàti da tétébi da ngodu àsa i Wi mòté. Magéna dé àsa Una Wo ma tami-jé Awi mulia ma kūrisi-ka La o ūmàti ja ngodu àsa ja tolòmu To Una Awi sima-ka; la Una àsa Wa si ritinga, maro ka o sowòhi o duba dé o kàbi i si ritinga La o duba àsa Awi girina-ka Wa hado, duma o kàbi Awi gubali-kà. Magéna dé ma Kolano àsa Wo tèmo òna-ka, Awi girina-ka i ma bi oòko géna: ni ja hino, hé! ngini. Ai Bàbà Awi bàrakàti ma njawa: o Parèta ni ja pusàka i ni si dadailàko-ka ka nogéna-si, o dunia lo ja hangi-waàsi. Sébàbu Ngohi I sàpi, dé ngini ni si òdo-ka: To Ngohi Ai kiriða dudu, dé ngini ni si udo-ka; Ngohi o njawa I sosomōa, dé ngini ni si dodogu-ka; Ngohi To ma wàto-ka, dé ngini ni pàké-ka: Ngohi I siri, dé ngini ni kurumi-ka; Ngohi o sosala ma tahu-ka, dé ngini ni léga-ka. — Magéna dé o njawa i aādili magéna i sango Una-ka: ma! kapuruwo mi Ni kélélo i Ni sàpi dé mi Ni si òdo-ka? èko Ani kiriða dudu dé mi Ni si udo-ka? Dé kapuruwo mi Ni kélélo o njawa Ni sosomōa, so mi Ni si dodogu-ka? èko No ma wàto-ka dé mi Ni pàké-ka? Dé kapuruwo mi Ni kélélo i Ni siri èko i Ni lara, so mi Ni léga-ka? — Dé ma Kolano dòné Wo sango: Ta gogōu, To tèmo ngini-ka: sébàbu ngini ni ja àka-ka kòmagéna Ai gia-nongoru i folōi ja bi tjétjéké, òna néna, magéna maro Ngohi ni àka-ka.

3. Magéna dé Una àsa lo Wo tèmo òna-ka, Awi gubali-ka i ma bi oòko géna: ni supu kanéna Ai dàté-ka, hé, ngini o kūtuku ma njawa! ni wòsa o uku i kokakàli-ka géna ma 'Badja-binto (Sétang) dé ma malāékàti i si dailàko-ka. Sébàbu Ngohi I sàpi dé ngini ni si òdo-wa; to Ngohi Ai kiri-da dudu, dé ngini ni si udo-wa; Ngohi o njawa I sosomōa, lo ngini ni si dodogu-wa; ka To ma wàto-ka, duma ngini

ni pàké-wa; Ngohi I siri dé I lara, duma ngini ni kurumi-wa. — Magêna dé òna àsa i sango, i tèmo: ja, Djōu! ma! kapuruwo mi Ni kĕlèlo i Ni sapi, èko Ani kiri-da dudu, èko o njawa Ni sosomōa, èko No ma wàto-ka, èko i Ni siri, èko i Ni lara, dé mi Ni léléani-wa? — Magêna dé Una àsa Wo sango òna-ka: Ta gogōu, To tèmo ngini-ka, sébàbu ngini Ai ōrangi i folōi ja bi tjĕtjèke, òna nêna, ni ja àka-wa kòmagêna, magêna maro Ngohi ni àka-wa. — La òna magêna àsa o sangisara ma djongihi-ka i wòsa, duma i aādili àsa o oho i kakali ma djongihi-ka i wòsa. —

---

§ 48. I maða-maða ma òdo da tĕtébi gêna.

O Mat. XXVI; o Màrik. XIV; o Luk. XXII; o Joh. XIII.

1. Magêna dé o Pàsika ma wàkutu i ma si diado-ka. So magêna àsa manga biàsa o ròti ma pupuða i hihiwa i òdo. Dé o ramé magêna ma wangé ma nonòma, manga biàsa o Pāsika ma duba ja tola. Magêna dé o Jésusu Awi muri jo sano Una-ka, i tèmo: kékia-ka No mau o Pàsika Na òdo, la mi tàgi mi si dailàko. — Dé Una Wa sulo Awi muri ja sinòto, o Pétĕrusu dé o Johànèsi, dé Wo tèmo òna-ka: ni tàgi, o dòku-ka ni wòsa, la ngokagêna dòné o njawa moi ni ma tèké-kamàké, o àké o rubè moi wa mòku. Una magêna ni wi mòté, la o tahu kékia-ka una ka wo wòsa, ngokagêna ngini bilàsu ni jo sano o tahu ma duhutu-ka, ni tèmo: ma Guru Wo tèmo: o djongihi kékia-ka doné Ngihi dé Ai muri o Pàsika mi ja òdo? — Magêna dé una wi ni si dumu o djongihi i lalamo moi, i si diahi da bòlo; la ngokagêna àsa ni na si dailàko o òdo magĕgêna. — So Ami muri magêna i tàgi, o dòku-ka i wòsa, dé moi-moi ja màké, maro Una Wo tèmo-ka, so o Pàsika magêna i si dailàko-ka.

2. Magêna dé i maða-maða dé Una ngokagêna Wa kahika, dédé òna ja mogiowo dé ja sinòto. La ma ōrasi i ma si diado-ka, dé Una Wo ma tami-jé dé Awi Rasulu ja mogiowo dé ja sinoto. Magêna dé Una Wo tèmo: gêna ka To sininga, êna gêna o sangisara Ta tidé, dé i dòma-kàsi o Pàsika manêna Ta òdo dédé ngini. So dé i maða-maða ma òdo da bòlo-ka, dé Una Wo ma òko-jé, so Awi badju Wa hōi, dé o baro da aāré moi Wa dèhè, so Awi dōi-no Wo si sangi. Magêna dé o àké o dodai-ku Wo gusè dé Wa solano Awi muri manga dòhu

Wa tiòdo, dé o baro ɖa aāré Awi dŏi-no Wo si sasangi gèna Wo si piki. Duma o Sīmònu-Pétĕrusu I wi ado dé una magèna wo tèmo: ja, Djōu! Ngòna No mau to ngohi ai ɖòhu Na tiòdo? — Dé o Jésusu Wo sango: nàko-so Ngohi To ni tiòdo-wa, dòné to ngòna ani gimina Ngohi-ka i hiwa. — Magèna dé o Pétĕrusu wo tèmo: ja, Djōu! ka tjawali-wa ai ɖòhu, duma lo ai gia dé ai sahè-si! —

3. La mànga ɖòhu Wa tiòdo ɖa bòlo, dé Awi badju Wo ma si tiba-kali, dé Wo ma tami-jé-kali dédé òna. Magèna dé Una Wo sano: ka ni si hòda òkia-so Ti ni àka? Ngini ni si ronga o Guru dé o Djōu;

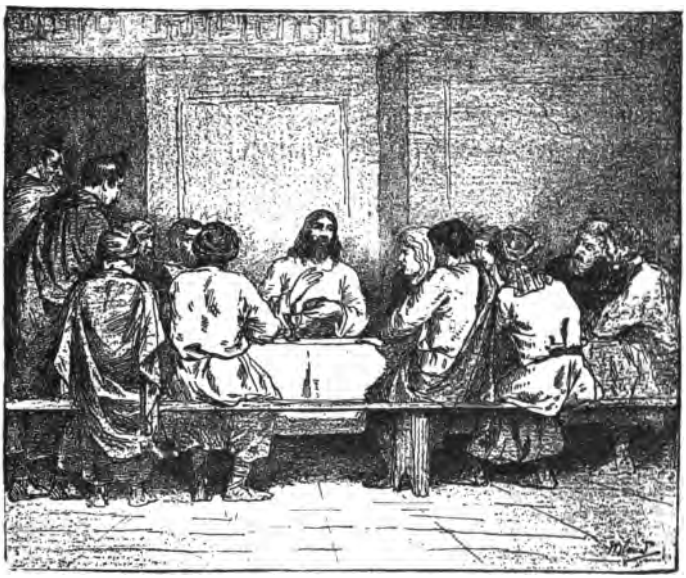

magèna i téro, sébàbu Ngohi èna kòmagèna. Duma nàko-so Ngohi, o Djòu dé o Guru nia ɖòhu Ta tiòdo-ka, bilàsu ngini lo nia ɖòhu ni ma tèké-tiòdo. Sébàbu Ngohi o simodòto moi Ti ni hiké, la maro Ngohi Ta àka-ka bilàsu ngini lo ni ja àka. Ta gogōu, To tèmo ngini-ka: o ōrangi wo folŏi-wa, duma ma djōu; dé o sosulo wo folŏi-wa duma nagu-una i wi susulo gèna. Nàko-so ngini moi-moi manèna ni ja nàko, gòna dòné ni ja àka dé ni salāmàti. —

4. So dé òna i òɖo dé o Jésusu Wo tèmo: Ta gogōu, To tèmo ngini-ka: i wi moi wo oòɖo dédé Ngohi, dòné àsa Wo I si idja! —

Magêna dé òna manga sininga i duka, sidago i ma tuāri sano;ka: ja, Djōu! gêna ka ngohi? — Duma Una Wo sango: i wi moi-naga, ngini ni mogiowo dé ni sinòto nia dongiraba-ka, o piga-ku wo si tatabu dédé Ngohi. — La o Njawa ma Ngòpa-janāu àsa ka Wo tàgi, maro i si lèfo-ka: duma, tjilàka o njawa una gêna o Njawa ma Ngòpa-janāu i Wi si iīdja gêna! Lébé-laha una magêna upa i wi si buwo! — La o Jūdàsi, àsa o Jésusu i Wi si iīdja gêna wo sango: ja, Ràbi! gêna ka ngōhi? — Dé o Jésusu Wo tèmo una-ka: ngòna no tèmo-ka. —

5. La i òdo dé o Jésusu o ròti Wa dèhè, dé Wo si bàrakàti dé Wa tèpi, dé Wa hiké Awi muri-ka, dé Wo tèmo: ni ja dèhè la ni ja òdo: manêna ToNgohi Ai ròhé, àsa ja tětèpi gêna, sebàbu ngini; kòmagêna ni ja àka Ngohi ni sosininga. Kòmagêna-li i maña-maña ma òdo ña bòlo dé o sibi Wa dèhè, dé Wo tèmo: ni ngodu ni jo udo! o sibi manêna ka o Djadji Da momuānė, dédé To Ngohi Ai au, àsa i ūhi gêna, sébabu ngini dé o njawa ja dadala; la o dosa àsa i si àpongu. La nàko-so àsa o sibi manêna ni jo udo-li, gêna ni ja àka Ngohi ni sosininga. —

---

§ 49. O Jésusu Awi dèmo Awi muri-ka.

O Joh. XIV, XV, XVI.

1. La o Jésusu Wo tèmo Awi muri-ka: upa nia sininga i dala! To Ngohi Ai Bàba Awi tahu-ka ma djongihi i dala-dala; Ngohi To ma djobo o djongihi Ti ni si dailàko. Kékia-ka Ngohi àsa To tàgi ngini lo ka ni ja nàko dé ma ngèko lo ka ni ja nàko. Ka Ngohi nêna o Ngèko dé o Banari dé o oho. Nàko-so ka Ngohi-wa dé o njawa moi-wa ja àku Ai Bàba-ka ja hika. O njawa nago-òna Ngohi i dodara, dòné To Ngohi Ai dèmo ja diahi; dé Ai Bàba òna asa Wa dodara, dé àsa ngomi mi ja hika, mi gògé dédé òna-ka. Duma Wo Siduduga, êna o Gurumi Da tětébi, Ai Bàba àsa I Wi sulo dédé To Ngohi Ai rònga, la Una magêna àsa moi-moi Wi ni dòto, dé lo moi-moi Ngohi Ti ni dodědèmo gêna àsa Wi ni haka-sonjinga. Ngohi o damé (o sininga ma birahi) Ti ni dolòda; êna To Ngohi Ai damé Ti ni hiké; maro o dunia ja hiké, Ngohi Ta hiké gêna kòmagêna-wa. Upa nia sininga i dala dé lo upa nia sininga i sisa. Ngohi dòne To bitjara i dala-kawa dédé ngini, sébàbu o dunia wo

poparèta àsa wa hino, duma una Ngohi wo I si doòha-wa; duma dòné o dunia ja nàko gêna Ngohi Ai Bàba To Wi si bòso, sidago Ta àka Ta mòte maro Una Wo I sulo-ka. Ni ma òko-je, hino, la po ma djobo. —

2. Ngohi manêna o ànggòru ma lòha ma hutu, dé Ai Bàba, Una magêna Wo totòro. Ma sago ða ngodu Ngohi-ka i sosòpo-wa gêna, Una Wa bitogu; duma ma sago ða ngodu, i sosòpo gêna, Una Wo débi, la ma sòpo i folōi i dala. Ngini dòné ni tébi, sébàbu o dèmo Ngohi ngini-ka Ti ni si bobitjara gêna. Ngohi-no ni gaālu dé Ngohi ngini-ka Ti ni gaālu. Maro ka o ànggòru ma sago pa pago dé i sòpo ja àku-wa, bilàsu maêna ma hutu-nu jo gaālu; kòmagêna ngini lo ni sòpo ni ja àku-wa bilàsu Ngohi-no ni gaālu. Ngohi nêna o ànggòru ma hutu dé ngini ma bi sago: nago-òna Ngohi-no i gaālu, dé Ngohi òna-ka Ta gaālu, òna àsa i sòpo ða lòha; sébàbu dé Ngohi-wa, dé òkia-naga lo ni ja àka ni ja àku-wa. Nago-òna Ngohi-no i, gaālu-wa òna, hé! ja umo-ka, maro o ànggòru ma sago magêna, hé! ða tolòlé-ka, so ja tolòmu dé o uku-ka ja umo, ja tupu. —

3. Nàkò-so ngini Ngohi-no ni gaālu, dé nàko-so Ai dèmo ngini-ka ngini-ka jo gaālu, dòné àsa ni ma gòlo maro ngini ni jo dupa, dé àsa ni ja màké. Manêna gêna Ai Bàba i Wi si mulia, nàko-so ngini ni sòpo ða lòha; dòné ngini àsa To Ngohi Ai muri. Maro o Bàba Ngohi Wo I dodara-ka, kòmagêna Ngohi lo ngini Ti ni dodara-ka, so tanu Ai dodara manêna-no ni jo gaālu. Nàko-so Ai bobita ni ja diahi, dòné Ai dodara-no ni jo gaālu; maro ka Ngohi Ai Bàba Awi bobita Ta diahi-ka dé Awi dodara-no To gaālu.

---

§ 50. O Gèsémané.

O Mat. XXVI; o Màrik. XIV; o Luk. XXII; o Joh. XVII, XVIII.

1. Magêna dé o Jésusu Wo ma mataga o dipa-jé, dé Wo tèmo: ja, Bàba! ma ōràsi i ma si diado-ka! tanu Ani Ngòpa No I si mulia, la Ani Ngòpa Ngòna lo To ni si mulia! Maro Ngòna No I si ngado-ka la o njawa ja ngodu Ta parèta, la nago-òna Ngòna No I hihiké gêna o oho i kakàli Ta si tjàtu. La o oho i kakàli êna gêna Ngòna i Ni nàko o Gikimoi kakamoi dé ma duhutu dé lo o Jésusu Kêrésitusu Ngòna No I susulo gêna. Ngohi o dunia-ka Ngòna To Ni si

mulia-ka; o manara Ngòna No I hihiké Ta aàka gena, Ngohi Ta tamàmu-ka. Dòne, ja, Bàba! tanu Ngohi No I si mulia Awi dàté-ka, so o mulia No I hiké-kali, maro i dodòma Ngohi Ta papàké, ma wàkutu o dunia lo i dàdi-waàsi. O njawa o dunia-ka nago-òna Ngòna No I hihiké gêna, òna-ka Ani rònga To si bobai-ka. Ngohi o dunia-ka To gògé-kawa, duma òna magêna kanêna o dunia-ka, dé Ngohi Ngòna-jé Ta kahijé. Ja, Baba Ni Tètébi! òna nago-òna Ngòna No I hihiké-ka Na palihara dé To Ngohi Ai ronga, la òna i ma rimoi maro kaka Ngòné. La To lahi Ngòna-ka, gêna tjawali-wa ma ngalé ka òna

manêna, duma lo ma ngalé òna nago-òna àsa i pipiritjaja gêna, nàko-so òna manêna manga dèmo i isè, la tanu òna ja ngodu àsa i ma rimoi, ja, Bàba! maro Ngòna dé Ngòhi, dé lo Ngohi dé Ngòna, tanu òna lo i ma rimoi dé Ngòné, la o dunia ma njawa àsa ja piritjaja, gêna Ngòna Ngohi No I sulo-ka. —

2. La o Jésusu Wo tèmo da bòlo, dé Wo tàgi dédé Awi muri, o sĕléra o Kīdĕrònu Wa tola, o Seitu ma tàla ma gòla-no. Dé o Jésusu Wo tèmo ona-ka: o putu manêna ngini ni ngodu àsa ni hawàtĕri ma ngalé Ngohi, sébàbu i si lèfo-ka: Ngohi àsa ma Sowòhi To Wi ngàpo

so 'wi duba àsa i piringa. — Duma o Pétĕrusu Wo tèmo: ngāroko òna ja ngodu i hawătĕri ma ngalé Ngòna, duma ngohi àsa to hawătĕri-wa. — Dé o Jésusu Wo sango: Ta gogōu, To tèmo ngòna-ka: dòné, o putu manêna, o tòko ma nāu i soré-waàsi, dé ngòna àsa no ma nòsu ma para ma saàngé da bòlo, no tèmo Ngohi no I nàko-wa. — Duma una i folōi wo tèmo: ngāroko to sòné dédé Ngòna, duma to ma nòsu to hòlu. — Dé òna ja ngodu lo i tèmo kòmagêna.

3. Magêna dé o Jésusu o djongihi moi-ka Wo wòsa dédé òna, ma rònga o Gèsémané, dé ngokagêna dé ma ràki-ka, so Una dé Awi muri ka i wòsa. So dé i wòsa-ka dé Una Wo tèmo Awi muri-ka: kanêna ni gogògé la Ngohi to tàgi kagêna To sumbaja. — La o Pétĕrusu dé o Johănèsi dé o Jakōbusu, o Sébédéusu awi ngòpa ja sinòto gêna, Wa ngaho. La magêna dé Una Wo duka dé Awi sininga i kangèla i talalu, so Wo tèmo òna-ka: Ai njawa i duka, sidago, hé! To sòné: kanêna ni gogògé dé ni djaga dé Ngohi-si. — La Una Wo ma tinga, ma sōa maro o tèto moi po si pàka, la ngokagêna dé Una Wo buku-ku, so Wo sumbaja, Wo tèmo: ja, Bàba! o moi-moi Ngòna Na àku: nàko-so ja àku, tanu o sibi manêna Ngohi I dilàku; duma upa To Ngohi Ai sininga Na mòte, duma To Ngòna Ani sininga ma suka! —

4. La Awi muri Wa kurumi dé òna Wa màké ja kiòlo-ka. Dé Wo tèmo o Pétĕrusu-ka: ja, Sīmònu! ngòna ni kiòlo? Ngòna na àku-wa o ōràsi moi no djaga dédé Ngohi? No ma djaga dé No sumbaja la upa o babadja i ni sigaro! O sininga ka i mòdé, duma ka o ròhé i lamāhangi! — Magêna dé Una Wo tàgi dé Wo sumbaja-kali, Wo tèmo: Ai Bàba! nàko-so o sibi manêna Ngohi I dilàku ja àku-wa, sidago bilàsu Ta udo, ka To Ngòna Ani sininga ma suka Na mòté! — Magêna dé Wa kurumi-kali dé òna Wa màké ja kiòlo-kali, sébàbu to òna manga làko da lòdi, so i Wi sango ja dodoòha? Dé Una Wo tàgi-kali dé Wo sumbaja ma moi-li, Wo tèmo Awi dèmo ka kòmagêna. Magêna dé o malāékàti moi Wa kĕlèlo, o sòrōga-ku i utu, so Una i Wi si puturu: sébàbu Awi sininga i kangèla i talalu-so, sidago Wo sumbaja i folōi. De Awi galasahu i ma àka o āu, so o tòna-ku i tutu-tutu. Magêna dé Awi muri Wa kurumi-kali, dé Wo témo: ngāroko dòné ni ma kokiòlo dé ni ma wòma-si. Ni ja nano ma ōràsi i ma si diado-ka, so o Njawa ma Ngòpa-janau àsa i Wi si dōa o njawa i dodosa manga gia ma sòha-ka. Ni mòmi la po tàgi; êna, una magêna wo I si iidja gêna, hé! nonaga-ka. —

§ 51. O Jūdasi o Jésusu o Jéhuda-ka i Wi si dōa,

O Mat. XXVI: 47—56; o Màrik. XIV: 43—52: o Luk. XXII: 47—53;
O Joh. XVIII: 2—11

1. La o Jūdàsi, una o Jésusu i Wi si iīdja gêna, una lo o djongihi magĕgêna ka wa nàko, sébàbu ngokagêna o Jésusu dé Awi muri ma para ka ma dala i ma totolòmu. So o Judàsi una magêna o surudado o bòlu moi wa ngaho, dé lo o Fārisi-ka dé o īmàmu manga sahè manga ōrangi ja muruwo-naga. La òna nogêna ja hino o latéra dé o silo dé o dahé i ma gaho, dé o Jūdàsi una wo tàgi wo dòma-dòma. Duma o Jésusu ka Wa nàko moi-moi òkia àsa Una 'wi dahè, so Wo supu dé Wo sano òna-ka: nagu-una ni Wi sari? — Dé òna i sango: o Jésusu o Nāsirèti-ka ma njawa. — Dé o Jésusu Wo tèmo: ka Ngohi manêna! — La o Jūdàsi, o Jésusu i Wi si iīdja gêna, una wo ma oòko dédé o njawa òna gêna. So dé o Jésusu Wo tèmo: ka Ngohi manêna. — dé òna magêna i si dosu dé o tòna-ku i ruba. De Una Wo sano òna-ka: nagu-una ni Wi sari? — Dé òna i tèmo: o Jésusu o Nāsarèti-ka ma njawa. —

2. Dé o Jésusu Wo sàngo: To tèmo-ka: Ngohi manêna da bòlo, Nàko-so ngini Ngohi ni sari, dé òna manêna ni ja dòha-ka. — La kòmagêna Awi dèmo i tiāi-ka, maro Una Wo tèmo-ka: òna magêna, Ngòna No i hihiké gêna, ja moi-wa Ta sisa-ka. — La una, i Wi si iīdja gêna, o nonàko moi wa hiké-ka, wo tèmo: Una, asa to Wi hahamé gêna, ka Una magêna da bòlo, so Una ni Wi tago dé ni Wi ngaho ni si dodiahi. — So dé Una ngokagêna wo ma si diado, dé ka gila-gila wa hika Una-ka, wo tèmo: ja, Ràbi! ja, Ràbi! — dé i Wi hamé. Duma o Jésusu Wo tèmo una-ka: hé, dodiawo! kanêna ngòna no doòha? Ja Jūdàsi! ngòna o Njawa ma Ngòpa-janāu no I si dōa no I hahamé? — Magêna dé òna ja hika, so manga gia o Jésusu-ka i si djobo dé i Wi tago.

3. So dé òna o Jésusu i Wi momòté gêna, o manara magêna ja kĕlêlo, dé i tèmo: ja, Djōu! ma, mi ja òto-wa? — Dé o Sīmònu-Pétĕrusu, o sumarang moi wo ma gagaho, so wa sia dé ma īmàmu 'wi lalamo awi ōrangi, awi rònga o Màlikusu, i wi òto, sidago awi ngāu o girina wa pàko ka. Magêna de o Jésusu Wo tèmo o Pétĕrusu-ka: ani sumārang ma saru-ku no si giliho; òdé, o sibi, o Bàba Wo I hihiké gêna, tanu Ta udo-wa? Eko ngòna na dakòlo Ta àku-wa

dòné To lahi Ai Bàba-ka dé Una o malāékàti Wa sulo o èngi ma giowo dé sinòto Ngohi I riwo? — Magêna dé o Jésusu Wo tèmo: òna ni ja dòha-ka, ja àka bàto. — Magêna dé o ōrangi magêna awi ngāu Wa paða, so I wi lòha-kali.

4. La ma dongòho magêna o Jésusu Wo bitjara o kawàsa-ka, Wo tèmo: ngini ni supu nī tago, o sumarang dé o didiki ni ma gaho, maro Ngohi o njawa To totoòma. Polika! o wangé i si gèto-gèto o Kaba-ka To ma tami-ja Ti ni dòto, dé nī tago-lowaāli. Duma manêna gêna to ngini nia ōràsi dé o puputu ma parèta. — Magêna dé o muri ja ngodu i lòda, so i Wi dòngòsa-ka.

---

§ 52. O Jésusu i 'Wi sangisara, ma Imàmu i wi lalamo awi tahu-ka.

O Mat. XXVI: 57—68; o Màrik. XIV: 53—63; o Luk XXII: 54, 55; O Joh. XVIII: 12—25.

1. La magêna dé o surudado dé ja tjala moi manga sahè, dé o Jéhuda-ka manga ōrangi i ma rimoi o Jésusu i Wi tago, so i Wi piliku, dé i Wi tòta ma īmàmu i wi lalamo awi tahu-ka, la ngokagêna o īmàmu manga sahè dé o bi himo dé o hatibi ja ngodu i ma tolòmu. Magêna dé ma īmàmu i wi lalamo o Jésusu i Wi sano, ma ngalé Awi muri dé Awi dodòto. Dé o Jésusu Wo sango: Ngohi o njawa Ta dòto, gêna To si nita-nita; o wangé i si gèto-gèto o Kanisa-ka dé o Kaba-ka Ta dòto, kékia-ka o dòku ða ngodu ma Jéhuda-ka i ma tolòmu, dé òkia-naga-wa Ta dòto To ma giihu. No si doòha Ngohi no Isano? Bé-laha òna Na sano To bobobitjara i si gogigisè gêna. — So dé Una Wo tèmo kòmagêna, dé o ōrangi moi ngokagêna wo ma oòko gêna, o Jésusu Awi ngingiti-no wa pòka, wo tèmo: ma īmàmu 'wi lalamo No wi sango kòmagêna? — Dé o Jésusu I wi sango: nàko-so Ngohi To bitjara Ta sala, dé Ai sala no si ngangàsu; duma nàko-so To bitjara i téro, dé ða doòha-so ngòna no I pòka? —

2. La o īmàmu manga sahè dé o bi himo dé hiti manga dala magêna o maidani-ka i ma totolòmu gêna, òna o sàkisi i kokulai i sari, la o Jésusu i Wi lāwani, la ja àku Una i Wi toòma, duma o dèmo i ma tèké-rimoi wa. Magêna dé ma īmàmu i wi lalamo wo ma òko-jé, so wo tèmo: to sàsi, o Gikimoi Wi oōho Awi rònga ta pèto,

Ngòna bilàsu No i si ngangàsu, Ngòna o Kĕrĕsitusu, o Gikimoĭ Wo babàrakàti ma Ngòpa-janāu, èko hiwa? — Dé o Jésusu Wo tèmo: Ngohi nêna ða bòlo. Duma To tèmo ngini-ka: dòné sihika. ngini àsa o Njawa ma Ngòpa-janau ni kĕlèlo To ma tami-jé o Gikimoi Awi buturu ma girina-ka, dé Ta kokahuku o dipa ma lobi-lobi-ku To bané. — Magêna dé ma īmàmu i wi lalamo awi badju wa ratja, dé wo tèmo: Una magêna o Gikimoi I Wi gogèlé; o sàkisi po si doòha-si? Ena, dòné manêna ngini lo ni isè Una o Gikimoi I Wi gogèlé. Ngini nia dibang i, dodoòha? — Magêna dé ona ja ngodu i Wi si hūkumu, i tèmo: Una magêna bilàsu Wo sòné! — Magêna dé òna Awi bio-ko ja hobi; dé òna, o Jésusu i Wi tjotjoho gêna, i Wi gagàko, so i Wi buku-buku-ka, dé i Wi tidi, dé i tèmo: hika! No nubūèti, nago-òna i Ni pòka? — La kòmagêna ja àka manga dèmo i dala, Una i Wi gogèlé.

---

§ 53. O Pĕtĕrusu wo ma nòsu wo tèmo o Jésusu i Wi nàko-wa.

O Mat. XXVI : 69—75; o Màrik. XIV : 66—72; o Luk. XXII : 54—62; o Joh XVIII : 15—27.

1. La o Sīmònu-Pĕtĕrusu dé o muri moi-si o Jésusu i Wi mòté. La o muri i wi moi gêna ma īmàmu 'wi lalamo ka i wi nàko-so una lo wo wòsa, dédé o Jésusu, ma īmàmu 'wi lalamo awi bobitjara ma djongihi-ka. Duma o Pĕtĕrusu ma dudu-ka ka wo ma oòko. So o muri, ma īmàmu 'wi lalamo i wi nanàko gêna, wo supu o ngòra mo djadjaga wo mi bitjara, dé o Pĕtĕrusu i wi si ngòsa. Gêna o ngòra mo djadjaga, muna magêna, mo tèmo o Pĕtĕrusu-ka: bukangi, ngòna lo o njawa una gêna awi muri? — Una wo tèmo: mahiwa; ngohi to Wi nàko-wa, dé to si hòda-wa ngòna no tèmo òkia. — Magêna dé wo supu, wa hika o gandaria-ka, dé o tòko ma nāu ka i soré. La o ōrangi-janāu dé o ōrangi i lĕlélĕani kagêna o uku ja tahu, sébàbu o alo, la i ma rahu.

2. Tanu o Pētĕrusu wo supu, so o ngòra o tahu ma sima-ka wa kahika. dé o ōrangi o ngòpĕdĕka i mi moi-li mo wi kĕlèlo, dé mo tèmo o ōrangi-ka, ngokagêna i ma oòko gêna: una magêna lo òna manga dodiawo, sébàbu kapuruwo-naga una lo dédé o Jésusu o Nāsi-

rèti-ka ma njawa. Magêna dé òna i tèmo una-ka: ngòna lo To Una Awi muri-wa? Dé una wo ma nòsu-kali, sidago wo sàsi, wo tèmo: o njawa magêna To Wi nàko-wa! —

3. La i tèko-lowaāli, ma sōa maro o ōrasi moi, dé ma īmamu 'wi lalamo awi ōrangi moi, o Pétĕrusu i wi oòto gêna awi gia nongoru, wo si mòté o dèmo magêna, so wo tèmo: i gogōu kangano manêna una lo dédé Una-ka; sébàbu una magêna lo o Galiléa-ka ma njawa; òdé, ngòna to ni kĕlêlo-wa dé Una o ràki ma raba-ka? — La o ōrangi ngokagêna i ma bi oòko gêna, i tèmo: i gogōu, ngòna lo òna manga dodiawo, sébàbu ani lugo i ni si njata! — Dé una wo ma nòsu-kali, sidago wo ma sòpi dé wo ma si lahi, wo tèmo: o njawa Una gêna To Wi nàko-wa! — Magêna dé wo bitjara ða bòlo-waàsi, dé o tòko ma nāu i soré-kali.

4. Magêna dé o Djōu Wo ma kiliho dé o Pétĕrusu I wi kéri-kéri. Magêna dé o Pétĕrusu o Djōu Awi dèmo wo sininga, maro Wo tèmo-ka: o tòko ma nau i soré-waàsi, dé ngòna àsa no ma nòsu-kàsi ma para ma saàngé, no tèmo Ngohi No I nàko-wa. — Magêna dé o Pétĕrusu wo supu, la wo ari wo dòmo-dòmo.

---

§ 54. O Jūdàsi wo sòné ða torōu.

O Mat. XXVII : 3—10; o Màrik. XV : 1; o Luk. XXII : 66—71.

1. La ma goginita-no dé o kawàsa manga himo dé o īmàmu manga sahè dé o hatibi i ma tolòmu, so o Jésusu i Wi si ngòsa to òna manga maidani-ka, dé i tèmo: ka Ngòna o Kerésitusu! Hika! No mi si ngangàsu! — Dé Una Wo tèmo: nàko-so Ngohi Ti ni si nga-ngàsu dé ngini ni piritjaja-wa; dé nàko-so Ti ni sano, dé ngini ni sango-wa dé ka ni ðòha-wa. Doné sihika dé o Njawa ma Ngòpa-janāu asa To ma tami-jé o Gikimoi Awi buturu ma girini-ka. — Dé òna ja ngodu i tèmo: so, ka Ngòna o Gikimoi ma Ngòpa-janāu? — Dé Una Wo tèmo òna-ka: ngini ni tèmo-ka, gêna Ngohi kòmagêna. — Dé òna i tèmo: o sàkisi po si doòha-si! Ngòné ma sirèté o dèmo magêna po isè Awi uru-no! — Magêna dé, hé! ða ginita-ka, so òna magêna i ma tèké-fakati, manga sininga i māu o Jésusu i Wi toòma. Mutuādé i Wi piliku, dé i Wi ngaho, dé i Wi si dōa ma Adipàti o Pòtiusu-Pilātusu-ka.

2. Magêna dé o Jūdàsi, o Jésusu i Wi si iidja gêna wo ma toduba, sébàbu una wa kĕlĕlo òna magêna i Wi si hūkumu-ka. Dé o pipi o salàka moruàngé magêna wa aho, wo si giliho o īmàmu manga sahè dé o bi hino-ka, dé wo tèmo: ngohi o ðosa ta àka-ka, sébàbu ngohi to si idja o ą̄u ma sala i hihiwa. — Duma òna i tèmo: ngomi mi si doòha-wa? Ngòna ka na nanano bàto. — So dé o pipi o salàka magêna o Kaba-ka wo si pàka-ka, dé wo ma djobo, so wo tàgi wo ma liko. Dé i wi si tola, so ka wo mòtu-ku, sidago wo potòka, awi tòto lo i tèta-ka (o Man. I: 18). Dé o īmàmu o pipi o salàka magêna ja ðèhè, dé i tèmo: o pipi manêna o saděkā ma borūa-ku, upa po ngado, sébàbu o āu ma idja. — So i ma tĕké-fakàti, dé o pipi magêna o njawa moi o bòso wo aàka awi goðoa i si idja, so ja àka o boòsu ma djongihi, o njawa ma somōa ja popoòsu. Mutuādé o goðōa magêna i si ròngа o āu ma goðōa, sidutu o wangé manêna.

---

§ 55. O Jésusu i Wi sangisara o Pilātusudé o Herðdèsi-ka.

o Mat. XXVII: 11—14; o Màrik. XV: 1—5; o Luk. XXIII: 1—4; o Joh. XVIII: 28—38.

1. La òna manga dala magêna o Kajāfasi-ka i ma òko-jé, dé o Jésusu i Wi ngaho i bobobitjara ma tahu-ka, o Pilātusu-ka. Magêna, hé! ða ginita-ka. Duma o Jéhuda-ka i bobobitjara ma tahu-ka i wòsa-wa, ma bèto dòné i harâm, so o Pāsika i òðo ja àku-wa. Magêna dé o Pilātusu wo supu, dé wo tèmo òna-ka: 'wi sala òkia o njawa una nêna, so ni Wi si sala? — Dé òna magêna i sàngo: nàko-so una o njawa ma dorōuwa dé ngomi lo mi Wi si dōa-wa ngòna-ka. — Dé o Pilātusu wo sango-li: bòlo, ngini ni Wi ngaho la ni Wi hūkumu, ja mòté maro to ngini nia tita. — Duma o Jéhuda-ka i tèmo: ngomi o njawa mi ja toòma mi ja àku-wa. — Sidago o Jésusu Awi dèmo i tiāi-ka, gêna una Wo tèmo-ka una dòné Wo sòné Wo dodoòha. Magêna dé òna ja solano i Wi si sala, i tèmo: ngomi mi Wi nāko gêna Una o kawàsa Wà si ruwàhé, Wa si bobita upa òna o upati ja hiké ma Kaisari-ka, sébàbu Una Wo tèmo ka Una ma sirèté o Kĕrĕsitusu, gêna o Kolano. —

2. Magêna dé o Pilātusu i bobobitjara ma tahu-ka wo wòsa-kali, dé o Jésusu i Wi àso, so i Wi sano: Ngòna manêna o Jéhuda-ka manga kolano? — Dé o Jésusu Wo tèmo: To Ngohi Ai Parèta o dunia ma

parèta ða sowo; nàko-so To Ngohi Ai Parèta o dunia ma parèta tanu, dòné Ai ōràngi ɪ riwo-ka, la upa Ngohi ɪ si dōa o Jéhuda-ka. — Dé o Pilātusu Wo tè-mo-kali: so Ngòna o Kolano moi? — Dé o Jésusu Wo sango: ngòna no tèmo, Ngohi To Kolano. Ngohi ɪ si lāhéri, dé Ngohi o dunia-ka To wòsa-ka, ka ma ngalé, bilàsu o banari To si hàkawaro. Nago-òna manga sihino o banari-no, òna, magéna Ai ili i si sigisè. — O Pilātusu wo tèmo Una-ka: o banari magéna òkia? — So dé magéna wo tèmo-ka, dé wo supu-kali o Jéhuda-ka Wa bitjara, dé wo tèmo òna-ka: Awi sala òkia-naga ta màké-wa.

3. Magéna dé o imàmu manga sahé dé o bi himo o Jésusu i Wi si sala, manga dèmo lo ka i dala; duma ngāro ko òna i Wi si sala, Una Wa sango-lowaāli. Magéna dé o Pilātusu wo tèmo: No isè éna, òna o hali i dala i Ni si sala? — Duma i wi sango o dèmo o dola moi-lowaāli, sidago ma adipati lō wo hairani. Magéna dé ma adipàti wo isè, o Jésusu, Una magéna, o Hérōdèsi awi daira ma njawa; dé wa sulo so i Wi tòta o Hérōdèsi-ka; sébàbu o Hérodèsi ma dongòho magena lo o Jérusalèmu-ka. So dé o Herōdèsi o Jésusu i Wi kelélo, dé i wi nali i tjara-wa: sébàbu una o Jésusu Awi habari i dala wo

giisè-ka, so wo ngongano dòné nāgala wa kĕlĕlo o nonako-hairani òkia-naga, o Jésusu àsa Wa àka. Bòlo, ma kolano, una magêna o Jésusu i Wi sano, awi dèmo lo ka i dala, duma o Jésusu i Wi sangolowaāli. Magêna dé o Hérōdèsi dé awi surudado o Jésusu i Wi gagàka dé i Wi gogèlé, dé o taluke' i sisiru moi i Wi si pàké, dé àsa Wa sulo, so o Pilātusu-ka i Wi tòta-kali.

---

§ 56. O Jésusu i Wi si hūkumu.

o Mat. XXVII: 15—30; o Màrik. XV: 6—19; o Luk. XXIII: 13—25; o Joh. XVIII: 39, 40; XIX: 1—16.

1. La o Pāsika ma wangé dé ma adipàti awi biasa o kawàsa i sasala i wi moi wa ngŏi, wa mòté maro òna i ma ngiri. La ma dongòho magêna o njawa moi i wi lara-ka, awi ronga o Bar-àbàsi dé lo i papali ja muruwo-naga-si. Bòlo, o Bar-àbàsi, una magêna o kawàsa i wi nàko, sébàbu ma dongòho òna i pali, dé una magêna o njawa moi i wi toòma-ka. Magêna dé o kawàsa i tuāri aso ka i mau o Pilātusu wa àka maro awi biāsa i ɗoɗòma. So dé i ma tolòmu-ka dé o Pilātusu òna Wa sano: nagu-una dòné ti ni ngŏi: o Bar-àbasi êko o Jésusu, Awi rònga ma sononga o Kĕrésitusu, o Jéhuda-ka manga kolano gêna? — Sébàbu una ka wa nàko o īmàmu manga sahè o Jésusu i Wi si dōa-ka, gêna ka i Wi duhudu. So dé ma adapàti wo ma tamijé kagêna i bobobitjara ma kūrisi-ka dé ma pĕɗêka ma sulo i si ngangasu una-ka, mo tèmo: o njawa Wo aādili magêna upa no Wi doòha, sébàbu kaputu-ka ai doguruga i pūtara, ma ngalé ka Una magêna. —

2. Duma o īmàmu manga sahè dé o bi himo o kawàsa ja būjusu, la o Bar-àbàsi i wi hiri, la o Jésusu i Wi toòma. Dé ma adapàti wo sano, wo tèmo òna-ka: òna ja sinòto manêna nagu-una ni mau ti ni ngŏi? — Dé o kawāsa ja ngodu i ma tèké-rimoi i àso, i tèmo: Una manêna mi Wi hòlu, bilàsu o Bar-àbàsi! — La o Bar-àbàsi una magêna wo totoōma. Magêna dé o Pilātusu wo sano-kali, wo témo: so o Jésusū i Wi si roronga o Kĕrésitusu gêna, la dòné Una to Wi doòha? — Duma òna i àso-àso, i tèmo: Una no Wi sidasanga-hàdi! — Dé una wo tèmo ma moi-li: òdé, Una manêna o dorōu òkia Wa àka-so? Ngohi Awi sala, tanu to Wi toòma, ta màké-wa. Bòlo, ka to Wi àtjà dé àsa to Wi ɗòha. — Duma òna i àso-àso ka kòmagêna, i si gégego

bilàsu Una i Wi si dasangahàdi. La òna dé o imàmu manga sahè i folōi i àso, i ma oré-oré, i tèmo ja tjobo-tjobo: Una no Wi si dasanghàdi! —

3. Magéna dé o Pilātusu wa malo wa poha-wa, sébàbū o kawàsa, hé! ja dangadé i pali, dé o àké wa đèhé, so awi gia wa tiòdo o kawàsa manga sima-ka, wo tèmo: o njawa Wo aādili manéna Awi āu ngohi ta sango-wa; ngini ni ja sango! — Dé o kawàsa ja ngodu i sango i tèmo: ngāroko awi āu àsa ja dahè ngomi dé mia ngòpa-ka! — Magéna dé una o Baràbasi òna wa ngōi, dé o Jésusu i Wi si dōa la, i Wi àtja, dé àsa i Wi si dasangahàdi. Magéna dé o Jésusu Awi pàkéang ja hōi, so o taluké ja mĕméga moi i Wi si pàké, dé o totòpo ja ngupè, ja àka maro o dàsitari, so Awi sahè-ku i si tanu, dé o didiki o tōi i Wi hiké Awi girina-ka. Magéna dé i buku-ku Awi sima-ka, i Wi si hahaga, i tèmo: ja, Jéhuda-ka manga Kolano! tabèa-no! — Dé i Wi hobi, dé o didiki o tōi magéna ja đèhè, so Awi sahè-ku i Wi si ngàpo, dé Awi ngingiti-no ja pòka.

4. Magéna dé o Pilātusu wo supu-kali, dĕ wo tèmo ona-ka: ni nano to Wi si supu ngini-no, la ni ja nàko géna ngohi Awi sala ta màkéwa. — Magéna dé o Jésusu Wo supu, Awi dàsitari lo ka o totòpo dé Awi taluké ja mĕméga. Dé o Pilātusu wo tèmo òna-ka: m a n j a w a n i W i n a n o! — So dé o īmàmu manga sahè dé manga ōrangi Una i Wi kĕlèlo, dé i aso, i tèmo: Una no Wi si dasangahàdi! no Wi si dasangahàdi! — Magéna de o Pilātusu wo tèmo: ngini ni Wi ngòso la ni Wi si dasangahàdi; ngohi Awi sala ta màké-wa! — Dé o Jéhuda-ka i sango: to ngomi mia tita moi, so ja mòté o tita magéna Una bilàsu Wo sòné: sébàbu Una Awi diri Wa àka o Gikimoi ma Ngòpa-janāu. Nàko-so Una no Wi đòha, dòné ngòna ma kaisari awi bobàpo-ka wa: o njawa nàko-so manga diri ja àka i kolano, géna ma kaisàri i wi lāwàni! — La o Pilātusu o dèmo magéna wo isè, dé o Jésusu i Wi si supu, so i bobobitjara ma kūrisi-ka wo ma tami-jé, dé wo tèmo o Jéhuda-ka: n i a K o l a n o n i W i n a n o! — Duma òna i àso-kali: mi Wi hòlu. mi Wi hòlu! so no Wi si dasangahàdi! — Magéna dé o Pilātusu wo tèmo: òdé, nia Kolano, dé to Wi si dasangahàdi? — Dé o īmàmu manga sahè i sango: ngomi mia kolano i hiwa, ka duga-duga ma Kaisari! — Magéna dé una o Jésusu i Wi si dōa, la i Wi si dasangahàdi.

§ 57. O Jésusu i Wi si dasangahadi

O Mat. XXVII: 31—38; Màrik. XV: 20—28; o Luk. XXIII: 26—34.
O Joh. XIX: 16b—24.

1. La òna o Jésusu i Wi gogèlé da bòlo, dé o taluké magéna ja höi-ka, so To Una Awi badju i Wi si ngado-kali dé i Wi ngaho la i Wi si dasangahàdi. Dé Una magéna Awi sangahàdi Wa mòku: So dé o dòku-ka i supu dé o Sīmònu o Kurini-ka ma njawa i ma kamàké; una magéna o godōa-no wo liho, dé òna i wi gĕgégo-so, sidago o sangahàdi magéna wa mòku, o Jésusu Awi dudu-no wo totuūru. La o kawasa ja dadala dé lo o bi ngòpĕdéka i Wi mòté; dé o ngòpĕdéka, òna magéna, i ari i Wi galusiri-so. Magéna dé o Jésusu Wo ma kiliho, òna Wa nano, dé Wo tèmo: hé, ngini o Jérusalèmu ma ngòpa o ngòpĕdéka: upa ni ari ma ngalé Ngohi, duma ni ari ma ngalé nia diri dé nia ngòpa. Sébàbu, i gogōu, sihika ma wangé i ma si diado, dé dòné ngini ni tèmo: o salāmàti o ngòpĕdéka nago-òna i pupuwo-wa; magéna dé àsa dòné ni tèmo o tàla-ka: huku! ni mi dabàbu! — dé o dodopu-ka: huku! ni mi talàké! — sébàbu nàko-so o gòta i oōho ja àka kòmanéna, dòné o gòta da totolòlé àsa ja àka ja dodoòha? — Dé o njawa i sasala ja sinòto lo ja ngaho, la ja toòma i Wi si dodiawo dédé Una.

2. So dé o djongihi, ma rònga o Ané-ma-papàla-ma-djongihi, èko o Ibĕrāi o Gòlogota, i ma si diado-ka, dé òna o Jésusu o tjuka o miri i si tjatjàpu i Wi si udo, dé Una ka Wa dahàké, duma Wa udo Wo hòlu. La ngokagéna òna i Wi si dasangahàdi, dédé i sasala ma dorōu-si, wi moi Awi girina ka, dé wi moi Awi gubali-ka, so o Jésusu Wo totongiraba. Kòmagéna dé o Lèfo i tiāi-ka, i tèmo: òna àsa i Wi èto maro o njawa ma dorōu. Magéna dé o Jésusu Wo tèmo: ja, Bàba! Na si ăpòngu òna magéna, sébàbu òna ja nàko-wa, òkia ja àka. — So i Wi si dasangahàdi, géna o ōràsi ma saàngé (o tjàko sio).

3. Dé o Pilatusu o lèfo moi wa àka-ka, Awi dòku-ka ja hado, ma bèto kòmanéna: o Jésusu o Nāsarèti-ka o Jéhuda-ka manga Kolano. — La o lèfo magéna o Jéhuda-ka ja dadala ja batja, sébàbu o djongihi, kékia-ka o Jésusu i Wi si dadasangahàdi géna, o dòku ma dalàto-ka; dé ma lèfo magéna ja àka-ka ma dèmo o Ibrāi dé o Junani dé o Roma. Magéna dé o īmàmu manga sahè i tèmo o Pilātusu-ka:

upa no si lèfo: o Jéhuda-ka manga Kolano; duma: Una Wo tèmo Ngohi nêna o Jéhuda-ka manga Kolano. — Duma o Pilātusu wo sango: maro to si lèfo-ka, gêna to si lèfo-ka. — La o surudado o Jésusu i Wi si dodasangahàdi gêna, To Una Awi pàkéang ja đèhè, so ja àka o gimina iha, so i ma kokòmělèko, ma soōhu ka Awi taluké. La o taluké magêna lo i si kàpu-wa, kadāku dé ja ado kudàhu i si ditino ka ma moi. Bòlo, òna i ma tèké-bitjara, i tèmo: lěbé-laha upa pa ratja, la ka o ōnudé po si pàka, la po si hòda nagu-una àsa wa màké. — Kòmagêna dé ma Lèfo i ma àka-ka, i tèmo: Ai pàkéang i ma si kotòku-ka, dé o ōnudé i si pàka-ka ma ngalé Ai taluké. — So kòmagêna dé o surudado ja àka-ka.

---

§ 58. O Jésusu o Gòlogotā-ka.

O Mat. XXVII: 39—56; Màrik XV: 29—41; o Luk XXVIII: 35—49; o Joh. XIX: 25—30.

1. La o Jésusu i Wi si dasangahàdi đa bòlo, dé Una Wo tèmo: ja, Baba! Na si àpongu òna magêna, sébàbu òna ja nàko-wa òkia ja àka! — La nago-òna i Wi tětèpa-no gêna i Wi gogèlé dé manga sahè i si giwi, dé i tèmo: Ngòna o wangé saàngé dé o Kaba Na biāu dé No si gòko-kali, hika! Ani diri No riwo, nàko-so Ngòna o Gikimoi ma Ngòpa-janāu-dé, la o sangahàdi-ku No uti! — Dé kòmagêna lo o īmàmu manga sahè dé o hatibi dé o bi himo dé o Fārisi-ka i Wi si ihé, i tèmo: o njawa ma somōa Una Wa riwo-ka, duma Awi diri Wo riwo wa àku-wa. Nàko-so Una o Kěrésitusu, o Isaréli-ka manga Kolano, dé dòné o sangahàdi-ku Wo uti, la ngòné àsa po Wi piritjaja. Una o Gikimoi Wi ngongano, hika! la o Gikimoi I Wi si raro tanu, nàko-so Una I Wi dupa; sébàbu Una Wo tèmo: Ngohi nêna o Gikimoi ma Ngòpa-janau! — La o Jésusu Awi sangahàdi ma gòla-ka ma awa dé ma djaru dé o ngo Maria o Màdala-ka ma njawa i ma oòko. So dé o Jésusu wo mi kělèlo ma awa de 'wi muri I wi dododara gêna, dé wo tèmo ma awa-ka: ja, ngòpeđèka! ani ngòpa una magêna. — Magêna dé Wo tèmo o muri una gêna-ka: ngomi awa muna magêna! — Ka ma dongòho magêna dé o muri magêna wo mi ngòso, so to una awi tahu-ka wo mi ngaho.

2. La i wi moi, ja si totodasangahàdi, lo o Jésusu i Wi gogèlé, wo

tèmo: nàko-so Ngòna o Kĕrĕsitusu, dé Ani diri No riwo, dé lo ngomi-si. — Duma i wi moi-li i wi gidigo, wo tèmo: ngòna lo o Gikimoi no Wi mòdo-wa, ngāroko ma téro lo o hūkumu i ni dahè? So ngòné gèna nanga hūkumu i ādili, sébàbu ngòné pa maké ja mòté

maro ngòné pa àka-ka, duma Una manèna o dorōu Wa àka-lowaāli. — Dé àsa wo tèmo o Jésusu-ka: ja, Dʒōu, ngohi No i sosininga, nàko-so àsa Ani Parèta-ka No wòsa-ka. — Dé o Jésusu Wo tèmo una-ka: Ta gogōu, To tèmo ngòna-ka: dòné manèna ngòna no

wòsa dédé Ngohi o Paradaisu-ka. — So ja dangadé o ōràsi ma butanga (o tjàko 12) dé o dunia ma ālàmu da puputu-ka, sidago o ōràsi ma sio (o tjàko 3). Dé o wangé ma làko lo i siwa-kawa. So ja dangadé o ōràsi ma sio, dé o Jésusu Wo àso, Awi ili Wa lamo-lamo, Wo tèmo: ELI, ELI, LAMA, SABATANI! — magéna ma ngalé: Ai Gikimoi, Ai Gikimoi! da doòha-so Ngohi No I dongòsa! — Dé òna ma nuka ngokagéna i ma bi oòko géna, o dèmo magéna i isè, dé i tèmo: Una magéna o Elīàsi I wi àso! — Magéna dé o Jésusu Wa nàko o moi-moi i tamâm-ka, so o Lèfo Wa tiāi, Wo tèmo: Ai kiri da dudu! — La ngokagéna o tjuka, o pipa moi i wèdo-wèdo, so o ōrangi moi wo ma gogòra o kàka ma bunga o tjuka wo si wòmo, dé o tōi ma dèpi wo si tobé, Una i Wi si udo. Duma òna ma nuka i tèmo: upà-si, la pa nano-si, tékadé o Elīasi wa hino i Wi riwo! — So dé o Jésusu o tjuka magéna Wa udo-ka, dé Wo tèmo: i tamâm-ka! — Magéna dé Wo àso ma moi-li Awi ili Wa lamo-lamo, Wo tèmo: ja, Bàba! Ai gurumi To si dōa To Ngòna Ani gia ma sòha-ka! — So dé o dèmo magéna Wo tèmo-ka dé Awi sahè Wa ruku-ku dé Awi gurumi Wa hiké-ka.

3. La, jato! i ma todòka, o Kaba ma guba i ràtja-ka, i lèta sinòto-ka, ngokudàku i si kahuku; dé lo o òsu, so o lòko lo i sina; dé o boòsu i pélenga, so ja tétébi i sosòné géna manga ròhé ma dala i mòmi, dé ma duūru, o Jésusu lo Wo mòmi-ka, manga boòsu-no i supu, so o dòku-ka i wòsa i ma si mané o njawa ja dadala-ka. So dé ja ratu moi mànga sahè dé nago-òna o Jésusu i Wi djadjaga géna, o òsu magéna ja kélélo dé moi-moi i ma aàka-ka géna, dé ja mòdo i talalu, dé i tèmo: i gogōu o njawa manéna o Gikimoi ma Ngòpajanau, dé Wo ādili. — Dé lo o kawàsa ja ngodu, nago-òna i ma tolòmu-ka i Wi dodomina géna, sébàbu moi-moi ja kélélo-ka maro i ma àka-ka, so i liho dé manga mamata lo ja pòka. La ngokagéna lo o ngòpédéka manga dala, o tòna o Galiléa-no o Jésusu i Wi momòté géna, Una i Wi léléani, so i tomina i ma tinga ja hika; òna ma nuka éna géna: o ngo Maria o Màdala-ka ma njawa, dé o ngo Maria, o Jakōbisi dé o José manga awa dé o Sébédéusu awi ngòpa manga awa.

§ 59. O Jésusu i Wi poòsu.

O Mat. XXVII: 57—66; o Màrik. XV: 42—47; o Luk XXIII: 50—56; o Joh. XIX: 31—42.

1. O Sàbàtu ma wangé dé o Jéhuda-ka o ròhé magêna o sangahàdi-ka i gogògé jo dupa-wa. Mutuādé, sébàbu ma ōràsi, hé! ja ado-ka, àsa i ma si dailàko o Sàbatu ja àka (òdé o Sàbàtu ma wangé magĕgêna moi ka i lamo), so o Pilātusu ka i lahi, la i sasala manga wuni ma kòbo ja piròpu la àsa manga bàké ja hŏi. Magêna dé o surudado ja hika ja piròpu òna ja sinòto, ja si totodasangahàdi dédé o Jésusu gêna, manga wuni ma kòbo, duma, jato, ja hika o Jésusu-ka, dé ja kĕlêlo Una, hé! Wo sòné-ka, so To Una Awi wuni ma kòbo lo, hé! ja piròpu-wa. Duma o surudado moi ka o kamanu Awi gumuru-no wo si suru, dé, hé! ka o āu dé o àké i uhi.

2. La ngokagêna o njawa moi, awi rònga o Jōsèpu o Arimatéa-ka ma njawa; una magêna o maidani ma bobàto moi wo lolōa, awi sininga lo ka ða lòha, dé wo ādili, so to una awi dodiawo manga hūkumu dé manga manara wa mòte-wa, dé una lo o Jésusu Awi muri moi, duma wo ma si nita-nita-wa, sébàbu o Jéhuda-ka wa mòdo; so una ma sirèté lo o Gikimoi Awi Parèta wo dodamaha. Bòlo, i maða-maða dé una awi sininga wa kidito, sidago o Pilātusu-ka wo tàgi, o Jésusu Awi bàké wo ma gòlo. La o Pilātusu wo hairani o Jésusu, hé! Wo sòné-ka; so ja ratu moi manga sahè magêna i wi àso, dé i wi sano o Jésusu Wo sòné ma dèka-ka. So dé o sahè magêna i wi s' ngangàsu-ka, dé o Pilātusu o Jésusu Awi bàké o Jōsèpu-ka wa hiké. Magêna dé o Jōsèpu o baro i jaālusu wa idja-ka, dé o Jésusu o sangahàdi-ku i Wi si guti.

3. Dé o Nikodémusu (ma nonòma o puputu-raba dé o Jésusu-no wa hihino gêna) una magêna lo kagêna wa hika, dé o mira, o garu i si dodatjàpu-ka, nāgala o kàti moritupaàngé, wa aho. So òna magêna o Jésusu Awi bàké ja tidé, dé o baro i jaālusu i si sawo, dé o sōu magĕgêna lo i si dasawo, maro o Jéhuda-ka manga biàsa o njawa ja poòsu. La o djongihi magêna, kékia-ka i Wi si dodasangahàdi gêna, ngokagêna dé ma ràki moi, dé o ràki magêna ma raba-ka o boòsu ða momuané moi, o njawa jo boòsu-waàsi, gêna-Ngokagêna o Jésusu i Wi hado, sébàbu ma ōràsi, hé! ja ado-ka o Jéhuda-ka i ma si dailàko, o Sàbatu ma wangé ja àka, dé sébàbu o boòsu magêna lo hé! ka o

dàté-ka. Magêna dé o tèto i lalamo moi jo dolòlo o boòsu ma ngòrako, la i ma djobo.

4. La o ngòpĕdêka magêna, o tòna o Galiléa-no o Jésusu i Wi momòté gêna, òna lo i mòté-ka, so o boòsu ja nano dé lo ja nano To Una Awi bàké ona ja hado ja dodoòha. Dé àsa òna i liho, so o mudja dé o gosòso ja dodiahi i si dailàko; duma o Sàbatu ma wangé dé òna i ma wòma, ja mòté maro o Gikimoi Awi bobita. La ma goginita-no dé o ĭmàmu manga sahè dé o Fārisi-ka i ma tolòmu o Pilātusu-ka, so i tèmo: ja, djōu! ngomi mi jo sininga gêna o njawa Wo bobajalé magêna Wo oho-si dé Wo tèmo-ka: o putu saàngé doné dé To momi-kali. So 'bé-laha ngòna no si parèta la o boòsu magêna jo djadjaga, sidutu o wangé ma saàngé àsa, la upa o putu dé Awi muri ja hika Awi bàké ja tòsi, la o kawàsa doné i tèmo: Una Wo mòmi-ka i sosòné manga dongiraba-no; dòné i dodòma i folŏi ma duūru ma ruwàhé i ma àka da torōu. — Dé o Pilātusu wo tèmo: ngini lo dé nia djodjaga, so ni ja sulo la jo djaga, ja mòté maro nia sininga ma suka. — So òna i tàgi o djodjaga o boòsu-ka ja hado, dé ma tèto lo ja tjàpu-ka.

---

§ 60. O Jésusu Wo mòmi.

O Mat XXVIII: 1—10; o Màrik. XVI: 1—8; o Luk XXIV: 1—11; O Joh. XX: 1, 2.

1. La o Sàbàtu ma wangé i pàsa-ka, dé o ngo Maria o Màdala-ka ma njawa, dé o ngo Maria o Jakōbisi ma awa dé o ngo Salomé o mudja i idja-ka, la o Jésusu Awi bàké i si mudja. So o Nahàdi o goginita, o wangé àsa i polòté, dé o boòsu-ka i tàgi, o mudja magêna ja aho, dé o ngòpĕdêka ma nuka lo ja mòté. Dé òna i ma tèké ka sano, i tèmo: nago òna àsa o boòsu ma tèto ja hŏi? — I ma todòka, gêna o òsu ma buturu, sébàbu o Djōu Awi malāékàti o sòrōga-ku i uti, ja hika, o tèto magêna ja lòlo dé ma dòku-ka i ma tami-jé. Ma djamani, êna, maro o tatawi dé ma pakéang lo da aré, maro o gèko, sidago o djodjaga ja todòka dé ja mòdo; tjébĕlèké, la manga njawa i ma hŏi.

2. Magêna dé o ngòpĕdêka òna gêna, jato! ja nano, gêna o tèto i lalamo magêna lo ja lòlo-ka. Magêna dé o ngo Maria o Màdala-ka ma njawa mo ma gogòra mo liho, so ma hika, o Pĕtĕrusu dé o muri

i wi moi gêna, o Jésusu I wi dododara gêna, ma si ngangàsu, mo tèmo: òna o Djōu o boòsu-ka i Wi ɗèhè-ka, so mi si hòda-wa, kékia-ka i Wi hado-ka. — Duma to muna ami dodiawo o boòsu-ka i wòsa, gêna o Jésusu Awi bàké ja màké-wa; so to òna manga sininga i hawàtĕri. La, jato! i ma todòka, o gòh'i-duūru moi i wi kĕlèlo o girina-ka wo ma tami-jé, awi kabaja ɗa aré dé i kaku, dé lo janāu ja sinòto-si manga pàkéang lo ka i siru, manga dàté-ka i ma oòko, sidago òna ja mòdo, so manga sahè ja ruku.

3. Duma o malāékàti i témo: upa i ni mòdo, sébàbu ka ti ni nàko, ngini o Jésusu, o Nāsarèti-ka ma njawa, i Wi si dodasangahàdi gêna, ni Wi sari. Da doòha-so Wo oōho gêna i sosòné manga dòngiraba-ka ni Wi sari? Una kanêna i Wi hiwa, sébàbu Una Wo mòmi-ka, maro Una Wo tèmo-ka. Ni ja hino, la o Awi riho ni ja nano; ni tàgi ni ma tai-tai, la Awi muri dé o Pétĕrusu-ka ni si ngangàsu gêna Una Wo mòmi-ka i sosòné manga dongīraba-no. Ni ja nano, Una Wo tagi o Galiléa ma tòna-ka, ngokagêna dé àsa ni Wi kelèlo. Ni jo sosininga Wo bitjara ngini-ka Wa dodoòha, ma wàkutu Una Wo gògé o Galiléa-ka; gêna Wo tèmo: bilàsu o Njawa ma Ngòpa-janau o njawa i dodosa manga gia ma sòha-ka i Wi si dōa, la àsa i Wi si dasangahàdi, duma o wangé ma saàngé-ka dé àsa Wo mòmi-kali. — Dé òna Awi dèmo magêna àsa jo sosininga. So òna i ma tai-tai o boòsu-ka i supu, ja mòdo dé ja nali-so, i ma gogòra la Awi muri-ka i si ngangàsu; duma o njawa-ka i si ngangàsu-lowaāli. So ka tàgi, la Awi muri-ka i si nga-ngàsai, dé, jato! i ma todòka o Jésusu i ma tèké kamàké, dé Wo tèmo: tabéa! — La òna ja hika, so Awi ɗòhu ja paɗa dé manga subà ja tidé Una-jé. Magêna dé o Jésusu Wo tèmo: upa i ni mòdo, ni tagi Ai gia-nongoru-ka ni si ngangasu, bilàsu òna o Galilèa-ka i tàgi, la ngokagêna àsa i kĕlèlo. —

---

§ 61. O Jésusu Wo ma si mané o ngo Maria o Mādala-ka ma njawa-ka.

O Mat. XXVIII: 11—15; o Màrik. XVI: 9—11; o Luk. XXIV; 12; o Joh. XX: 3—18.

1. Magêna dé o Pétĕrusu wo supu, dédé o muri i wi moi magêna, dé o boòsu-ka ja ado. Ona i ma gogòra i ma ringaho, duma o muri

i wi moi gêna sutu wo ðòma, i folōi wi tai, sidago una o boòsu-ka wa ado wo ðòma. So wo ma ruku-ku, dé o sasawo wa kĕlèlo, duma wo wòsa-wa. Magêna dé o Sīmònu-Pĕtĕrusu lo wo ma si diado dé ka wo gila-gila o boòsu-ka wo wòsa, so una lo o sasawo wa kĕlèlo; dé Awi tàla, Awi sahè i si sasawo gêna, o sasawo-ka wa màké-wa, duma ja lòlo-ka so ja tinga ja hika, o riho ma somōa-ku ja hado. Magêna dé o muri i wi moi magêna lo wo wòsa, so wa kĕlèlo-ka dé wo ngàku. Sébàbu òna o Lèfo ja nàko-waàsi, gêna Una bilasu i sosòné manga dongiraba-no Wo mòmi. Magêna dé o muri òna gêna i liho-kali.

2. La o ngo Maria o Mādala-ka ma njawa, muna magêna, o Djōu o kulè tumidingi muna-ka Wa hohōi gêna, mo ma oòko o boòsu ma dudu-ka, dé mo ari. So dé mo ari, dé mo ma ruku, o boòsu-ku ma nano, dé, jato! o malāékati sinòto ma kĕlèlo, ma pàkéang lo ka ða aré, i ma tami-jé, moi o Jésusu Awi sahè, dé moi-li Awi ðòhu ma riho-ka. Dé i tèmo muna-ka: hé! ngòpĕðèka! ða doòha-so no ari? — Muna mo tèmo: òdé, ai Djōu i Wi ðèhè-ka, dé to si hòda-wa kékia-ka i Wi hado-ka. — La muna mo tèmo kòmagêna dé mo ma kiliho, gêna o Jésusu mo Wi kĕlèlo, ngokagêna Wo ma oòko; duma muna mo Wi nàko-wa Una magêna o Jésusu. O Jésusu Wo tèmo muna-ka: hé! ngòpĕðèka! ða doòha-so no ari? Nagu-una no Wi sari? — Muna ma dakòlo Una magêna o ràki ma duhutu, so mo tèmo: ja, djōu! nàko-so ngòna no Wi tuluruka, dé no i si ngangàsu kékia-ka no Wi hado-ka, la ngohi àsa to Wi ngòso. — o Jésusu Wo tèmo muna-ka: hé! Maria! — Muna mo ma kiliho, mo tèmo Una-ka: ja, Ràbuni! (ma ngalé o guru). — O Jésusu Wo tèmo muna-ka: upa no I pada, sébàbu Ai Bàba-jé To dola-waàsi; duma Ai gia-nongoru-ka no tàgi, dé no tèmo òna-ka: Ngohi To dola To Ngohi Ai Baba-jé dé to ngini nia Bàba-jé, To Ngohi Ai Gikimoi-jé dé to ngini nia Gikimoi-jé. — O ngo Maria Mādala-ka ma njawa mo tàgi 'wi muri-ka. Jato, ma hika gêna i duka dé i ari. Dé muna mo si ngangàsu òna-ka, gêna muna o Djōu mo Wi kĕlèlo-ka dé kòmagêna Una Wo mi si bĕsèso. So òna magêna i isè o Djōu Wo oho-ka, so muna mo Wi kĕlèlo-ka, duma òna magêna jo ngàku-wa; i si ūkuru to muna ami dèmo o ngàlé-wa, so i mi piritjaja-wa. Dé o wangé magêna o Sīmònu-Pĕtĕrusu lo o Jésusu i Wi kĕlèlo-ka.

3. La o ngòpĕðèka òna gêna i ma djobo-ka, dé o boòsu ma djodjaga ja muruwo-naga o dòku-ka i wòsa, so i si ngangàsu o īmàmu manga sahè-ka moi-moi maro i ma àka-ka. So òna dé o bi himo i ma

tolòmu, so i ma tèké-fakàti. Magéna dé òna o surudado magéna o pipi ja hiké ka i lamo, dé i tèmo: ngini bilàsu ni jo dédèmo, ni tèmo: ka putu-ka i mi kiòlo-ka, dé Awi muri ja hino, so To Una Awi bàké ja tòsi-ka. La nàko-so ma adipàti wo gïsè, dé da lòha ngomi mi ma manjawa lá ngini àsa o susa ni ja màké-wa. — Dé òna o pipi magéna ja dèhè, so jo dédèmo maro òna ja si dòto-ka.

---

§ 62. O muri ja sinòto o Emaūsu-ka i tatàgi géna.

O Màrik. XVI: 13, 12; o Luk. XXIV: 13—35.

1. Ma moi-li o Jésusu Wo ma sosowo, so Wo ma si mané 'wi muri manga dodiawo ja sinòto-ka; ma dongòho òna magéna, i tagi, ka o wangé magéna-li, i liho manga sōa-ka, ma rònga o Emaūsu (maéna dé o Jérusalèmu géna ma sōa nāgala o ōràsi sinòto). Dé òna magéna i ma bitjara i si dadàgi ma ngalé moi-moi, maro i ma àka o Jérusalèmu-ka. Kòmagéna dé, hé! ka o Jésusu ma sirèté Wa hino, so i tàgi i ma tèké-kangaho. Duma to òna manga làko i dodoòha-naga sidago i Wi nàko-wa. Dé Una Wo tèmo òna-ka: ma ngalé òkia ngini ni ma bitjara ka ni si dadàgi? Dé da doòha-so ni duka? — So wi moi, awi rònga o Ekéléōpàsi, wo sàngo, wo tèmo Una-ka: ma ngalé o Jésusu o Nasarèti-ka ma njawa, o nabi moi. Awi manara dé Awi dèmo moi-moi ka da puturu o Gikimoi Awi sima-ka, dé o kawàsa ja ngodu manga sima-ka; duma mia īmàmu manga sahè dé mia bi himo Una i Wi si dōa-ka, sidago i Wi si hūkumu bilàsu Wo sòné, so i Wi si dasangahàdi-ka. La ngomi mi Wi ngongano tanu Una magéna o ūmati o Isaréli-ka àsa Wa si féréi. I folöi-li: kapangé-si o hàli magéna moi-moi i ma àka-ka, dé kangano i langi-làngi mia dodiawo, o ngòpédéka ja muruwo-naga, i mi garàki-ka, sébabu o boòsu-ka i tàgi dé Awi bàké ja màké-wa, so ja hino i tèmo òna o malāékati ja kélélo-ka, géna i tèmo Una Wo oho-ka. So mia dodiawo ja muruwo-naga o boòsu-ka i tàgi dé ja màké moi-moi maro o ngòpédéka jo dodédèmo; duma, ma, Una i Wi kélélo-wa. —

2. Magéna dé o Jésusu Wo tèmo: hé, ngini, ni fufuma dé nia sininga da totanana ni ja piritjaja moi-moi o nabi i si bobitjara géna! Būkangi, bilàsu o Kérésitusu o sangisara magéna moi-moi Wa tidé, dé àsa Awi mulia-ka Wo wòsa? — Dé àsa o Musa dé o nabi ja

ngodu manga lèfo, òkia Una ja dadahè gêna, ka Wo si gutu ma ngalé òna-ka. So dé ja dangadé i ma si diado o sōa-ka kékia-ka òna i tagi, dé Una maro ka Wo gila-gila. So òna i Wi tuūmi, i tèmo: ngomi-ka no ma si dodogu, sébàbu i maða-maða dé o wangé, hé! i tumu. — Magêna dé Una wo wòsa, ma bèto òna-ka Wo ma si dodogu. So dé i òdo, dé Una o ròti Wa ðèhè, dé Wo si bàrakàti; la Wa tèpi-ka dé Wa hiké òna-ka. Magêna dé òna manga làko i pělênga, so Una i Wi nàko; bai, hé! ka, ma, Una Wi sisa ka, i Wi kělêlo-kawa. La òna i ma bitjara, i tèmo: êna, nanga sininga ða nali-wa gêna, kangano o tāpàki-ka Wo na bobitjara, o Lèfo ma ngalé Wo na si guguti? — So o ōràsi magêna òna i ma òko-jé, o Jérusalèmu-ka i liho; so ngo-kagêna dé òna ja mogiowo dé ja moi òna magêna ja màké, i ma tolòmu-ka, dé o muri ma nuka-li lo kagêna, dé òna magêna jo dědè-mo, i tèmo: i gogōu, o Djōu Wo mòmi-ka, so o Sīmònu lo i Wi kělêlo-ka. — Dé àsa òna lo jo dědèmo maro i ma àka o tāpaki-ka, dé i dodoòha i Wi nàko-ka ma dongòho Una o ròti Wa tětèpi-dé.

§ 63. O Jésusu Wo ma si mané 'wi murika dé lo o Tōmàsi-ka.

O Luk. XXIV : 36—49; o Joh XX : 19—29.

1. La o Nahadi magêna i mamaða-ku dé 'wi muri i ma tolòmu o tahu ma raba-ka, dé o tahu magêna ma ngòra lo ja kutji-ka, sébàbu o Jéhuda-ka ja mòdo-so. Magêna dé, jato! i ma todòka, o Jésusu Wo ma oòko to òna manga dongiraba-ka, dé Wo tèmo: o damé dé ngini tanu! — La òna i sāwani, ja mòdo-so, ja dakòlo 'wi njawa ja kělêlo. Dé Una Wo tèmo òna-ka: ða doòha-so nia sininga i garàki, dé ða doòha-so o dibang kòmagêna uia sininga-ka i bawo? Ai gia dé Ai ðòhu ni ja nano, sébàbu ka Ngohi ma sirèté; ni paða dé ni nano, sébàbu nanga njawa ma làké dé ma kòbo i hiwa, maro ni kělêlo Ngohi dé maêna-ka. — So Una Wo tèmo kòmagêna, dé Wa si mané Awi gia dé Awi ðòhu dé Awi gurumu. Magêna de 'wi muri ja nali, sébàbu o Djōu i Wi kělêlo. Duma sébàbu ja nali-poli so jo ngàku-waàsi dé jo hairani; Magêna dé o Jésusu Wo tèmo òna-ka: ngini maro nia 'kia-naga dé maêna, tanu sutu Ta òdo? Magêna dé òna i Wi hiké o nawo ja sosinanga ma dèpi moi, dé o madu sutu; so Una Wa ðèhè, so

manga sima-ka Wa òdo! Magéna dé o Jésusu Wo tèmo-kali òna-ka: o damé dé ngini tanu! Maro o Bàba Ngohi Wo i sulo, kòmagéna Ngohi ngini Ti ni sulo. — So dé Wo tèmo-ka kòmagéna, dé manga dòku-ko Wa wuwu, dé Wo tèmo òna-ka: o Gurumi Da tětébi ni jo datai! Nàko-so ngini o njawa manga dosa ni ja si àpòngu, dòné o àpòngu ja maké-ka; nàko-so ngini o njawa manga dosa ni ja baǔu, dòné manga dosa i gògé.

2. La o Tōmàsi, ja mogiowo dé ja sinòto manga dodiawo moi, i wi hiwa, ma dongòho o Jésusu ngokagéna Wa kahika. Wa hino dé awi dodiawo i wi si ngangàsu, i tèmo: ngomi nanga Djōu mi Wi kělélo-ka! — Duma una wo tèmo òna-ka: ngohi bilàsu o pàku ma riho Awi gia-ka ta kělélo, la ai raraga to si suru, dé ai gia bilàsu Awi gumuru-no to si suru, dé àsa to ngàku. — So o puti tumidingi-ka dé Awi muri i ma tolòmu-kali o tahu ma raba-ka, dé o Tōmàsi lo kagéna, dé o ngòra lo ja kutji-ka. Dé, hé! ka o Jésusu Wa hika òna manga dongiraba-ka, dé Wo tèmo: o damé dé ngini tanu! — Magéna dé Una Wo tèmo o Tōmàsi-ka: ani raraga na aho-no, dé gia na nano, dé ani gia-si na aho-no, de Ai gumuru-no no si suru, la upa no ngàku no hòlu, duma ka no ngàku. — Dé o Tōmàsi wo sango, wo tèmo Una-ka: ai Djōu, dé ai Gikimoi! — O Jésusu Wo tèmo una-ka: ja, Tomàsi! ka no piritjaja, sébàbu no I kělélo-ka; o salamàti òna nago-òna i piritjaja ngāroko i kélélo-wa.

---

§ 64. O Jésusu o Tibéria ma aké i lalamo ma daté-ka.

O Joh. XXI: 1—19.

1. La ma dūūru o Jésusu Wo ma si mané-kali 'wi muri-ka o Tibéria ma àké i lalamo ma dàté-ka; la Wo ma si mané géna kòmanéna: ngokagéna òna i ma tolòmu o Sīmònu-Pétěrusu, dé o Tōmàsi, awi rònga ma sonònga o Dīdimusu, dé o Natānièli, o dòku o Kanā o Galiléa ma tòna-ka ma njawa, dé o Sébédéusu awi ngòpa-janāu, dé Awi muri ja sinòto-li. La o Sīmònu-Pétèrusu wo tèmo: ngohi to tàgi to ma njonjāu. — Magéna dé òna ja ngodu i tèmo: ngomi lo mi ni mòté. — So òna i ma djobo o déru-ko i pané, duma o putu magéna ja dahè-lowaāli. So dé i langi-langi dé o Jésusu kadine o dududu-ka Wo ma oòko, duma 'wi muri Wi nàko-wa Una magéna o Jésusu.

Magèna dé o Jésusu Wo tèmo òna-ka: hé! ngòpa! nia nawo i hiwa? — Dé òna i sango: i hiwa! — Dé Una Wo tèmo òna-ka: nia sòma nia déru ma girina-ku ni ja umo, la àsa ni ja dahè! — Dé òna jo duūmo, dé manga sòma o déru-jé ja lia, jato, ja àku-kawa, òdé, o nawo i dala-poli-so.

2. Magèna dé o muri, o Jésusu I wi dododara gèna, wo tèmo o Péterusu-ka: hé! ka nanga Djōu! — So dé o Pétĕrusu wo isè ka o Djōu, dé awi baro wo ma si sangi (òdé, ka wo ma wàto-ka) dé o àké-ku wo ma umo. Ona, o muri ma nuka, i hòru i wi si duūru, o

sòma magèna dé ma nawo-ka ja tuda-so (òdé, ka òna o dududu ma dàté-ka-so, ma guru maro o tarano motòha). So dé i uti-sa dé ja kĕlèlo o uku ma ngabo dé o nawo ma dòku-ka ja òsu, dé lo o ròti. O Jésusu Wo tèmo òna-ka: o nawo ni ja dadahè gèna, o ngai muruwo-naga ni ja aho-no! — Dé o Sīmònu Pétĕrusu wo tàgi o sòma o dududu-sa wa lia, géna ka i wèdo-wèdo, o nawo ja lago ma rèhè-rèhè, sidago o ngai 153; ngāroko o nawo ma dala kòmagèna, duma o sòma i ràtja-wa. Dé o Jésusu Wo tèmo: ni ja hino, la ni òdo! — Nago-òna-wa ja morŏi i Wi sano: Ngòna nagu-una? — sébàbu ka Wi nàko Una

magêna ka o Djōu. Magêna dé o Jésusu Wa hika, la o ròti Wa đèhè, so Wa hiké òna-ka, dé o nawo lo kòmagêna Wa àka-li.

3. So dé i òđo đa bòlo, dé o Jésusu Wo tèmo o Sīmònu-Pétĕrusu-ka: hé, Sīmònu, o Jūnusu ma ngòpa! òna manêna gêna i folōi ngòna no I dodara? — Dé una wo tèmo: hīja, Djōu! Ngòna No i nàko to Ni dodara. — Wo tèmo una-ka: Ai duba ma ngòpa no djaga! — Ma moi-li Wo tèmo una-ka: hé, Sīmònu, o Jūnusu ma ngòpa! ngòna no I dodara? — Dé una wo tèmo: hīja, Djōu! No i nàko to Ni dodara! — Wo tèmo una-ka: Ai duba no djaga! — Magêna dé ma para ma saàngé Wo tèmo una-ka: hé, Sīmònu, o Jūnusu ma ngòpa! ngòna no I dodara? — O Pétĕrusu ka wo duka, sébàbu gêna ma para ma saāngé I wi sano: ngòna no I dodara? — so wo tèmo Una-ka: hīja, Djōu! o moi-moi ka Na nàko, Ngòna ka No i nàko to Ni dodara! — O Jésusu Wo tèmo una-ka: Ai duba no djaga! Ta gogōu, Ta gogōu, To tèmo ngòna-ka: i đođòma i ni poputuru-si, dé ngòna ma si rèté ani dōi na popiliku-ka dé no tàgi kékia-ka ngòna no dupa; duma sihika i ni tihimo-ka dé àsa ani gia na tōa, la o njawa ma somōa i ni piliku dé i ni ngaho kékia-ka no dudupa-wa. — La Una Wo tèmo Wa àka kòmagêna, ma ngalé Wo si adé-adé o Pétĕrusu sihika dòné wo sòné wo dodoòha, i Wi si mulia o Gikimoi. So dé Una Wo bitjara đa bòlo dé Wo tèmo una-ka: Ngohi No I mòté. —

---

§ 65. O Jésusu o sòrōga-jé Wo dola.

O Mat XXVIII: 16—20; o Màrik. XVI: 19, 20; o Luk. XXIV: 50—53, o Man. I: 3—12.

1. Magêna dé 'wi muri ja mogiowo dé ja moi òna magêna i tàgi ja kahika o Galiléa ma tòna-ka, o tàla moi kékia-ka o Jésusu Wa si bésèso ngokagêna i ma tolòmu. Dé ngokagêna o gia-nongoru (o njawa i pipiritjaja) ja ratu motòha i folōi lo i ma tolòmu (o Kor. ma 10, XV: 6). So dé òna magêna Una i Wi kĕlêlo, dé manga subà ja tidé Una-jé, duma ma nuka ka i hawàtĕri-si. Magêna dé o Jésusu òna-ka Wa kahika dé Wo tèmo: Ngohi o Parèta moi-moi I hiké o sòrōga-ka dé o dunia-ka. Mutuādé ni tàgi la o ūmàti ja ngodu ni ja dòto, dé ni ja òsi, o Bàba, dé o Ngòpa-janau dé o Gurumi Da tĕtébi Awi rònga ni ja pèto, la ni ja dòto

òna magéna ja tjoho moi-moi, maro Ngohi ngini Ti ni si bĕsèso-ka. Ona nago-òna i piritjaja dé ja òsi, òna magéna àsa i salāmàti, duma nago-òna i piritjaja-wa àsa o salāmàti ja màké-wa. Dé nago-òna i piritjaja òna àsa o nonàko manéna ja mòté: dé To Ngohi Ai rònga àsa o kulè ja hŏi; òna àsa i bitjara manga dèmo lo da

momuāné; òna àsa o ngihia ja tidé; dé ngāroko òna òkia-naga i popadosa ja udo lo ja doòha-wa; dé òna lo àsa manga gia ja hado o njawa ja totuhudu mànga sabi-ku, dé ja lòha-ka. I gogou, Ngohi àsa dédé ngini-ka, o wangé i si gèto-gèto, sidutu o dunia ma kiāmàti. —

2. Kòmagêna o Jésusu 'wi muri-ka Wo ma si mané, o wangé moruha, Wa si bitjara ma ngalé o Gikimoi Awi Parèta. Ma dodogu Una dé òna o Jérusalèmu-ka, dé Wa si bĕsèso, la upa o Jérusalèmu jo dongòsa, bilasu jo damaha-kàsi o Gikimoi Awi Djadji, maro ngini (kòmagêna Una Wo tèmo) ni isè Ngohi-ka. I gogōu, Ngohi àsa Ai Baba Awi Djàdji To si guti ngini nia ðòku-ku; duma bilàsu ni gogògé o dòku o Jérusalèmu-ka sidago kadàku ma buturu i ni si ngòsa-ka. Sébàbu o Johănèsi o àké wo si òsi-ka, duma i tèka-wa dé ngini o Gurumi Da tĕtébi i ni si òsi. — La òna magêna i ma totolòmu gêna i Wi sano: ja, Djōu! dòné manêna àsa o Isaréli-ka manga parèta No si gòko-kali? — Dé Una Wo tèmo: ngini ma ōràsi dé ma wàkutu ni ja nàko ni ja àku-wa, magêna ka o Baba Wo ma tèngo Awi parèta. Duma ngini àsa o Gurumi Da tĕtébi ma buturu i ni si tjàtu, àsa ja huku nia ðòku-ku. La ngini àsa To Ngohi Ai sàkisi o Jérusalèmu-ka dé o Judéa ma ālàmu-ka, dé lo o Samaria-ka, dé sidago o dunia ma ngogu-ka. — La Una Wa ngaho òna magêna, Wa si supu so ja hika o Bètani-ka; dé Awi gia Wa tidé, so Wa si bàrakàti dé o sòrōga-jé i Wi si kahijé, òna, hé! i Wi nanano, sidago o lobi-lobi moi i Wi tato, so, hé! i Wi kĕlèlo-kawa. La ngokagêna o sòrōga-ka Wo ma tami-jé o Gikimoi Awi girina-ka.

3. La ma dongòho o Jésusu Wo ma djobo Wo kahijé, dé òna o dipa-jé ja kéri-kéri, dé, jato! i ma todòka, gêna janāu ja sinòto i ma oòko to òna manga dàté-ka, manga pàkéang lo ka ða aré, dé i tèmo: hé, ngini, o Galiléa-ka ma njawa! ða doòha-so ni ma oòko dé ka o dipa-jé ni ja kéri-kéri? O Jésusu manêna ngini ni Wi kĕlèlo o sòrōga-jé Wa kokahijé gêna asa Wa huku-kali dòné, maro ngini ni Wi kĕlèlo-ka Una o sòrōga-jé Wo dola. So dé òna manga subà o Jésusu-jé ja tidé-ka, dé o Jérusalèmu-ka i liho manga sininga ða bi momagawé. La òna i tagi, o Kaba-ka i ma tolòmu, i Wi hòrĕmàti dé i Wi sūkuru o Gikimoi.

§ 66. O putu moritòha ma ramé dé o Sarani-ka manga gogòbu ma nonòma.

O Man. II.

1. La o putu-moritòha ma wangé i lalamo i ma si diado-ka, dé o Rasūlu i ma rimoi i ma tolòmu o Jérusalèmu-ka. La, jato! i ma todòka, o dipa-ku o kuguru moi ja kahuku, maro o paro da sosihilo, so ja tugara o tahu ma ālàmu, kékia-ka òna i ma tatami-jé. La òna ja kělělo o ladé i sasago, maro o uku dé maêna i tangi i tuāri sabi-ku. La òna ja ngodu-ka o Gurumi Da tětébi I pané-no, so o tòna ma somōa ma dèmo i si bitjara. La o Jérusalèmu-ka i ma si dodogu o Jéhuda-ka janāu i pipiritjaja ja dadala, o ūmàti ja ngodu o dipa ma litima-ka manga tòna-no. La o ili magêna da bolo; dé o kawàsa i ma tolòmu, so jo hairani, sébàbu òna i tuari isè o Rasūlu to òna manga dala manga tòna ma dèmo i si bitjara. Dé òna ja ngodu i sāwàni, so i ma tèké-kasano, i tèmo: tjé! òna gêna ja ngodu, i bobo bitjara gêna, o Galiléa-ka ma njawa-wa? Odé, i dodoòha sa ngòné po isè òna to ngoné nanga tòna, kékia-ka po ma ngongòpa-ka gêna ma dèmo i si bitjara; ngòné o Pàrěti-ka dé o Madāi-ka, dé o Elàmu-ka ma njawa, dé o Mésopotāmia-ka, o Judéa-ka, o Kapadoki-ka, o Pōtusu-ka dé o Asia-ka, o Firigi-ka dé o Pàmufili-ka, o Màsiri-ka dé o Lībia ma tòna ma bàti-ka, o Kurini ma dalàto-ka; dé ngòné ma nuka o tòna ma somòa ma Rōma-ka, bai o Jéhuda-ka, bai o Jéhuda-ka manga dodiawo; dé ngòné o Kěréta-ka dé o Aràpu-ka po gogogé gêna, ngòné i na ngodu po isè òna o Gikimoi Awi manara i lalamo i si hàkawaro, to ngòné nanga dèmo i si bitjara! — La òna ja ngodu i sāwani dé i hawătere, so i ma tèké-ka sano, i temo: manêna ka òkia? — Duma òna ma nuka o Rasūlu ja gagàka, i tèmo: tje! òna magêna ka ju dalu! —

2. Duma o Pétěrusu hijé, wo ma òko, dédé òna ja mogiowo dé ja moi, dé awi ili wa tidé, wo tèmo: ja, ngini janau! o Jéhuda-ka! dé lo ngini ni ngodu o Jérusalému-ka ni bi gogògé gêna! ngomi manêna mi dalu-wa, maro ngini ni ja dakòlo, sébàbu ka àsa o wangé ma ōràsi ma saàngè (o goginita o tjako 9). Duma manêna i ma àka, gêna maro ma nabi o Jōèli wo bitjara-ka, wo tèmo: o Gikimoi Wo tèmo: o bi wangé ma dodogu dé Ngohi àsa To si guti Tò Ngohi Ai Gurumi o njawa ja ngodu manga dòku-ku. — Ja, ngini, janau! o Isarélika! ai dèmo manêna ni sigisè-si! O Jěsusu, o Nāsarèti-ka ma njawa, janau

moi, o Gikimoi Wi ni si mané gêna Una I Wi sulo: sébàbu o bàrakati Una I Wi hiké, so Wa àka o manara ða poputuru, dé o tàda-hairani dé o nonàko i rupa-rupa to ngini nia dongiraba-ka, maro ngini ma sirèté lo ni ja nàko. Bòlo, dé ngini Una magêna ni Wi ðéhè-ka, dé ngini o njawa i aāniaja manga gia, Una o sangahàdi-ka ni Wi si dapàku-ka, so ni Wi toòma-ka. La o Jésusu, Una nêna, o Gikimoi I Wi si oho-kali dé Awi girina-jé I Wi si dola-ka, so ma Bàba Awi djàdji, êna gêna o Gurumi Da tétébi I Wi hiké-ka, sidago Una o ronga moi nanêna Wo si guti, maro ngini dòné manêna ni ja kĕlélo dé ni isè. Mutuādé, bilàsu o Isarèli awi tahu ma ma raba ja nàko, o Jésusu, Una magêna, o Gikimoi I Wi àka àka-ka o Djōu dé o Kĕrésitusu, gêna o Jésusu magêna ngini ni Wi si dodasangahàdi-ka gêna. —

3. La òna o démo magêna i isè dé manga sininga i garàki, so i tèmo: hé, janau, gia-nongoru! ngomi dòné mi ja àka mi ja dodoòha? — Dé o Pétĕrusu wo tèmo: bilàsu nia sininga ni ja ngali la i ni òsi, o Jésusu Awi rònga ja pèto, la àsa nia dosa i ni si àpòngu-ka dé lo ni ja màké o tjotjàtu manêna, gêna o Gurumi Da tétébi. — La nago-òna jo dupa jo datai o Péterusu awi dodòto, òna magêna ja osi-ka, sidago o wangé magĕna o njawa ja dangadè ja tjala saàngé i ma kododiawo dédé òna-ka. La òna magêna i ma hoharu ja tjoho o Rasūlu manga dodòto so i ma tèké-rimoi o ròti ja tépi dé i sumbaja. Dé to òna manga ronga moi i si idja, so ma idja magĕna nago-òna i sususa gêna ja si tòku. Dé òna lo o wangé i si gèto-gèto i ma rimoi i ma tolòmu o Kaba-ka; dé lo o tahu ja gèto-gèto, o ròté ja tèpi, so ja òdo manga sininga ða nali dé i lōa; dé i Wi hòrĕmàti o Gikimoi so o kawàsa ja ngodu òna ja dupa. Dé o Djòu, o wangé i si gèto-gèto o gogòbu manga dala Wa si goganapu, òna Wa sidodiawo o njawa nago-òna o salāmati ja mamàké gêna.

---

§ 67. O njawa moi, i wi si buwo-ku-si de wo lugu, duma o Pétĕrusu i wi loha-kali.

O Man. III, IV.

1. Ma moi dé o Pétĕrusu dé o Johànèsi i ma ngaho o Kaba-jé ja kahijé, gêna ja dangadé o sumbaja ma ōrasi, o ōrasi ma sio (o wangé kadòké, o tjàko 3). La ngokagêna janau moi i wi màké, i wi si

buwo-ku-si dé, hé! wo lugu-ka, so una magêna o wangé i si gèto-gèto i wi pàpa, so i wi hado o Kaba ma ngòra-ku la o njawa o Kaba-ka i wowòsa gêna wa hohòbu. So dé una o Pětěrusu dé o Johànèsi wa kělélo, òna magêna tanu o Kaba-ka i wòsa, dé una o pipi òna-ka wo gòlo. Dé o Pětěrusu dé o Johànèsi i wi kéri-kéri, la o Pětěrusu wo tèmo una-ka: êna, ka no mi nano! — So òna, hé! ka wa kéri-kéri, wa dakòlo dòné wa màké òkia-naga. Duma o Pětěrusu wo tèmo: ngohi o salàka dé o guratji i hiwa, duma òkia ngohi dé maêna, gêna àsa to ni hiké, dédé o Jésusu Kěrésitusu, o Nāsareti-ka ma njawa, Awi rònga, to ni sulo, hijé! no ma òko-jé la no tàgi! — Magêna dé awi girina-ka wa tjoho, so i wi òko-ka: dé magêna dé awi đòhu dé awi đòhu ma tòlo đa puturu-ka; so wo ma modòta dé wo ma òko dé wo tàgi, wa moté o Kaba ma raba-ka, ka wo tàgi-tàgi dé wo ma popalàta dé i Wi giliri o Gikimoi. La o kawàsa ja ngodu i wi kělélo ka wo tàgi-tàgi dé o Gikimoi i Wi giliri; gêna òna i wi nàko, una magêna awi biàsa o Kaba ma ngòra-ka wo gogògé wo hohòbu, sidago òna i sāwani dé jo hairani, ma ngalé òna i wi kělélo wo ma àka kòmagêna. Dé wo lulugu, i wi lolòha-ka gêna, o Pětěrusu dé o Johànèsi wa tjoho, sidago o kawàsa ja ngodu ka ja dolòmu, dé òna magêna jo hairani.

2. Dé o Pětěrusu wa kělélo, so wo tèmo: hè! ngini, janāu o Isaréli-ka! đa doòha-so o manara manêna ni jo hairani? Dé đa doòha-so ka ni mi kéri-kéri, maro ka ngomi ma sirèté mia buturu èko mia bàrakàti wi àka sidago una manêna wo tàgi? Nanga dopòra o Abĕrahàmu o Isàki dé o Jākòpu manga Gikimoi ma Ngòpa o Jésusu I Wi si mulia; Una gêna ngini ni Wi si dodōa dé ni Wi hohòlu gêna, o Pilātusu awi sima-ka, ma wàkutu una wo mau i Wi đòha. Duma ngini Wi tětébi dé Wo aādili ni Wi hòlu dé ni mau i wi ngòi o njawa wo totoòma moi; so o Oho ma Kolano ni Wi toòma-ka; duma o Gikimoi I Wi si oho kali, so ngomi manêna mi ja sàkisi. Doné manêna janau una nêna, ngini ni wi kokělélo dé ni wi nanàko gêna, o Jésusu Awi rònga wa piritjaja-ka, so o rònga magêna i wi si puturu-ka: dé o piritjaja magêna, o Jésusu I wi si ngongòsa gêna, ja àka-ka sidago janāu manêna awi ròhé ma salāmàti wa màké-ka ngini ni ngodu nia sima-ka. Duma, òdé, ai gia-nongoru ta nàko ngini ni ja àka-ka kòmagêna, sébàbu ni ja nàko-wa, maro lo to ngini nia sahè: mutuādé nia sininga ni ja ngali la ni ma toduba, la nia dosa àsa i piki-ka. —

3. So dé òna o kawàsa ja bitjara, dé o īmàmu dé o Kaba ma sahè ja hino, so òna ja tago dé ja lara, sidago o putu moi. Magêna dé o

sahé dé o bi himo dé o bi hatibi o Jérusalèmu-ka i ma tolòmu, dé òna magêna ja hado manga dòngiraba-ka dé jo sano: o bàrakàti èko o rònga òkia, so ngini ni ja àka o manara kòmagêna? — Magêna dé o Pétěrusu, o Gurumi Da tětébi I pané Una-no, so wo tèmo: ja, ngini, o ūmàti manga sahè, dé ngini, o Isaréli-ka manga himo! òkiawa, so o Jésusu-Kérésitusu, o Nāsarèti-ka ma njawa, ngini ni Wi si dodasangahàdi gêna, Awi rònga. Una magêna o Gikimoi I Wi si mòmi-kali, i sosòné manga dongiraba-no, so to tèmo, dédé To Una Awi bàrakàti, janāu manêna, ngokagêna ngini nia sima-ka wo ma oòko gêna, una i wi lòha-ka. La Wi sosomōa-ka o salāmàti pa màké-wa, sébàbu o dipa ma litimi-ka o rònga ma somōa i hiwa o njawa manga dongiraba-ka, ngòné i na si sasalāmàti gêna. — So dé òna ja kělélo to òna manga sininga ma gidito dé jo hairani, so ja si bobita upa sakali-kali i bitjara èko ja dòto ja pêto o rònga magêna. Duma òna i sango: abé-hika! ngini ni si ūkuru magêna dòne i lōa o Gikimoi i folŏi ngini mi ni si ngōu? Sébàbu ngomi mi ja đòha mi ja àku-wa, bilàsu mi si bitjara ma ngalé o moi-moi ngòmi mi ja kokělélo-ka dé mi ĭtsè-ka gêna. — Duma i folŏi òna magêna ja si dai; duma o hàli òna ja si sala i si màké-wa, so ja đòha-ka: i si mòté o kawàsa manga sininga, sébàbu o kawàsa ja ngodu o Gikimoi i Wi si mulia, ma ngalé o manara magĕgêna.

---

§ 68. O Ananiàsi dé o ngo Safira.

O Man. IV : 32—V : 11.

1. La òna i pipiritjaja manga dala magêna i oho ka manga sininga dé manga njawa kakamoi; dé nago-òna-wa i tèmo manga rònga moi ka i ma dèngo-ka, duma òna ja ngodu manga rònga moi ka i si samuđa. Dé o Rāsulu ja momagawé ja sàkisi gêna o Djōu-Jésusu Wo mòmi-ka. La òna manga dala magêna o gođōa èko o tahu jo doduhutu gêna, manga rònga moi magêna ka i si idja dé ma idja ja hiké, o Rasūlu manga đòhu-ka ja hado; so òna ja si tòku, sidago ja ngodu ja màké i tuari adơ.

2. So ngokagêna o njawa moi, awi ronga o Ananĭàsi dé ma pĕđêka ami ronga o ngo Safira; una magêna awi gođōa moi wo si idja, dé ma idja ma sonònga gêna wa hŏi, ma pĕđêka lo ka ma nàko, dé ma

sonònga magêna wa aho, so wa hado o Rasūlu manga ɗòhu-ka. Dé o Pětěrusu wo tèmo: hé! Ananìàsi! ɗa doòha-so o Sètang ani sininga wo ngòsa, sidago o Gurumi Da tětébi no si haga, so na hŏi-ka o goɗōa magêna ma idja? Odé, ngāroko no si idja-wa dé ɗa doòha? Magêna ka to ngòna ani rònga moi; dé no si idja-ka, gêna ma idja lo ka ngòna na parèta! O dibang kòmagêna no si doòha ani sininga-ka? Ngòna o njawa na si haga-wa, duma ka o Gikimoi no Wi si haga! — Dé o Ananìàsi o dèmo magêna wo isè, dé wo ruba awi gurumi i ma hŏi-ka! Dé o njawa, nago-òna o habari magêna jo gitsè, ja mòdo i tjara-wa.

3. La o gòh'i-duūru i ma òko-jé, so o sòné magêna i wi sawo-ka dé i wi tidé, so i wi poòsu. Magêna dé nāgala o ōrasi saàngé, dé ma pědêka lo ngokagêna mo wòsa, duma òkia-naga-wa ma nàko. Dé o Pětěrusu wo tèmo muna-ka: hika, no i dědémo-si, ngini o goɗōa magêna ni si idja, ma idja ma idja ma lamo kòmagêna? — Muna mo tèmo: hĭja, ma lamo kòmagêna! — Dé o Pětěrusu wo tèmo: ni doòha, so ni ma takàti ni ma rimoi, o Djōu Awi Gurumi ni Wi tai? Na nano, ani ròka i wi popoòsu-ka gêna, manga ɗòhu kagêna o ngòra ma sima-ka, dé àsa ngòna i ni tòta-li. — Magêna muna lo mo ruba awi ɗòhu ma sima-ka, ami gurumi i ma hŏi-ka. So o gòh'iduūru i wòsa, gêna i mi màké, mo sòné-ka; dé i mi si supu, so i mi poòsu ma ròka awi dàté-ka. La o gogòbu ja ngodu, dé lo o njawa ja ngodu o habari magêna jo gigĭtsè gêna ja mòdo i tjara-wa.

---

§ 69. O Sětéfānusu.

O Man. VI. VII.

1. La o Gikimoi Awi dèmo ka i tàgi, dé lo o muri manga dala i ganàpu ja tjara-wa o Jérusalàmu-ka, sidago o īmàmu o bòlu i lalamo moi o pudji magêna i si ngōu. La o Sětéfānusu awi piritjaja lo ka ɗa puturu, sidago o manara-hairani dé o nonàko i lalamo wa àka, o kawàsa manga dongiraba-ka. Duma ngokagêna òna ma nuka o Sětéfānusu i wi ributu; duma òna magêna, awi bitjara ma tjawaro, o Gurumi I wi si dodòto gêna, ja lawani ja poha-wa. Magêna dé ona janāu ja muruwo-naga o dèmo ja muriwo-naga o dèmo ja si ngòsa, so òna i tèmo: ngomi mi isè-ka, una magêna wo bitjara, wa gogèlé o Musa dé

o Gikimoi. — Sidago òna o kawàsa ja garàki, dé lò o bi himo dé o hatibi, dé òna i wi ngino, so i wi tago, dé i wi tòta o sahè dé o bobàto-ka. La o maidani-ka òna ja ngodu i wi kĕlĕlo awi djamani wo ma àka maro o malāékati. Magêna dé ma īmàmu 'wi lalamo i wi sano, wo témo: i gogōu, na àka kòmagêna?

2. Magêna dé o Sĕtéfānusu wo sango, so wo bitjara wa hàka-sonjinga moi-moi, maro o Abĕrahàmu, o Isàki dé o Jākòpu manga Gikimoi manga dopòra Wa àka-ka; dé àsa wo, témo: nànga dopòra o Gikimoi Awi parèta Ka ja lāwàni ja tjobo-tjobo. — La ma dodogu dé una wo

tèmo-li; hé! ngini gêna, nia sininga ða bi totogòi ða bi totogoi, dé nia ngāu ma kahi ða bi kokipiri gōna! ngini lo o Gurumi Da tĕtébi ni ja tjobo-tjobo, i ma téro-téro maro nanga dopòra, kòmagêna ngini lo ni ja àka. O nabi nago-òna nanga dopora ja aniaja-wa? Ena-ka, o njawa i ðodòma i si ngongangàsa Wo Aādili àsa dòné Wa hino, òna ja toòma-ka; dé ngini Wo Aādīli Una gêna ni Wi si idja-ka dé ni Wi toōma-ka. Sébàbu ngini o malāékàti i ni léléani-ka, sidago o Gikimoi Awi bobita ni ja màké-ka, duma ngini ni ja tjoho-wa. — So dé òna magêna o dĕmo magêna i isè, dé manga rabahé! i tihiwo, sidago manga ingi i wi dodirita.

3. Duma o Gurumi Da tětébi o Sětéfānusu I wi pané-no, so wo ma mataga o dipa-jé, dé wa kělélo o Gikimoi Awi mulia, dé o Jésusu, o Gikimoi Awi girina-ka Wo ma oòko. So wo tèmo: ni ja nano, ngohi ta kělélo o dipa i pělènga-ka, dé o Njawa ma Ngòpa-janāu, o Gikimoi Awi girina-ka Wo ma oòk! — Duma òna i oré-oré, dé manga ngau ja guruto, dé i ma rimoi una i wi modòta. La i wi sihito o dòku ma dudu-ka, dé i wi tèto, sidago wo sòné-ka. So i sasàkisi manga pàkéang ja höi, ja hado o goh'i-duŋru moi, awi ronga o Saūlusu, awi dòhu-ka. So dé òna o Sětéfānusu i wi tèto, dé una wo témo: ja, Djōu-Jésusu! ai njawa No datai! — Magéna dé una wo buku-ku, dé wo àso, wo ma oré-oré: ja, Djōu! manga dosa manéna, upa Na fanggàli òna-ka! — So dé wo tèmo-ka, dé una wo sòné. La janāu i pipiritjaja jà muruwonaga o Sětéfānusu i wi tòta, so i wi wòsu, dé i dodòra ja lamo-lamo ma ngalé una-ka. Duma o Saūlusu una ka wo 'sama-lòha o Sětéfānusu wo sògé géna.

§ 70. O tòna o Etiopia-na ma djogugu.

O Man VIII.

1. La ma wàkutu magéna ja solano o gogòbu o Jérusalèmu-ka ja aniaja ma dorōu i tjara-wa, sidago òna ja ngodu i piringa, ja kahika o Judéa dé o Samāria ma tòna-ka; tjawali ka o Rasulu ja doòha-wa. La o Saulusu o gogòbu wa binàsa, o bi tahu-ka wo wòsa, so wa bi lia janāu dé o ngòpĕdèka, la o sosala ma tahu-ka wa singòsa. La òna i bi popiringa géna, i tàgi ō tòna magéna ja tola, so o Indjili i si hàkawaro. La magéna dé o malāékàti moi o Filīpusu i wi bitjara, i tèmo: no ma òko-jé, la o koré-sara-jé no kahijé, na ado o tāpàki o Jérusalèmu-ka dé o Gasa-jé ja kokahijé géna, o tāpàki i totarangi magéna. — So una wo ma òko-jé dé wo tàgi. La, jato! wo, nano, géna o Etiopia-no ma njawa moi, o ngo Kadasé, o Etiopia-ka manga kolanó o ngòpĕdèka, ami djoguru, o giki ja lalago moi. Una magéna ami àrata da ngodu wa parèta; duma wo tàgi-ka o Jérusalému-ku wa kahuku, la wo sumbaja; so magéna dé una wo liho, dé awi karèta-ka wo ma tami-jé, dé ma nabi o Jésaja awi léfo wa batja.

2. La o Gurumi I tèmo o Filīpusu-ka: na kahika, o karèta magéna na torifa. — So o Filīpusu wa kahika, dé wo isè una magéna ma nabi

o Jésaja awi lèfo wa batja. So i wi sano: ngòna ka no mangàriti o lèfo magĕna, na babàtja gêna? — Duma una wo sango: i dodoòha, la to mangàriti, nàko-so ngohi o njawa i si dòto-wa? — Dé wo lahi o Filipusu tanu wo pané i wi dodiawo. La ma léfo ma dèmo una wa babàtja gêna, kòmanêna: maro o duba moi i wi tòta-ka, i tobola manga djongihi-ka; dé maro o duba ma ngòpa ma ili po ise-wa, nàko-sa ja kulu, dé kòmagêna una lo awi uru wa pĕlènga-wa. (o Jes. LIII). — Dé ma djogugu wo tèmo: to lahi, tanu no i si ngangàsu-si, ma ngalé nagu-una, so ma nabi wo tèmo kòmagêna? Ma ngalé awi diri, èko o njawa ma somõa? — La o Filīpusu wa solano i wi si guti o lèfo magêna ma ngalé, so i wi si ngangàsu: êna bai ka o Jésusu. —

3. So dé òna magêna o ngòko magêna ja mòté dé i ma si diodo o àké moi-ka. Dé ma djogugu wo témo: na nano ngokanêna àké; okia-si i fàti so no i òsi-wa? — Dé o Filipusu wo témo: nàko-so no piritjaja i gogõu, gêna àku i dàdi. — Dé una wo sango: ngohi ta piritjaja o Jésusu Kĕrésitusu o Gikimoi ma Ngòpa-janau! — Magêna dé wa sulo, so o karèta i ma togu, dé òna ja sinòto o àké-ku i uti, so o Filīpusu una i wi òsi-ka. So dé òna o àké-jé i dola, dé o Djõu Awi Gurumi o Filīpusu I wi hõi, sidago ma djogugu lo i wi kĕlèlo-kawa; duma una magêna ka wo gila-gila, awi sininga đa magawéka-so.

---

§ 71. O Saūlusu awi sininga o Gikimoi Wa ngali.

O Man. IX.

1. La o Saulusu ka kòmagêna-ka, awi sininga o Djõu Awi muri Wa dotòro dé Wa toòma, sidago wo tàgi ma īmamu 'wi lalamo-ka, so wo lahi tanu o surati wa lèfo o Damàsikusu ma Kanisa ma sahè-ka, la i wi si maha, nàko-so ngokagêna ja muruwo-naga wa maké, o ngèko (pudji) magĕgêna ja nonònu gêna, wa piliku dé wa ngaho o Jérusalèmu-ka, bai janau, bai o ngòpĕdêka. Komagêna dé wo ma djobo, so dé wo ma si diado o Damasikusu ma daté-ka, dé jato, i ma todòka, o sòrõga ma tjahaja i wi disiwa, sidago wo ruba ka wo mòtu-ku, dé o ili moi wo isè, i tèmo: hé, Sāulu, Sāulu! đa doòha-so ngòna no I aniaja? — Dé una wo tèmo: ja, Djõu! Ngòna nagu-una? — Dé o Djõu Wo tèmo: Ngohi nêna o Jésusu, ngòna no I aāniaja gêna! Duma ani tutūèné o susuru-ko no si sĕsèpa gêna ka no kangèla! —

Dé una wo sāwani so i wi tiriné, wo tèmo: ja, Djōu! Ngòna No mau tanu ta dodoòha? — Dé o Djōu Wo tèmo una-ka: no ma òko-jé, la o dòku-ka no wòsa, ngokagéna àsa i ni si ngangàsu ngòna bilàsu no dodoòha! — La janau awi dodàgi-ka i wi momòté géna, òna lo i sāwani, sébàbu ma ili ka i isè, duma nago-òna-wa ja kĕlélo. So dé o Saūlusu wo ma òko-jé, dé awi làko wa pélénga, duma wo ma si gĕlélo-wa; so òna i wi tuda o Damasikusu-ka i wi ngaho; dé awi wangé saàngé wo ma sigĕlélo-wa, dé wo òdo wa dé wo udo-wa.

2. La ngokagéna o Damàsikusu-ka o muri moi, awi rònga o Ananīàsi. Maro o doguruga moi wa màké, dé o Djōu Wo tèmo una-ka: ja, Ananīàsi! no mòmi-jé la no tàgi o dòku ma tāpaki-ka, ma rònga o ngèko i bobòlowo, la ngokagéna o Jūdàsi awi tahu-ka o njawa moi no si sano, awi ronga o Saūlusu o Tàrĕsé-no ma njawa, sébàbu, jato! una magéna wo sumbaja! Dé una lo o doguruga moi wa màké-ka, maro janau moi, awi rònga o Ananīàsi, géna wo wòsa-no la awi gia to una awi sabi-ku wa hado, sidago wo ma si gélélo-kali. — Dé o Ananīàsi wo sango: ja, Djōu! ngohi to gīsè o njawa, hé! manga dala-ka, una magéna o dorōu moi-moi wa àka To Ngòna Ani ōrangi o Jérusalèmu-ka, dé una lo manéna wa hino, géna o imàmu manga sahè o parèta i wi hiké-ka, sidago wa àku o njawa ja ngodu wa piliku, nago-òna ja pèto To Ngòna Ani rònga. — Duma o Djōu Wo tèmo una-ka: no tàgi, sébàbu una magéna Ngohi To Wi hiri àsa To Ngohi Ai rònga wa tòta o Kàfiri-ka dé o kolano-ka dé o Isaréli awi ngòpa-ka. — Magéna dé o Ananīàsi wo tàgi, so o tahu magéna wo wòsa-ka, dé awi gia wa hado o Saūlusu awi sabi-ku, dé wo tèmo: ja, Sāulu, ai nongoru! o Djōu Wo i sulo, so no ma si gĕlélo-kali dé àsa o Gurumi Da tĕtébi I pané ngòna-no. — La magéna dé maro ka o dungi awi làko-ka i tura-ku, so wo ma si gĕlélo-kali, dé wo ma òko-jé, so i wi òsi; dé àsa una wo òdo so i wi puturu-kali. Géna ka o Kanisa-ka wo gila-gila, wo si hàkawaro, wo tèmo o Kerēsitusu, Una magéna o Gikimoi ma Ngòpa-janau. —

§ 72. Ma sahè o Korĕnéliusu.

O Man. X.

1. La o Kaisaria-ka ngokagéna janāu moi, awi ronga o Kòrĕnéliusu, ja ratu moi manga sahè, so awi surudado o bòlu moi géna, manga rònga o Italia-ka ma njawa. Una magéna wo lōa, dé i Wi mòdo o Gikimoi, una dé to una awi tahu ma raba ja ngodu, dé o saděkā o njawa-ka wa hiké ka i lamo, dé wo sumbaja wa tjobo-tjobo o Gikimoi-ka. La o wangé ma moi, o ōràsi ma sio (o wangé kadòké, o tjàko 3)

dé o Gikimoi Awi malāékàti moi wa kĕlèlo, una-no i wòsa, dé i tèmo: hé! Kòrĕnéliusu! — Dé una wo kéri-kéri, dé i wi mòdo i talalu, so wo tèmo: ja, djōu! òkia? — Dé o malāékàti magéna i tèmo: ani sumbaja dé ani saděkā moi-moi o Gikimoi Wa nàko dé Wo sosininga, so bilàsu na sulo i tàgi o Jòpa-ka, la i wi àso o Sīmònu, awi ronga ma sononga o Pĕtĕrusu. Una magéna wo ma si dodogu o tahu moi-naga, ma duhutu awi rònga o Sīmònu, o kahi ma tukang, to una awi tahu-naga o téwo ma dàté-ka; so una magéna àsa wo ni si ngangàsu ngòna àsa bilàsu no dodoòha. — Magéna dé una wa àso awi ōràngi

ja sinòto, dé o gudòti ma njawa moi wo lolōa, 'wi biasa i wi momòté una gêna, dé wa sulo i tàgi o Jòpa-ka.

2. Bòlo, òna magêna i tàgi so ma goginita-no, hé! ja dangadé e dòku magêna-ka i ma si diado, dé o Pétĕrusu o tahu ma dòku-jé wo dola la wo sumbaja, pa ūkuru o ōràsi ma butànga (o wangé i totiai, o tjako 12). Magêna dé i wi sàpi, so o ino wo njăfusu. So dé òna kagêna o tahu-ka o Pétĕrusu i wi sakahi, dé to una awi sininga maro ka ða đàsi; so wa kĕlèlo o dipa i pĕlènga, so o pipa moi i uti awi sima-ku, maro o baro đa aāré i lala mo ma pupuku iha i si dopiliku-ka, dé ja siha o tònaku; so maêna ma raba-ka o dunia-ka ma haiwan ma đohu iha-ka đa ngodu dé lo o haiwan i fofufuru dé i tatàsé dé o ngawa-ngawa ma bi namo. Dé o ili moi i tèmo una-ka: ja, Pétĕrusu! no mòmi-jé la no tola la no òđo! — Duma o Pétĕrusu wo tèmo: ja, Djōū! upa sakali-kali, sébàbu ai biàsa-wa ai bobòso èko òkia-naga i hoharamu ta òđo. — Dé ma moi-li o ili magêna i témo una-ka: òkia o Gikimoi Wa tébi-ka, gêna ngòna upa no tèmo ani bobòso. — Dé o ili magêna sidago ma moi-li i tèmo kòmagêna, dé àsa o pipa magêna o dipa-jé ja kahijé-kali.

3. So o Péterusu awi sininga i hawătĕri, wo ma sihòđa-wa o nonàko magêna ma ngalé okia, dé jato, i ma todòka, gêna janāu o Kòrĕnéliusu wa susulo gêna, o Sīmònu awi tahu ja màké-ka, so o ngòra-ka i ma oòko; dé o njawa moi i wi àso-ka, dé i wi sano, i tèmo: o Sīmònu, awi rònga ma sonònga o Péterusu gêna, una ngoka-nêna wo gògé? — Magêna dé ma Gurumi I tèmo o Pétĕrusu-ka: na nano, janāu ja ruàngé i ni sari. Mutuādé no ma òko-jé, no uti-ku la òna na mòté, la upa no hawătĕri, sébabu òna Ngohi Ta sulo. — So o Pétĕrusu wo uti, o Kòrĕnéliusu awi sosulo wa kurumi, dé wo tèmo: ngini ni wi sasari ka ngohi nêna, so ma ngalé òkia-si ngini ni ja hino? — Dé òna i si ngangàsu moi-moi una-ka. Magêna dé una wa àso, so o tahu-ka i wòsa, dé i ma idu-kàsi. La ma goginita-no o Pétĕrusu òna wa mòté, sidago ja ado o Kaisaria-ka. La o Kòrĕnéliusu òna ka wa dodamaha, hé! wa tolòmu-ka awi gia-nongoru dé awi bobàpo da lolòha gêna. So dé o Pétĕrusu wo wòsa, dé o Kòrĕnéliusu i wi si bubusu, dé i wi dĕdèmo moi-moi, maro i ma àka-ka, dé wo tèmo-li: mutuādé ngomi mi ngodu doné manêna mi ma tolòmu, o Gikimoi Awi sima-ka, la àsa mi si gigisè moi-moi maro o Gikimoi Wo ni si bĕsèso-ka. —

4. La o Pétĕrusu wo tèmo: i gogōu dòné manênà àsa to ma si

hòda, gêna o Gikimoi o njawa Wa hiri-wa, duma o ūmàti ja ngodu manga dongiraba-ka, o njawa òna gêna Wa dupa nagoòna i Wi mòdo dé o manara i aādili ja aàka gêna. Ena ka o dèmo manêna o Isaréli awi ngòpa-ka Wa hiké-ka, o salāmàti Wo si hahakawaro dédé o Jésusu-Kĕrésitusu; òdé, Una magêna o njawa ja ngodu manga Djōū. La ngomi nêna o sàkisi: sébàbu o moi-moi mi ja kĕlêlo-ka, maro Una Wa àka-ka, da lòha o Jéhuda-ka mànga tòna-ka, da lòha o Jérusalèmu-ka. Una magêna i Wi toòma-ka, o sangahàdi-ku i Wi liko-ka. Duma o wangé ma saàngé-ka dé o Gikimoi Una I Wi si oho-kali, so I Wi si duniano ngomi-ka. Una ngomi Wo mi sulo bilàsu o umàti-ka mi si hàkawaro dé mi ja sàkisi, gêna Una magêna o Gikimoi I Wi hiri-ka, la Una i oōho dé i sosòné manga Hàkimu. Ka ma ngalé Una o nabi i dodòma ja ngadu i sàkisi-ka; i tèmo gêna o njawa ja ngodu Una i Wi pipiritjaja gêna, àsa manga dosa ja si àpòngu, sébabu To Una Awi rònga. — So dé o Pétĕrusu ka wo bitjara-si dé o Gurumi Da tĕtébi I uti òna ja ngodu-ku nago-òna awi dèmo i si gogigisè gêna. So o Jéhuda-ka manga dala magêna o Pétĕrusu i ma kokomòté gêna jo hairani o Gurumi Da tĕtébi lo o Kàfiri-ku I uti.

---

§ 73. O Gikimoi Awi Pārèta ja ado o Kàfiri-ka ma njawa-ka. O Malāekàti moi o Pētĕrusu o lara-ka i wi höi.

O Man. XI, XII.

1. Bòlo o Rasulu dé o muri o Judéa-ka jo gïsè gêna o Kàfiri-ka, òna magêna lo o Gikimoi Awi dèmo jo datai-ka. So o Pétĕrusu o Jérusalèmu-je wa kahijé-kali dé òna ma nuka i wi ngamo, i tèmo: ngòna o Kàfiri-ka manga tahu-no no wòsa-ka, so no òdo-ka dédé òna. Duma o Pétĕrusu òna Wa sango, dé wo dĕdèmo òna-ka moi-moi, maro o Jòpa-ka una wa kĕlêlo-ka, ma dongòho una o tahu ma dòku-ka wo susumbaja gêna. Dé lo moi-moi wo dĕdèmo maro o Kaisaria-ka o Kòrĕnéliusu awi tahu-ka i ma àka-ka. So ma dodogu dé wo tèmo: mutuādé nàko-so o Gikimoi òna-ka o tjotjatu Wa hiké i ma téro-téro maro ka ngòné-ka, òdé, ngohi nagu-una la o Gikimoi to Wi fàti? — La òna magêna o dèmo magêna i isè, dé manga sininga ja dahè-ka,

dé o Gikimoi i Wi hòrĕmàti i tèmo: kòmagêna dé o Gikimoi o Kàfiri-ka lo Wa si tjàtu, so i ma ngali dé i oho. —

2. La o muri òna magêna nago-òna i piringa-ka, ma wàkutu o Sĕtéfanusu i wi toòma-ka, o tòna magêna i kilòli ja tola-sidago ja ado o Funikia-ka, dé o Kipĕrusu-ka , dé o dòku o Atiokia-ka, duma o njawa mà somōa-ka o Indjili i si hakawaro-wa, tjawali ka o Jéhuda-ka. La to òna manga dodiawo ma nuka o Kīpĕrusu-ka dé o Kurini-ka ma njawa. So dé ona magêna i ma si diado o dòku o Atiokia-ka, dé o Junani-ka ma njawa ja bitjara ma ngalé ma Djōu-Jésusu. La o Gikimoi o dèmo magêna Wo si bàrakàti sidago òna magêna ja dadala ka i piritjaja dé o Djōu i Wi gaālu. So ma habari magêna ja ado òna o Jérusalèmu-ka manga ngau-ka; so o Bàrĕnabàsi i wi sulo, bilàsu o tòna ma ālamu wa tola sidago wa ado o dòku o Atiokia. So dé una ngokagêna wo ma si diado dé o Gikimoi Awi pahala Wa nano, sidago wo moré-ka; dé òna ja ngodu wa si dapano, bilàsu manga nīèti ka kòmagêna o Djōu i Wi gaālu. Sebàbu una o njawa moi awi sininga đa lolòha, sé o Gurumi Da tétébi I wi si mòmo-ka, dé awi piritjaja ka i tatàpu. Magêna dé o kawàsa ja dadala o Djōu Awi pudji ja mòté. La o Bàrĕnabāsi wo ma djobo wa kahika o Fàrĕsé-ka, o Saūlusu i wi sari; so dé i wi màké-ka, dé i wi ngaho o Atiōkia-ka So o musungu moi i ma riwo o kawàsa ja tolòmu dé ja dòto; so i đòma ngokagêna o Atiōkia-ka o Jésusu Awi muri ja si rònga o Kĕrĕstèngi-ka. La ma dongòho magêna o Jérusolèmu-ka manga nabi ma nuka o Atiokia-ku ja kahuku; dé manga dodiawo moi, awi rònga o Agabusu, wo ma òko-jé, dé wa hakawaro, gêna sihika dòné i ma āka o baré i lalamo o dunia ma ālamu-ka. So i ma àka kòmagêna-ka ma Kaisari o Klaudiusu awi parèta ma raba-ka. Mutuādé o njawa moi-njawa moi, o muri manga dodiawo, òna magêna, sidago ja àku, o sadĕkā sutu ja hiké, la àsa o gia-nongoru-ka, o Judéa ma tòna-ka i si dingo. So komagêna ja àka-ka la o gogòbu manga himo-ka o Jérusàlèmu-ka i si dingo-ka dédé o Barĕnabàsi dé o Saūlusu manga gia.

3. La ma dongòho magêna ma kolano o Hérōdèsi o gogòbu manga dodiawo ma nuka wa bi tago la wa bi aniaja; dé lo o Jakōbusu o Johànèsi ma ria o sumarang awi sahè wo si bitogu. So dé wa kĕlélo o Jéhuda-ka jo dupa, dé wo si dòfa-si, so o Pétĕrusu lo i wi tago (gêna o ròti ma pupuđa i hihiwa ja oòđo ma ōràsi). So dé i wi tago-ka dé o sosala ma tahu-ka i wi tòta, dé o djodjaga o bolu iha, o bòlu moi ja ruha-o bòlu moi ja ruha, manga gia ma sòha-ka i wi si dōa; la o

Pàsika ma ramé i pàsa-ka tanu i wi toòma o kawàsa manga sima-ka. Kòmagêna dé o Pétĕrusu i wi djadjaga o sosala ma tahu-ka; duma o gogòbu mànga dongiraba-jé o sumbaja i dola o Gikimoi-je ka kòmagêna-ka ma ngalé una. So dé ma goginita-no tanu o Hérōdèsi i wi toòma, dé ma putu magêna o Pétĕrusu wi kiòlo o surudado ja sinòto manga dongiraba-ka, o raté sinòto i wi si piliku-ka, dé o ngòra ma dudu-ka o djodjaga o sosala ma tahu magêna jo djadjaga. La, jato, i ma todòka, ngokagêna o Djōu Awi malāékati moi i ma oòko, dé ma tjahaja o djongihi magêna jo dongòro; la o Pétĕrusu awi gumuru-no ja titigi i wi tòma, i tèmo: no ma tai-tai, no mòmi-jé. La awi raté awi gia-ka ka i tura-ku. La o malāékàti magêna i tèmo una-ka: ani dōi na piliku, dé ani tarupa no si ngado? — La wa àka kòmagêna; ani baro no ma si kolòro, la no i mòté! — So o malāékati magêna i supu dé una lo wo mòté; duma wo si hòda-wa gêna moi-moi i dàdi i gogōu; ka wa dakòlo maro ka o doguruga. So dé jo djodjaga o bòlu ma nonòma dé ma sinòto ja tiho-ka, dé i ma si diado o ngòra o bèsi-ka o dòku ma ngèko-ka ja sisima gêna, so maêna i pĕlênga, la i supu, so o ngèko moi ma ngogu-ka i ma si diado-ka, dé o malāékàti magêna i ma höi. Magêna dé àsa o Pétĕrusu awi sininga wa màké dé wo tèmo: dòné ta nàko, i gogōu o Djōu Awi malāékati Wa sulo-ka, dé o Hérōdèsi awi gia ma sòha-ka Wo i höi-ka, sidago dòné o Jéhuda-ka manga ngongano ja màké-wa. — So dé sutu wo ma tibangi-ka dé wa kahika o ngo Maria o Johànèsi (awi rònga ma sonònga o Màrikusu) ma awa ami tahu-ka, sébàbu ngokagêna ja dadala i ma tolòmuka i sumbaja. So dé o Pétĕrusu o ngòra-ka o tahu ma sima-ka wa tòtéka, dé o ōrangi o ngòpĕdéka moi, ami rònga o ngo Rodé, ma kahika mo si gigisè. La o Pétĕrusu awi ili mo isè-ka, dé mi nali, sidago o ngòra ma pĕlênga-wa, duma mo ma gogòra o tahu ma raba-ka mo wòsa, dé mo si ngangàsu, gêna o Pétĕrusu o ngòra ma dudu-ka wo ma oòko. So òna i tèmo muna-ka: ni togòsa! — Duma muna mo si dadu mo tèmo ka kòmagêna; so òna i tèmo: gêna ka awi malāékati! — Duma o Pétĕrusu ka wo totòté ka kòmagêna-ka; so dé i wi bĕlèngaka dé i wi kĕlélo ka una, sidago i sāwàni. So wo gawi la i ma pòngopongo, dé àsa wo dĕdèmo i dodoòha o Djōu o sosala ma tahu-ka I wi si supu-ka; dé wo tèmo-li: ni si ngangàsu o Jakōbusu-ka dé nànga gia nongoru-ka! — Dé àsa wo ma djobo, wa kahika o dòku ma somōa-ka.

4. La ma goginita-no dé o surudado i hawàteri i talalu i ma si

hòda-wa o Pětěrusu i wi doòha-ka. So o Herōdési i wi sari, duma i wi màké-wa; la wa sulo o hàkimu o surudado ja pirikisa, dé àsa wa sulo òna ja lara. Magéna dé o Judéa-ka wo ma hŏi, wa kahika o Kaisaria-ka, dé ngokagéna wo gògé. La o Hérōdèsi awi sininga wo māu o Tīrusu-ka dé o Sidònu-ka ma njawa wa kudòti; duma òna i ma rimoi ja hino una-no, dé o Bělàsitusu, ma kolano awi kadàto ma sahè i wi badja, i lahi àpòngu, sébàbu ma kolano awi tòna i si ūtungu i talalu to òna manga tòna, sébàbu nogéna ja màké manga gogàhu. La o wangé ma moi dé o Hérōdèsi wo ma pàké-pàké-ka, o kolano ma pakéang wo ma si ngado-ka, dé wo ma tami-jé i bobobitjara ma kūrisi-ka, dé àsa òna wa bitjara. Magéna dé o kawàsa i àso i wi giliri i tèmo: géna o Gikimoi Awi ili, duma o njawa manga ili-da sosowo! — La i gila-gila o Djōu Awi malāékàti moi i wi ngàpo, sébàbu una o horĕmàti o Gikimoi-ka wa hiké-wa, so o gai i wi rèno dé wo sòné-ka.

---

§ 73. O Paūlūsu awi dodàgi ma nonòma o Kāfiri-ka manga tòna-kā.

O Man. XIII.

1. La o Bàrĕnabàsi dé o Sāulusu, o sadĕkā magéna i sidōa-kà, dé o Jérusalèmu-no i liho, so o Johànèsi, awi ronga ma sonònga o Màrikusu, una magéna i wi ngaho; dé i ma si diado-kali o Atiokia-ka. So ngokagéna o gogòbu manga dongiraba-ka o nabī dé o guru ja muruwonaga; òna magéna o Djōu i Wi pudji dé i puàsa; so ma dongòho magéna o Gurumi Da tětébi I tèmo òna-ka: o Bàrĕnabàsi dé o Paūlusu òna ja sinòto magéna ni ja tinga, la o manara ja àka Ngohi àsa òna Ta susulo géna. Magéna dè òna i puàsa dé i sumbaja, dé manga sabi-ku ja hado, dé ja sulo òna magéna i tagi. Bòlo, òna magĕna i tàgi, so i ma si diado o Sĕlékia-ka, so ngokagéna dé i ma djobo o Kipĕrusu-ko i hòru, dé o dòku o Salamisi-ka i tahu, dé ngokagéna o Djōu Awi Démo (o Indjili) i si hàkawaro.

2. Magéna dé o guru magéna ja tola-so, sidago ja ado o Pàfòsu-ka; so ngokagéna dé o nabi wo kokulai, o Jéhuda-ka ma njawa, i wi màké, awi rònga o Bar-Jésusu; una magéna wo gògé o dòku wo poparèta-ka, o Sègiusu-Paūlusu, o njawa wo tjotjawaro moi, awi tahuka. So wo poparèta, una magéna, o Bàrĕnabàsi dé o Paūlusu wa àso,

sébabu una wo dupa o Gikimoi Awi dèmo wo si gigisè. Duma o Elimàsi, wo gogòmahaté gêna, òna ma ributu, so wo si dahàké wo poparèta i wi fàti, la upa una wo piritjaja. Duma o Saūlusu, awi rònga ma sonònga o Paūlusu gêna, o Gurumi Da tětébi I pané una-no, so una magêna i wi kéri-kéri, dé wo tèmo: hé, ngòna o Sétang ma ngòpa! ani sininga ka o foriki dé o doròu ma rèhé-rèhé-ka, so o lōa no dadănggutu. Odé, ngòna o Djōu Awi ngèko i bobòlowo no si kobèko na dòha no hòlu? Abé-hika! o Djōu Awi gia dòné ngòna i ni lāwàni, so àsa ani làko lo i pilo-ka, sidago o wangé ma làko lo na kělélo-wa! — Magêna dé, hé! ka o maràsa dé o puputu ja huku una-ku, so ka wo pada-pada, o njawa wa sasari la i wi tuda. So dé wo poparèta o manara magêna wa kělélo, dé una wo piritjaja-ka, sébàbu o Djōu Awi dodòto wo hairani.

3. Magêna dé o Paūlusu dé awi dodiawo i hòru-kali, o Pafòsu-ka i ma höi dé sadina o Pàmufilia-ma tòna-sa i ma sòra dé o dòku o Pérgé-ka i tahu. Dé àsa i tàgi i towòngi ja kahisa, sidago ja ado o Atio-kia-ka, o Pisidia ma tòna-ka. Ngokagêna dé o Sàbàtu ma wangé, so o dòku ma Kanisa-ka i wòsa, so i ma tami-jé. La o Tōrati dé o nabi manga lèfo ja bàtja-ka, dé o Kanisa ma sahè ja sulo jo sano òna-ka: ja, janau, gia-nongoru! nàko-sa nia dèmo muruwo-naga nia sininga-ka, dé sutu ni si bitjara la o kawàsa ni ja si duduga. — Magêna dé o Paūlusu wo ma òko-jé, so awi gia wo si gawi, dé wo tèmo: ja, ngini, janau, o Isaréli-ka! dé ngini gêna, o Gikimoi ni Wi mo mòdo gêna! tanu ni si gigisè-si! Ngomi o djàdji, nanga dopòra-ka ja si djadjàdji gêna, mi si habari; êna gêna o Gikimoi, Awi djadji o Isaréli-ka Wa mòté, so o Dāutu awi àhéli moi I wi si òho-ka, gĕna nanga Roriwo (o Djurusalāmàti) o Jésusu. Mutuādé, janāu, gia-nongoru! ngini bilàsu ni ja nàko, ka ma ngalé kaka Una ngomi mi ja àku o dosa ma àpòngu mi si hà-kawaro; ka tjawali Una magêna, o njawa i pipiritjaja gena àsa ja si ādili. — So dé o Jéhuda-ka o Kanisa-ka i supu, dé o Kăfiri-ka i lahi la una o dèmo magêna òna-ka lo wo si bitjara. So dé o Kăfiri-ka o dèmo magêna, i isè dé òna ja nali, dé i kilirima ngalé o Djōu Awi dèmo magêna; so manga dala moro o Gikimoi Wa hiri-ka la o oho i kakàli ja mamàké gêna, òna magêna ja ngodu i piritjaja-ka. Dé o Djōu Awi dèmo Wo sidàgi o tòna magêna ma ālàmu-ka. Duma o Jéhuda-ka i ruwàhé, o Bàrĕnabàsi dé o Paūlusu ja lāwàni, sidago ja dusu ja si supu to òna manga daira-ka. Duma òna magêna o gaàpo manga dòbu-ka òna-ka i si biripé, dé i ma djobo so i ma si diado o

Ikoni-ka. Magêna dé o muri manga sininga da nali dé o Gurumi Da tětébi I pané òna-no.

---

§ 75. O Paūlusu o Lūsutěra de o Dèrěba ma doku-ka.

O Man. XIV.

1. La ngokagêna, o Ikoni-ka, dé òna o Jéhuda-ka manga Kanisa-ka i wòsa i ma ri ngaho, so i bitjara, kòmagêna ja àka, sidago o njawa o bòlu i lalamo moi, da lòha o Jéhuda-ka da lòha o Junani-ka, gêna i piritjaja-ka. So ngokagêna òna i gogògé manga dèka, ja dòto manga sininga ja kidito, sébàbu o Djōu dédé òna-ka, so Awi pahala ma dèmo Awi bàrakàti Wo si dodiawo, sidago òna o nonàko dé o tàda-hairani ja àka. La o dòku ma kawàsa i ma kěbéda, ma sonònga o Jéhuda-ka, ma sonònga o Rasulu-ka ja mòté. So ma dodogu o Kàfiri-ka dé lo o Jéhuda-ka dé manga bi himo o ruwàhé ja àka, i māu o Rasūlu ja aniaja dé ja tèto. Magêna dé i ma fakàti, so i lòda o Likaōni ma bi dòku-ka, maêna o Lūsutěra dé o Dérěba dé ma daira moi-moi, so ngokagêna o Habari da lolòha (o Indjili) i si hàka-waro. La janāu moi o Lūsutěra-ka wo gogògé, awi dòhu ma buturu i hiwa, sébàbu i wi si buwo-ku-si dé wo lugu-ka-so, la awi djamani magêna wo tagi wo ma ngàku-wa. So dé o Paūlusu wo bitjara, dé una wo si gigisè. La o Paūlusu i wi kéri-kéri dé wa malo una magêna dé 'wi piritjaja, sidago wo si ràsa wa àku una i wi lòha. Magêna dé o Paūlusu wo tèmo wo ma oré-oré: no ma òko-jé no ma bobòlowo! — Dé una magêna wo ma modòta, so ka wo tàgi-tàgi. So dé o kawàsa o manara magêna ja kělélo dé manga ili ja lamo-lamo, i bitjara i Lilikaōni-ka, i tèmo: o giki i ma àka o njawa êna, so i uti nanga dongiraba-ku! — La o Bàrěnabasi òna i wi si rònga o Jūpitèri, dé o Paūlusu i wi si ronga o Mèkūriusu, sébàbu una magêna wo bobitjara. Magêna dé o Jūpitèri ma īmàmu, ngokagêna o dòku-ka, o kobowo dé o léru ja uūri o dòku ma ngòra-ka wa aho, tanu una dédé o kawàsa ja ngodu òna ja si àso. Duma ma Rasulu, o Bàrěnabàsi dé o Paūlusu i isè kòmagêna, dé manga badju ja ràtja, dé i ma modòta o kawàsa manga dongiraba-ka, dé i tèmo: hé, janāu! da doòha-so ngini ni ja àka kòmagêna? Ngomi lo ka o njawa maro kaka ngini, so tanu ngomi mi ni dòto, la nia sininga ni ma ngali, la o karakara o ngalé-wa maro

kòmanêna ni ja palàko, la ka ni Wi pudji o Gikimoi Wo oōho, naguuna Wa àka-ka o dipa dé o dunia dé o ngòloto dé o moi-moi da ngodu. —

2. Duma o Atiokia, dé o Ikoni ma Jéhuda-ka ja muruwo-naga ja hino, so o kawàsa ja si miniko, sidago òna magêna o Pāulusu i wi tèto dé i wi lia o dòku ma dudu-ka, ja dakòlo una, hé! wo sòné-ka. Duma o muri ja hino, so o Pāulusu i wi si gogilòli-ka, dé una wo ma òko-jé, so o dòku-ka wo wòsa. La ma goginita-no una dé o Bàrênabàsi i ma djobo-kali i tàgi o Dêrêba-ka. I pàsa dé òna i lihokali o Lūsutêra, dé o Ikoni, dé o Atiōkia-ka, o muri manga sininga ja si puturu dè ja si dapano, i tèmo, bilasu o piritjaja jo gaālu, sébàbu o Gikimoi Awi Parèta-ka po mau po wòsa, bilàsu nanga sangisara pa màké i dala-kàsi. — Dé o dòku ma dala magêna, o gogòbu manga himo ja hiri dé ja si ngado, dé i sumbaja dé i puàsa, dé àsa manga gia o himo magêna manga sabè-ku ja hado, ja si bàrakàti. Magêna dé òna o gogòbu magêna o Djōu-ka i Wi si dōa, sébàbu o Djōu-ka i piritjaja-so. Dé àsa ngokagêna i ma djobo, dé i hòru o Atiokia-ka, o dòku magêna kékia-ka i dodòma o gogòbu òna o Gikimoi Awi pahala-ka ja si dōa-ka, ma dongòho òna i tàgi o manara ja àka, manêna ja aàka da bolo gêna. So ngokagêna òna i ma si diado dé o gogòbu ja tolòmu, so o manara i lalamo moi-moi jo dêdèmo, maro o Gikimoi Wa àka-ka, sidago o piritjaja ma ngòra o bi Kàfiri-ka Wa bêlênga-ka.

---

§ 76. O Paūlusu awi dodagi ma sinòto o Kàfiri-ka manga tòna-ka.

(o Filipi-, o Tèsalonika-dé o Béréa-ka).

1. Magêna dé o Paūlusu wo ma si dodiawo o Sīlàsi. La manga gia nongoru (o njawa i pipiritjaja gêna), ngokagêna o Atiokia-ka, òna o Gikimoi Awi pahala-ka ja si dōa-ka, dé i ma djobo. Magêna dé òna i tagi, so o Siria, dé o Kilikia ma tòna ja tola, o gogòbu ja ngodu manga sininga ja si puturu. Duma o Gurumi Da tétébi òna Ja fàti, sidago o Asia-ka o Dèmo i si hàkawaro, hé! i dàdi-wa. So òna ka ja kahuku o Torōasi-ku. La ma putu-ka dé o Pāulusu o nonàko moi wa kêlêlo, gêna janāu moi, o Makédōnia-ka ma njawa, wo ma oòko dé wo lahi, wo tèmo: nonêna ni ja hino, ma sonònga-no, o Màkédōnia-no,

la ngomi ni mi riwo! — Magéna dé òna i ma tai-tai o déru i ma sari, so i ma sòra o Màkédōnia-ka, sébàbu òna magéna i si ūkuru o Djōu òna Wa àso, la o Habari-da lolòha ngokagéna i si hàkawaro. Bòlo, òna magéna o Torōasi-ka dé i ma höi dé o Filipi-ka i tahu, géna o dòku ma nonòma o Makédōnia ma daira-ka.

2. La i téka-wa dé ngokagéna o kawàsa i ruwàhé, òna ja lāwàni, dé o sahè to òna manga pàkéang ja soròma ja höi dé ja sulo òna ja àtja. La òna ja àtja-ka ja siri-siri, dé àsa o sosala ma tahu-ka ja tòta, dé o lara ma djodjaga i wi sulo, bilasu òna wa djaga wo si dodiahi. La o putu i tongiraba-ka dé o Paūlusu dé o Sīlàsi i sumbaja dé i ma njanji, i Wi hòrémati o Djōu, i sasala i si gigisè. Magéna dé ka o òsu i lalamo, sidago o sosala ma tahu magéna ma hàngi lo ka i hitihiti, dé ma ngòra da ngodu lo i pélénga-ka, dé òna ja ngodu manga lara lo i biau-ka. Magéna dé o lara ma djodjaga, una magéna, wo ma malo, dé wa kélélo o sosala ma tahu ma ngòra i pélénga-ka, dé awi sumarang wa sia so tanu wo ma toòma, sébàbu wa dakòlo i sasala i lòda-ka-so. Duma o Paūlusu wo àso wo ma oré-oré, wo tèmo: upa no ma doòha-naga, odé 'ma, mi ngodu ngomi nèna-si. — Magena dé una o silo moi wo ma gòlo, la wo ma modòta o sosala ma tahu-no, i wi tiriné géna, dé wo ma ruba o Paūlusu awi dòhu-ka. Dé àsa òna wa si supu, dé wo tèmo: ja, djōu-sibòso! ngohi to dodoòha la tanu o salāmàti ta maké? — Dé òna i tèmo: o Djōu, o Jésusu-Kérésitusu no Wi piritjaja, la àsa o salāmati na màké, ngòna dé lo to ngòna ani tahu ma raba! — Dè asa i wi bitjara dé lo òna ja ngodu kagéna awi tahu ka i gogogògé géna ja bitjara ma ngalé o Djòu Awi dèmo. Dé ma putu ma òràsi magéna una òna wa ngaho, so to òna manga bulutè wa sōu. Magéna dé òna una magéna i wi òsi dé lo to una awi tahu ma raba ja ngodu.

3. La i langi-langi dé o sahè o baru-baru ja sulo o sosala ma tapuka, so i tèmo ma djodjaga-ka: o njawa i sasala géna na ngöi-ka! — Magéna dé òna o sosala ma tahu-ka i supu, manga gia-nongoru ja léga, so dé to òna manga ja si duduga-ka, dè o dòku magéna-ka i ma höi. Magéna dé òna i ma si diado o Tèsalònika-ka dé ngokagéna o Jéhuda-ka manga Kanisa moi. So o Paūlusu wa mòté maro awi biasa, so òna-ka wo bitjara, ma ngalé o Lèfo i dodòma, dé òna wa si guti ma ngalé, dé wo dédèmo òna-ka géna o Kérésitòsu bilàsu o sangisara Wa tidé, dé àsa Wo mòmi i sosòné manga dongiraba-no. Dé una wo tèmo-li: o Jésusu, Una magéna, ngohi ti ni si hahàkawaro géna, Una

magêna ka o Kĕrésitusu. — Magêna dé ja muruwo-naga to òna manga dòngiraba-ka i piritjaja-ka; duma o Jéhuda-ka manuka i si ngongōu-wa gêna, òna ja àka, sidago o kawàṣa i ma tolòmu, so o dòku magêna ja ruwàhé. Duma manga gia-nongoru, ka o putu magêna dé ja sulo so o Paūlusu dé o Sīlàsi i ma djobo, ja kahika o Béréa-ka. So dé ngokagêna i ma si diado-ka dé o Jéhuda-ka manga Kanisa-ka i wòsa. La o dòku o Tèsalōnika ma njawa gêna, i folŏi òna ngokagêna o Béréa-ka manga sininga i lōa, sébàbu òna o dèmo magêna jo dupa jo datai, dé lo o wangé i si gèto-gèto o Lèfo i ḍoḍòma ja pirikisa, so ja nano o hàli magêna i gogōu kòmagêna èko hiwa. La ja dadala to òna manga dongiraba-ka gêna i piritjaja-ka; duma o Tèsalōnika ma Jéhuda-ka jo gïtsè o Paūlusu o Béréa-ka lo o Gikimoi Awi dèmo wo si hàkawaro, dé òna ngokagêna lo ja hika, so o kawàsa ja si ruwàhé-kali.

---

§ 77. O Paūlusu o Aténa-ka.

O Man. XXII.

1. Magena dé o Paūlusu wo ma djobo wo tàgi o Aténa-ka; dé ngokagêna o Jéhuda-ka manga Kanisa-ka una wo bitjara-kali, dé lo o wangé i si gèto-gèto o butu-ka, o njawa ja ngodu una wa mamàké gêna wa bitjara. Duma o njawa i tjotjawaro ja muruwo-naga una i wi ributu, dé lo ja muruwo-naga-li i tèmo: tjé! wo fofaradé una manêna òkia wo si dòto? Una maro o pudji ma somōa ma ngalé-ngalé wo si dòto! — Sébàbu o Paūlusu wo bitjara òna-ka ma ngale o Jésusu dé lo i sosòné àsa i mòmi. Magêna dé òna i wi ngaho o Aréopagu-ka (o dodòpu moi manga dòku ma raba-ka, kékia-ka to òna manga bobitjara ma djongihi) dé i tèmo: ngomi o dodòto ḍa momuané, ngòna no si bobobitjara, gêna mi jo dupa mi ja nàko. —

2. La o Paūlusu wo ma òko to òna manga dongiraba-jé, dé wo tèmo: hé, ngini o dòku o Aténa ma njawa-janāu! ta gogōu ngohi tĕ ni kĕlélo ngini maro nia pudji ni si diahi-poli: sébàbu to ngini nia gàso ma dadami moi ta màké, ma ḍòku-ka i si lèfo: o giki mi ja nanàko-wa ma gàso ma dadami. Bòlo, o giki magêna, ngini ni ja pupudji, ngàroko ni ja nàko-wa, ngohi dòné ti ni si hàkawaro: èna, gêna o Gikimoi, nagu-una o dunia dé o moi-moi ḍa ngodu Wa aàka-ka gêna. Una magêna o dipa dé o dunia ma duhutu, so o séri o gia

ja aàka-ka Wo dogògé-wa; dé o njawa lo Una i Wi léléani wa, maro okia-naga Una Wo kurangi; sébàbu ka Una o dodàdi moi-moi-ka o oho o wòma dé o rònga moi ða ngodu Wo si tjàtu. Dé o njawa manga àhéli ja ngodu ka o āu moi-no wa si supu-ka la o ālàmu-dunia jo dogògé; dé manga wàkutu dé manga riho Una i ðòðòma Wo si àturu-ka; la Una i Wi sari, hiti àkμ i Wi paða dé i Wi màké; ngàroko lo ngòné i na ngodu nanga dàté-ka Wo ma si rèsé-wa; sébàbu Una-ka ngòné po oho dé po kahika po kahino dé po gògé; maro to ngini nia nabi ja muruwo-naga lo i tèmo: sébàbu ngòné lo nanga àsali Una-no.

La sébàbu nanga àsali Una-no, so upa ngòné pa dakòlo o Giki gèna o guratji, èko o salàka, èko o tèto o njawa manga àkali dé manga dibang ja oōgu-ka gèna. Duma o Gikimoi Una magèna ma wàkutu o njawa i ma si hohòda-waàsi Wa rẽkèngi-wa, la dòné manèna o njawa ja ngodu-ka o dunia ma ālāmu-ka Wo si hàkawaro, bilàsu manga sininga ja ngali: sébàbu Una o wangé Wo si tatàpu-ka, la àsa o njawa ja ngodu Wa si tiāi i ādili; Janau moi Una I Wi hihiri-ka gèna, I Wi sulo; dé Janau magèna o njawa ja ngodu-ka wi si bobai-ka, sébàbu i sòsòné manga dòngīraba-no I Wi si mòmi-ka. —

3. So dé òna i isè una wo bitjara ma ngalé i sosòné lo ka i mòmi, dé òna ja muruwo-naga i wi si ihé, dé ma nuka i tèmo: bòlo, ma ngalé o hàli manêna dé ma moi àsa mi si gisè-kali. — Duma ja muruwo-naga una i wi gaālu, so i piritjaja-ka, so to òna manga dodiawo manuka gêna o Dionīsiusu o Aréopagu-ka ma njawa, dé o ngòpĕdêka moi ami ròoga o ngo Damārisi dé òna ma nuka-li. Magêna dé o Paūlusu o Aténa-ka wo ma hŏi, so wo tàgi o Korĕté-ka.

---

§ 78. O Paūlusu o Korèté-ka.

O Man. XVIII.

1. Magêna dé o Paūlusu wo ma si diado o Korèté-ka, dé ngokagêna i wi màké o Jéhuda-ka moi, awi rònga o Akula, o tona o Pòtusu ma njawa. Una magêna o Italia-no àsa wa hino dé ma pĕdêka o ngo Pirĕkila, sébabu ma kaisari o Klaūdiusu wo si parèta o Jéhuda-ka ja ngodu bilàsu o Roma-ka i supu. La o Paūlusu òna wa dodiawo, sébàbu i ma tèké gogàhu-moi, gêna ka o kàdja i àka, mutuādé wo gògé dédé dédé òna-ka. La o Sàbàtu ma wangé dé wo si gèto-gèto o Kanisa-ka wa dòto, o Jéhuda-ka dé o Junani-ka manga sininga wo si garàki, sidago òna i piritjaja-ka. So dé o Sīlasi dé o Timōtéusu lo o Màkédōni-jé ja kahijé, dé o Gurumi o Paūlusu I wi sigaro, so una i folŏi o Jéhuda-ka wa dòto gêna o Jēsusu, Una magêna ka o Kĕrĕsitusu. Duma òna i wi ributu dé i wi gogèlé, sidago una magêna awi pàkéang òna-ka wo si biripé, dé wo tèmo òna-ka: to ngini nia āu i gògé nia sahé-ka! To ngohi ai sininga da tébi! Ngohi dòné manêna o Kàfiri-ka to tàgi. — Magêna dé wo supu, dé wo wòsa janau moi awi tahuka, awi ronga o Jūsitusu: sébàbu una magêna i Wi pudji o Gikimoi dé awi tahu gêna o Kanisa i ma riūkè. Dé o Kĕrĕsipusu, o Kanisa ma sahè una lo o Djōu wi piritjaja dé lo to una awi tahu ma raba ja ngodu. Ngokagêna o Korèté-ka ja dadala o Paūlusu i wi si gisè, so i piritjaja-ka, sidago ja òsi-ka. La o putu moi dé maro o nonàko moi, o Djōu Wo tèmo o Paūlusu-ka: upa i ni mòdo; ka no bitjara na tjobotjobo, upa ka no ma mongo-ka, sébàbu Ngohi àsa To ni riwo, so o njawa moi-wa àsa manga gia i si djobongòna-ka: sébàbu o dòku manêna ma raba Ai ūmàti ja dala. —

2. So ngokagêna una wo gògé o mūsungu moi dé o ngoòsa butanga.

Magêna de 'wi gia-nongoru i ma tèké-tabéa-ka, dé una wo hòru dé o Akula dé o ngo Pirĕkila lo i wi mòté, sidago i ma si diado o Efĕsi-ka. Dé ngokagêna una o Kanisa-ka wo wòsa, so o Jéhuda-ka wa dodiawo. Dé ona i lahi una-ka, tanu sutu wo gogògé-si, duma una wa si mòté-wa, so i ma tèké-tabéa, wo tèmo: ngohi o ramé ma wangé, gédòké nànga sima-ka gêna, bilasu o Jérusalèmu-ka ta àka; duma nàko-so o Gikimoi Wo i si maha dé ngohi àsa to liho-kali. — So o Efĕsi-ka wo ma hŏi, wo hòru, dé o Kaisaria-ka wo tulu-kàsi, dé àsa o Jérusalèmu-jé wa kahijé. So dé ngokagêna una o gogòbu i ma tèké-tabéa-ka, dé o Atiokia-ku wa kahuku-kali. La ngokagêna wo gogògé-si, dé àsa wo ma djobo-kali, o Galati dé o Firigi ma tòna wa tala, o muri ja ngodu manga sininga wo si puturu.

---

§ 79. O Paūlusu o Efĕsi-ka.

O Man. XIX : 10—XX.

1. La o Efĕsi-ka o Gikimoi Awi dodòto wo si hàkawaro sidago o mūsungu sinòto, so o njawa ja ngodu o Asia-ka ða loha o Jéhuda-ka, ða lòha o Junani-ka, o Djōu o Jésusu Awi dèmo i isè. Dé o Paūlusu awi gia o Gikimoi o tàda-hairani Wo si manara. Kòmagêna dé o Djōu Awi dèmo ka i si goganàpu-ka, sidago i làku o dèmo magêna.

2. Duma ma dongòho magêna i ma àka o ruwàhé i lalamo. Sébàbu ngokagêna o njawa moi, awi rònga o Démĕtĕriusu, o kipu, o ngo Diana 'mi séri ma duru bi uūdu o salàka wo si àka, sidago awi manara magêna i wi si ūtungu i tjara-wa, dé lo awi dodiawo. So una magêna o njawa ja ngodu magĕgêna i ma si gogogàhu gêna wa tolòmu, dé wo tèmo: hé! janau! ngini lo ni ja nàko o gogahu manêna i na si ūtungu. Duma ngini lo o Paūlusu ni wi kĕlèlo dé ni wi gïsè, una magêna o kawàsa ja dadala wa si bajalé dé wa fàti, ka kanêna o Efĕsi-ka-wa, duma, hé! ja dangadé o Asia ma tòna ma ālàmu-ka; sébàbu una wo tèmo: o giki o gia i si aàka, gêna o giki ða sosowo, so dòné tjawaliwa to ngòné nanga manara dé asa ja rĕkèngi-kawa, duma o njawa dòné lo ja malo nànga giki ma bĕdèka i momulia, o ngo Diana gêna, 'mi séri magêna o ngalé-wa. — La òna magêna o dèmo magêna i isè, dé ja toòsa, dé i àso: o dòku o Efĕsi-ka ma njawa manga Diana dé àsa i lamo! — So o dòku magêna ma ālàmu i ruwàhé, dé i kalàla,

so i ma gogòra ja kahika o butu-ka. Magêna dé manuka i àso kòmanêna dé ma nuka-li i àso ma somōa, sébàbu o kawàsa, ona magêna i gagāwangi, òna kagêna i ma totolòmu ja dadala gêna ma ngalé ja nàko-wa. Magêna dé òna ja ngodu, o ili i ma tèké-rimoi, i si gagàso, nāgala o ōràsi sinòto, i tèmo: o dòku o Efési-ka ma njawa manga Diana dé àsa i lamo! —

3. Magêna dé o Paūlusu o muri wa tolòmu, so i ma tèké-tabéa-ka, dé una wo ma djobo, wo tàgi o Màkédōnia-ka. So o tòna i ɗoɗòma wa bi aādo gêna wa tola, dé o muri wa si dapano, gêna awi dèmo lo ka i dala. Dé àsa wo ma si diado o Junani-ka manga tòna-ka, dé ngokagêna wo gogògé sidago o ngoòsa saàngé, dé àsa wo hòru-kali wa ado o Mitiléné, o Kiòsu, o Torogilio dé o Milété-ka: sébàbu wo ma tai-tai, o putu moritòha ma ramé gêna tanu, hé! o Jérusalèmu-ka wo ma si diado-ka.

4. La o Milété-ka, dé wa sulo o njawa o Efési-ka i tàgi, o gogòbu manga himo ja àso. So dé òna magêna ja hino, dé wo tèmo: ngohi o Jérūsalèmu-ka to tàgi, dé to ma nàko-waàsi ngokagêna ngohi dòné ĭ doòha; duma o Gurumi Da tětébi o dòku moi o dòku moi-ka ĭ si ngangàsu o bobiliku dé o sangisara ka i si dodamaha; duma to ngohi ai sininga i dala-lowaāli dé ai oho lo to si bòso-wa. Duma, ni nano, ngohi to ma nàko ngini àsa ai bio, hé! ni ja kělêlo-kawa: mutuādé ni ma djaga, dé ni jo sininga, ngohi sidago o mūsungu saàngé o putu dé o wangé to ma wòma-wa ti ni si dapano, ngini ni ngodu, sidago ai kòngo lo ka i ma si modòdo. So dòné, hé, gia-nongoru! o Gikimoi Awi gia ma sòha-ka dé To Una Awi pahala ma dèmo-ka ti ni si dōa! — So dé una wo tèmo-ka kòmagêna dé wo buku-ku, so wo sumbaja dé òna ja ngodu. Magêna dé òna ja ngodu i ari i talalu, dé o Paūlusu awi tòlo-no ja kolòlo, dé i wi hamé, dé i ma tèké-tabéa; dé òna i duka-poli, i folŏi sébàbu una wo tèmo-ka awi bio àsa, hé! ja kělêlo-kawa. Magêna dé una o kàpàli-ko i wi tòta.

§ 80. O Paūlusu o sosala ma tahu-ka.

O Man. XXI–XXVI.

1. Magêna dé o Paūlusu wo ma djobo o Jérusalèmu-jé wa kahijé. So dé wo ma si diado-ka, dé o Jakōbisi-ka wo tàgi, so ngokagêna o himo ja ngodu i ma tolomu. So dé i ma tèké-tabéa-ka, dé asa o Paulusu wo dědèmo moi-moi, maro o Gikimoi to una awi dodòto Wo si manara-ka, o Kăfiri-ka mànga dòngiraba-ka. Dé òna magêna i isè, dé o Djōu i Wi hòrĕmati-ka. Duma o Asia ma Jéhuda-ka o Paūlusu

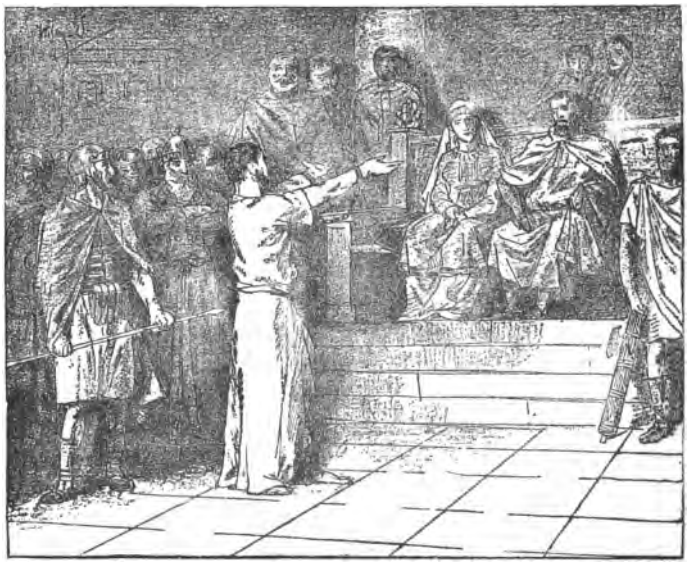

o Kaba-ka i wi kĕlèlo dé òna magêna o kawàsa ja bujusu, sidago manga gia o Paūlusu-ka i si djobo, dé i oré-oré: hé, ngini, janāu, o Isaréli-ka! po ma kiriwo si! Odé una manêna o njawa ja ngodu wa dòto, o ūmàti, dé nanga pitūa, dé o djongihi manêna wa gogèlé! — La o dòku ma ālàmu i ruwàhé, dé o kawàsa i ma tolòmu, so o Paūlusu i wi tago, la i wi soròma, o Kaba-ka i wi si supu; magêna dé o Kaba ma ngòra lo ja pĕrèsu-ka. La tanu i wi toòma, duma o habari magêna o gudòti ma njawa manga ōbòsi-ka ja ado-ka. So una wo ma tai-tai, o surudado wa ngaho, wo ma gogòra òna wa nguku.

So dé ona ma ōbòsi dé awi surudado ja kĕlèlo, dé o Paūlusu i wi ngàpo i ma togu. Magêna dé ma ōbòsi wa hika, la o Paūlusu i wi tago, la wa sulo so o ràté sinòto i wi si piliku. Dé wo sano: una gêna nagu-una dé awi sala òkia? — Duma o kawàsa ma nuka i àso kòmanêna dé ma nuka ma somōa-li, sidago ma njonjata òkia-naga wa màkéwa, sébàbu i wi galàla-so. Mutuādé una wa sulo, so o Paūlusu o kòtajé i wi tòta. So dé o Paūlusu o kòta ma ngutè-ngutè-ka wo ma si diado, dé o surudado bilàsu ka i wi tidé, sébàbu o kawàsa manga sininga ða sahu-so; dé ja tjara-wa i mòté, i àso ka ja tjobo-tjobo: una ni wi toòma! — sidago o surudado o Paūlusu i wi ngaho o kòta ma raba-ka. O putu magêna dé o Djōu o Paūlusu awi dàté-ka Wo ma oòko, dé Wo tèmo: ja, Paūlusu! ani sininga na amo-amo! sébàbu maro o Jérusalèmu-ka no sàkisi-ka ma ngalé Ngohi, kòmagêna dòné o Roma-ka bilàsu no sàkisi-li.

2. La ma goginita-no dé o Jéhuda-ka ja muruwo-naga o djàdji moi ja àka, i ma si bobêto, i tèmo: ngòné àsa upa po òdo èko po udo, bilàsu o Paūlusu po wi toòma-kàsi. — La òna gêna i sasàsi kòmagêna manga dala ja moruha i folōi. Duma o Paūlusu ma bira ma ngòpa o budi magĕgêna wo gītsè, so wo tàgi o Paūlusu i wi si ngangàsu. So o Paūlusu o surudado manga sahè moi i wi àso, dé wo tèmo: o gòh'i-duūru una nêna ma ōbòsi-ka no wi ngaho, sebàbu una awi habari òkia-naga. — Bòlo una magêna o gòhi-duūru magêna ma ōbòsi-ka i wi ngaho-ka dé wo tèmo: o Paūlusu, wo sasala gêna, ngohi wo i àso, dé wo lahi, so o gòh'i-duūru una nêna ngòna-ka to wi tota, sébàbu wo mau o habari sutu wo ni si ngangàsu. — La ma ōbòsi awi gia-ka wa tjoho, i wi ngaho o djongihi ma somōa-ka, dé wo sano: òkia ngòna no mau no i si ngangàsu? — Dé una wo tèmo: o Jéhuda-ka i ma tèké-fakàti-ka, i mau i lahi ngòna-ka, la tanu ða ginita dé o Paūlusu o maidani-ka no wi ngaho, ma bêto òna ma moi-li awi sala ja pirikisa. Duma òna upa na ngaku: sébàbu janau ja moruha i folōi o budi ja sari, una i wi lāwàni, so i ma kadjàdji, i ma si bobêto-ka, la upa i òdo dé upa i udo, bilasu o Paūlusu i wi toòma-kàsi. — Magêna dé ma ōbosi o gòh'i-duūru magêna i wi ðòha so wo tàgi. La o surudado manga sahè ja sinòto wa àso dé wo tèmo: o surudado ja zoo, dé o djara jo babané ja 70, dé i ngangami ja zoo ni ja hărĕkati, o putu manêna ma ōràsi ma saàngé (o putu-ka o tjàko 91 bilàsu ja bòlo-ka; dé o haiwan ni si dailàko la o Paūlusu ni wi si bané, la ni wi tuluru ma adipàti o Félisi-ka, o dòku o Kaisaria-ka. — So o surudado òna

magêna ja mòté maro una wa sulo, so o Paūlusu i wi ngòso, dé o Kaisaria-ka i wi tòta, dé ma adipàti awi gia ma sòha-ka i wi si dōa-ka. Una magêna o Paūlusu o sosala ma tahu-ka i wi tjoho, sidago o mūsungu sinòto. La ma duūru o Paūlusu wo tèmo o Fèsitusu-ka (o Félisi awi dagàli gêna): ngohi to mau ma Kaisari-ka to séba. — So ma adipàti, una magêna wo sango: ngòna no māu ma Kaisari-ka no séba? Bòlo, nàko-dé àsa ma Kaisari-ka no tàgi. —

---

§ 81. O Paūlusu awi dodagi o Roma-ka.

O Man. XXVII, XXVIII.

1. So dé i si tatàpu-ka o Paūlusu àsa o Italia-ka wo sidé, dé una, dé lo i sasala ja muruwo-naga-si, ma Kaisari awi gudoti ma sahè moi-li, awi ronga o Juliusu-ka, ja si dōa. La òna i sidé i susa, sébàbu ma dongòho magêna o rato ma tèpo. So o Paūlusu òna wa si dapano, wo tèmo: upà-si po ma hōi! — Duma ma sahè i folōi ma djoromudi dé ma nakoda manga dèmo wo ngàku; la sébàbu o lolêo magêna, kékia-ka i ma si dodiado-ka, gêna ða lòha-wa, nàko-so po māu ngo-kagêna po gogògé, sidago ma musungu ða aālo i pàsi-ka, so òna ja dadala i si ūkuru: lĕbé-laha i ma tuluru o loléo ma somōa-ka. Duma i tèka-wa dé o rato manga sima-no, so dé ja bèlòku, o paro ja tòmo ja poha-wa, so kolaha òna o paro ja mòté ka i ma ðòha-ka. Duma òna jo dodàto doné i torihi, so o sidé ja lòlo-ka. So ma rato magêna so o kàpali i si papàka, hé! ja poha-kawa, so ma goginita-no dé manga gina ma sonònga lo ja umo-ka; so dé ma putu saàngé-ka dé o kàpali ma tūlàki-bara lo ja umo-ka.

2. So kòmagêna, hé! o wangé i dala o wangé ma làko dé o ngòma lo, hé! ja kĕlêlo-wa, dé o rato ða sosihilo ka ja tèro kòmagêna-ka, sidago, hé! i ma ngongano-wa i salāmàti. La òna manga dèka magêna ka i ma wòso-ku, so o Paūlusu wo ma òko-jé to òna manga dòngiraba-ka, dé wo tèmo: hé, janāu! tanu ða lòha ngohi nī si gisè-ka: dòné o sangisara dé o rugi manêna i na dahè-wa; duma dòné manêna ngohi ti ni si dapano, bilàsu nia sininga ni ja amo-amo, sébàbu o njawa moi-wa dòné àsa i sòné, ka tjawali o kàpàli àsa i sisa. Sébàbu kaputu-ka ai Gikimoi, ngohi to Wi pupudji gêna, Awi malāékàti i ma si mané ngohi-ka, wo tèmo: ja, Paūlusu! upa i ni mòdo! ngòna bilàsu ma

Kaisari awi sima-ka i ni tòta, dé, i gogōu o njawa ja ngodu o kàpalika o Gikimoi lo Wo ni hiké-ka, so àsa i salāmàti dédé ngòna. Mutuādé, janāu! nia sininga ni ja amo-amo, sébàbu o Gikimoi to Wi piritjaja, sidago Una àsa Wa àka maro Wo i si ngangàsu-ka. Duma ngòné dòné asa o gura ma ngòpa moi-ka po torihi. —

3. La ja dangadé i langi-langi dé o Paūlusu òna wa si dapano, bilàsu i òdo-kàsi, so wo tèmo: dòné manéna o wangé mogiowo dé iha da bòlo, ngini ka ni totamaha kòmagéna-ka, so ni òdo-lowaāli. Mutuādé ti ni si dapano la o ino ni ma gèsè: òdé, bilàsu kòmagéna, nàko-so ngini ni māu ni salāmàti-dé; sébàbu o njawa ngoné dòné nanga hutu ka ma ngai moi lo i tura-wa. — So dé una wo tèmo-ka dé àsa o ròti wa dèhè, dé o Gikimoi i Wi sūkuru to òna ja ngodu manga sima-ka, dé o ròti wa tèpi, so òna i òdo, sidago òna ja ngodu manga sininga da amo-kali. So dé da ginita-ka, dé to òna manga sima ka o tòna moi, duma ja nàko-wa; tjawali ja kélélo o djiko moi ma dowòngi da momaāhi. So ngokagéna o kàpali i si dorihi, sidago o kàpali ma nòma, hé! i hiti-kawa, duma o mòku-mòku da puturu-poliso, sidago ma doduūru i biāu-ka. Magéna dé o surudado i ma tèkéfakàti, la tanu i sasala ja toòma-ka, la upa i tobo, dòné i lòda-so. Duma manga sahè awi sininga o Paūlusu i wi palihara, so òna wa fàti, dé wa sulo, so òna magéna i tobo i si hohòda géna i ma umo i dòma, la o dududu-sa i tobo; la àsa òna ma nuka o ifàdé o kàpàli ma dèdèpi i ma si dobo. La kòmagéna òna ja ngodu o dududu-sa ja ado-ka, so i salāmàti-ka.

4. La ngokagéna dé àsa òna i isè o gura magéna ma rònga o Mélita. Dé o guru magéna ma njawa lo òna ja riwo, sidago o uku ja tahu jo dodingira dé òna ja ngodu ja àso manga tahu-ka i wòsa, sébàbu o muūra dé o alo-so. Dé o Paūlusu o gòta da totolòlé wa kòbu, so o uku-ku wo dingira, la sébàbu da sahu, so o ngihia ma dorōu moi o gòta-no i supu dé awi gia ka ja lalo. So dé o gura ma ngòpa ma njawa o haiwan magéna ja kélélo awi gia-ka ka i liliko-ka, dé òna i ma tèké-bitjara, i tèmo: o njawa una géna wo totoòma, pa ūkuru, sébàbu awi katula, so i wi si maha-wa una wo oho, ngāroko o téwo-ka dé wo salāmàti-ka. — Duma una o haiwan magéna o uku-ku wo si biripé, so ka i wi doòha-lowaāli. Magéna dé ka i totomaha dé i wi nanano manga dèka, so dé i wi kélélo o bodito òkia-naga lo i wi dahè-wa, dé òna i tèmo: tèkadé una magéna ka o giki! — La ngokagéna, o sōa magéna ma daté-ka o giki-lamo moi, awi rònga o Pūbliūsu.

Una magêna wa tuūmu so to una awi tahu-ka i ma si dodogu, o wangé saàngé. Dé o Pūbliusu ma bàba i wi gòga dé o āu wo si dàgi. Magêna dé o Paūlusu awi djongihi-ka wo wòsa, la wo sumbaja, la awi gia to una awi sabi-ku wa hado, dé i wi lòha-kali. La òna magêna jo giësè dé o gura ma njawa ja ngodu ja hika mànga dodiawo ja totuhudu ja tòta, so òna magêna lo wa bi lòha. Magêna dé òna o Paūlusu i wi hòrĕmàti, so dé una wo ma djobo, dé òna awi kurang moi-moi i wi dòta.

5. La kòmagêna òna o Roma-ka i tàgi. La manga gia-nongoru o Roma-ka manga habari jo giisè dé òna ja si bubusu. So dé o Paūlusu òna wa kĕlèlo, dé o Gikimoi i Wi si sūkuru, dé awi sininga lo ða puturu-kali. So dé o Roma-ka i ma si diado, dé o Juliusu, o sahè magêna, i sasala o èngi manga sahè-ka wa si dōa, duma o Paūlusu òna i wi si maha, so o tahu i ma tĕtèngo-ka wo gogògé, dé o surù-dado mei i wi dodiawo, una i wi djadjaga. So o Paūlusu o Roma-ka wo gogògé, sidago o mūsungu sinoto, dé o Gikimoi Awi Parèta wo si hàkawaro, dé lo wa dòto ma ngalé o Djōu o Jésusu. Kĕrésitusu, awi sininga wa kokidito; dé wo bobitjara lo òna magêna, hé! i wi si bobita-wa.

O Djàdji i totuuru ma bi tjarita ma dogo.

---

§ 1. Ma kaisari o Néro. — O Paūlusu, o Pétĕrusu dé o Jakōbisi manga sòne.

1. La ma dongòho o Paūlusu o Roma-ka, o sosala ma tahu-ka wo gogogé, gêna ngokagêna ma Kaisari o Néro wo parèta. Una magêna o kaisari moi awi sininga ma dorōu-poli. O kolano gêna maro kaka una, tjawali ka ma nuka i oho-ka. To una awi sininga o aniaja, o gaāna, o doòsa o njàfusu, o duhudu, o ufa, o doòma, o ngamo, o foriki o dibang ma dorōu ma rèhè-rèhè-ka; una o i Wi duhudu Gikimoi, dé awi sininga wo ma lamo dé wo tobisihòmu; dé

una lo ka wo fuma, dé awi djadji wa tjotjoho-wa, dé i ma tèké-si loloha gêna wo hòlu, dé wo gagalusiri-wa. Maro ma Rasulu o Paūlusu wo tèmo, ma ngalé o njawa, nagoòna ja malo ða loha-wa o Gikimoi i Wi sosininga gêna, sidago o Gikimoi lo òna Wa ðòha, la manga sininga ma dorōu ma bi njăfusu i si mòté, so o manara moi-moi i papatutu-wa ja aàka. (o Rom. I: 29—32). O Néro, una magêna, ma awa, dé ma pĕðèka, dé moi guru lo wa toòma-ka, dé lo o dòku i lalamo o Roma wa tupu-ka, la wa ðòha-ka, so i sòra sidago o wangé sio: sébàbu una wo dupa o uku i lalamo moi wa nano; duma o manara ma dorōu magêna ma sala wo ma manjawawa; duma ka o dòku magêna ma Sarani-ka wa si sala, wo tèmo òna magêna ja tupu.

2. Mutuādé o Roma-ka ma njawa, òna magêna, o Sarani-ka ja aniaja, sidago o mūsungu saàngé, àko iha, gêna ka ja tjobo-tjobo o njawa o Djōu Awi pudji ja palàko i hohòlu gêna, manga āu ja uhi. Odé o Kăfiri-ka magêna manga àkàli i sidàgi, la hiti o Sarani-ka òna gêna ja sangisara ja paja-paja; sidago manuka o haiwan i gogòli ma kahi ja si sawo, dé o kàso-ku ja duūmo, la ja si todogòli-ka; ma nuka o silo, dé hiti ma rònga i sòra ða sosihilo gêna ja si gapàla, la kòmagêna òna o Néro awi lolòha-ka ja si gòko, la ja tupu, dé àsa ja kalèkono, i tèmo: òna magêna o gagaku o puputu jo gàku. — Duma i tèka-wa dé o Gikimoi ma kaisari I wi si katula-so, sidago wo ma toòma-ka. Ma dongòho magêna ma bi Rasulu o Paūlusu dé o Pĕtĕrusu lo ja toòma-ka, sidago i sòné i paja-paja. Duma i sòné i dodoòha magêna pa nàko i tiāi-wa. Ja mòté maro òna i ðoðòma jo dĕdèmo, gêna o Paūlusu awi sahè o sumarang i si bitogu-ka dé o Pĕtĕrusu i wi si dasangahàdi, awi sahè ja kahuku.

2. Ma dongòho magêna dé ma Rasulu o Jakōbisi o dòku o Jérusalèmu-ka i wi toòma-ka. Odé o maidani i lalamo i māu i wi pàkisa, la tanu o Pàsika ma wangé, o Kaba ma ðòku-ka, o kawàsa manga sima-ka, ma Djōu o Kĕrèsitòsu i Wi gogèlé. Duma una wo hòlu, so o kawàsa manga sima-ka una wo ma wàsu, dé wo tèmo una magêna o Kĕrèsitusu Awi muri. Magêna dé o bihimo ja toòsa i talalu, so ja sulo so una i wi sihito kudāhé. So dé ngokudàhé o tòna-ku wi dòta, dé wo buku-ku, so wo àso: ja, Djōu, o Gikimoi dé ai Bàba! to lahi, so òna manêna na si àpòngu sébàbu òkia ja àka gêna ja nàko-wa! — La o īmàmu moi wo isè, dé to una awi sininga i garàki, so wo tèmo wo ma oré-oré: o njawa wo aādili una nêna ni wi doòha? Una wo sumbaja ma ngalé

ngini! — Duma òna ja toòsa i talalu, sidago i isè-wa, duma o goòsa moi ja dèhè, so o Jakōbisi awi sahè i si pirōbu. Komagêna dé ma Rasulu una gêna lo ma Djōu Awi tahu-ka wo wòsa, ngāroko awi sòné da torōu lo.

§ 2. O dòku o Jérusalèmu ja binàsa.

1. Ma dongòho o Jéhuda-ka ma Djōu o Jésusu, o Pilātusu-ka i Wi si sala, dé òna i àso i ma oré-oré: ngāroko Awi āu àsa ngomi dé mia ngòpa-ka ja dahè! — Mutuādé ma duūru dé o Gikimoi o āu magĕgêna òna-ka Wa sari, so i tiāi-ka ma Djōu o Jésusu Awi dèmo, gêna Wo tèmo-ka: sihika-hika dé o wangé i ma si diado, dòné ani satĕrū àsa o bètèng moi ja tòpu i ni si gilòli, dé lo àsa i ni si dopòku, dé i ni si dopĕnéto i kilòli, dé àsa i ni ruba i ni matamata-ka, dé ani ngòpa ani raba-ka àsa ja toòma, dé ani tèto moi-wa àsa i ma lapanga-si, sébàbu ani salāmàti ma wange i ni ado-ka, duma ka na hòlu! (o Luk. XIX: 41—44). — La ma dongòho ma Djōu o Jésusu Wo sòné ja dangadé o mūsungu muruha i pàsa-ka dé o Jéhuda-ka i pali: o Roma-ka ma njawa, to òna manga tòna-ka i poparèta gena, ja lāwani. Magêna dé ma kaisari o Néro i wi sulo, so awi gudòti ma sahè, awi ronga o Wèsipasiānusu wa hika so òna wa àtja. Duma i tèka-wa, dé o Néro wo sòné, dé o Wèsipasiānusu una magêna i wi tagàli wo dàdi o kaisari; so o gudòti ma parèta wo si dōa ma ngòpa o Titusu-ka. So dé o Tītusu, una magêna, o Jérusalèmu ma sima-ka wo ma si diado, gêna o Pàsika ma wangé ma ōràsi. So ma ramé ma wangé magêna o Jéhuda-ka ja juta i folŏi manga biàsa ngokagêna i ma tolòmu. Magêna dé o Tītusu o dòku magêna wo si dopòku-ka.

2. Magêna dé i tèka-wa dé o dòku ma raba-ka i sangisara i tjarawa, sébàbu o baré i lalamo i ma àka, sidago o kawàsa lo ja bi nali hiti o dumulè da totolòlé ma tjotjuūtu ja maké, la ka ja òdo. O sàpi ma kahi, mànga salawàku ma lapé lo ja òdo; dé jo dĕdèmo i tèmo, sidago o Jéhuda-ka manga pĕdèka moi, o giki-lamo gêna, ami ngòpa ma duhutu ma tola so ma òdo-ka. La o baré magêna o njawa ja dala ja sòné: la ja dadala o dòku ma bobĕrèsu ma dudu-ku i ma umo, sébàbu o dòku ma raba-ka i sangisara da torōu-poli-so. Dé o sangisara magêna, hé! ka i ganà-

pu i lamo, sébabu o dòku ma raba-ka òna i ma kangamo dé lo ja totodosi dé manga bòlu-ka o dòku-ka i kahika i kahino, so i tòsi dé i toòma. Duma o njawa moi-wa i barani i tèmo: lĕbé-laha po subà dé o dòku o Roma-ka pa hiké: sébàbu o Jéhuda-ka ma wă-kutu magêna maro manga sininga i hiwa-ka, sidago jo ngongano i gogōu dòné àsa i làku òno. Bitjara ma dongòho magêna òna ma Mè-séhi i Wi damaha, la Una àsa òna Wa riwo. La nago-òna i barani o dòku-ka i supu, gêna o Roma-ka ja tāgo, o dòku ma njawa manga sima-ka ja si dasangahàdi. Ona ma nuka i dàdi i lòda, sidago o Roma-ka ja dahè-wa; duma òna magêna ma para ma dala lo ka i sòné-li: òdé ja tĕsèré-so sébàbu manga dĕdèka magêna i oòdo-wa.

3. O dòku-ka i sosòné lo ja poòsu-kawa, duma manga bàké sidago 600.000, hé, ka o dòku ma bobĕrèsu ma sonònga-ku ja umo; dé ma dodogu o tahu i dodĕwéda ma raba-ka, ka ja hira-jé. Magêna dé o sàngisara i folŏi ka i dola i goganàpu, dé o roriwo i ma màké-wa: sébàbu ma wăkutu ja ado-ka, so òna-ka o balu ja dèhè, maro o Djōu o Jésusu Wo tèmo-ka. La ngokagêna o Jéhuda-ka moi, awi rònga o Josĕfusu; una magêna ma wăkutu magêna ma sangisara moi-moi wo si lèfo-ka, so wo tèmo: ma moi-waàsi o dòku moi o sangisara ja dahé ma lamo maro kòmagêna: òdé, o Gikimoi o ūmati magêna ja ngodu Wa kūtuku-ka; duma i gogōu ma moi-waàsi lo o dunia-ka o ăhéli moi i gogògé ma dorōu maro kòmagêna.

4. La o Tītusu o dòku ka wo si dopòku, dé wo ma mèhè-mèhè i folŏi wa popĕnèto, dé ma dodogu wa sulo so o dòku ma bobĕrèsu i si dotihèma, dé ka i làku òna so o dòku-ka i wòsa. Duma una wo dupa i talalu o Kaba ma tahu i mumulia magêna wa palihara, so o tita ða popuuru i tjara-wa awi surudado wo si parèta la upa o tahu magêna ja binàsa. Duma o surudado moi o silo i sosòra o Ka-ba ma raba-ka wo si sariwi, sidago o tahu magêna, kahijé, i sòra. Magêna dé o Tītusu wo ma toro dé wa sulo wo si darama, tanu ja dahàké o uku magêna ja sòné, duma òna jo gèha kira-kira-wa, so i folŏi jo dàhu. Kòmagêna la o Djōu Awi dèmo i tiāi-ka, sébàbu Una Wo tèmo-ka: ani tèto moi-wa àsa i ma lapanga-si. — La ma dongòho magêna o Jéhuda-ka ja juta moi dé ja kèti moi i sòné-ka, tjawali ja si dogu ja 97.000-si, so o Roma-ka ja ngaho-ka.

§ 3. Ma Rasūlu o Johânèsi.

1. La ma wàkutu o Gikimoi o dòku o Jérusalèmu Wa dangadé Wo si hūkumu, dé o Sarani-ka o Judéa ma tòna-ka i gogogògé gêna i lòda-kàsi. Sébàbu o Djōu ma wàkutu magêna ma nonàko òna Wa si ngangàsu Wo si dodiahi. So òna i ma tolòmu o dòku ma tjĕ-tjéké moi-ka, ma ronga o Pèla, o Jòrĕdéni ma sonònga-ka. Ma Rasūlu o Johânèsi, una gêna o dòku o Efĕsi-ka wo gogògé, so ngokagêna o gogòbu wa dòto, wa si dapano òna bilàsu i oho i Wi si hòrĕmăti o Gikimoi ja gogōu dé lo o Kĕrĕ-situsu-Jēsusu i Wi dodara. Duma ma wàkutu ma kaisari o Domitiānusu wo parèta (81—96, o Kĕr. W. pap.), dé o Kăfiri-ka ja sari da sahu-sahu o Sarani-ka ja toòma. Gêna o Johânèsi lo i wi tago, so o Roma-ka i wi ngaho. Ona i tjarita, i tèmo: o Johânèsi una gêna o bòso, ma raba-ka o gosòso i wawàka-wàka-ku i wi tòno. Duma o Djōu I wi bari dé I wi palihara, sidago i wi doòha-wa. So kòmagêna dé una wà àku sutu-si o Djōu Awi gogòbu manga dòngiraba-ka wo manara.

2. Duma o Domitiānusu, una magêna, o Johânèsi i wi umo, so bilàsu o gura ma ngòpa moi-ka, ma rònga o Pàtĕmòsu, wo gogògé. Ngokagêna dé o Djōu una-ka I wi si mané sihika-hika ma duūru dé o gogòbu àsa ja doòha. So o hàli magêna moi-moi una o Bibĕli ma suràti ma dodogu ma raba-ka wo si bitu-ka. So o suràti magêna ma raba-ka, ngòné wo na si dapano, bilàsu po ma djaga dé po sumbaja, la upa o Djōu Awi wangé àsa i na ado i na si todadahé. La o Djōu Awi dèmo ma dodogu o surati magêna ma raba-ka, gêna kòmanêna: i gogōu, Ngohi asa Ta hika To ma tai-tai, dé Ai bakau-si Ta aho, la o njawa ja ngodu Ta si fanggàli ja mòté maro to òna manga gòko dé manga bané. Ngohi nêna o Alĕfa dé o Oméga, ma Solano dé ma Dodogu. O salāmàti nago-òna o Djōu Awi tita ja àka, sébàbu Ngohi o njawa ja ngodu Ta si ngangàsu, nago-òna o nubūèti ma buku manêna ma dèmo i ĭtsè gêna: nàkoso o njawa o dèmo manêna i si ganàpu, o Gikimoi àsa òna-ka Wo si ganàpu o sangisara moi-moi, o buku manêna ma raba-ka ja pĕpèto gêna; la nàko-so o njawa o nubūèti ma buku manêna ma dèmo i si kūrangi o Gikimoi àsa òna Wa si kurangi manga gimina o oho ma buku-ka, dé o dòku da tĕtébi-ka, dé o lòha da ngodu-ka o buku ma raba-ka ja pĕpèto gêna. Una magêna, o hali manêna Wo si ngongangàsu gêna,

Wo tèmo: hija! Ngohi àsa To ma tai-tai Ta hika! Aming! —

3. La ja dahè o Johànèsi-ka, o njawa i ðoðòma i tjarita i tèmo kòmanêna: ma moi dé o Johànèsi o Efêsi-ka wo supu, o gogòbu ma nuka o dòku ma daté-ka wa bi kurumi. Magêna dé o gòh'i-duūru moi i ma rimàké dé to una awi djamani o Johànèsu wo dupa i tjara-wa sidago una i wi ngaho, dé o guru moi awi tahu ka i wi si dodogu, la o guru magêna una i wi tòpo dé i wi dòto. Duma o gòh'i-duūru una gêna wo dupa o manara wo ma siliba; gêna i gogōu o dorōu moi-moi ma gōla. Mutuādé ma dodogu dé una magêna wo dadi i tjatjànga manga sahè. So ma moi-li dé o Johànèsi o gogòbu wa bi kurumi-kali, dé o gòh'i-duūru magêna i wi sano; magêna dé wo gïsè una magêna o dòku magêna ma dàté-ka o tàla-ka i tjatjanga manga aru-ka wo gogòge. Magêna dé o Johànèsi ngokagêna wo tàgi, so i tjatjanga wa si maha so i wi tago, dé àsa wo lahi, so to òna manga sahè-ka i wi tòta. So dé o sahè una gêna o Johànèsi i wi kĕlêlo, dé tanu wo lòda. Duma o Johànèsi i wi àso, wo tèmo: hé, ai ngòpa! ða doòha-so no lòda; ani bàba wi popĕrêki dé 'wi buturu i hihiwa dé 'kia-so nī mòdo? Upa i ni mòdo! Na àku ka no ma ngongano-si: so ka no i piritjaja, o Kĕrésitusu ngohi Wo i sulo ngòna to ni sari! — La o gòh'i-duūru magêna ka kagêna awi riho-ka, so 'wi tiriné dé wo ari ka wo sodu-sodu. Magêna dé wo liho-ka o Johànèsi i wi mòté; dé una magêna i wi ðòha-kawa, sidago una awi sininga lo wo ma ngali-ka, so o Kĕrésitusu i Wi gaālu-kali. Tjawali o dodara ja àku o manara ma lamo kòmagêna ja àka. Ma Rasulu una nêna lo ka wa tjobo-tjobo o njawa wa si garo dé wa si dapano, bilàsu i ma tèké si kobòso. Ma wàkutu, hé, i wi pĕrèki-ka, dé sidago o gogòbu manga dongiraba-ka wo bitjara i dala, hé, wa àku-kawa, tjawali una wo tèmo wa tjobo-tjobo: ja, ngòpa! ni ma tèké si kobòso! — Dé òna i wi sano, ða doòha-so una wo tèmo wa tjobo-tjobo o dèmo magĕgêna. Dé una wo sango: o Djōu Awi tita magêna ða bòlo: i folōi Wi ni si bobita-wa. —

4. La i wi si dogu ma Rasulu o Johànèsi dé àsa i folōi i wi tèka; wi totihimo-ka dé àsa wo sòné, sidago una wa kĕlêlo o Kĕrésitusu Awi parèta o ālàmu i kitoli ja ado-ka. Duma o Rasulu manga ðodi-awo ma nuka, òna magêna manga habari tjawali ma tjotjuūtu mi ja nàko. Ja mòté maro òna i ðoðoma i tjarita, i tèmo o Bàtolomĕusu o India-ka wo tàgi; o Adirīàsi o Sikiti-ka; o Tōmàsi o Pèrèsia- dé o Pàrĕti-ka; o Jūdàsi o Aràpu-ka; o Màtéusu dé àsa o Etiopia-ma

kolano o ngòpĕdĕka o ngo Kadāsé-ka wo tàgi. Ma rònga òna ja ngodu gêna ka o Gikimoi Awi dodòto i si hàkawaro, so i tèka lowaāli dé o dodòto magêna o tòna i dadala ma njawa ja nàko-ka. Duma sidago ka o ōràsĭ manêna, ngāroko o mūsungu 1900 i pàsa-ka, duma o Djōu Awi manara i tamàmu-waàsi. Sidutu manêna o Kàfiri-ka ja tjala-tjala-si o puputu-ka i gogògé-si; so ngòné bilàsu pa riwo, la o Kĕrĕsi-tusu o ūmàti ja ngodu-ka i Wi si hàkawaro. Dé bilàsu ngòné po sum-baja pa gogōu, po tèmo: ja, Djōu! tanu Ani Parèta ja hino! — Dé ngòné moi-moi bilàsu tuāri sosi-ninga ma Rasulu awi dèmo ma-nêna: o Gikimoi Awi pahala, o njawa i sososalāmàti gêna, o njawa ja ngodu-ka i si ngangàsu; so ma-êna i na dòto ngòné bilàsu o fitana moi-moi dé o dunia ma njăfusu pa palàko; dé bilàsu o dunia manêna ma dòku-ka po oho po rihi-rihi dé po ādili dé po Wi pudji o Gikimoi; la kòmagêna ngòné bilàsu o salā-màti ma ngongano po dodamaha, dé lo ma wàkutu o Gikimoi Wi lalamo àsa Wo ma si mané, dédé nanga Roriwo (Djuru-salāmàti) o Jĕsusu-Kĕrĕsitusu. Sébàbu Una Wo ma si dōa-ka, gêna ma ngalé ngòné, tanu o fītana moi-moi nàn-ga sininga-ka Wa hŏi, la Wo na tébi, la ngòné To Una Awi ūmati ma duhutu, o manara da lolòha pa aàka po kokaéli gêna. (o Titusu II: 11—14).

MA DODOGU.

MA RABA:

O Djadji i dodoma ma bi tjarita:

§		sòka:
1.	O Gikimoi o dunia Wo si dàdi	1
2.	O Paradaisu	2
3.	O njawa ja dòta	4
4.	O Kājingi dé o Hābĕli	6
5.	O Taufani i lalamo	8
6.	O dòku o Babĕli ma tjàdi	11
7.	O Gikimoi o Abĕrahàmu I wi hiri	12
8.	O Abĕrahàmu wo totamaha.	14
9.	O Sōdòmu-dé o Gomòra-ka manga dòku	16
10.	O Isàki i wi si buwo, dé tanu o Djōu i Wi si àso .	18
11.	O Isàki wo modòka . , ...	21
12.	O Isàki o Jākòpu dé o Esāu wa si bàrakàti. . . .	24
13.	O Jākòpu wo lòda.	26
14.	O Jākòpu o Lābangi-ka wo wòsa	28
15.	O Jākòpu i ma datai dé o Malāékàti	29
16.	O Jōsèpu dé awi ria	31
17.	O Jōsèpu o sosala ma tahu-ka.	34
18.	O Jōsèpu i wi si dola-jé.	35
19.	O baré dé o Jōsèpu awi rio ja kahika una-ka . . .	38
20.	O Jōsèpu awi ria manga nongoru, o Bajamini, i wi ngaho . . . . . , ...	40
21.	O Jōsèpu wo ma si ngangàsu awi ria-ka dé o Bajamini-ka	42
22.	O Jākòpu wo tàgi o Māsiri ma tòna-ka	44
23.	O Jākòpu awi ngòpa wa si bàrakàti, la wo sòné . .	45
24.	O Ajòpu	47

§ sòka:
25. O Musa i wi si buwo 51
26. O Gikimoi I wi àso o Musa 54
27. O Musa ma Fārao awi sima-ka 55
28. O Isaréli awi ngòpa o Pàsika ma òdo ja àka, la o Māsiri ma tòna-ka i ma hŏi 58
29. O Isaréli awi ngòpa manga dodàgi o tòna i boboleu-ka 61
30. O Gikimoi Wo si supu Awi bobita-mogiowo, o tàla o Sīnai ma dòku-ka 63
31. O sàpi ma ngòpa o guràtji gèna 66
32. O Isaréli-ka manga pitūa dé manga pudji 68
33. O I tàgi o tòna o Kānàni ja tailàko 70
34. O Kora wo pali 72
35. O Isaréli awi ngòpa i tàgi o Kānàni ma tòna-ka . . 74
36. O Bīléàmu 76
37. O Musa awi ūmàti wa tabéa dé wo sòné 78
38. O Jōsua o ūmàti wa tòta o Kānàni ma tòna-ka . . 80
39. O Ahàni wo tòsi 83
40 O Jōsua wo kudòti-si, dé àsa wo sòné 84
41. Ma hàkimu o Gīdéòni 86
42. Ma hàkimu o Sīmĕsònu 88
43. O ngo Rutu 91
44. O Eli dé o Saméjali. 94
45. O Sāulu i wi si ngaho wo kolano 98
46. O Sāulu wo si ngōu-wa, sidago o Gikimoi I wi hòlu-ka 100
47. O Dāutu i wi si ngaho, wo kolano 101
48. O Dāutu dé o Gōliàti 102
49. O Dāutu dé o Jonatàni. 106
50. O Dāutu i wi ginihi. 108
51. O Sāulu wo sòné. 111
52. O Dāutu wo kolano. 112
53. O Dāutu wo bodito dé wo toba 114
54. O Apusalòmu 117
55. O Dāutu awi parèta ma dogu 119
56. Ma kolano o Sālomo 122
57. O Sālomo o Kaba wa àka 124
58. O Sālomo awi parèta ma dogu 126

§ sòka:
59. O Isaréli-ka i ma kitinga, sidago manga kolano ja sinòto. — Ma kolano o Jérōbéàmu 129
60. O Elia wo si ngangàsu o baré àsa i ma si diado. . 131
61. O Elia dé o Bāali ma nabi 133
62. O Elia o tàla o Hōrèpu-ka 135
63. O Elia wo si ngangàsu o Ahàpu awi tahu manga tampalā 136
64. O Elia o sòrōga-jé wo dola 138
65. O Elisa o ngòpa i titingkai wa si bobèto, dé o njawa wa riwo 139
66. O Elisa dé o Naāmànu, o Siria-no ma njawa gèna. 141
67. O Elisa wo ma riwo, o Siria-ka wa lāwàni. . . . 143
68. Ma nabi o Jūnusu 144
69. O Isaréli-ka ja si biāu o tòna ma somōa-ka. . . . 146
70. Ma kolano ða lolòha o Hisĕkia gèna 147
71. Ma kolano o Josia dé ma nabi o Jérémia. . . . 150
72. O dòku o Jérusalèmu ja binàsa. 152
73. Ma nabi o Esékièli 154
74. O Dānièli dé awi dodiawo ja ruàngé 156
75. O Dānièli wo si guti o Nébukānésari awi doguruga ma ngalé. 157
76. Janāu ja ruàngé o kaléro ma raba-ka. 159
77. O Nébukànésari i wi dòta. 160
78. Ma kolano o Bèlisasàri. — O dòku o Bābĕli ja ðéhè 161
79. O Dānièli o singa ma saha-ka 163
80. O Umati o Isaréli o Babĕli-ka o Jérusalèmu-ka i liho 165
81. O Ngo Esitĕri 167
82. O Esira 170
83. O Nehemia 172

O Djadji i dodòma ma bi tjarita ma dogo.

1. O Isikàndĕri. O Atiōkusu 174
2. O Ngòpa-janāu ja tumidingi 177
3. O Jūdàsi o Màkabi-ka 178
4. O Jūdàsi wo kudòti-kali dé ka wo dosòné-ka . . . 180
5. O Rōma-ka manga parèta. 182

O Djadji i totuuru ma bi tjarita.

§		sòka:
1.	Na nano, Ngohi Ta hino!	185
2.	Ja, Dāutu ma Ngòpa-janau, Hosàna	187
3.	O Sakarīasi dé o ngo Elisabèti	188
4.	O ngo Maria dé o malāékàti o Gabĕriéli gĕna	189
5.	O ngo Maria dé o ngo Elisabèti	191
6.	O Johànĕsi Wo oòsi i wi si gògé	192
7.	O Jésusu-Kerésitusu i Wi si gògé	193
8.	O Jésusu o Kaba-ka i Wi ngaho	195
9.	O njawa i tjotjawaro o wangé ma njonjijé ma tòna-no	196
10.	O Jésusu i Wi si lòda o Māsiri ma tòna-ka, dé o bi ngòpa o Bètĕléhèmu-ka ja toòma	197
11.	O Jésusu o Kaba-ka, Awi ūmuru o mūsungu	198
12.	O Johànĕsi wo oòsi	199
13.	O Jésusu-Kĕrésitusu i wi òsi	201
14.	O tai o tòna i boboléu-ka	202
15.	O Jésusu Awi muri ma nonòma.	202
16.	O kawi ma òdo o dòku o Kana-ka	204
17.	O Jésusu dé o Nikodémusu	204
18.	O Jésusu dé o dòku o Samaria ma ngòpĕdèka gĕna	205
19.	O Jésusu o dòku o Nasarèti-ka	207
20.	O Pétĕrusu wo sòma dé o Jésusu I wi àso, so wo dàdi o Rasulu	209
21.	O Jésusu o njawa wo lulugu moi I wi lòha.	209
22.	O sahè o dòku o Kapèrèna-umu-ka	210
23.	O Jésusu o Rasulu Wa hiri dé o tàla-ka Wa dòto	211
24.	O Jésusu o gòh'i-duūru, o dòku o Najingi-ka, I wi si oho-kali	214
25.	O ngòpĕdèka mo dodosa mo ma totoduba gĕna	215

§ sòka:
26. O njawa i wi sisiri o Bètèsida ma àke-ka gêna . . 216
27. O adé-adé muruwo-naga 217
28. O Jésusu o paro dé o dongirabą Wa parèta . . . 219
29. O Jairusu ma ngòpa o ngòpĕdèka dé o ngòpĕdèka moi mi sisīri gêna. 220
30. O Johànĕsi Wo oòsi wo sòne. 221
31. O Jésusu o njawa ja 5000 Wà si òdo. 223
32. O Kanani-ka ma ngòpĕdèka mo pipiritjaja gêna . . 225
33. O Jésusu o njawa wo momōu moi dé o njawa awi làko i pipilo moi Wa lòha-ka. 225
34. O njawa moi ka i wi si buwo-ku-si dé awi làko i pilo-ka 226
35. O Jĕsusu ma Sowòhi ða lolòha 229
36. O Jésusu i Wi si mulia o tàla ma ðòku-ka. . . . 230
37. O Samaria-ka ma njawa, awi sininga i gogalusiri gêna 232
38. O I maða-maða mo òdo i lalamo gêna 233
39. O ngòpa-janāu wo sisisa gêna 235
40. O njawa wo kakaja dé o Lāsarusu wo sususa gêna . 237
41. O Jésusu o Lāsarusu I wi si oho-kali. 238
42. O Jésusu o Jérusalèmu-ka Wo tàgi ma dodogu . . 239
43. O Jésusu o dòku o Jérusalèmu-ka Wo wòsa . . . 241
44. O ara ma hutu ða momalai gêna 243
45. O ànggòru, ma ràki ma adé-adé 244
46. O dunia ma kiāmàti. 245
47. O djodjaru ja 10 magêna. Ni ma djaga 246
48. O I maða-maða ma òdo ða tĕtébi gêna. 248
49. O Jésusu Awi dèmo Awi muri-ka 250
50. O Gèsémané 251
51. O Jūdàsi o Jésusu o Jehuda-ka i Wi si dōa. . . . 254
52. O Jésusu i Wi sangisara ma īmàmu i wi lalamo awi tahu-ka 255
53. O Pétĕrusu wo ma nòsu, wo tèmo o Jésusu i Wi nàko-wa . . : 256
54. O Jūdàsi wo sòné ða torōu 257
55. O Jésusu i Wi sangisara o Pilātusu-dé o Hérōdèsi-ka 258
56. O Jésusu i Wi si hūkumu 260
57. O Jésusu i Wi si dasangahàdi 262

§ sòka:
58. O Jésusu o Gōlogotā-ka 263
59. O Jésusu i Wi poòsu 266
60. O Jésusu Wo mòmi 267
61. O Jésusu Wo ma si mané o ngo Maria o Màdala-ka ma njawa-ka. 268
62. O muri ja 20 Emāusu-ka i tatàgi gêna 270
63. O Jésusu Wo ma si mané 'wi muri-ka dé lo o Tōmàsi-ka 271
64. O Jésusu o Tibéria ma àka i lalamo-ka 272
65. O Jésusu o sòrōga-jé Wo dola 274
66. O putu moritòha ma ramé, dé o Sarāni-ka manga gogòbu ma nonòma 277
67. O njawa moi i wi si buwo-ku-si dé wo lugu, duma o Pětěrusu i wi lòha-kali 278
68. O Ananīàsi dé o ngo Salira 280
69. O Sětéfānusu 281
70. O tòna o Etiōpia-no ma djogugu 283
71. O Sāulusu awi sininga o Gikimoi Wa ngali. . . . 284
72. Ma sahè o Kòrěnéliusu. 286
73. O Gikimoi Awi Parèta ja ado o Kàfiri-ka ma njawa-ka. O Malāékati moi o Pětěrusu o lara-ka i wi hōi 288
74. O Paūlusu awi dodàgi ma 1a o Kàfiri-ka manga tòna-ka. 291
75. O Paūlusu o Lūsutěra dé o Dèrěba ma dòku-ka . . 292
76. O Paūlusu awi dodàgi ma 2° o Kàfiri-ka manga tòna-ka 294
77. O Paūlusu o Aténa-ka 296
78. O Paūlusu o Koréte-ka. 298
79. O Paūlusu o Efési-ka 299
80. O Paūlusu o sosala ma tahu-ka 301
81. O Paūlusu awi dodàgi o Rōma-ka 303

O Djadji i totuuru ma bi tjarita ma dogo.

§ sòka:

1. Ma kaisari o Néro. O Paūlusu o Pétěrusu dé o Jakōbisi manga sòné 305
2. O dòku o Jérusalèmu ja binàsa 307
3. Ma Rasulu o Johànèsi 309

APR 16 1921